This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

+ *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.

+ *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.

+ *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.

+ *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter `http://books.google.com` durchsuchen.

L. Frank A. 62 d.

German
510
S165Ho1

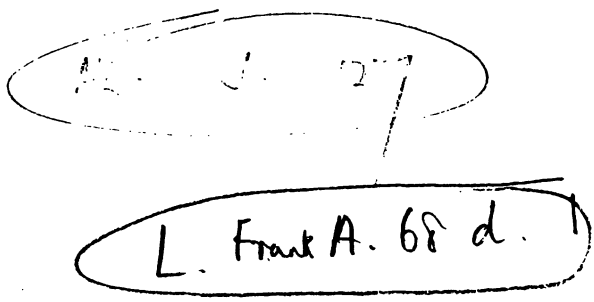

German
510
S165H01

LEX SALICA

MIT DER

MALLOBERGISCHEN GLOSSE

NACH DEN HANDSCHRIFTEN

VON TOURS — WEISSENBURG — WOLFENBÜTTEL UND VON

FULDA — AUGSBURG — MÜNCHEN

HERAUSGEGEBEN

VON

ALFRED HOLDER.

LEIPZIG,

DRUCK UND VERLAG VON B. G. TEUBNER.

1879.

THE MAITLAND LIBRARY
OF LEGAL AND SOCIAL HISTORY

MEINEM LIEBEN FREUNDE

OTTO KELLER

ZUM 28. MAI

IN ALTER TREUE GEWIDMET.

Vorwort.

Es ist meine Absicht, die Lex Salica nach iren handschriftlichen Quellen in Sonderausgaben nach einander zu veröffentlichen. Am liebsten hätte ich meine Anschauung über das gegenseitige Verhältniss der einzelnen Handschriften in einer synoptischen Ausgabe vor Augen gestellt; allein die typographische Ausfürung wäre bei der großen Verschidenheit der Handschriften, welche sich weder mundartlich noch inhaltlich decken, auf Schwirigkeiten gestoßen. So schin es geratener, zunächst die Texte hinter einander einzeln zu geben. Ich gedenke aber das Ergebniss meiner Untersuchung, welche eben die Summe aus allen disen Ausgaben ziehen soll, in einer kritischen Widerherstellung des Grundtextes niderzulegen.

Ich beginne mit der Veröffentlichung derjenigen Handschriften, welche die sogenannte malbergische Glosse enthalten, zunächst der Wolfenbüttler und der Münchner, welchen der Sangallensis 731 und die in Frankreich befindlichen Codices sich anschließen sollen. Als Vertreter der Emendata folgt nächstens der Vossianus Q. 119.

Die Eigentümlichkeit der Ueberliferung scheint es bei der Herausgabe zu fordern, daß die Texte genau in der Gestalt gegeben werden, wie sie aus der Feder der Schreiber hervorgiengen, also mit allen scheinbaren und würklichen Verderbnissen. Denn die methodische Prüfung, was bloßer Schreibfeler, und was historisch begründeter Spracheigentümlichkeit zuzuweisen ist, scheint bei disem merkwürdigen Denkmal von ganz besonderer Erheblichkeit. Kein Buchstab ist im Abdruck geändert worden, ja selbst die Inter-

punction ist beibehalten, nur sinnlose Wort- und Sylbentrennungen glaubte ich stillschweigend verbeßern zu müßen. Die Compendien sind nach iren Elementen aufgelöst, diejenigen Fälle ausgenommen, wo eine und dieselbe Wortform in derselben Handschrift in verschidenen Gestalten vorkommt. Außerdem habe ich die mallobergische Glosse, welche sonst in irer Faßung unangetastet gebliben ist, durch fetten Druck hervorgehoben.

Was in der Handschrift ausradiert oder verwischt war, habe ich, um den Satz nicht zu erschweren, in runde Klammer gesetzt, Verbeßerungen zweiter Hand durch Cursivdruck dargestellt.

Zum Schluße füle ich mich gedrungen, allen denjenigen, welche mein Unternemen durch Eröffnung der handschriftlichen Schätze und freundliche Beihilfe unterstützt haben, besonders dem großherzoglich badischen hohen Staatsministerium, den Herren Oberbibliothecar Dr. Wilhelm Brambach in Carlsruhe, Hofrat Dr. Karl von Halm in München, Oberbibliothecar Dr. Otto von Heinemann und Bibliothecsecretär Dr. Gustav Milchsack in Wolfenbüttel meinen verbindlichsten Dank auszusprechen.

Carlsruhe, am Tage des Apostels der Deutschen 1879.

Dr. Alfred Holder.

Wolfenbüttler Text.

(Weißenburg. 97.)

INCIPIT LEX SALICÆ

PRIMVM TITOLUM DE MANIRE

Siquis ad mallum legibus · dominicis manitus · fuerit et non uinerit · soł XV culpabilis iudicitur.

Ille uero qui alium manit et ipse non uinerit · mallare **abtena** ei · qui manebit .DC. dinarius qui faciunt soł XV culpabilis iuđic.

Qui alium manit cum testibus · ad domum illius · ambulare debit · et sic eum manire · ut aut uxor illius · aut quem cumque · de familia apellit ut illi faciat · notum · quod ab illo manitus est. Nam si in dominica · ambascia fuerit occupatus · manire non potest · si uero intro pago fuerit · suam racionem sicut superius diximus manire potest.

· II · DE FURTIS PORCORUM

Siquis porcellum lactentem · furauerit cui fuerit · adprobatum **Maſb char calcio** sunt dinarius · C.XX. faciunt soł III culpabilis iuđic.

Siquis porcellum de campo · furauerit · qui sine matre uiuere possit · **maſ. in zymuſ** sunt · dinarius · XL. faciunt soł uno · cui fuerit adprobatum · culpabilis iuđ

f. 2r Siquis scruua in assum · subbate rit. **maſ. narı caltı** sunt dinarii DC. faciunt soł XV culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

Siquis porcum anniculum furauerit · cui fuerit adprobatum **maſ ınzymuſ** sunt diñ. C.XX faciunt soł III culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura

Qui numerus usque ad duus porcus · conuenerit · obseruare

Siquis porcellum deint porcus furauerit et ei fuerit adprobatum **maſ fuane calte** sunt diñ .DC. faciunt soł XV culpabilis iuđ excep̃ capitale dilatura

Siquis certussum porcellum furauerit · usque ad anneculatum · **maſ drace** sunt diñ .C.XX faciunt soł III culpabilis iuđ excep̃ capitale dilatura

Post annecolatum uero **maſ drace** sunt diñ .DC. faciunt soł XV culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura

Siquis uerrem furauerit cui fuerit adprobatum **maſ. crıſtıau** · sunt dinarius · DC.C. faciunt soł XVII culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

Siquis scroua docaria furauerit · cui fuerit adprobatum **maſ redonn** sunt diñ D.C.C.C · faciunt soł XVII culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura

Siquis maiale sacribo · furauerit · et hoc testibus quod sacribus fuit cui fuerit adprobatum **maſ chuc cham.** sunt diñ DCC. faciunt soł XVII culpabilis iuđ · excep̃ capitale et dilatura.

Iterum de alio maiale · qui sacrifus non fuit · et eum · furauerit · cui fuerit adprobatum **maſ barcho** sunt dinarius .DC. faciunt soł XU culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

Siquis uiginti et quinque ‖ porcus · furauerit · ubi amplius. f. 2v
in gregem illum non fuerint **maſ funeſta** sunt dinarius · ĪĪ D. faciunt soł LXII. culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

Si uero amplius super uiginti et quinque remanserint qui non fuerint inuolati cui fuerit adprobatum **maſ. ınzymuſ** sunt diñ Ī CCCC. faciunt soł XXXV culpabilis iuđ exp̃ capitale et dilatura.

Si uero .L. porci · fuerint inuolati · cui fuerit adprobatum · **maſ funneſta** sunt diñ ĪĪ D. faciunt soł LXII culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura

III DE FURTIS ANIMALIUM

Siquis uetellum lactentem · furauerit · cui fuerit adprobatum **maſ protero** sunt dinar̃ .C.XX faciunt soł III culpabilis iuđ excep̃ capitale · et dilatura.

Siquis bimum animalem · furauerit cui fuerit adprobatum **mał ſcedo** sunt diñ .D.C. faciunt soł XV. culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura

Si quis uacam · cum uitolum furauerit · cui fuerit adprobatum **mał. protero** sunt diñ .Ĩ CCCC. faciunt soł XXXV. culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura

Si quis bouem · furauerit cui fuerit adprobatum **mał oboſino.** sunt diñ IĨ CCCC faciunt XXXV culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

Siquis taurum furauerit qui illum gregem · regit · nec umquam iunctus fuit · cui fuerit adprobatum. **mał. chariocito**
f. 3r ¦ sunt dinarĩ Ĩ CCCC faciunt soł XLV. culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

Si uero taurus ipse de tres uillas uacas tenuerit · hoc trespellius · qui eum furauerit **mał chamachito** sunt diñ Ĩ CCCC faciunt soł XLV cui fuerit · adprobatum · culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

Siquis uero duodice animalia furauerit · ut nec unus · exinde remanit · **mał ſuneſta** sunt diñ IĨ *D* faciunt soł LXII. culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura

Si uero pluribus XXV furauerit · et si ad huc aliquid remanent qui non fuerint inuolati · **mał ſunneſta** sunt diñ IĨ *D* faciunt soł LXII. culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

IIII DE OUIBUS FURATIS

Siquis agnum lactentem furauerit cui fuerit adprobatum · **mał lap** sunt dinarius UII. faciunt medio triante · culpabilis iuđ.

Siquis annicolum aut bimum ueruicem · furauerit et ei fuerit adprobatum **mał. lampſe** sunt diñ. C.XX. faciunt soł III. culpabilis iuđ. excep̃ capitale et dilatura.

Certe si in tres aut amplius furauerit · cui fuerit adprobatum **mał lampſe** sunt diñ Ĩ C.C.C.C. faciunt soł XXXV. culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

Qui numerus usque ad XL. uiruicis · conuenit obseruare

Si uero .L//·autam. ãplius furauerit **małb̃ feto** sunt đin

$\overline{\text{II}}$ D faciunt soł LXII. culpabilis · iuđ excep̃ capitale et dilatura

U DE FURTIS CAPRARUM ·

Siquis tres capras · furauerit cui fuerit adprobatum **maĩb** · **laufmata** sunt dinarius · C.XX faciunt soł III culpa- f. 3v
bilis iuđ excep̃ capitale et dilatura

Si super tres furauerit · **maĩ rof cimada** sunt diñ DC faciunt soł XV culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura

UI DE FURTIS CANUM

Siquis subuso · magistro · furauerit · cui fuerit adprobatum **maĩ leodardi** · sunt diñ DC faciunt soł XV. culpabilis iuđ. excep̃ capitale et dilatura.

Siquis canem · qui legamine nouit · post sołis · hoccassum occiderit · sicut superius diximus intemamus.,

Siquis pastor///alem · canem · occiderit aut fuerit · cui fuerit adprobatum **maĩ leo|dardi** · sunt diñ .C.XX. faciunt soł III. culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

UII DE FURTIS ABIUM ẏẏẏ

Siquis unum uasum · deintus clauem · furauerit et tictum super aperierit cui fuerit adprobatum **maĩ antedi leodardi** sunt diñ Ĩ DCCC faciunt soł XLV culpabilis · iuđ excep̃ capitale et dilatura.

Si uero · unum uasum · cum apis · foris casa furauerit · ubi amplius non fuerit · et ei fuerit adprobatum causam superius conpensam · soł XLU culpabilis iuđ · excepto capitale et dilatura.

Si amplius · apepus · usque ad · UI. furauerit ut aliquid remaniant et ei fuerit adprobatum · **maĩ leodardi** sunt diñ .DC. · faciunt soł · XV. culpabilis iuđ exceptum capitale et dilatura.

Si uero · UI. ‖ aut amplius · furauerit adhuc et aliquid f. 4r
remaniant cui fuerit adprobatum **maĩ leo dardi** sunt diñ Ĩ DCCC faciunt soł XLV. culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

UIII DE AUIBUS FURATIS

Siquis accepitrem de arborem furauerit et ei fuerit adprobatum **maꝯ hor hut** sunt diñ. C.XX faciunt soł III culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

Siquis accepitrem de pertica furauerit · et ei fuerit adprobatum **maꝯ mar thocla** sunt diñ DC. faciunt soł XU culpabilis iuđ. excep̃ capitale et dilatura

Siquis uero accepitrem deintro claue furauerit · cui fuerit adprobatum **maꝯ na ob focla** · sunt diñ Ī DCCC. faciunt soł XLV culpabilis iudicitur excep̃ capitale et dilatura.

Siquis ansare · furauerit · cui fuerit adprobatum **maꝯ fundoleno** sunt diñ · C.XX. faciunt soł III. culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura

VIIII DE DAMNUM IN MESSE UEL IN QUA LIBET CLAUSURA fuerit

Siquis animal aut cauallum uel qualibet pecus in messe sua inuinerit · penitus · eum uastare non debit quod si fecerit · et hoc confessus · fuerit · capitale in loco restituat · ipsum uero dibilem qui eum percussit ad se recoligat · si uero confessus non fuerit · et ei fuerit adprobatum **maꝯ leodardı** sunt diñ. DC. faciunt soł XV. culpabilis iuđ.

f. 4ᵛ Siquis in messe sua pecora aliena ‖ inuinerit · qui pastorem non abent · et eas inclauserit ut nulli penitus innotiscat aliqua ex ipsis pecoribus perierit · **maꝯ tac xa ȝa** sunt diñ Ī C.C.C.C. faciunt soł *XXXV.* culpabilis iuđ exceptum capitale in loco restituat.

Siquis animalem · aut quod libet pecus · per sua negligenciam nocuerit · et ipse fuerit confessus · Capitale in loco restituat · illum debilem · ad se recipiat · aut recoligat. Si uero negauerit · et ei fuerit adprobatum . **maꝯ leodardı** sunt diñ DC. faciunt soł XV. culpabilis iđ excep̃ Capitale et dilatura

Siquis alicuius porci · aut quem libet pecora . ipsum costodientem · in messe aliena · cucurrent et illum necantem · et ei fuerit adprobatum **maꝯ leodardı** sunt diñ. DC. faciunt soł XV. culpabilis iuđ

Siquis uero pecora de damnum inclausā fuerint · qui eas uiolenter · expellere presumpserit : **mał ex|cuto** sunt diñ . DC. faciunt soł XV. culpabilis iuđ.

Siquis uero pecora de damnum · ad domo Cuius messe uastauerint minantur · qui eas · excutere presumpseret **mał ſcuto** sunt · diñ. DC. faciunt soł XV. culpabilis iuđ.

Si uero pecora de damno in clausura fuerint ille cuius pecora sunt damno instematum reddat · et insuper decim dinarius culpabilis iuđ.

Si uero per inimiciciam aut per superbia sepem · alienam aperi‖erit et in messe in prato in uinia uel qualibet laborem f. pecora miserit · cuius labor est si conuinctus eum fuerit . ad testibus stematum damnum reddat · **mał leodar|dı** · et insuper diñ Ī CC. faciunt soł XXX culpabilis iuđi

X TŁ DE SERUIS UEL MANCIPIIS FURATIS

Siquis seruum aut ancilla cauallum uel iumentum furauerit · cui fuerit adprobatum · **mał teoduc|co** sunt diñ Ī C.C.C.C. faciunt soł XXXV. culpabilis iuđ.

Si seruus aut ancilla cum ipsum ingenuo de rebus domini sui aliquit portauerit · dum sunt · dinarius quicquid ille preter de mancipia · ipsa restituat., Sicut superius diximus excep̃ capitale et dilatura Culpabilis iuđ.

Siquis ancilla · prodederit · soł XXXV. si pro uinitore si fabrum · si carpentario · si stratario ualente soł XXX **mał teodoc co** sunt diñ Ī̄ DCCCLXXX. faciunt soł LXXXV. cui fuerit adprobatum culpabilis iuđ.

XI TŁ DE FURTIS INGENUORUM

Siquis ingenuus · foris casa · quod ualit duus diñ furauerit · cui fuerit adprobatum · **mał leodar|dı** · sunt diñ. DC. faciunt · soł XV. culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura.

Si uero foris casa · quod ualit XL. diñ. furauerit · cui fuerit adprobatum. **mał tex|xaga** sunt diñ. Ī.C.C.C.C. faciunt soł XXXV culpabilis iuđic excep̃ capitale et dilatura.,

Siquis ingenuus effracturas · ‖ fecerit · et ei fuerit adpro- f. batum **mał antedıo** sunt diñ Ī. C.C. faciunt · soł XXX culpabilis iuđ exceptum capitale et dilatura

Si uero super U diñ furauerit et ei fuerit adprobatum **mał antedıo** sunt · diñ · DC. faciunt soł quindice culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura

Si uero · clauem effregerit · aut adulterauerit et in domum e ingressus fuerit et in furtum aliquid tullerit · et ei fuerit adprobatum · **mał antedıo** sunt diñ Ī DC.C.C. faciunt soł XLV culpabilis iđ excep̃ capitale et dilatura

Si uero nihil · tullerit · ut fugiens · euadat · taliter propter efractura tantum Ī C.C.C.C. diñ faciunt soł XXXV. culpabilis iuđ.

XII DE FURTIS SERUORUM UEL EFFRACTURIS

Siquis seruus · foris casa · quod ualit diñ furauerit · et ei fuerit adprobatum · **mał falco|no** sunt diñ. C.XX. faciunt soł III. pro dorsum suum aut · C.XX flagellus suscipiat.,

Si uero · quod ualit · XL. diñ. inuolauerit au t castretur · aut · C.C.XL. diñ qui faciunt soł VI culpabilis iuđ. dominum uero serui capi. in loco restituat.,

XIII DE RAPTO INGENUORUM UEL MULIERUM: TŁ

si tres hominis · ingenuam puella de casa · rapuerint **mał malzantanıa** id est · millinus · docentinus · dinarius ·
f. 6r quod euenit · || tricinus · soł illi tres soluabant · illi qui super tres fuerint docentinus dinarius · hoc est quinus soł quisque illorum culpabilis iuđ.

Qui cum sagittas fuerint · docentinus · diñ · qui fac soł ternus · culpabilis ĩ. quisque illorum raptur. uero Ī D. diñ faciunt soł LXII culpabilis ĩu

Si uero puella qui traitur · in uerbo regis fuerit · ereus inde exiendis · soł LXII culpabilis iũ.

Si uero · puer regius uel letus · ingenua puella traxerit · de uita conponat.

Si uero ingenuam · quemcumque · de illis · sua uolumtatem · secuta fuerit · ingenuetatem suam perdit.

Siquis sponsam · alienæ tullerit · et sibi coniugium · copolauerit · **mał antedıo** sunt diñ Ī D faciunt soł LXII culpabilis iuđ.

XIIII DE SUPERUENIENTES UEL EXPOLIACIONIBUS

Siquis hominem · ingenuum in superuentum expoliauerit et ei fuerit adprobatum **maꝭ murdo** · sunt diñ II D. faciunt soł LXII culpabilis iũ

Si uero · Romanum Franco · Saligo · expoliauerit. et certa non fuerit. per XXV. sę iuratores · exsolbat · medius · tamen · electus · se iuratores · non potuerit inuenire · **maꝭ. murdo** aut ad inium · ambulit · aut II D diñ qui faciunt soł LXII. culpabilis iū.

Si uero certa probacio non fuerit XX se iuratores . exsoluat · medius tamen ęlictus se iuratores non potuerit inuenire **maꝭ muſdo** sunt diñ I CC faciunt soł. XXX si adprobatus fuerit · culpabilis iuđ. f. 6v

Siquis hominem migrantem · adsallierit · et ei fuerit adprobatum soł. CC. culpabilis iuđ

Siquis hominem qui admigrare uoluerit et de rege abuerit · preceptum et abundiuit in mallum · publico et aliquid · ex ordinacionem · regis testare presumserit **maꝭ** sunt **alachtaco** sunt UIIII facìunt soł. C.C. culpabilis iuđ

Siquis uilla aliena adsallierit · quanti in eum superuentum probati fuerint fuisse nuscuntur sexagenis · senes · soł culpabilis iuđ

Siquis homine dormientem in furtum expoliauerit · et ei fuerit adprobatum **maꝭ fꝛıomuſdū** sunt . diñ IIII faciunt soł. C. culpabilis iuđ.

Siquis hominem · mortuum antequam in terra mittatur · expoliauerit cui fuerit adprobatum **maꝭ no rebr** sunt diñ IIII faciunt soł. C. culpabilis iũ

XV Siquis hominem · (ex) · exfudirit · et expoliauerit **maꝭ turnı cale** sunt diñ VIII. faciunt soł. C·C. cu(l) fuerit adprobatum culpabilis iuđ.

Siquis uxorem alienam tollere uoluerit uiuo marito. **maꝭb af falthe cha** sunt diñ VIII faciunt soł. CC. cui fuerit adprobatum culpabilis iuđ.

Siquis cum ingenua puella mechatus · fuerit · et ei fuerit f. 7r

adprobatum **maſ uirtuane** sunt diñ II D. faciunt soł LXII Culpabilis iuđ.,

Siquis cum ingenua puella · spontania uolumtatem · ambis · conuenientibus mina **firi | layſo** sunt diñ I D. faciunt soł XL.V. culpabilis iudicitur.,

XVI TŁ DE INCENDIIS

Siquis casa aliena · qualibet super hominis dormientis · incendederit · cui fuerit adprobatum **maſ ſelane effefa** · quam. ingenui fuerunt intus · mallare debint · et si aliquis · intus · arserit · **maſ leo | di ſelane effa.** sunt diñ III DC faciunt. soł LXII. culpabilis iuđ. de leode soł. C.C. culpabilis iũ cui causa est **maſ anda dil** sunt diñ VIII faciunt soł. C.C. culpabilis iuđ

Siquis spicario · aut ama | challo. · cum anona · sote cum porcus · scuria cum animalia · incenderit cui fuerit adprobatum **maſb leo deba** sunt diñ II D. faciunt soł LXII. culpabilis iuđ.

Si Romanus hoc Romanum admiserit · et certa probacio non fuerit · per XX se iuratores · exsolbat · medius · tamen electus · se iuratoris inuenire non potuerit · tunc ad inium · ambulit · hoc dič **maſb leode cal** sunt diñ I C.C. faciunt soł XXX. culpabilis iudicetur.,

f. 7ᵛ Siquis sepe aut concisa · inciderit et ei fuerit adprobatum **maſb bila** sunt diñ DC faciunt soł XV culpabilis iuđ.

XVII DE UULNERIBUS

Siquis alterum uulnerauerit · aut occidere uoluerit · et colabus preter fallierit et ei fuerit adprobatum **maſb ſelando** sunt diñ II D faciunt soł LXII culpabilis iuđ.

Siquis alterum de sagitta toxegata percutere uoluerit **maſb ſeo lando** sunt diñ I D faciunt soł LXII culpabilis iuđi

Siquis hominem placauerit aut sanguinem ad terra cadat · et ei fuerit adprobatum **maſb ſelando. efa** diñ DC. faciunt · soł. XV. culpabilis iuđ

Siquis alterum in caput plagauerit et ei fuerit adprobatum **malƀ chıcſıo | frıt** · sunt diñ. DC. faciunt soł XV. culpabilis iuđ si exinde trea ossa qui super ipsum cerebrum iacet exirent **malƀ chıſıo frıt** sunt · diñ $\overline{\text{I}}$ CC., faciunt soł. XXX. culpabilis iuđ.

Si uero intra costas. uulnus intrauerit · usque ad intrania · peruinerit **malƀ gaſ frıt** sunt diñ $\overline{\text{I}}$ .CC. faciunt soł XXX. culpabilis iuđ. De medicatura · uero **malƀ andechabıns** sunt soł VIIII culpabilis iuđ

Siquis ingenuus · ingenuum de fuste ‖ percusserit · ut f. 8r
sanguis non exiat · III colobus **malƀ uad falto** · hoc est semper unus quisque stus · ternus soł solbat..

Si uero sanguis · exiret · **malƀ uuadfodo** talem · cułp conponat quantum si eum · de ferrum uulnerassit:

Siquis clausum manum alterum percusserit **malƀ uuadeflat.** sunt diñ. C.C.C.LX. faciunt soł UIIII Item ut per singulus · stus ternus soł reddat.

Siquis alterum in uia expoliauerit · et per fugam euaserit ipsi fuerit adprobatum **malƀ muſdo** . sunt diñ $\overline{\text{II}}$ D faciunt soł LXII culpabilis iuđ

XUIII DE EUM QUI AD REGEM HOMINEM ABSENTEM ACUSAUERIT · ⁝

malƀ ſelando | (sunt) **effa** sunt dinarius · faciunt LXII. soł culpabilis iuđ ⁝

XUIIII DE MALEFICIIS

Siquis alteri · maleficiis · fecerit · aut dederit · bibere ut moriatur · et ei fuerit adprobatum **malƀ to uer buſ** sunt diñ $\overline{\text{UIII}}$ faciunt soł .C·C. Culpabilis iuđ. aut certe//ignem tradatur

Siquis alterum maleficium ficerit · Cui fuerit factum euaserit · at tossi · sceleris qui admisisse probatus · uel · conuictus fuerit · **mal ſelan|do · effa** sunt diñ $\overline{\text{II}}$ D faciunt soł LXII Culpabilis iuđ

f. 8v XX. SIQUIS INGENUA MULIERE MANUM uel brachium · extrinxerit.

Siquis homo ingenuus · femene ingenui digitum extrinxirit. Cui fuerit adprobatum **malb mm** sunt · diñ DC. faciunt sol XV. culpabilis iudicitur

Si brachium · presserit · **malb cha mm** sunt diñ. Ī C.C. faciunt sol XXX. culpabilis iud.

Certe si super cubitum · manum · miserit · cui fuerit adprobatum **malb chamino** sunt diñ Ī C.C.C.C. faciunt sol XXX culpabilis iud.

XXI. DE NAUIBUS FURATIS

Siquis extra consilium domini sui naue aliena · mouerit · et cum eam transierit **malb fmere** sunt diñ DCC faciunt sol XV. culpabilis iud.

Si uero · naue ipsa · furauerit · et ei fuerit · adprobatum **malb femere** · sunt diñ Ī CCCC. faciunt sol XXXV. culpabilis iud

Siquis asco intra claue reposito · in suspensum · pro studium · positum · furauerit · et ei fuerit adprobatum **malb chan zyſo** Ī DCCC diñ sunt sol XV · culpabilis iudi.

XXII DE FURTIS IN MOLINO COMISSIS

Siquis ingenuus · anona · de molino · aliena furauerit ·
f. 10r et ei fuerit adprobatum ‖ **malb an tedio** · id est cui mulinus est · DC. diñ. faciunt sol XV. culpabilis iud de uero · cuius anona fuisse probatur alius XV accipiat ad latrone

XXIII DE CABALLUM EXTRA CONSILIUM DOMINI SUI ASCINSUM

Siquis cauallum alienum extra consilio · caballigauerit · cui fuerit adprobatum **malb geſtabo** sunt diñ Ī CC · faciunt sol XXX. culpabilis iud

XXIIII DE HUMICIDIIS PARUOLORUM UEL MULIERUM

Siquis puerum · ingenuum intra XII. annus · usque ad XII. plenus · occiderit cui fuerit adprobatum **malb leode** sunt diñ X̄X̄Ī̄I̅I̅ faciunt sol DC · culpabilis iud.

Siquis femena · ingenuam interfecerit. et ei fuerit adprobatum **malb leodoſanu** sunt diñ XXIIII faciunt soł DC. culpabilis iud

Siquis femena trabaterit · ‖ graueda · cui fuerit adprobatum **mał ad | nouaddo** · si morit **anouaddo leode** sunt diñ XXUIII faciunt soł DCCC. culpabilis iud f.

Si uero in uentre matris sui · occisus fuerit aut ante quod nomen abiat · **malb anne ando** sunt diñ IIII faciunt soł .C. culpabilis iud

Siquis uerum · puerum · crinitum ingenuum tundere presumpserit · ex uolumtatem parentum cui fuerit adprobatum · **malb uirdade** sunt diñ DCCC faciunt soł XLV. culpabilis iudicitur.,

extra consilium parentum

Siquis ingenuam puellam xtundere presumserit . cui fuerit adprobatum · **malb tuſ chada** · sunt diñ Ī DCCC. faciunt soł XLV. culpabilis iud.

Siquis puerum · crinito occiderit cui fuerit adprobatum **malb leode** sunt diñ XXIIII faciunt soł DC. culpabilis iud.

Si uero · puerum · infra XII annorum · aliqua cul pa · comisèrit · fretus · ei non requeratur. f.

Siquis femena post ceperit · infantis · abere · qui ea occiderit cui fuerit adprobatum **mał leodinia** sunt diñ XXIII faciunt soł DC culpabilis iud.

Post infantis non potuerit · abere occiderit · cui fuerit adprobatum **malb leodinia** · sunt diñ UIII faciunt soł. C.C. culpabilis iud.

XXV DE ADULTERIIS ANCILLARUM UEL SERUORUM

Siquis ingenuus · cum ancillam alienam mecatus fuerit · et ei fuerit adprobatum **malb////teolofina** sunt diñ DC. faciunt soł XV. culpabilis iud.

Si uero · Cum regi ancilla · mechatus fuerit · et ei fuerit adprobatum **malb teo lo ſina**. sunt diñ Ī C.C. faciunt soł XXX Culpabilis iud

Siquis ingenuus · cum ancillam · alienam publice iunxerit · ipsi cum eam in seruicio cadat.

Si seruos · cum ancilla · aliena · mechatus · fuerit · et ex
f. 11v ipso crimene ancilla · ‖ mortua fuerit · seruus · CCXL diñ qui
faciunt sol sex dominus serui reddat · aut seruus castretur ·
dominus · uero serui · capitale dono ancille infere in loco si
ancilla · ex mortua non fuerit · **malb bab mundo** · seruus aut
CCC hictus acipiat aut CXX diñ qui faciunt sol III. coatur
exsoluere.,

Si seruus ancillam alienam in coniugium sociauerit · aut
uapulit · aut CXX diñ qui faciunt sol III. domino ancille
coatur · exsoluere.,

XXVI DE LIBERTIS EXTRA CONSILIUM DOMINI SUI DIMISSIS

Siquis alienum laetum · ante rege per dinarius ingenuum
demiserit · et ei fuerit adprobatum **malb malteo hiatuf · meo**
lexm sunt diñ IIII faciunt sol .C. culpabilis iudicitur.,

Si uero · laeti · ipsius · legitimi · refirmetur.,

Siquis uero seruum alienum · ingenuum dimiserit · et ei
f. 12r fuerit adprobatum **malb maltho · hait · ho‖mitto** · sunt diñ .I
C.C.C.C. faciunt sol XXXV culpabilis iud prediuero · domini
sui reddat.

XXUII DE FURTIS DIUERSIS TŁ.

Siquis uero tintinno de porcina · aliena · furauerit · cui
fuerit adprobatum · **malb leodardi** · sunt diñ DC. faciunt sol
XV. culpabilis iud excep capitale et dilatura.

Si uero de pecoribus · furauerit · et ei fuerit adprobatum
malb leodardi sunt diñ. CXX faciunt sol III culpabilis iud

Siquis pedica · de caballus · furauerit · cui fuerit adpro-
batum · **malb leodardi** · sunt diñ CXX faciunt sol III culpa-
bilis iud.

Si uero caballi ipsi perierint · ipsus in caput reddat.

Siquis messe aliena · in furtum meterit · et inuentus
fuerit. **malb leodardi** sunt diñ DC faciunt sol XV. culpabilis · iud.

Siquis in orto alieno · ingressus fuerit in furtum · et ei
fuerit adprobatum . **mal leodardi** · sunt diñ D.C faciunt sol
XV. culpabilis iud

Siquis in nabina · in fauaria · in pesaria · in linti‖claria f. 12
in furtum ingressus fuerit cui fuerit adprobatum **maīb leodardi** sunt diñ CXX faciunt soł III. culpabilis iudi

Siquis de campo · alieno · messe furauerit · et hoc aut in caballo · aut in · carro duxerit ad domum suam et ei fuerit adprobatum. **maīb leodardi** sunt diñ DC faciunt soł XV. culpabilis iud' excep̃ capitale et dilatura

Siquis uero · in dorsum portauerit · **maīb leodar|di** sunt diñ CXX. faciunt soł III culpabilis iud'.

Siquis prato · alieno secauerit opera sua perdat · et si exinde ad domo sua duxerit fenum · et discargauerit · et ei fuerit adprobatum **maīb leodardi** · sunt diñ Ī DCCC. faciunt soł XLV. excep̃ capitale et dilatura ·

Si uero. tanto · presumserit · quantum in dorsum suum portauerit · et ei fuerit adprobatum **maīb leo dardi** sunt diñ CXX faciunt soł III. culpabilis iud'

Siquis uiniam aliena in furtum uindimiauerit · et inuentus fueret. **maīb ‖ leodarde** sunt diñ DC. faciunt soł XV f. 13
culpabilis iud

Si uero uinum ad domum suam duxerit aut in caualls. aut in carro discargauerit · et ei fuerit adprobatum **maīb leodardi** sunt diñ Ī UCCC faciunt soł XLV. culpabilis iud'

De missibus uero simul obseruandum est

Siquis in silua materium alienum capolauerit · aut incideret · cui fueret adprobatum **maīb leodardi** · sunt diñ DC faciunt soł XV. culpabilis iud.

Si uero materio. ex una parte dolato · in furtum presumpserit CXX diñ faciunt soł III culpabilis iud.

Siquis arbore · post anno signatum · presumpserit · nullam abiam culpam.

Siquis retem · ad anquilas · de flumen furauerit · cui fuerit adprobatum **maīb ob tubbo** · sunt diñ Ī DC.C.C. faciunt soł XLV culpabilis iud excep̃ capitale dilatura.

Siquis statualem · tremacle · aut uerteuelem · furauerit et ei fuerit adprobatum **maīb nafco dinar.** ‖ Sunt · dinarie · DC f. 13'
faciunt solid' · XV culpabilis iud

Screonas · qui sine · claue est. effregerit cui fuerit · adprobatum **mał ꝑnaſ · an thı · ſo** sunt · diñ .Ī DCCC faciunt soł XLV Culpabilis iuđ excep̃ capitale et dilatura

Siquis campum alienum arauerit et non semenauerit **mał leodardı** sunt dinariꝉ · DC faciunt soledꝉ · XV. culpabilis iudic̃

Siquis · campo alieno arauerit · et semenauerit · **hoc · her. pande eſ | crıppaſ** · dinariꝉ. Ī DCCC faciunt soledꝉ. XL.V culpabilis iudicitur

Siquis cum seruum allienum aliquid neguciauerit · nesciens domino suo **mał theo laſına** sunt dinariꝉ. DC faciunt soledꝉ. XV culpabilis iudicetur

XXIIII DE LOGACIONIBVS in furtum

IN furtum alliquid · elogare uoluerit cui · fuerit · adprobatum **małƀ morter** · sunt dinariꝉ · II D faciunt soledꝉ. LXII culpabilis iudic

Siquis furtum elogatum acceptum praecio homino · hoc-
f. 14r ciderit · et ei · fuerit . adpro||batum **małƀ mor ter** sunt diñ Ī D faciunt soł LXII culpabilis iuđ.

Si uero · pro tertio · homine elogacio ipsa fuerit · transmissa · si adprobatus · fuerit · **małƀ morter** sunt diñ II D faciunt soł LXII culpabilis iuđ hat sic dans · accipiens · et portans · sexsagenus binus · simis · soł culpabilis iuđ

XXVIII DE DIBILICTACIONIBUS

Siquis alterum manum pedem · uel oculum · eiecerit · aut excusseret nasim ampotauerit · cui fuerit adprobatum **małƀ ſıc | tı** sunt diñ IIII faciunt soł .C. culpabilis iuđ

Siquis policare · de manum uel pedem ·. excusserit · cui fuerit adprobatum **małƀ alathamo** · sunt diñ II faciunt soł. L. culpabilis iuđi

Si uero ibidem · mancatus fuerit · **małƀ alathamo.** sunt diñ Ī CCCC. faciunt soł XXXV. culpabilis iũ,

Si secundo uero digitum id est · unde sagittatur · excusserit · **małƀ alathamo** sunt diñ Ī CCCC. faciunt soł XXXV.
f. 14v ¦ Culpabilis iuđ.

Siquis uero sequens hominem castrauerit · **mocł. gaſ ferit** sunt diñ VIII faciunt soł .C.C. culpabilis iuđ.

XXVIIII DE CONUICIIS

Siquis alterum cynitum clamauerit · DC dinarius · qui faciunt soł XV. culpabilis iuđic

Siquis alterum · concagato · clamauerit · C.XX diñ faciunt soł III culpabilis iuđ

Siquis mulier ingenuam seo uir seo mulier altera . meletrice clamauerit et ei non potuerit adprobare. Ī DCCC. diñ faciunt soł XLV. culpabilis iuđ.

Siquis alterum · uulpe clamauerit · CXX diñ faciunt soł III. culpabilis iudicetur

Siquis · alterum lepore clamauerit · DC diñ faciunt soł XV. culpabilis iuđ

Siquis alterum repotauiret · quod suum scutum iactassit · et non potuerit adprobare .C.XX diñ faciunt soł III. culpabilis iuđ.

Siquis alterum · dilatorem · aut falsatorem · clamauerit . et non potuerit adprobare DC. diñ faciunt ‖ soł XV culpa- f. 1
bilis iuđ.

XXX DE UIA LACINA

SIQUIS barone ingenuum de uia sua ostaueret aut inpinxeret **maſƀ uia la|cina** sunt diñ DC. faciunt soł XV. culpabilis iuđ

Siquis mulierem · uiam suam ostauerit aut inpinxerit · **maſƀ mallacina** sunt diñ Ī CCC(C) faciunt soł XLV. culpabilis iuđ

XXX.I · DE LIGAMINIBUS

Ingenuorum · sine causa ligauerit · **maſƀ andereb**; sunt diñ Ī CC faciunt soł XXX culpabilis iuđi

Si uero aliquam partem · ligatum duxerit · **maſ ande reb**; sunt diñ. Ī DCCC faciunt soł XLV. culpabilis iuđ.

XXXII DE UENACIONIBUS

Siquis uero · de diuersis · uenacionibus · quam legem · de uenacionibus et pescacionibus · conuenit obseruare

Siquis ceruum domisticum · signum abentem furauerit · aut occiderit · qui in uenacionem · mansuetus · est · et hoc
f. 15v testibus · adprobatum fuerit · ‖ quod eum dominus suos · in uenacionem abuit et cum ipsum · uel duas · aut tres · feras · occideret · **malb trouisido** sunt diñ. I DCCC faciunt sol XLV culpabilis iud.

Alium uero domesticum ceruum qui in uenacionem · adhuc non fuit · inuolauerit et ei fuerit adprobatum **malb trouisido** sunt diñ I CC. faciunt sol XXX culpabilis iud.

XXXIII DE SEPEBUS UERO TL ·

TRES UIRGAS unde sepes · sublegatur · furauerit · aut capulauerit · aut III cambortus · inuolauerit · aut exceruicauerit · uel retorta unde palum aut sepes contenetur · capolauerit · Cui fuerit adprobatum **malb leodardi** sunt diñ DC faciunt sol XV culpabilis iud

Siquis per aliena messe · post leuauerit erpice traxerit
f. 16r aut cum carro sine uia transierit · **mal leodar ‖ di** sunt diñ CXX faciunt sol III culpabilis iud

Siquis messe aliena · iam expalmitante sine uia transierit **mal leo dardi** sunt diñ DC. faciunt sol XV culpabilis iud

Quis in curte aliena · malo ingenia · aut quod libet aliquid de furtum · in casa miserit · hoc est nesciente eum · Cuius domus uel curtis · est · et ibidim · inuentus fuerit **malb fric tebe|ro.** sunt diñ II D faciunt sol LXII. culpabilis iud.

XXXIIII DE HUMICIDIIS SERUORUM UEL EXPOLIACIONIBUS

Siquis seruum occiderit · aut expoliauerit · se similem et ei fuerit adprobatum **theo le|de tholo thodina** id est humicida illum domini inter se diuidant.

Siquis ingenuus · seruum alienum expoliauerit · et super XL. dinarius tollisse conuencitur **malb ren cuf musdo** sunt diñ DC faciunt sol XV culpabilis iud

Siquis homo ingenuus · letum · alienum · expoliauerit et

ei fuerit ‖ adprobatum **malꝺ lecum muſ do.** sunt diñ (DC.) f. 16r
Ī CCCC faciunt soł XXXV culpabilis iuꝺ

Siquis letus · aut seruus · hominem ingenuum occideret · ipsa homicida · pro medietatem · conposicionis · hominis · hoccisi · parentibus tradatur dominus uero serui · alia mediet se noueret esse solueturus

Siquis uasum ad ministerium quod est **ſtro gau** puella · ad ministerium · aut fabro ferracio · uel aurefice aut porcario · furauerit aut occideret · Cui fuerit adprobatum · **malꝺ taxaga** aut **abıta|nıa** · sunt diñ Ī C.C.C.C. faciunt soł XXXV. culpabilis iuꝺ. inter fretum et faidum · sunt soł XLV. sunt soł LXXV.

XXXV DE QUATRUPEDIBUS SI HOMINEM OCCISERIT.

Siquis homo · ex quolibet qua////tropedem domisticum occisus fuerit · et testibus fuerit adproba‖tum medietatem conposicionis dominus ipsius · quatropedem · auctorem · criminis · pro medietatem · conposicionis · restituat requerent.,

XXXVI. DE UESTIGIUM MINANDO

Siquis bouem · aut cauallum uel · que libet animal · ad furtum perdedirit · et eum · dum per uestigium · sequentur · fuerit consecutus usque in III noctes · ille qui eum ducit aut emisse aut cambiasse · dixerit · uel pro clamauerit · ille qui per uestigium · sequitur · per tercia manum · debit adcramire si uero iam tribus · noctibus · exactis · qui res suas · queret · si eas · inuenerit · ille aut emisse aut cambiasse dixerit · ipse liceat adcramire | si ille uero. qui per uestigium sequitur · se agnuscire · dicit illum alium · reclamante · nec offerre · per tercia manum uoluerit nec sole secundum legem collegauerit et ei uiolenter quod se agnuscire ‖ dicit tollisse conuincitur. f. 17v
Ī CC. dinari, qui faciunt soł XXX culpabilis iudicetur.

XXXVII. DE FURTIS CAUALLORUM UEL EQUARUM

Siquis cauallum qui carruca trahit furauerit cui fuerit adprobatum **malꝺ hanzıa(co)** sunt diñ Ī DCCC faciunt soł XLV. culpabilis iuꝺ

Siquis armessario furauerit · cui fuerit adprobatum **maſſ uaderedo** sunt diñ Ī DCCC faciunt soł XLV. culpabilis iud.

Siquis armessarium · cum gregem suum hoc est equas . Cui fuerit adprobatum **maſſ ſunniſta.** sunt diñ ĪĪ D faciunt soł LXII. culpabilis iudic

Si uero grex ille minor fuerit usque ad VII capita · cum armessario · fuerint · cui fuerit adprobatum excep̃ capitale et dilatura II D diñ. qui faciunt soł LXII. culpabilis iud'.

Siquis equa pregnante furauerit · et ei fuerit adprobatum **maſſ anciaca** sunt diñ Ī DCCC faciunt soł XLV. culpabilis iud' excep̃ capitale et dilatura ‖

f. 18r Siquis poletro · annocolo furauerit · et ei fuerit adprobatum **maſſ ſunniſta** sunt diñ DC faciunt soł XV culpabilis iud excep̃ capitale et dilatura

Si uero · sequentis poletrus furauerit et ei fuerit adprobatum **maſſ nare** sunt dinarius CXX faciunt soł III culpabilis iud

XXXVIII DE PLAGIATORIBUS

Siquis mancipia aliena · sublicitare uoluerit · et adprobatus fuerit **maſſ obſculte** sunt diñ DC faciunt soł XV culpabilis id

Si seruus alienus · fuerit plagiatus · et ipse trans mare ductus fuerit · et ibidim · ad domino suo inuentus · fuerit · et ad quo ipse in patria · plagiatus est in mallo publici · nominauerit · et ibidim · testis debit collegire.

Iterum cum seruus si de trans mare fuerit reuocatus · in alterum mallum debit nominari ibidim simul · III testis debit collegi · edoneus · ad tercium uero mallum similis fieri debit ut noue testes · iurent · quod seruū (dƀ) ipsum equaliter

f. 18v super plagiatorem · audier dicentem ‖ et sic postea qui eum plagiauit **maſ uniſ|tario** propter capitale et dilatura. diñ Ī CCCC faciunt soł XXXV. culpabilis iud'

Qui confessio serui · usque III plagiatoris amittitur · sed eam tamen racionem · ut nomina hominum et uilarum semper debiat nominare

Siquis uero hominem plagiauerit · et uendeueret et probacio certa non fuerit sicut pro hocciso · iuratores · dare debit · si iuratores non potuerit · inuenire · **malb falconū** · sunt diñ VIII faciunt soł .CC. culpabilis iud.

Si Romanus · ingenuum plagiauerit · II D diñ qui faciunt scł LXII culpabilis iud.,

XXXVIIII SI SERUUS IN FURTUM FUERIT INCULPATUS

Si talis fuerit causa · unde ingenuus DC diñ qui faciunt soł XV. conponere debuerit · seruus super scamnum · tinsus · CXX. hictus accipiat.

Si uero ante quam torquatur si fuerit confessus nihil suum domino credat ipse uero · in potestatem · seruum illum · abiturus · qui eum torsit · dominus uero serui · unde iam · pignus · accipit · precio · pro suo seruo || accipiat si uero · intra priora · supplicia · id est acolapus · fuerit · confessus · aut castretur · aut CXX diñ qui faciunt soł III. reddat. dominus uero serui · caput in loco restituat · requerendi · si maius crimine seruus inculpatus · id est unde · ingenuus · I DCCC diñ. hoc est soł XLV. conponere possit · et inter suplicia confessus fuerit., cap sentencia feriatur, Si uero seruus in colibet crimine culpatur., dominus serui · ipsius · si presens · est · ab eo qui requeret admanere debit · ut seruum suum · dibiat · suppliciis dare ubi q, repetit · et uirgas paratas · habere debit que ad magnitudinis · minoris · digiti · et sen et scamnum prest ubi seruum tendere dibiat.,

f. 19r

Si dominus seruum distullerit · et (ps) seruus . presens · fuerit continuo ille qui reppetit domino sole colccare debit · et sic in VII noctes · placitum · facire dibit · ut seruum suum suppliciis ut tradat · quod si ad VII noctis · tradire distullerit · sole ei qui repetit iteratum colecit · et sic || ad alteras VII noc placitum faciat id est in quatuordece noc seruum nǫluerit suppliciis dare omnem · causam uel conposicionem · excipiat · hoc est ut se talis · causa erat · unde ingenuus DC diñ qui faciunt soł XV. conponere · ipsius dominus reddat · si uero maior culp. fuerit unde ingenuus I CCCC. diñ. qui

f. 19v

faciunt sol XXXV poterat reddere similiter dominus reddat., Si uero adhuc maior culp̄ fuerit · ꝙ similiter ingenuus. Ī DCCC qui faciunt sol XLV. conponere possit et dominus seruum non presentauerit. ad ipsum numerum teneatur · ut ipsum reddat · et capitale quod si adhuc · maior culp̄ fuerit · quod seruum requeratur · dominus serui · non ut seruus soluat sed ut ingenuus · totam legem super se soluiturum excipiat · quod si seruus · absens · fuerit · cui aliquid inpotatur · dominus ad repetanti · Cum tribus testibus · secrecius · admonere debit · ut seruum suum · infra VII noc̄ debiat presentare · quod si ficerit · tunc repetens solem illi cum testi-

f. 20r bus ‖ colecit · et sic ad alias VII noc̄ seruum ipsum · non presentauerit tercia · uicem · adhuc VII noctis · illi placitum dare debit · id est ut totus · numerus · usque · ad XXI. nocte perueniat quod si potest · tercium placitum · ipsum seruum noluerit ligatum suppliciis clare tunc dominus serui · omnem causam · super se excipiat.,

Si uero ancillam in tale crimine inuenitur · unde seruus · castrare debueret · aut · C.C. XL diñ qui faciunt sol VI. si conuinerit pro ipsa dominus reddat · aut · C.C.C. hictus accipiat flagellorum.,

Si seruus · cum ingenuum furtum fecerit seruus in duplum · siquod consorciauit retat excep̄ capitale et dilatura · ingenuus · uero · quadruplum excipiat · damnum

XL DE HUMICIDIIS INGENUORUM

Siquis uero ingenuus · Franco aut barbarum qui legem Salicam uiuit occideret cui fuerit adprobatum · **malb leo di** sunt diñ UIII faciunt sol C.C. culpabilis iud

Si uero eum in puteum · aut · in aqua miserit · et eum aut de camisa · aut de collis aut de quibus · rebus · celaturus

f. 20v steterit ‖ (oben am Rande ausradiert cui fuerit adprobatum małb) cui fuerit adprobatum **malb matteleodi** · sunt diñ XXIIII faciunt .DC sol culpabilis iud

Si uero · eum in troste domicam · est aut mulierem ·

occiderit · cui fuerit adprobatum **malb leodi** sunt diñ XXIIII faciunt sol DC. culpabilis iud.

Si uero eos · in aqua · aut in puteum · miserit · aut de rammis · aut de clalis · super coperuerit · aut de quibus · cumque · rebus · celatores · steterit · **malb matte leodi** sunt diñ XXIIII · faciunt sol DC. culpabilis iud

Si uero Romanus · homo possessor · occisus fuerit ·· qui eum occisisse probatur · **malb uua|la leodi** sunt diñ IIII faciunt sol. C. culpabilis iud.

Si Romanus · triutariis · occisus · fuerit cui fuerit adprobatum · **malb uuala · leodi** sunt diñ III faciunt sol LXX. culpabilis iud.

Siquis hominem · inuinerit · in quadruuio, sine manū, sines pedes · quem inimici sui ibidim · miserunt · et eum prooccideri · cui fuerit. adprobatum **malb frio falto.** sunt diñ IIII faciunt sol centum erunt · qui sol. pensare uel · probare dibiant · et hoc facto · si eis · conuinerit · accipiat · si uero stud. non ficerat · et sic ea acciperat. **mal reipuf.** sunt diñ D. ‖ faciunt sol LXII. culpabilis iud cui reipe debentur debet exsoluere

Si uero · quod superius diximus omnia secundum legem · impleuerit · III sol cui reipe debentur accipiat · hoc discernendo · stud. cui reipe debentur · sine possessoris filius · fuerit accipiat · si uero nepus · non fuerit · neptis filius senior. si fuerit · ille eos · accipiat. Si nepus · non fuerit · neptis · filius · si consubrino filius qui ex materne genere fuerit ipse eos · accipiat si nec consubrini filius fuerit · tunc frater · matris · reipus · accipiat · si nec tuncolus · fuerit tunc frater qui ea mulierem · ante abuit · si in hereditatem · non uenturus est ipse reipus accipiat si nec ipse frater fuerit · qui proximior fuerit · extra · superius nominatur qui singulatim · secundum parentilla · dicti sunt usque ad · VI · genucolo si in hereditatem illius mariti defuncti accederit · ipse reipus accipiat Nam si potest · sexto genuculo si non fuerint · in fisco reipe ipse uel causa. que inde orta fuerit colli

XLI DE MIGRANTIBUS

Siquis homo super alterum in uilla migrare uoluerit et unum uel aliquis · de ‖ de ipsis · tunc eum · suscipere uoluerit

si uel unus exteterit · qui contradicat migranti ibidim · licienciam non abuit · si uero contradictum · unius uel duorum · in uilla ipsa adsentire uoluerit · tunc ille testare debent et si noluerit · inde exire · ille qui ei testat · Cum testibus · sic ei testare debit dicat homo in hoc tibi testor · ut in hac nocte proxima · in hoc quod lex Salica habit sedeas · et testo tibi in · X · noctis · de villa sta · exseas. et de postia · adhuc depost · X · noc̄ iterum debit ad eum uenire et testare in alias · XX. noc̄ u̇ inde exeat si adhuc exire noluerit · Iterum tercium X · noc̄ adat · ut sic XXX noc̄ impleantur · si nec tunc exȳre uoluerit · tunc maniat eum ad mallum et testes · suos · per singula placita qui fuer̄ ibidim · pristus · abere debit et sic ipse · cui testatum est · noluerit uenire · et sunnis · non tenuerit · et sta q̄ superius diximus · omnia secundum legem · et testatum · tunc ipse qui testauit · super furtuna sua · ponat · et rogit grafionum loci · illius · accedat ad locum ut
f. 22r eum ‖ inde expellat · quia legem noluit audire et quod ibidim · laborauit demittat et insuper **malb uuedreſitelo** sunt diñ Ī CC faciunt soł XXX culpabilis iud

Siquis uero migrauerit · et ei infra XII/// mensis nullius · illius testatus fuerit · ubi admigrauit · sicurus · sicut alii uicini · manent ille maniat.

XLII DE ADFATHAMIRE OC CONUENIT OBSERUARE

Ut tunginus aut centenarius · mallum indicant et s///cutum in ipsum mallum · habere debent et III hominis III causas · in mallum ipsum demandent · et postia reqrant hominum qui ei non perteniat et fistucam · in lesu iectit et ipsi in cuius leso fistucam iectauit de furtunam suam quantum dare uoluerit aut totam furtunam cuius · uoluerit dare ipso in cuius leso fistucam iactauit in casa sua manire debit · et hospites III suscipere debit · et de facultate sua · de quantum ei datur in potestate sua abire debit · et postia · ipse cui scutum · creditum est sta omnia cum testibus ·
f. 22v colectis · agere ‖ debet postia aut ante regem · aut in mallum legitimum illi cui furtunam suam · depotauit · redere debit et

accipiat fistucam in mallum ipsum · ante XII minsis · ille quos eredes depotauit · in leso iactit · nec minus nec maius · nisi quantum · ei creditum est et sic contra hoc aliqui · aliquid dicere uoluerit debent III testis · iurati dicere quod ibi fuissent in · mallum quem tunginus · aut centenarius · mallum indixer quomodo dixissent · hominem illum · qui furtuna sua · adire uoluit · nominare debit · denominat illum · cui festucam · in laeso iactat · et sic leso iactitur · et illum quem · eredem · apellat · similem · nominent. et alteri III testis · iurati dicere clebent · quod in causam illius · qui furtuna sua donauit · in cuius · leso · fistucam iactata est ibidem mansit · et ospites III aut amplius · collegisset · et pauissit et ospites · illi III aut amplius · de suscepcionem · gracias · egisset · et in beudo pultis · manducassent et testes · collegisset · et sta omnia illi alii tres testis · iurati dicere debent · et de hoc quan‖to in mallum f. 23r aut ante regem · uel in legitimo publici · qui accipit in leso furtunam ipsi ante regem aut in mallum legitimus · publicum hoc est in mallobergo// anteuda aut tuginus · furtunam suam quod eredis apellauit · publici coram homnibus fistucam in leso · iactassit · hoc est VIIII testimonia uel testis sta omnia debunt adfirmare,

XLIII DE FELTORTUS QUI LEGE SALIC UIVENT

Siquis seruum aut ancilla cauallum uel quem libet rem cum alterum agnouerit · mittat eum in tercia manꝰ · et ille quod quem agnuscitur debet agramire et si intra Legere · aut Carbonaria · ambo manent · qui agnuscit et cum quem · agnuscitur · in noctis XL placitum faciant · et ipsum placitum · quanti fuerint · qui cauallum ipsum · aut uindedert aut cambiauerunt aut fortasse · in solitudinem dedir omnia intra placitum stum · Commoneantur hoc est unus quisque · cum neguciatoribus · alter alterum admoniat · et siquis comonitus fuerit · et sunnis non tenuerit. et ad placitum uenire distullerit tunc ille · qui cum eum neguciauerit · ‖ mittat III testis · f. 23v quo modo ei n////////// nonciassit ut in placitum uenerit alteri) III quod publici · ab eum et doniter neguciassit sto si

ficerit exsuit se ad latronicium ille q non uinerit · super quem · testes iurauerunt ille erit latro illius qui agnuscit · precium reddat illis · secundum legem conponat illi qui res suas · agnuscit. sta omnia in illum mallum debent fieri · ubi ille est gamallum super quem res illa primitus fuerit agnouta · aut in tercia manum missa quod intra Legere aut Carbonaria · ambo manent · cum quibus agnuscitur · in noctis · LXXX lex sta costodiatur.,

XLIIII DE HUMICIDIO IN CONTUBERNIO FACTO

Siquis collecto contubernio hominem · ingenuum in domo sua · adsallierit · et ibi eum occiderit · **malb biſtolio.** si andruscio dominicus fuerit · ille qui occisus · est soł Ī DCCC. culpabilis iud si uero antruscio · dominicus non fuerit · interfectus · soł DC. culpabilis iud'

f. 24r Si uero corpus · hoccisi · hominis III uel ampli us · abuerit plagas · tris quibus inculpatur qui in eo contubernio fuerint si probatus aparuerit · lex superior conprehensa conuenit obseruare alii uero III. de hoc contubernio nonaginta soł singuli eorum conponant · et adhuc in tercio loco · de ipso contubernio · soł XLV soluant de Romanus · uero occisus · uel litus · qui in tale contubernio interfecti fuerent hec lex ex medietate soluantur.,

XLV DE HOMIN̄ IN CONTUBERNIO OCCISO

Siquis in conuiuio ubi quinque aut amplius · fuerint · et unus · ex ipsis fuerit interfectus **malb ſeolan|di ſtadio** hoc est illi qui remanet · aut uno conuincto de se dare debent · aut toti mortem illius · conponant · quia lex usque ad VII. qui fuerint in conuiuio · obseruatur siue in conuiuio · illo plus quam VII fuerint · non omnes teneantur obnoxii · sed quibus fuerent et adprobati · illi secundum legem conponant

Siquis uero foris casa · uer inter agens · siue in agro a
f. 24v contubernio fuerent occisi et III ‖ uel amplius abuer̄ placar · **malb druchi|ſido** hoc est ut III de eo contubernio qui probati fuerint singuli mortem illius · conponant et III. ad hunc ·

si fuerint · de ipso contubernio tregintini soł soluant et III adhuc · si fuerint de ipso contubernio quinginus soluant.

XLVI DE HOMINE IN OSTE OCCISO

Siquis hominem quia lege Salica uiuit dum est in oste hoccideret **maƀ leodar|dı** soł DC culpabilis · iuđ

XLVII DE CONPOSICIONE humicidii

Sicuius pater occisus fuerit · medietate conposicionis filii. ad se colegant et illa alia medietate parentis · qui proximioris · sunt tam de patre quam et de matre inter se deuidant. quod se[de] una parte · seu materna nullis parentis · fuerit illa porcio · fiscus adquerat.

XLVIII DE REIBUS

Siquis adsolit homo · moriens uiduam demiserit · qui eam · noluerit accipere ante quam accipiat ‖ soł III. ante f. 25r tungine · uel centenario. hoc est ut tunginus · uel centenarius · indicat et mallum ipsum · scutum abere debit · et tres hominis · III causas · demandare debent · tunc ipsi · qui uiduam ipsam accipere debit et III soł equos pensantes qui proferat · et III erunt qui ipsos · sołi pensare debent aut probare et hoc factum si eis conuenissit ipsi qui uiduam queret accipiat.

Siquis hominem in puteo iactauerit et uiuus exiet sua causa **mał** soł LXII. culpabilis ĩ

Simili modo · qui alium in pellago inpinxerit **mał** soł LXII. culpabilis ı̇

Siquis puellam ingenuam occiderit **mał** soł. (C)CC. culpabilis ı̇

XLVIIII DE FALSUM TESTIMONIUM

Siquis falsum testimonium preberit uel iurauerit · **mał calıſtanıo** · sunt diñ DC. faciunt soł. XV culpabilis iuđ.

Sicuius cumque aliquid fuerit inculpatum quođ periurassit et probatus fuerit · iuratoris · quinus soł condemnentur · ipsi

uero cuius · adprobatum fuerit · excep̃ capitale et causam extra
f. 25v hoc soł ‖ XV culpabilis iud

· L. DE TESTIBUS

Siquis testes necesse abuerit · et fortasse testis · ad placitum nolunt uenire ille qui eos · placuit necessarium abit satis · facire manire illos debit ut ea que nouer̃ iurati dicant si uenire noluerint · et eos · sunnis · non tenuerit · DC diñ faciunt soł XV. culpabilis iud'

Quisquis illorum si uero presentis · fuerint · iurati in testimonium uocati et noluerint iurati dicere ea que nouerunt · et ferbanniti fuerent DC diñ qui faciunt soł XV. culpabilis iud unus quisque illorum.

LI DE FIDIS FACTAS

Siquis ingenuus uel letus alteri fidem fecerit · tunc ille cuius fidis facta est · in XL. noc̃ aut quomodo · placitum fecerit ut quando fedem fecit ad domum illius · qui fidem fecit cum testibus · uel cum illis qui precium adpreciare debint · uenire debit · et si ei noluerit fidem facta soluere **mał huc chram mito** sunt diñ DC faciunt soł XV. culpabilis iudi
f. 26r super debitum · quod fidem fece rat · si adhuc noluerit conponere quod debit ad mallum eum manire debit · et sic **nexti can ti gyuf** mallare debit · rogo te tungyne ut **nexti cant̃i gyuf** gasacium meum · illum · qui mihi fidem · fecit et debitum debit et numerare quale debit dibiat unde fidem fecerat tunc tunginus · dicire debit **nexti cantigiũ** ego illum in hoc quod lex Salica abit · tunc ipse cui fidis facta est debit testare ut nulli alteri · nec soluat nec pignus donit · solucionis · nisi ante conponat quod ei fidem fecit et cum testibus ambulare et rogare debit ut debitum suum soluere dibiat · et si ad huc noluerit soluerem solem ei colecit · et tunc si ei · solem collegauerit. soł III. super riorem debitum adhuc soluat stut usque ad III uicis · per III fi̇binas facire debit et super III sta omnia facta · et noluerit · adhuc conponere usque ad solem cobitum et ad noue soł

a(s)d | sendat · et super singulas admonicionis uel ad solem colecato · terni solid adcriscant. ‖

siquis fidem · factam ad placitum noluerit soluere ambulit ad grafionum loci illius · in cuius · pago manit · et p̃hindat fistucam et dicat uerbum tu grafio homo ille qui mihi fidem ficit · quem legitime abeo · abio · illum · iactibus admallatum in hoc quod lex Salica abit et contenit · ego super me et super furtunam meam pono quod tu securus mitte in furtuna sua mano et dicat de causam de quantum ei fidem ficit tunc grafio collegat VII racineburgiis et si cum ipsis ad domum illius qui fidem ficit ambolit · et rogit · illus sibi presens · estum fidem ficit · uolumtate tua solui · homine ste quod fidem · ficisti · et elegit ut duus quos uolueris edoneis · cum recyneburgiis stus · de quod soluere debit adpreciare dibiant et hoc soli stum precium satis facia quod si audire noluerit presens aut absens, tunc racineburgiis adpreciando precium quantum ualuerit debitum quod debit hoc est de furtuna illius tollant et de ipsa legem quem debit duas partis ille cuius causa est ad se reuocit · tercia parte gra‖fio fredum ad se colegat · si tamen ei fredus · iam de ipsa · causa non fuerit ſolutus. ibi grafio rogitus · fuerit sunnis · eum non detenuerit aut certa racio dominica · et distullerit · se ut non ambulit · neque aliquem · in rem · mittat · qui cum iusticiam · exegere dibiat de uita culpabilis esse debiat aut redemat quantum ualit.,

LII DE ANDO METO

Siquis grafionem · ad res alienas · tollendum inuitauerit et rogauerit · ambolare et legitimi · illum iectiuum aut mallatum non abuerit illi qui eum rogit ut iniuste tollat · ante quam legitimi · admallatus fuerit · **malb antho | mto** . sunt diñ IIII faciunt soł. C.C. culpabilis iud. ille · qui grafionem · rogat · iniuste aliquid confiscaret · soł. C.C. culpabilis iud'

Si uero grafio inuitatus · supra legem aliquid · tollere presumpserit aut se redemat · aut de uita conponat.,

LIII DE REM PRISTATAM

Siquis alteri aliquid pristeterit · et ei noluerit reddere sic cum debit · ad mallum se cum testibus ad domum illius · (—) cui res suas · prestetit accedat et sic illi · testitur quia res
f. 27v meas · noluisti ‖ reddere quas tibi prestetiram · in hoc eas tene nocte proxima quod lex Salica contenet et sic ei solem colecit · si nec tunc rendere uoluerit ad huc VII noc similiter uenit et tunc eum rogit · ut debitum suum reddat et si nec tunc uoluerit · conponere solem ei colecit quod per III uicis · solem · ei colicauit · semper per singulas uicis soł III hoc est per singulas admonicionis adcriscant si noluerit · et tunc rogare nec fidem facire redde de ei que prestetit super illus VIIII soł solem collecatum. qui per singulas (a) admonicionis creuerunt · soł XXIIII culpabilis iud.

LIIII DE MAN AD ENIUM · REDIMENDA

Siquis ad inium · admallatus · fuerit fursitam · ut manum suam redimat et iuratores donit · si talis causam · est unde legitime soł XV. conponat si adprobatus fuerit soł III ultime manum redemat · si plus ad manum redimenda dederit
f. 28r fretus. grafionem ////////// soluatur quan tum de causam · illa conuinctus · fuerit rediturus erit. si uero causam · fuerit que XXX soł si adprobatus · fuissit poterat culpabilis iudicare et sic conuenerit ut manum redemat. soł VI redemat de causa illa. si conuictus fuissit rediturus. erit sta redimpcio. de manum usque leudem · sic permanit si uero leudem . alter alteri inpotauerit. et eum · ad inium · ad te mallatum abuerit. et conuenit ut iuratores donit · et manum suam redemat soł XXX manum suam redemere potest · quod plus aliquid dederit fretus. leudi · ipsius · soluatur.,

TL LU DE GRAFION OCCISUM

Siquis grafioñ occiderit · **mał leodo famitem** · sunt diñ XXIIII faciunt soł DC. culpabilis iud'

Siquis saceborone qui puer regiis fuit occiderit · cui fuerit adprobatum **mał leude facce muther** sunt diñ XII faciunt soł CCC. culpabilis iud.

Siquis sacerborone qui ingenuus est · et sac(il)eborone occiderit XXIIII diñ qui faciunt soł CCC. culpabilis iudic

Saceboronis uero · in singulis · malloberges · plus quam III ‖ debent esse et de causa de quid · de quod fortasse. f. 28v
dixerint · hoc grafioñ remoueat · unde illi securitatem · fecerunt.

9 LVI DE CORPORIBUS EXPOLIATIS

Siquis corpos · hoccisi hominis · ante quam in terra mittatur · in furtum expoliauerit Cui fuerit adprobatum **mał muther.** sunt diñ II faciunt soł XII. culpabilis iud.

Siquis hominem iam sepultum expoliauerit · et ei fuerit adprobatum **małb muther** *hoc est* **ur go** sit · usque in diem illa · quam illi cum parentibus · ipsius defuncti ut ipsi conueniant · et ipsi pro erogare dibiant ut uincto hominem · liciat accedirem · et qui ei ante quam conponat · cum parentibus ante pene aut tor qui tale dedirit soł XV culpabilis tamen. autorem · exceliris. qui admississet · aut expodisset · **tur ne cale** · soł CC. conponat

LVII DE DISPECCIONIBUS

Siquis in mallum · terum per lege · coniunxerit ad fidem facire dispexerit · aut precium soluere tunc racineburgiis · de eum ante audire · secundum legem · qualis cau‖sa est et illi f. 29r
qui eum mallauit · ad causa sua ei nonciare debit precium · ante dictum · et tunc ei soluere noluerit · tunc per legem debit atendere et postia grafionem · ad casa sua inuitare aut quod lex est de ipsa causa de res suas secundum legem debiat reuestire.,

LVIII

Si quis AD MALLO ante uenire presumpseret aut quo racineburgie iudicatum fueret · imple contempseret sic nec de eneum · nec de conposionem · nec de ulla rem · fide ficiret · uult tunc ad regi presencia · eum manire deb et ibi XII testis per singulas uicis III iurati dicant quod ibidim fuerunt et ibi raciniburgi iurauer aut ad eum ambolabant · aut

fidem de conposicionem ficiret et · alii · III · iurare debent quod ibidem · fuissent post illo die quando racineburgi iurauerunt aut ad enium aut per conposicionem · se educirent hoc de illa die in LX noc in mallo iterum. et sol coligauerit et nulla tenus · legem · implere tunc eum debit manere
f. 29v ante regem in noc XIIII. ‖ et III testimonia · iurati sicut superius diximus · similiter illa die · testimonia · qui ibi fuerunt ubi collegato sol. si sta omnia impleuerit qui eum admallat et ille qui admallatum · ad nullo placito · uenire uoluerit · tunc ex atq monitus est eum extra · sermonis ponat · tunc ipse culpabilis et omnes res suas · erunt quicumque aut pauiret aut hoc · qui tale dediret siquis uxorem sua propiam sol XV culpabilis iud.

LVIIII DE RACINIBURGS

Siquis raciniburgius · in mallo sedentes · causa · sine duus discote lege noluerit dicere uinit dic ad illo · quicum causa prosequitur hic uos tangono ut lege t[2] secando lege Salica · quod non ille · legem dicere noluerit · uir de illis raciniburgiis · collecato sol ternus · sol soluat quod si nec legem dicere uolueret nec ternus sol soluat fidem ficit · tunc sol illius culpato est · quinus din .C. culp Si uero ipsi raciniburgii sunt et non secundum legem iudicare . eam contra q sentencio dediret sol XV culpabilis iud

LX · DE CRENECRUDA

f. 30r Siquis hominem occiserit et tanta facultatem · data non abit unde tota lege impleat · XII iuratores · nec super terra · nec subtus terra plus · de facultate non abit que donauit · et postia debit in casa intrare De quatuor angulus terra in pogno colegire et sic postia · in dorso super illo limitare stare debit · et intus · in casa respiciens · et sic de senextra mano super illo qui proximiorem · parentum hab quod si iam pater aut fratris solserunt · tunc super suos filius · debit illa terra iactare · super III de generacionem · patris · et de matris · qui proximioris sunt · et · sic postia in camisam discinctus · discalcius palo in mano sua · sepe debit sallire

medietatem quanto de conposicionem · idē aut quanto lex est illi III soluant hoc est illi alii · de patris · geniracionis · facire deb super illo cre ne curando · ille qui pauperior est iactauit ille totam legem persoluat · que si uero necesso abit · unde totam · legem soluat · ‖ tunc illi · qui humicidio ficit qui eum sub pede abuit · in mallo presentare deb · et sic eum per III mallus ad sua fide tollat · et si eo · in conposicionem · nulla a fide tollerent hoc est ut eum redimat de que non solsit de sua uita conponat;

LXI DE ALODIS

Siquis mortuus · fueret et filio non demiseret si matre sua superfuiret inde hereditatem accipiat.

Si mater non fuiret et frater remansiret ipsi hereditatem accedant.

Si ista non fuerint . tunc sororis · mat̄ in hereditatem · accidant. Si uero sorores mat̄ non fuerent sorores · patris accedant · in hereditate · et inde illis · generacionibus quecumque proximor fuiret · illi hereditatem · succidat.

De terra uero illa ꝓ muliere hereditatē sed ad uero · exugu · frater fueret · tota · terra permaniat.,

LXII DE EO QUI SE DE PARENTILLA TOLLERI UULT

§ In mallo leuth & h& tunzino · ambulare debit · et ibidim . IIII fustus · alninus · frangere super caput suo debit et illos · IIII partis · mallo iactare et ibi sidero quod eromento. et ‖ hereditatem tota racionem · eo tollat. sic postia aliquis de suis parentibus aut moriatur · aut occideret · nulla ad eo · nec hereditas · nec conposicio permanit · si uero · solo moriatur · aut occidatur · Conposicio. aut hereditas · ad eis permaniat.,

LXIII DE CARVENNA

Siquis alter super illo · idem · mano · super illo · alique inripuit · rem in capite reddat. soł XXX culpabilis ī

Siquis hominem · dimente expoliauiret soł C̄ culpabilis.

Siquis uero · quecumque desuper hominem · intercitū miseret · in uiolente quo si agnusciret dic tollat **mallo caroen** · soł XXX conponat

LXIIII DE CONPOSICIOÑ HVMICIDII

Siquis cuiuscumque · pater occisus fueret medietate conposicione filio et alia parentis qui proximioris sunt tam de matre quam de patre et diuidant · quod si una paterna si eum mater nullus parentis · fuiret illa porcio in fisco coligatur

LXV DE HOMINE IN OSTO OCCISO

Siquis hominem ingenuo · in oste occiseret diñ CC conponat

LXVI DE EREBURGIIS

f. 31v Siquis alterum ‖ barbaro clamaueret hoc est **ſtrioporcio** aut illo qui ineo · portare dicitur · abstrias · cucinant **malb** soł LXII. culpabilis ī.

Si uero mulierem clamaueret hoctoaginta et semis soł conponat

LXVII DE CABALLO MORTUO EXCORTEgato

Siquis caballo · extra consilio domini sui · excortigaueret soł XXX. conponat excep̄ capitale et dilatura.

LXVIII EXPLICIT LEX · I. INCIPIT. II. DE REBUS IN ALODE PATRES

Siquis (al) super alterum de rebus qui in alode inuentas interciauiret deb ille · interciatur · III testimonia mittere quod in alode patris hunc inuenisset · alia trea qualiter patris · ipsas inuenissit · hoc si ficeret potest rem · interciata uindicare si istas non ficiret · mittat III iuratoris · quod in alode patris · hoc inuenissit se de hoc causa liberans · si hoc non ficerit ille qui eas · interciauiret. **filtorto.** et si postia quod lex inter docuit aput quem eas · inuinit · Culpabilis iud

LXVIIII DE CA|NE CRE UTO

Siquis pater aut parenfis · quando filiam suam ad marito donat · toto ‖ extra parte · fratris · suis · uindicit · similiter f. 32r
quando filius · suus · ad capilatorias · ficiret · quoquod donato fuiret extra parte hoc teniat., et aliquas res. diuidat.,

LXX DE HOMINE INGENUO OCCISO ·

Qvomodo parentis sui. conprehindit uitam suam

Siquis hominem · ingenuo · occiseret et ei fueret adprobatum · parentis dibiat secundum legem conponat · media conposicio filiis · alia medietas · ex inde eis deb ut quarta ut de illa leude adueniat · aut quarta pars · parentibus · propinquis · debit III de generacionem · patris · et III de generacionem matris · et mater uiua non fuerit media parte de leode illa · parentis · inter se deuidant hoc est III de patrem proximiores · fuiř parentis de predictis · condicionis · prehendant tercia parte duas partis · prehendant tercia patri suo demittant.,

LXX-I· QVANTAS CAUSAS IURARE LICIT

De dote · et de res qui in oste perditas · sunt de hominem · qui in seruicio reuocatur · si. ‖ amplius · iurarent quam f. 32v
III causas rem · illa · in capite reddant et quanto lex · de causa illa · abit cuł illi qua iurauiř III qui senis res fuiř · D · diñ cuł et reliqui iuratoris. quinus · soł soluant

LXXII DE CRE|O BEBAT

Siquis hominem · ingenuum in silua aut qualibet loco occiseret et eum ad celando · conbusiret DC soł conponat

Si antruscionem · uel femene tale ordiñ interfic aut tale rem uoluerit uel igne concremauiret IDCCCC · diñ conponat

LXXIII Cuicumque DOMUM UIOLARE presumpserit

Que domo · pro firmamento · ebrius · abuissit prouocatur · qui hoc facire presumserit soł XLII. culpabilis iuđ

Siquis · hominem de furca tollere presumseret qui eum tollit et ei fuerit adprobatum uita sua pro ipso admittat aut sol CC. conponat

Siquis uero de furca · iam mortuo · sine consilio iud aut uolumtate ipsius cuius · causa est tollerit pro culpa qua suspinsus est · quiꝙ exinde lex Salica · caleam · ille erũ · qui est adtollere presumserit · culp secundum lege Salica hoc conuenit obseruat.

LXXIIII DE PIGNORACIOÑ

33r Siquis debitorem suum · pignorancia · sine iudice pignorare presumserit ante quam eum **nefti gante higio** · et debitum perdat · et insuper · similiter si male depignoraverit cum lege conponat hoc est capitalem reddat · et insuper XV sol culpabilis iud.

LXXV DE HOMINEM INTER DUAS UILLAS OCCISUM ·

Sicut · adsolet homo iuxta strada · aut inter duas uillas proximas · siue uicinas · fuerit interfectus · ut humicida non apareat · sic debit iudex hoc est comis · aut grafio ad locum accedere et ibi cornus sonare et si uinerit qui corpus cognuscit · occisi · sic parentibus · in noticia ponatur. Si uero non uinerit · qui corpus · tunc uicini illi · in corum campo · uel exitum corpus inuentum est debent facere bargum · C · pedis in altum et presentia iudicis · ibi · leuare corpus · et debit iudex nonciare et dicere · hi homo ste in uestro agro · uel in uestipolo. est occisus · Contestor · ut usque in VII noc̃ · non reponatur · et de humicidium · stum · uos · ad mallum · ut in mallo · proximo ueniatis · et uobis de lege dicatur ·
f. 33v quis · obseruare debiatis. tunc uicini illi · ‖ Quibus nonciatur ante XL noctis · qui meliores sunt cum sexaginus quinus · iuratoris · se exuant quod nec si occissent nec sciant qui occisisset · mino flidis · uero uicini · quinus denus iuratoris · donent singuli · qui id superius diximus · id est qui iurant si stud sic ante XL noc̃ non ficerent · nouerint se personam mortui requirenti legibus satis · facire si uero iurent quod superius

diximus et se per sacramento · edeniauer nulla eis conposicio requiratur.,

LXXVI DE MULIEREM CESAM · UEL EXCAPILLATAM

Siquis mulierem · excapillauerit · ut ei obbonis ad terra cadat soł XV culpabilis iuđ

Si uero uitta sua · solserit · ut capilli ad scapula sua tangant · XXX soł culpabilis iuđ.

Si seruus mulierem · ingenuam percusserit aut excapillauerit · aut manum suam redemat · aut soł V reddat siquis mulierem ingenuam · pregnantem in uentre aut in renis percusserit pugnum aut calcem et ei pecus non excuciat · et illa propter hoc grauata fuerit quasi usque ad mortem · C.C. soł culpabilis iuđ.

Siquis uero pecus mortuum excusserit ‖ et ipsa euaserit f. 34r DC soł culpabilis iuđ

Si uero ipsa mulier propteria mortua fuerit · DCCCC soł culpabilis iuđ

Si uero mulier qui mortua est pro aliqua causa in uerbo regis missa est $\overline{I}$ CC soł culpabilis iuđ

Si uero infans puella est qui excutitur · $\overline{I}$ CCCC soł cuł iuđ hec lex de miletunias · uel letas · siue Romanas · in medietatem conuenit obseruare

Siquis ancille pecus mortuum excusserit · si pulicella fuirit LXII soł culpabilis iuđ ,similiter et · Mȷ et dinarium Si uero ancilla ipsa cellarium domini sui · uel geniceum tenuerit · .C. soł et Mȷ et dinarium pro ipsa conponat

LXXVII PACTUS CHILDEBERTI REGIS

De retinore pacis. apellauirit et negauerit iuratoris. medius letus · quod fuerit quod oligauiret uero sit. sic latro reuerendus · est si facultatem abit et si facultatem distribuit mał parentibus · offeratur. si non redimitur uita correpit · de oculte sine iudice conponat. acceperit simile latrone sit

LXXVIII SI HOMINEM INGENUO IN FURTO APELLAUIRET TL

Siquis ingenuus · in furtum inculpatus fueret et deinde manducatur et manum suam de quantum in culpa inuentus est conponat

34v LXXVIIII || CUIUS MANUM AD HENIVM INciderit

Seruus · in furtum inculpatur · requeratur dominum ut ad XU noc̃ in mallum presentit et si dubietas est ad sortem ponatur · quod si placitum sunnis detricauiret ad alias XV noc̃ ita fiat · et prosecutur cause de suos consimilis III elictus · alius III dabet qui sacramentum firment · pro suplicacioñ debet eum liberare et si dominus non presentauiret legem unde inculpatur conponat · et cessionem · de seruo faciat. Si seruus minus · tremisse sortem nut̃ preserit · dominus serui tres sol soluat · et seruus ille CCC hictus accipiat.

LXXX Siquis ALIENA mancipia · iniuste tenuerit · et infra dies XL non eas · reddederit latro mancipiarum teniatur · obnoxius Si lex de hoc quod inculpatur ad sortem · adiacirit et mala sortem presserit medietatem · ingenui conponant · et septem iuratoris medius · elictus · dare debit.

LXXXI. INCIPIT LIBER III

DEINDE Chlotarius · rex posuit decreta · ut qui ad uigilias · hoc est ad qua et constitutas nocturnas diuersi furis
f. 35r non capire || et quod deuersa interrudentem conludio scelera sua pretermittat Costodias exercerent centenas fierent in cuius · Centena · aliquid deperiet · caput trustes restituat uel in alterius centenam uestigium proponat aut deduxerent et ad hoc admuniti sine cleaerent quinus sol conponat capitale tamen qui prodederat a centena illa accipiat absque dubio est de secunda · uel tercia · si uestigius conprobatur · latronis tamen per presencia · aut longe multandus · et si persequens latronem suum conprehenderit · integram sibi conposicionem accipiat. et si per trustem inuenitur media conposicion · trustes ad se recipiat et capitalem exeat ad latronem.

LXXXII SIQVIS IN ALTERIVS domum ubi clauis est · furtum inuinerit Dominum domui · de uita conponat.

Se cum furtum ubicumque capitur · ante dicte subiacent legem. et de suscepcionum inculpatur · ad sortem ueniat et si malam sortem priserit Ita tamen ut utraque partis ternas personas elictas duas nec costodia fieri possit,

LXXXIII DE SERUOS ECLESIE Aut uel cuius · libet si ad quecumque inculpantur aut ad sortem · aut ad pleuuim · promoueantur · aut ipse aut precium domino refurmetur · probacio periculum ‖ subiaciunt., f.

LXXXIIII SIQVIS QUODLIBIT DE POTENtis pro suo seruo admoniatur · Ut per diuersa possedent · loca de crimine habere susceptus domino secricius cum testibus cumdicatur · ut intra XV. noc̃ ipsum ante iudicem · debiat presentare quod si intra statutum tempus intercedentem conludium non ei fecerit · ipsi dominus statutus · sui iusta modo · sui culpe inter fretum et feitum conpensetur. Seruus aũ admonitum domino defuerit · capitalem · dominus restituat et de seruum dominus faciat cessionem · futurum · et cum inuentus fuerit detur uindictam.,

LXXXV SIQVIS OCULTE REM · SIUE CONPOSICIONEM At q̃libet latronem · acciperet ut res · quem latronis · culpam subiaceat fures · tamen iudicibus · presentetur. nullus · latronis ut quem libet culpabilem ocultare presumat. Cui si ficerit similis . illi subiaceat culpe.,

LXXXVI. NULLUSQ3libet culpabilem. Sicut cum episcopis conuenit de atrio eclesie extrahere presumpserit · cannonibus feriatur · quod si sunt eclesie quorum clause non sunt ab utrasque partebus parietum terre expacium · aripennis · pro adrio obseruentur · et nullatinus · fugiens · foras ante dicta loca · properarum · cupi etatis se dicat quod non sit et capti fuerit · ad dignum sibi subplicium condem//nentur.

LXXXVII SICUI LIBIT seruus ad quocumque deserat confugium fecerit Primum dominus eius aduenerit · cito excusatus reddatur · futurum ut si de precium cumuenerit precius redatur · tamen admunicionem · perientes redere noluerit · precium soluat futurum cum inuenitur si placit · receptum precium seruus dominum refurmetur.

LXXXVIII Ut in truste electi centenarius ponantur Pro fiscalibus · et omnium domibus censimus · pro timore

pacis · iubemus · in truste electi · centenarius ponantur · per eorum · adque solicitudinem pax interdicta · obseruetur · et quia deo propicio · germanitas · uinculum caritatis costoditur. centenarius · ergo · uel qui in troste esse dicuntur · abent latronis persequere uel uestigia · adsignata tamen menare et in truste · q̄ defuerint sicut dictum est cūsarciatur · ut continuo · capitale et qui perdedit · refurmetur · Ita tamen ut latronis · perquirantur · quem si truste per se inuenerent · medietatem conposicionem · sibi uindicit capitale uel dilatura
f. 36v si fuerit de facultatem latronis ei qui furtum · ‖ pertullit sarciatur · nam si per se latrone coeperit integra sibi conposicione · uel dissulucione uel quidquid dispendite · fueret reuocauerit fretus tamen iudecibus · in cuius · prouencia est latror stratetur · requerenti .·

LXXXVIIIIc Siquis ad uestigium uel ad latrone · prosequendo ire noluerit Si moniti fuerunt et si eos sunnis non detenuerit soł. XV. culpabilis iuđ et in dei nom̄ pro timore pacis constituemus. et in perpetuo. uolumus costodire interdicentes.

LXL Siquis a iudicibus hec uiolare presumpserit Uita incurrat periculum et sta omnia ante dicta nostra sicut priora stare iubemus,

LXLI SIQUIS super aliena domum lapide miserit aut iactauerit Cui fuerit adprobatum pro illius contumilia · aut alienorum ingenuorum · si cum ipsum alii fuerint unaq̄qui · per quindicinus soł culpabilis iuđ

Si uero letus fuerit qui hoc facire presumpserit soł VII culpabilis iuđ

LXLII SIQVIS aliena domum uiolenter distraerit · Que domus · superius · abuerit · qui hoc facire presumserit et pro hoc cui fuerit adprobatum soł XLV. culpabilis iuđ

LXLIII Si Salicus Salicum uiolenter castrauerit et ei
f. 37r fuerit adprobatum soł CC. culpabilis iuđ | excep̄ medicatura soł VIIII.

EXPLICIT LEX SALECA QUI UERO CŪLACIO INFRA HÆ LIBROS IIII CONTINERE UIDITUR

PRimus rex Francorum statuit a primo titulum usque LXII disposuit iudicare post modo autem tempus cum ob-

timatis suis · a LXIII titł usque ad LXXVIII addedit sic uero Childebertus rex · post multum autem tempus pertractauit quid addere debirit ita a LXXVIII usque ad LXXXIII perinuenit quod ibidim digne inposuisse noscuntur et sic fratri suo Clotario hec scripta transmisit. post hec uero Clotarius cum hos titulus a germano suo seniore gratenter excepit sic postia cum rignum suum pertractauit ut quid addere debirit ibidim quid amplius · dibiat construhere ab LXXXVIIII titolus usque ad LXIII statuit permanere et sic postea fratre suo. rescripta direxit et ita inter eis conuinit ut sta omnia sicut anteriore · constructa starent.

Teudericus rex rignauit aⁿ XVII Chlodoueos rex rignauit aⁿ III Childebertus rex rignauit aⁿ XVII Dacobertus rex rignauit aⁿ V. Hilpericus rex ł rignauit añ V. Item f. 37v Teudericus rex · rignauit aⁿ XVII aⁿ septimo · inter alius rex non rignauit. Childericus · rex rignauit añ VIIII sunt in summa annus LXXVIII

INCP̄T TOTAS MAłb

IN nomine dei patris omnipotentis Sit placuit uolumtas. Laidobranno et Adono · ut pactum Salicum de quod titulum non abit gratenter · suplicibus · aput gracia Fredono una cum uxore sua · et obtimatis eorum in ipsum pactum titulum unum cum deo adiuturio · pertractare debirent ut siquis homo · aut in casa aut foris casa · plena botilia abere potuerint. tam de eorum quam de aliorum in cuppa non mittant ne gutta · se ullę hoc facire presumserit **mał leodardi** soł XV conponat et ipsa cuppa frangant la tota ad illo botiliario frangant lo cabo at illo scanciono tollant lis potionis · sic conuinit obseruare aput satubo bibant et intus suppas faciant cum senior bibit duas uicis sui uassalli la tercia bonum est ego qui scribsi mea nomen non hic scripsi culpabilis iud

Münchner Text.

(Clm. 4115).

CAPITULA LEGIS · SALICÆ SVPT̄ · INSERTA.,

I De manire.
II De furtis · porcorum.
III De furtis animalium.
IIII De furtis ouium.
V De furtis caprarum.
VI De furtis canum.
VII De furtis · apum.
VIII De furtis auium.
VIIII De damnum · in messe uel in quem libet clausv̄.
X De seruis uel mancipiis.
XI De furtis ingenuorum · uel efracturis.
XII De efractura uel furtis seruorum
XIII De raptum ingenuorum · uel mulierum.
XIIII De superuentis · uel expoliationibus.
XV Siquis uxorem alienam tulerit.
XVI De incendiis
XVII De uulneribus
XVIII De eo qui ad regem hominem · innocentem accusat absente;
XVIIII De maleficiis hominum:
XX Siquis mulierem ingenuam manum uel brachium extrinxerit.
XXI De nauibus furatis.
XXII De furtis in molino · commissis.
XXIII De caballum · extra consilium domini sui ascensum ·
f. 43r XXIIII De homicidiis paruulorum · et mulierum.
XXV De adulteriis ancillarum.
XXVI De libertis demissis..
XXVII De furtis diuersis.

XXVIII De elocationibus.
XXVIIII De debilitatibus
XXX De conuitiis.
XXXI De uia lacina.
XXXII De legaminibus · ingenuorum
XXXIII De uenatiobus
XXXIIII De sepibus
XXXV De homicidiis paruulorum et expolicationibus
XXXVI De quadrupedibus
XXXVII De uestigio menando
XXXVIII De fur caballorum uel equarum
XXXVIIII De plagiatoribus.
XL Si seruus in furtum fuerit inculpatus
XLI De homicidiis ingenuorum
XLII De homicidiis actubernio factis.
XLIII De homicidiis incontubis factis
XLIIII De regibus
XLV De migrantibus
XLVI De acfatmire
XLVII De filtortus.
XLVIII De falso testes f. 43v
XLVIIII De falsum testimonium
L De fide facta
LI Siquis grafionem ad rés alienas tolendas inuitat:,
LII De rém prestitam:
LIII De manum · ad inio redemendam.;
LIIII Siquis grafionem occiderit.,
LV De corporibus expoliatis.
LVI Siquis ad mallum uenire contempserit.,
LVII De raciniburgiis.,
LVIII De chera cruda.
LVIIII De alodis.
LX De eo qui de parentilla tollere sé uult:,
LXI De charoenna.
LXII De conpositionem homicidii.
LXIII De homine in hoste · occiso.
LXIIII De eborgium.

LXV · Dè caballum mortuum decorticatum.,
LXVI Pactum pro tenore pacis domnorum Hildeberti et Hlotharii.;
LXVII De furto cælato.,
LXVIII Si homo ingenuus in furtu inuentus fuerit.;
LXVIIII Si seruus in furtu · inculpatur:,
LXX Si seruus tremisse · inuolauerit.,
LXXI Siquis mancipia · aliena iniustæ tenuerit.; ‖
LXXII Si litus ad sortem ambulauerit. f. 44r

LXXIII Discretio · Hlothari reges.
LXXIIII Si uestigius · conprobatur latroni.
LXXV. De suspectis · furtis uel captis.
LXXVI De seruis ecclesiae · uel uisci · seu cuius · libet.,
LXXVII De seruis qui multis criminibus sunt acusati.;
LXXVIII De latrones ad ecclesiam fugientibus
LXXVIIII Ut fiscali · in strutem eant.
LXXX. Ut latroni · persequentur · ab omne.
LXXXI. De · heredes · qui in hereditatem succedunt.
LXXXII De eorum hereditate(m) (interne) qui sine filiis moriuntur:; ////////////
LXXXIII De hereditatem inter nepotem et amitane;
LXXXIIII

Hoc autem sup̄ omnia diligenter consederandum est quod in lege Salica · unus quisque solidus quadraginta dinarius habet ita ut centum uiginti · dinarii · faciant solid̄ tres.,

Sed nos propter prolixitatem · uoluminis uitandam · seu fastidio · legentium uel propter utilitatem intellegendi · abstulimus · hinc uerba Grecorum · et numero dinariorum quod in ipso libro · crebre · conscribta inuenimus., ‖

IN NOMINE DOMINI · f. 44v

INCIPIT . LEX . ZALICA:

DE MANIRE. I

Siquis ad mallum legibus dominicis manitus fuerit et non uenerit seum sunnis non detenuerit solidos XV · culpabilis · iudicetur;

Ille uero qui alium manit et ipse non uenerit · ei quem maniuit / solidos quinque culpabilis iudicetur;

DE FVRTIS PORCORUM. ·II·

Siquis porcellum lactantem furauerit · et ei fuerit adprobatum · **maſ. dira ni** · solidos tres culpabilis iudicetur.

Siquis porcellum de campo furauerit qui sine matre uiuere possit **maſ** · **imnif**| **fit** sunt · dm̃ XXX.

Siquis scrobam in furto(ſ) subbatterit **maſ nare chalt** · solidos · VII culpabilis iudicetur.

Siquis porcum anniculum furauerit **maſb ingif muf** solidos XV · culpabilis iudicetur. Qui numerus usque ad duos porcos · conuenit obseruari;

Siquis porcellum · inter porcos · furauerit · **maſb** · f. 45
ſuuachine calte solidos XV · culpabilis iudicetur:

Siquis tres porcos aut amplius furauerit usque ad sex capita · **ingiſmuf** · **taxaga** soli̇d. soli XXXVI culpabilis iudicetur · excepto capitale et dilatura.,

Siquis tertusum · porcellum · furauerit usque ad anniculatum **maſ drauge** solidos · III. culpabilis iudicetur.

Post annicolatum · uero solidos XV · culpabilis iudicetur;

Siquis //uerrem furauerit · solidos XVIII culpabilis iudicetur · excep̃ cap̃ · et dilatura ·

Siquis scrobam ducariam furauerit solidos XVIII culpabilis iudicetur · excep̃ cap̃ et dilatura.,

Siquis maialem · sacriuum · furauerit et hoc testibus · quod sacriuum fuerit · adprobatum solidos XVIII culpabilis iudicetur excep̃ cap̃ et dilatura;

Item de alio qui sacriuus non fuerit solidos XV · culpabilis iudicetur.

Sicui XXV · porci fuerint inuiotati[1] · ubi amplius in grege illo(ſ) non fuerit solidos LXII · culpabilis iudicetur excep̃ cap̃ et dilatura

si uero amplius · super XXV · remanserint qui non fuerint inuiolati · XXXV. solidos culpabilis · iudicetur.

Si uero quinquaginti[a] porci fuerant inuolati · solidos LX culpabilis iudicetur.

DE FVRTIS ANIMALIVM. III

Siquis uitulũ(f) lactantem furauerit solidos XIII culpabilis iudicetur excep̃ cap̃ et dilatura;

f. 45v Siquis binum animalem · furauerit · ‖ solidos XV · culpabilis iudicetur excep̃ cap̃. et dilatura.

Siquis uaccam cum uitulo furauerit solidos XXXV. culpabilis iudicetur excep̃ cap̃. et dilatura.;

Siquis taurum furauerit qui gregem regit nec umquam iunctus fuisset solidos XL culpabilis iudicetur cetera.

Siquis taurum · Siquis taurum furauerit qui de tres uillas communes tenuerit uaccas solidos XL · culpabilis iudicetur excepta cap̃. et dilatura.

Siquis XII · animalia furauerit · ut nec unus · exinde remaneat solidos LXII · culpabilis iudicetur.

Si uero de pluribus · XXV · furauerit · solidos · LXII · culpabilis iudicetur. excepta cap̃ et dilatura.,

DE FVRTIS OUIUM. IIII

Siquis agnum furauerit · et ei fuerit · adprobatum solidos · UII · culpabilis iudicetur.;

Siquis anniculum uel binum uerbicem · fura(ri)uerit solidos III. culpabilis · iudicetur · excepta capitale et delatura.

certe si tres furauerit · solid XXXV · solid culpabilis iudicetur · excep̃ cap̃ et delatura.;

Siquis uerbices · L · furauerit · solidos · LXII · culpabilis iudicetur · excep̃ cap̃ et delatura.;

DE FVRTIS CAPRARUM: V

Siquis tres capras · furauerit · solidos · III · culpabilis iudicetur excep. cap̃ et delatura.,

Siquis tres furauerit · solidos · XV · culpabilis iudicetur.,

DE FVRTIS CANUM. VI

Siquis secusium · magistrum furauerit · **mal leodardi**. solidos
15 bis r XV · ‖ culpabilis iudicetur.

Siquis canem qui legamen · non nouit · furauerit aut post solis · oscasum · occiderit sicut superius diximus indomabitur.

Siquis pastoralem · canem occiderit · solidos · III · culpabilis iudicetur.

DE FURTIS AUIUM., UII·

Siquis accipitrem · furauerit de arborem solidos · III · culpabilis iudicetur.

Siquis accipitrem furauerit de perticam solidos XV · culpabilis iudicetur.;

Siquis accipitrem intra clauem furauerit solidos XLV · culpabilis iudicetur · excepta cap̃ · et delatura

Siquis anserem · furauerit solidos · III · culpabilis iudicetur. excep̃ cap̃.·,

DE FVRTIS APUM. UIII·

Siquis apem furauerit deintro clauem · et supra tectum habuerit · solidos XLV culpabilis iudicetur · excepta et delatura.

Siquis unum apem · hoc est unum uas(o)m ubi amplius non fuerint furauerit causam superius · conpraehensam · si conuenit obseruare;

Si ad plures uero · usque ad sex apes foris tecto furate fuerint · et ut alique remaneat solidos XV · culpabilis iudicetur excep̃ capita et delatura.

Si uero septem aut amplius · furauerit et si adhuc alique remaneant · solidos XLU · culpabilis iudicetur excep̃ cap̃ et delatura.; ||

DE DAMNUM IN MESSE · UEL QUA LIBET · CLAUSURAM INCLAUSAM. VIIII

Siquis animal(i) · aut caballum uel quemlibet pecus in messem suam inuenerit penitus eum · uastare non debet. Quod si fecerit et confessus fuerit capitalia in locum restituat ipsum uero debilem quem inclusit ad se recipiat. Si uero confessus non fuerit et ei fuerit adprobatum solidos XV(I) culpabilis iudicetur · excepta cap̃ et delatura;

Siquis in messem suam · pecora aliena inuenerit qui pastorem su///(um) non habent et eas incluserint · ut nulli penitus innotescat et aliqua ex ipsis · pecoribus · perierit solidos XXXV · culpabilis iudicetur excep cap · et delatura;

Siquis ammal(ni) aut quo libet pecus per suam neglegentiam · nocuerit · et ipse fuerit confessus cap. in locum restituam. si uero negauerit · et ei fuerit adprobatum solidos XV · culpabilis iudicetur.

Si alicuius porci · aut qua libet pecora · ipso custodiente · in messem alienam · cucurrerint et illo non negante ei fuerit adprobatum · solidos XV · culpabilis iudicetur.;

Sicui pecora de damno inclusa fuerint · quas uiolenter expellere praesumpserit · solidos XV · culpabilis iudicetur.

46r Si uero de damno · inclusa fuerint ille cuius pecora sunt damnum intomatum reddat · et insuper X diñ. culpabilis iudicetur.

Siquis · uero · aut per inimicitiam aut per super////(bi)am · sepem(em) alienam aperuerit · et mess& aut inprobatum(o,) uel in quo libet · labore pecora sua miserit cuius laborem si eum conuictus fuerit · contestibus intomatum damnum reddat et solidos XXX culpabilis iudicetur.

DE SERUIS ET ANCILLIS · FURATIS · X

Siquis seruum aut ancillam cum ipso ingeno(v) de rebus domini sui aliquid · portauerit · solidos XV · culpabilis iudicetur · excep cap et delatura · atque causam · quæ superius diximus ādhuc amplius · culpabilis iudicetur;

Siquis ancillam perdiderit · ualente solidos XXV · si porcario uenatore si fabrum · aut carpantarium uel stratorem solidos · LXX · culpabilis iudicetur.,

DE FURTIS · INGENUORUM · UEL FRACTURAS., XI ·

Si uero ingenuus · de foris casa · quod ualent duo dinarii · furauerit solidos XV · culpabilis iudicetur

Si uero foris casa · quod [a]uolent XL dinarii · furauerit · XXXV · solidos · culpabilis iudicetur.,

Siquis · ingenuus · efractura fecerit quod ualent · || diñ furauerit · solidos · XXX · culpabilis iudicetur. f. 46

Siquis quod ualent · super · L · diñ · furauerit XXXV · solidos culpabilis iudicetur · excep̃ cap̃ et delatura.

Si uero clauem · efrigerit · XL solidos · culpabilis iudicetur.

Si uero nihil tulerit ut fugens · euadat propter efracturam tantum · XXX solidos culpabilis · iudicetur.;

DE FRACTURA · UEL FURTIS SERUORUM XII.

Siquis seruus · de foris casa · quod ualent duo diñ. furauerit et ei fuerit adpro//[b](pi)atum excep̃ cap̃ et delatura aut flagellis · CXX · accipiat aut solidos tres reddat.;

Si uero furauerit quod ualet XL diñ aut castretur · aut VI(I). solidos reddat domnus uero serui · qui furtum · fecit · cap̃ in locum · restituat.;

DE RAPTUM INGENUORUM UEL MULIERUM XIII

Si tres homines ingenuam puellam de casam rapuerint trigenos · XXX · solidos culpabilis iudicetur.

Illi uero · qui super tres fuerint unus quisque ex illis quinos solidos culpabilis iudicetur.

qui cum sagittas fuerint · unus quisque tres solidos culpabilis iudicetur

raptor uero · solidos · LXII · culpabilis iudicetur.

Si uero puella ipsa quæ trahitur in uerbo regis fuerit fredus · exinde solidos · LXII · exigantur.,

Si uero puer regius · fuerit · uel ledus · qui ingenuam puellam · || (quig)traxerit · de uita conponat; f. 47r

Si uero feminam · ingenuam quicumque de illis sua uoluntate secuta fuerit ingenuitatem suam amittat.,

Siquis sponsam · alienam tulerit sibi in coniugium · copulauerit solidos · LXII · culpabilis iudicetur.

DE SUPERUENTIS · VEL EXPOLIATIONIBVS., XIIII ·

Siquis hominem ingenuum in superuentum expoliauerit · solidos · LXII · culpabilis iudicetur;.

Si Romanus homo · barbarum sxpoliauerit Salicõ · causa superius conprẹhensa conuenit obseruare,

Si uero Francus Romanum · expoliauerit · solidos XXX · culpabilis iudicetur(.),

Siquis hominem qui alicubi manere disponit et de regem habet prẹcepta et sibi habundauit in mallo publico et aliqui extra ordinatione dominica ei testare praesumit · CC · solidos culpabilis iudicetur.

Siquis hominem · migrantem · asallierit **mal turpe | falti** · hoc est quanti · in eo · contubernio uel superuenti fuerint fuisse probantur · LXII · solidos · unus quisque ex illis culpabilis iudicetur,

Siquis hominem mortuum antequam in terra ponatur in furtu · expoliauerit cui a(b)probatum · fuerit · C. solido culpabilis iudicetur;

f. 47ᵛ Siquis hominem ‖ mortuum effodierit et expoliauerit et ei adprobatum fuerit · CC · solidos culpabilis iudicetur;

Siquis hominem dormientem expoliauerit solidos C · culpabilis iudicetur:,

DE UXOREM ALIENAM AB ALIO SUBLATA. XV·

Siquis uxorem alienam tulerit uiuo marito solidos · CC · culpabilis iudicetur.,

Siquis cum ingenuam puellam spontanea uoluntate ambis conuenientibus oculte moechaṇti · fuerint cui adprobatum fuerint XLV solidos · culp. iud.

Siquis cum ingenua puella per uirtutem · moechatus · fuerit · LXII · solidos culpabilis iudicetur.

DE INCENDIIS., XVI

Siquis casam qualibet super homines dormientes in(d)cenderit · quanti intus fuerit ingenui · mallare debent et si

aliquis intus arserit LXII · solidos · de leude · CC · solidos cui casa · est · LXII sclidos · culpabilis iudicetur.,

Si spicario aut mahalo · cum anona incenderit cui fuerit adprobatum · LXII · solidos culpabilis iudicetur.,

Si uero sepe concisa. cappulauerit solidos · V · culpabilis iudicetur.,

Siquis uero sotem cum porcis scruria cum · animalibus incenderit · LXII · solidos culpabilis iudicetur.;

DE VVLNERIBVS., XVII ·

Siquis alterum uoluerit occidere et colaphos · preterfalliuerit LXII solidos culpabilis iudicetur.

Siquis alterum de sagitta toxe(g)cata · percutere uoluerit causa superius conueaehensa conuenit obseruare.,

Siquis hominem plagauerit ut sanguis ad terram · || cadat f. 48r cui fuerit adprobatum · XV solidos culpabilis iudicetur,

Siquis hominem in caput plagauerit sic ut sanguis · ad terram cadat XV solidos culpabilis iudicetur.

et si exinde · trea ossa qui super ipso cerebro iacent exierint · XXX · soḍı culp.,

Si uero intra costas ita uulnus intrauerit · et usque ad interranea perueniat solidos XXX culpabilis iudicetur · de medicaturas uero hoc est solidos · VIIII ·

Siquis ingenuus · ingenuum de fuste percusserit ut sanguis ad terram non cadat usque ad tres colaphos id est uno hictu hoc est ternos solidos soluant;

Si sanguis exierit tale culpa · conponat quantum si eum de ferramentum uulnerasset.;

Siquis clausam manum ter alterum percusserit nouem solidos · ut per singulos hictos ternos solidos soluat;

Siquis alterum in uia expoliauerit et ei per fugam euaserit solidos LXII · culpabilis iudicetur,

DE EO QVI AD REGEM HOMINEM INNOCENTEM ACVSAT · QVI ABSEN EST., XVIII

Siquis hominem ad regem · acusat innocentem · qui absen · est · LXII · solidos culpabilis iudicetur;

DE MALEFICIIS HOMINUM; XVIIII

Siquis (herbas) alteri herbas dederit bibere ut moriatur · solidos · CC · culpabilis iudicetur;

Siquis alium herbas · dederit bibere et euaserit · solidos LXII · culpabilis iudicetur.,

DE EO QUI MVLIEREM · INGENUAM MANUM VEL BRACHIVM STRINXERINT · XX ·

f. 48v Siquis ingenuę mulieri ingenuus homo digitum (ł)‖uel brachium · strinxerit solidos XV. culpabilis iudicetur.

Si brachium presserit · XXX solidos culpabilis iudicetur certe si super cubitum manum miserit solidos XXXV. culpabilis iudicetur.,

DE NAUIUM FURATIS., XXI ·

Siquis extra consilium domini sui nauem alienam · mouerit · III · solidos culpabilis iudicetur

Si uero ipsam nauem de intra clauem furauerit XXXV solidos culpabilis iudicetur.,

Siquis ascum intra clauem furauerit repusitum solidos XLV culpabilis iudicetur;

DE FVRTIS IN MOLINO COMMISSIS · XXII ·

Siquis ingenuus in molino alieno anona furauerit cui molinus est hoc est ipso molinario · solidos XV · reddat · ei uero cui nona est alios · XV · culpabilis iudicetur.

DE CABALLUM EXTRA CONSILIUM DOMINI SUI ASCENSUM., XXIII ·

Siquis caballum alienum extra consilium domini sui · caballicauerit solidos XXXV. culpabilis iudicetur;

DE HOMICIDIIS BARUULORUM · ET MULIERUM., XXIIII ·

Siquis puerum intra XII anms usque ad duodecimum plenum (h)occiderit solidos · DC · culpabilis iudicetur.,

Siquis puerum crinitum · sine consilio parentum totunderit · solidos XLV · culpabilis iudicetur. ||

Si uero puellam · sine consilio parentum totunderit solidos f. 49r
XLV.. culpabilis iudicetur;

Siquis puerum crinitum occiderit solidos DC. culpabilis iudicetur.,

Si feminam grauem trabatterit solidos DCC. culpabilis iudicetur.,

Si uero infantem in uentrem matri suæ occiderit · aut antequam nomen habeat solidos · C · culpabilis iudicetur.,

Si uero puer infra XII · annis culpas aliquas commiserit fredus ei non requiratur.,

Siquis feminam ingenuam postquam infantes coeperit habere occiderit solidos · DC. culpabilis iudicetur,

Siquis feminam occiderit postquam · infantes deserit habere solidos · CC. culpabilis iudicetur.

DE ADULTERIIS ANCILLARVM · XXV ·

Siquis (cum) ancillam alienam moechatus fuerit solidos XV. culpabilis iudicetur.,

Siquis cum ancillam regis moechatus fuerit sibi publice iunxerit ipse cum ea in seruitio permaneat;

Si uero seruus cum ancilla aliena moechatus fuerit et ex ipso crimine ancilla ipsa mortua fuerit seruus ipse aut · CC · XL · diñ qui faciunt sex solidos domino ancille inferat aut castretur dominus uero serui capt in loco · restituat.,

Si ancilla ex hoc · || mortua non fuerit seruus aut CCC · f. 49v
ictos accipiat aut tres solidos pro dorsum suum · domino ancille conponat.,

Si seruus cum ancilla aliena sibi in coniugio · sociauerit solidos tres culpabilis iudicetur.

DE LIBERTIS DEMISSIS. XXVI ·

Siquis alienum letum extra consilium ante regem per dinarium ingenuum demiserit solidos · C · culpabilis iudicetur res uero leti · ipsius domino reformentur.,

Siquis seruum alienum ante regem · per dinarium ingenuum demiserit solidos XXXV. ivdicetur · et praecium serui domino suo reddat;

DE FURTIS DIUERSIS., XXVII·

Siquis tintinum · de porcina aliena furauerit solidos XV. culpabilis iudicetur.,

Siquis de pecoribus furauerit solidos · III · culpabilis iudicetur.,·

Siquis pedica · de caballo furauerit · solidos · III · culpabilis iudicetur.,

Siquis uero caballi · ipsi perierint ipsos in capitale reddat,

Siquis (al)messe aliena in furtu metere inuentus fuerit · solidos XV · culpabilis iudicetur.,

Siquis in orto alieno in furtu ingressus fuerit solidos · XV · culpabilis iudicetur,

Siquis de campo alieno anonam furauerit · et eam in carro uel in caballo portauerit solidos XV. culpabilis iudicetur

Si uero in dorso portauerit · solidos III · culpabilis iudicetur. ‖

f. 50r Siquis pratum · alienum · secauerit opera sua perdat et si ex fenum secauerit in furtu duxerit · et discauerit · solidos XXXV · culpabilis iudicetur;

Si uero tantum praesum(se)serit quantum in dorsum suum portauerit · solidos · III · culpabilis iudicetur.;

Siquis uineam alienam · in furtum uindimiare inuentus fuerit solidos XV. culpabilis iudicetur.,

Si(q̃) uero uinum exinde ad domum suam adduxerit et discaricauerit excepto capitalia et delatura · solidos XLV· culpabilis iudicetur; De messibus uero similiter obseruandum · est;

Siquis · in siluam materium alienum incenderit aut cappulauerit solidos XV. culpabilis iudicetur;

Si uero materio · ex una parte dolato in furtu · priserit · solidos · III · culpabilis iudicetur.

Siquis ligna alterius in silua furauerit solidos · III · culpabilis iudicetur.,

Siquis retem ad anguilas de fluuio furauerit solidos XLV. culpabilis iudicetur.;

Siquis statuam tremalem aut uerteuolo de fluuio furauerit solidos XV culpabilis iudicetur.,

Siquis screona sine clauem · efrigerit · solidos XV · culpabilis iudicetur.

si clauem habuerit · XLV · solidos culpabilis iudicetur.,

Siquis campum alienum arauerit et non seminauerit solidos XV. culpabilis iudicetur.;

Siquis campum alienum arauerit et seminauerit solidos · XLV · culpabilis iudicetur·;·

Siquis cum seruo alieno aliquid negotiauerit solidos XV. culpabilis iudicetur:, ‖

DE ELOGATIONIBVS. XXVIII. f. 50ᵛ

Siquis in furtum aliquid elocare · uolu(it)t (eri) · cui fuerit adprobatum solidos · LXII · culpabilis iudicetur;

Siquis in furtu elocatus accepto prętio hominem occidere uoluerit cui fuerit adprobatum · solidos LXII · culpabilis iudicetur.,

Si uero post tertio elocatio · ipsa fuerit transmissa LXII · solidos culpabilis iudicetur hoc sic dans accipiens portans LXII · solidos singuli eorum culp iuđi.,

DE DEBILITATIBVS: XXVIIII·

Siquis alteri manum pedem uel oculum eicerit aut · auriculam · uel nasum amputauerit solidos · C · culpabilis iudicetur.,

Si uero manus ipsa · ibidem manca penderit · solidos · LXII · culpabilis iudicetur:,

Siquis pollecarem · de manu uel pede excusserit · solidos LXV · culpabilis iudicetur.

Si uero ibidem pendiderit mancatus solidos (culp) (XXX.) culpabilis iudicetur.;

Si uero secundo digito unde sagittatur excusserit solidos XXXV. culpabilis iudicetur.,

Sequentes uero digiti hoc est si tres pariter in uno ictu · excusserit · solidos XL · culpabilis iudicetur.,

Si duos XXXV· si uno XXX solidos culpabilis iudicetur.,

Siquis hominem ingenuum castrauerit solidos · III · culpabilis iudicetur · excepto medico · nouem solid.,

DE CONUITII · S.

Siquis alterum cinitum uocauerit solidos XV · culpabilis iudicetur.,

f. 51r Siquis alterum concatum · clamauerit · ‖ solidos III · culpabilis · iudicetur.,

Siquis alterum uulpem · clamauerit · solidos III · culpabilis iudicetur.

Siquis alterum delatorem aut falsatorem · clamauerit et non potuerit adprobare solidos XV· culpabilis iudicetur,

Siquis mulierem ingenuam siue uir siue mulier alteram meretricem clamauerit et non potuerit adprobare solidos · XLV culpabilis iudicetur.

Siquis alterum inputauerit quod scutum suum iactasset · et non potuerit adprobare solidos III· culpabilis iudicetur.

DE VIA LACINA. ·XXXI·

Siquis barone de uia sua ostauerit aut inpinxerit solidos XV· culpabilis iudicetur.

Siquis mulierem ingenuam de uia sua ostauerit · aut inpinxerit · solidos XL(U.X) culpabilis iudicetur.

DE LEGAMINIBUS INGENUORUM. XXXII·

Siquis hominem ingenuum sine causa legauerit solidos · XXX· culpabilis iudicetur.,

Si uero ipsum ligatum aliqua pate duxerit solidos XLU. culpabilis iudicetur.,.

DE VENATIONIBVS., ·XXXIII·

Siquis uero diuersis uenationibus furauerit et celauerit · solidos XLV culpabilis iudicetur.

Qualem legem · de uenationibus talem et de piscationibus conuenit ob(r)eruare(t.),

Siquis ceruum · domesticum · signum · habentem furauerit et occiderit qui ad uenationem · consuetus · est · et per testibus adprobatum · est · quod eum dominus suus · · in uenationes · ‖ habuit et cum ipso tres uel duas feras occidisset solidos XLV. culpabilis iudicetur. f. 51ᵛ

Alium uero domesticum qui in uenationem adhuc non fuit XXX · solidos culpabilis iudicetur.,

DE SEPIBVS. XXXIIII ·

Siquis · uero tres uirgas unde sepis contenetur cappollauerit aut tres cambortos inuolauerit · aut unde labor clausa · est tres cambortos exceruicauerit solidos XV · culpabilis iudicetur.

Siquis messem alienam postquam leuauerit carrugam traxerit aut carrum sine uia transierit solidos III · culpabilis iudicetur;

Siquis per alienam messem iam expalmitantem sine uia transierit solidos XV · culpabilis iudicetur.

Siquis per malum ingenium in arte alterum · aut in casa uel ubi libet · aliquid miserit hoc · est nesciente domino et ibidem · uictus fuerit solidos · LXII · culpabilis iudicetur,

DE HOMICIDIISERUORUM VEL EXPOLIATIONIBVS., XXXV

Si seruus seruum aut ancillam sibi similem occiderit **maɪ theolidiaf teuleudina** hoc est, ut homicida illum domini inter se diuidant,

Siquis ingenuum seruum alienum expoliauerit et ei supra XL · diñ · quod ualet tulisse conuincitur solidos XXXV · culpabilis iudicetur.

Si uero minus quadraginta diñ · ‖ expolia eius minus ualuerint solidos XV · culpabilis iudicetur. f. 52ʳ

Si homo ingenuus letum expoliauerit · solidos XXXV culpabilis iudicetur.,

Si seruus uel letus hominem ingenuum · occiderit homicida illa · pro medietatem conpositionem pro homine occiso · parentibus tradatur dominus uero serui aliam medietatem se nouerit soluiturum.,

Siquis puerum ad ministerium quod · est · **thorogao** puella ad ministerium · aut fabrum ferrarium aut aurificem · fărauerit aut occiderit aut porcario in facto et freto solidos XV in summa simul solidos LXXV culpabilis iudicetur,

DE QVADRVPEDIBUS · SI HOMINEM OCCIDERIS · XXXVI ·

Siquis ex qualibet quadrupedibus domesticus hominem occiderit et hoc per testibus · potuerit adprobare · medietatem conpositionis dominus quaduipedi · ipsius gogatur exsoluere pro alia medietate ipsum uero quadrum pedem auctorem criminis · per medietatem · conpositionis restituat requirente.,

DE VESTIGIO · MENANDO · / XXXVII /

Siquis bouem aut caballum uel quem libet animal in furtum perdiderit et eum dum per uestigium · sequitur fuerit consecutus usque inter tres noctes si ille qui eum ducit aut
f. 52v emisse · aut campiasse si dixerit · uel proclamauerit ‖ ille qui per uestigium sequitur rés suas per tertia manu debit · achramnire · Si uero iam tribus noctibus qui res suas quaerit et eas inuenerit ille aput quem inueniuntur · si eas emisse aut · campiasse dixerit ipsum liceat ahramnire.,

Si uero ille qui per uestigium · sequitur quod se agnoscere dicit · illo alio reclamante nec auferre per tertia manu · uoluerit nec solem secundum legem colecauerit · et ei uiolenter aut agnoscere dicit tullisse conuincitur · solidos XXX · soluat.,

DE FVRTV GABALLORUM ET EQVITARVM · XXXVIII ·

Siquis caballum qui carucam trahit furauerit solidos XLV · culpabilis iudicetur.

Si uero admissarium cum grem suum hoc est cum CII · equas furauerit solidos LXII · culpabilis iudicetur · excep cap et delatura.,

Si uero grex minor fuerit usque ad septem capita · et cum admissario · furate fuerint causa superius · intimata conuenit obseruare

Siquis polletro · anniculum furauerit solidos · XV · culpabilis iudicetur · excepta capitalia et delatura;

Sequenti · polletro · furauerit · solidos · III · culpabilis iudicetur;

Siquis iumentum alienum · trabatterit · solidos XXX · culpabilis iudicetur;

Siquis caballum arienum excorticauerit · solidos · III · culpabilis iudicetur;

DE PLAGIATORIBVS. XXXVIIII·

Siquis mancipia aliena sollicitare uoluerit solidos XV · culpabilis iudicetur., f. 53r

Si seruus alienus fuerit plagiatus et ipse trans mare ductus fuerit(i) · et ibidem a domino suo fuerit inuentus et ad quod ipse in patria sua plagiatus est in mallo publico . nominauerit tres ibidem testes · debeat collegere. Iterum cum seruus ipse si trans mare fuerit reuocatus in altero mallo · similiter fieri debet ut nouem testes iuret ut seruum ipsum per tres mallos equaliter super plagiatorem dicentem audierint sic postea qui eum plagiauit debet **mal mallo.** solidos· XXXV · excep cap et delatura

qui confessio serui · usque ad tres plagiatores admittitur., Sed ea tamen · ratione ut nomina hominum et uillarum · semper et debeat nominare

Siquis hominem ingenuum plagiauerit et uendiderit · solidos · C · C · culpabilis iudicetur.,

SI SERVVS IN FVRTV FVERIT INCVLPATIS. XL·

Si talis fuerit causa · unde ingenuus solidos XV · conponere debuerat · seruus super scamnum tensus · C · XXXV · ictos accipiat., Si uero ante quam torcatur fuerit confessus et ei cum domino serui · conuenerit sol̃ culpabilis iudicetur. Pro

dorsum suum conponat · et capitalem dominus in locum restituat.,

Si tamen maior culpa fuerit unde ingenuus solidos XXXV ||
f. 53v soluere possit similiter seruus CXXI · colapos//// accipiat · et si confessus non fuerit ille · qui eum torcuit · si adhuc uoluerit · ipsum seruum torquere etiam nolente domino pignus · domini serui dare debeat · et sic seruus postea ad supplicia · maioribus similiter datur et si confessus fuerit nihil illi · super dominus credatur., Si uero ipsum seruum habetur · usque eum torsit dominus serui unde pignus praetio pro seruo accipiat.,

Si uero inter priora (p)supplicia · id est intra · C·XX·I· colapos fuerit confessus aut castratur · aut sex solidos soluat. dominus uero serui · capitalem restituat requirentibus.,

Si uero in maiore crimine seruus inculpetur unde ingenuus · XLV · solidos culpabilis iudicetur · et inter supplicia · confessus fuerit · capitale sententia feriatur;

Si uero seruus · in qua libet crimine inculpetur dominus serui · ipsius si prẹsens · est·· ab eo qui recepit admonere debet ut seruus iustis debeat suppliciis dare ubique repetit et uirgas paratas habere debet quæ ad magnitudinis minoris digiti sunt · et scamnum paratum ubi ipsum tendere debeat;

Si dominus serui · supplicia dare distulerit · et si seruus · prẹsens fuerit continuo ipse qui repetit dominus serui · ||
f. 54r solem culcauerit et in septe noctes placitum facere debet ut seruum ad supplicia tradatur·;

Quod si adhuc septem noctes seruum tradere distulerit solem ei · quod repetit iterato culcet et sic ad · alia septem noctes placitum faciat · id · est · ut in quattuordecim noctes de prima admonitiones · conpleatur ··

Quod si inpletis XIIII noctes · et si seruum noluerit suppliciis dare omnem causam · uel conpositionem dominus · in se excipiat · hoc est ut si talis causa · est · unde ingenuus · solidos XXXV · poterat reddere similiter dominus soluat.

Si uero adhuc maior culpa fuerit similiter unde ingenuus

· XLV · solidos conponere possit et dominus seruum non presensauerit ad ipso numero reddat et capitalem.,

Quod si etiam adhuc maior culpa fuerit quod ad seruo requiratur · dominus non ut seruus soluat sed ut ingenuus totam legem super se soluiturus excipiat.,

Quod si seruus absens fuerit cui aliquid inputatur dominus serui a repetenti cum tribus testibus praesentibus secretius admonere debet ut seruum suum infra septem noctes debeat praesentari. quod si non fecerit tunc repetens solem illi cum testibus ‖ culcet si ad alias septem noctes · ipsum f. 1
seruum non praesentauerit · tertia uice adhuc septem noctes ille spatio dare debet id est ut totus numerus ad XXV · noctes ueniat. quod si post tres · placitos · ipsum seruum noluerit ligatum praesentare et suppliciis dare et ei per singulos placitos solem culcauerit., Tunc dominus serui · omnem receptionem sicut superius diximus non qualem seruus sed qualem ingenuus si hoc admisisset talem conpositionem repetenti · restituat;

Si uero ancilla in tale crimine inculpatur unde seruus castrare debetur solidos sex culpabilis iudicetur. sic conuenit ut dominus hoc pro ipsa reddat aut C · C · XLII · ictos accipiat · flagellorum;

Siquis cum seruum alienum negotiauerit solidos XV · culpabilis · iudicetur;

DE HOMICIDIIS · INGENORUM., XLI·/

Siquis ingenuum Francum · aut barbarum occiderit · qui legem Salicam uiuit solidos · CC · culpabilis iudicetur.,

Si uero eos in puteo aut sub aqua · miserit solidos. DC · culpabilis iudicetur ex qua libet celatura sicut supra diximus culpabilis iudicetur;

Si non fallaniuit **maſ mo antheuthi** · sunt diñ · VIII · qui faciunt solidos · C · C · culpabilis iudicetur;

Si uero eos de hallis · aut de rama super aperuerit **maſ. marchat** sunt · diñ · XXIIII · solidos · DC · ‖ culpabilis iudicetur., f.

Siquis autem eum qui in truste dominica · est occiderit

maſ leude sunt diñ XXIIII · qui faciunt solidos · DC · culpabilis iudicetur;

Si uero eum in aqua · aut in puteo miserit · solidos · DCCC · culpabilis iudicetur.,

Si uero de hallis aut de rama · cooperuerit · ſolid · I · DCCC · culpabilis · iudicetur.,

Si uero Romanus homo conuiua regis occisus fuerit · solidos · CCC · culpabilis iudicetur;

Si autem Romanus homo possessor occisus fuerit qui eum occisisse probatus fuerit sold culpabilis iudicetur.

Siquis Romano tributario occiderit · C · XX · sold · culpabilis iudicetur;

Siquis hominem inuenerit in quadruuio sine pedes · et manus quem inimici sui demittunt et eum perocciderit · solidos · C · culpabilis iudicetur;

Siquis hominem ingenuum in puteo iactauerit ut uiuos inde exeat · solidos · C · culpabilis iudicetur;

Siquis ingenuam puellam occiderit maſ chiſ mala sunt diñ · VIII · qui faciunt · solidos · CC · culpabilis iudicetur.,

Siquis · mulierem ingenuam · postquam ceperit nutrire occiderit · solidos · DC · culpabilis iudicetur.

Post media uero etate et postquam infantes · non potest habere qui eam occiderit solidos · CC · culpabilis iudicetur.,

Si quis puerum crinitum occiderit solidos · DC · culpabilis iudicetur.;

35v Siquis infantem in uentre retro matre occiderit · ‖ aut ante quam nomen habeat solidos · C · culpabilis iudicetur·;

Siquis feminam grauem occiderit solidos · DC · culpabilis iudicetur.,

DE HOMICIDIIS A CONTVBERNIO FACTIS., XLII·

Siquis · collecto contubernio hominem ingenuum in domum suam asalliuerit et ibidem eum occiderit maſ cham beſta liæ· solidos · DC · C · C · culpabilis iudicetur · et si in trustæ dominicam ille qui occisus fuerit · solidos · ſ · DCCC · culpabilis iudicetur · qui eum occisisse si probatur;

Si uero in truste dominica ille qui occisus est non fuerit solidos · DC · culpabilis iudicetur.

Si uero corpus occisi hominis usque ad tres uel amplius habuerit plagas tres quibus inculpatur qui in eum contubernium fuisse probatur · legis suberius conprehensa cogatur exsoluere., Alii uero tres de eo contubernio hoc est nonagenos solidos singulari eorum · soluant et tres adhuc · in tertio loco de eo contubernio · solidos LX soluantur.

De Romanis uero occisis uel letis haec lex medietatem soluatur;

Siquis uillam alienam expoliauerit et res inuaserit · **maſ malach · fal tıo** sunt · diñ · II · DC · qui faciunt solidos · LXII · culpabilis iudicetur.;

DE HOMICIDIIS · IN CONTVBERNIO FACTIS ·; XLIII

Siquis contubernio ubi quinque fuerint et unus ex ipsis fuerit interfectus **maſ ſeu | lando ueua** hoc est ut illi · qui remanent aut toti morti morti illius coniectent quæ lex usque ad septimo qui fuerint in conuiuo illo conuenit obseruari. f. 56[1]

Si uero in conuiuio obnoxii · sed quibus fuerit adprobatum secundum legem conponat;

Siquis uero contra casa · ibi iter agens sibi in agro · positus a contubernio fuerit occisus et tres uel amplius habuit plagas **maſ · droc fledıo** hoc est singulatim mortem illius coniectent et tres si plures fuerint de eo contubernio · XXX · solidos unusquisque illorum et tres adhuc de ipso contubernio solidos XV · conponant., eri

DE REBVS. XLIIII ··

Sicut adsolet homo moriens et uiduam demiserit · qui eam uoluerit accipere antequam eam · accipiant ante thunginum aut cente(a)narium mallum indicant et in ipso mallo scutum habere debet et tres homines tres causas · mandare et tunc ipse qui duam acciperit debet tres solidos equos pensantes et dinarium habere · et tres erunt qui solidos

pensare uel probare debeant hoc facto si eis conuenerit · ‖
f. 56v sic eam · accipiat,

Si uero istud non fecerint et sic eam · acciperit solidos XLII · culpabilis iudicetur. Cui rēibi debentur exsoluere;

Si uero quod superius diximus omnis secundum legem impleuerit · III · solidos ille cui re debentur accipiant

hoc discernendum est cui rei debetur

Si uero nepus sororis filius fuerit senior ille accipiat.

Si uero nepus non fuerit neptis filius senior in se · accipiat.,

Si uero neptis filius non fuerit consobrini · filius qui ex matre genere uenerit · ipsi accipiant.,

Si uero nec consobrini filius non fuerit tunc auunculus frater matris re ipsa accipiat.,

Si uero · nec auunculus · non fuerit · tunc frater illius ·; qui eam mulierem habuit si in hereditatem uenturus · non · est ipse reibus accipiat;

Si nec ipse non fuerit qui proximior fu merit extra superius nominatos qui singulatim · secundum parentilla dicta erunt usque ad sexto genuculo si (non in · here fuerit)ditatem illius mariti · defuncti · non accedat · ipse reibus illius accipiat

iam post sexto genuculo si non fuerit fico · recipi uel causa · quæ inde orta fuerit collegatur;·

DE MIGRANTIBVS., XLV(I) ‖

f. 57r Siquis super alterum in uilla migrare uoluerit et unus uel aliqui de ipsis qui in uilla consistunt eum suscipere noluerit si uel unus extiterit qui contra dicat migrantem ibidem licentiam non habeat;

Si uero contra dicto unus uel duorum uillam · ipsam adsedere presumserit., Tunc testare debet et si noluerit · inde exire i(lle nde) qui ei testat cum testibus., Sic ei testare debet · ut in decim noctes ⊹|⊹ (*am rechten Rande von derselben Hand:* ⊹|⊹ exeat et si adhuc · p̃ X noctes iterum debet ad ipsum uenire ei testare ut iterum X noctes.,) inde debeat exire; Sex inde

noluerit exire iterum tertio ad decim noctes placitum addat et sic triginta noctes impleantur et si nec tunc uoluerit exire tunc maneat eum · ad mallum et testes suos · in singulos placitos habeat si ipse cui testatum · est noluerit uenire et eum aliqua sunnis · detenuerit et testes quos superius diximus · secundum legem testatus · est., Tunc ipse qui testauit ut super furtunam suam ponat et roget grafionem ut accedat ad locum ut eum inde expellat · qui legem noluit audire quod ibidem laborauit demittat et insuper solidos XXX culpabilis iudicetur.,

Si uero qui migrauit et infra X · menses · ‖ mallatus f. 57ᵛ nullus testatus fuerit ubi a(d)migrauit securus sit sicut et reliqui uicim · maneat.,

DE ACFATMIRE; XLVI·

Hoc couenit obseruare ut turginius aut centenarius mallum indicent et scutum in ipso mallo · habere debeat et postea tres homines tres causas demandare debeant et postea requirant homine qui ei non pertineat et festucam in lesio suo iactet ipse in cuius lesio festucam iactauit de fortunam suam quam tum uoluit dare ut totam fortunam cui uoluerit dare et ipse in casa ipsius manere debet et hospites tres suscipere debet · et facultatem suam · habere debet et postea ipse cui istum · creditum est ista omma cum testibus collectis agere debet., Postea aut ante regem aut in mallo legitimo cui fortuna sua deputauit reddere debet · et accipiat in mallo festucam et in mallo ipso ante duodecim menses · ipsi coheredes deputauit in lesium iactauit nec minus nec maius nisi quantum ei · creditum est et si contra hoc aliquid dicere uoluerit debent tres testes · ‖ iusti dicere quod ibidem fuissent in f. 58ʳ mallum quem tungimus aut centenarius · dixerunt et quomodo uidissent illum qui fortunam suam · dare uoluit et in lesium iam · quem elegit festucam iactare et nominare debent et qui furtunam suam · in lesium iactat et si in lesio iactos et illum quæ heredem appellasse nominent similiter et alii

tres testes · iusti dicere debent. quod in casa illius qui fortunam dominauit ille in cuius lesium festuca iactata est ibidem mansisse et hospites tres illi · uel amplius de susceptione gratias egissent et in beoto pultes manducassent et testes collegissent ista · omnia · illi alii . tres testes · iurate dicere debeant et hoc quod in mallo · aut ante · regem uel legem · aut · legitimo mallo publice et ille qui accepit in lesum fortunam ipse ante regem · aut in mallum publicum hoc est ante deuda aut tunginum fortuna illa quos heredes appellauit publice quod ex omnibus festucam · iactatus sit nouem testimonia ista omnia adfirmare debeant.,

DE FILTORTVS QVI LEGEM SALIAAM VIVERIT XLVII · ‖

58v Siquis seruum aut ancillam cauallum aut bouem uel (qd)libet pecus cum alterum cognouerit mitat eum (uel) per tertiam manu et ille aput quem agnoscitur debet ad hominem ire et si citra mase aut Carbonaria ambo manent · et qui agnoscet aput quem agnoscitur in noctes XL · placitum faciant et in ipso placito quanti fuerint qui rem ipsam uendiderunt : aut campiauerint aut fortasse iussolutione dederunt omnes intra placitum istum · et communiantur., hoc est unus quisque cum negotiatoribus suis communitus fuerit · et eum sunnis non detenuerit et ad placitum uenire distulerit; Ille qui cum eo negotiauit mittat testes · III · quomodo ei nuntiasset et ut ad placitum suum ueniret et alteros · III · quod publice negotiasset · et idoniter istud si fecerit exuit se de latrocinio ille qui non uenerit super quem · III · testes iurauerint ille erit latro illius qui agnoscit et praetium reddat; Ille qui cum eo negotiauit et ille ei secundum legem · conponat · qui rés suas agnoscit ista omnia · facere debet in mallo ubi est hamallus super quem rés illas agnoscit aut in tertia manu missa fuerit quod si trans Legem · aut Car-
t. 59r bo‖nariam ambo manent cum quibus agnoscitur in octuaginta noctes lex ista · custodiant.,

DE FALSO TESTES · XVIII ·

Siquis testibus necesse habuerit ut donent et fortasse testes noluerint ad placitum uenire ille qui eos necessarios · habet satis facere uenire illos debet ut ea que noluerint · iura dicant;

Si uenire noluerint et eos sunnis non detenuerit solidos · XV · culpabilis iudicetur. unusquisque illorum;

Si uero presentes fuerint in testimonio uocati · et noluerint ea que nouerit · iurati dicere et forbanniti uenerẽ solidos XV · culp iuđi.,

DE FALSO TESTIMONIO., XL · VIIII ·

Siquis falsum testimonium · praebuerit solidos XV · culpabilis iudicetur.

cuiuscumque fuerit reputatum quod periurasset · et ei fuerit adprobatum iuratores solidos XV · culp iuđ · et ipse qui iurat solidos quinque culpabilis iudicetur.,

DE FIDE FACTIS., L

Siquis ingenuus aut litus · fidem fecerit tunc ille cui fides facta · est · in XL · noctis aut quomodo · pacitum fecerit quando fidem facit ad domum illius qui fidem fecit cum testibus uenire debet uel qui pretio adpretiare debent et ei si noluerit fide facta · soluere solidos · XV · culpabilis iudicetur., || supra debitum · quod fidem fecerit f. 59v

si ad/// huc noluerit conponere debet eum ad mallum manire et sic neſtiganti · huius mallare, Rogo te tungire ut neſtiganti his sagatio meo ille · qui mihi · fidem fecit et debitum debit · nominare qualem · debitum · uel undem fidem fecit., Tunc tunginus dicere debet neſtigante ego illum in hoc teneo · quod lex Salica habet · et tunc ipse cui fides facta est · debit testare ut nulli alteri nec soluat nec pignus donet solutionis nisi ante quod ei impleat quod fidem fecit et festinanter in domum illius qui ei fiđem fecit cum testibus ambulare debit et rogare sibi soluere solem ei culcet et si sol culcauerit tres solidos · super debitum superius adhuc addat · et usque

ad III · uices per tres nouenas facere debet · et si per · III · uices ista omnia facta noluerit adhuc conponere usque ad solidos nouem debitus ascendat id est · ut per III · dies solem calcatum ternos solidos crescant;

Siquidem factam ad placitum legitimum noluerit sol-
f. 60r uere tunc ille cui fides facta · est · ambulet · ‖ ad festucam et dica(t)m uerbum; Tú grafio homo ille qui mihi fidem fecit quem · legitime abeo admallatum · in hoc quod lex Salica contenit ego super me et fortuna mea pono quod securus · mitto manum super fortunam suam et dicat causam quantum ei fidem fecerit.; Tunc grafio collectis secum septem rachiniburgus idoniis et sic in casam illius · qui fidem fecit ambulent et rogent illum si praesens · est qui fidem fecit sic dicat; Uoluntatem tuam solue homine isto quod ei fidem fecisti · et elegi · de duos quod uolueris idoneos cum rachiniburgiis istos de quo soluere debis ut et pretiare debeant et hoc quod debis (q) secundum istum p̃tium satis · faciat · quod audire noluerit praesens aut absens., Tunc rachiniburgii · ad-praetiatum quantum uoluerit debitus quem debit(us) hoc de furtuna illius tollant et de ipsam legem · quam debeti duas partes ille cui causa est · ad se reuocet., Tertia parte grafio · ad se in fletum recollegat si tamen fredus ei · de ipsa causa iam non fuerit solitus

f. 60v et si grafio rogitus · fuerit., ‖ et sunnis eum non retenuerit aut (de certa causa ipsa causa)a uel ratio dominica et distulerit se ut non ambulet nequem aliquem transmittat de uita conponat ut quantum ualet sé redemat.,

DE GRAFIONEM AD RES ALIENAS INUITATO TOLLENT., LI ·

Siquis grafionem aliquid rogauit iniuste ad rés alienas tollere · ille qui eum rogat ut iniuste tollat · antequam mallatus fuerit aut fides ei facta fuerit · CC · solidos culpabilis iudicetur,

Ille uero qui rogat · grafionem aliquid infiscare(m) · CC · solidos culpabilis iudicetur.,

Si uero grafio inuitatus super legem aut debitum aliquid amplius tulerit aut se redo//em at aut de uita conponat.,

DE REM PRESTITAM., · LII ·

Siquis de rebus suis aliquid prestiterit et ei noluerit · reddere sic eum debet mallare cum testibus ad domum illius cui rés suas prestiterit accedat et contestetur · quia rés meas noluisti · reddere quas tibi prestiteram in hoc eas teneas nocte proxima quod lex Salica · contenit et sic ei solem culcet · et si nec tunc uoluerit reddere ad super septem noctes similiter facere debet si nec tunc uoluerit reddere ad alias septem nostes ad eum cum testibus uenire debet · et roget eum ut debitum · ‖ suum reddat; · Si nec tunc noluerit reddere solem f. 61r ei cultet et quod per tres uices sol ei culcauerit semper sinculas uices ternos solidos ad debitum adcrescant., Si uero nec tunc uoluerit reddere nec fidem facere reddendi super debitum ei · qui praestiterit et sic pro illos nouem solidos qui per tres admonitiones adcreuerint · solidos XV · culpabilis iudicetur

DE MANU AD ENEO REDEMENDA. ∴ LIII ∴

Siquis ad eneum · admallatus fuerit forsitan · conuenit ut ille qui admalatus · est ut manum suam redemat et iuratores donet. si talis causa est unde legitime solidos · XV · debeat., Si uero adprobatus fuerit solidos · III · manum suam redemat;

Si plus ad manum redemendam dederit fredum grafione soluat quantum · de causa · illa conuictus fuerit · redditurus erit;

Si uero causa fuerit que XXX · solidos si adprobatus fuisset · poterat culp iudic et sic conuenit ut manum suam redemat solid · V · quod si amplius dederit fredus grafione soluatur quantum de causa ipsa · si conuictus fuisset redditurus erat ‖ Ista redemptio de manu redemenda usque leudem · f. 61v sic manet;

Si uero leudem alter alteri inputauerit et eum ad eneum admallatum habuerit · et conuenit ut iuratores donet · et manum suam redemat · solidos · XXX · donet si amplius dederit aliquid fredus de leude ipsi grafione soluatur.;

DE GRAFIONE OCUSO., L · IIII

Siquis grafionem occiderit solidos · DC · culpabilis iudicetur·

Siquis saciborone · qui puer regius fuerit occiderit · solidos CCC · culpabilis iudicetur.,

Siquis saciborone qui ingenuus · est · et se saceborone posuit occiderit solidos · DC · culpabilis iudicetur.

Siquis in singulis malbergis plus quam tres non debent esse · et si de causa aliquid · id est quod eis soluitur · factum dixerit hoc ad grafionem non requirătur unde ille · securitatem fecerit.,

DE CORPORIBVS · EXPOLIATIS LV.

Siquis corpus hominis ante quam in terra mittatur expoliauerit solidos · LXII · culpabilis iudicetur.

Siquis corpus iam · sepultum expoliauerit uuargus sit ·
f. 62r usque ad die illa · quam ipse parentibus ‖ ipsius defuncti · conueniat et ipsi pro eum rogare debeant · ut ei inter homines accedere liceat · et quia ante quam conponat ad propriis parentibus pane aut hospitium · dederit solidos XV · culpabilis iudicetur; Tamen auctor sceleris · qui misisse · probatus · est · solidos · C · C · culpabilis iudicetur;

Siquis hominem mortuum · super alterum in nachao aut in petra miserit solidos XLV · culpabilis iudicetur.

DE HIS QVI AD MALLVM VENIRE CONTEMNUNT; LVI ·

Siquis ad mallum uenire contempserit aut quod ei a racineburgiis iudicatum fuit adimplere distulerit; Si nec tunc de conpositione est nec de eneo · nec de ulla lege fidem face uoluerit. Tunc ad regis . praesentiam · ipsum manire debet · et ei ibidem duodecim testes · erunt qui per singulas uices tér · iurati dicant quod ibidem fuer ubi · rachiniburgiis ·

iudicauerunt ut ad eneum ambulare debet aut fidem de conpositione facere et ille dispexerit; Iterum alii | alii tres · iurare debent quod ibidem fuissent post illa die · quando rachine- burgii(s). ‖ iudicauerunt aut pro eneum · aut pro · conposicionem f. 62v se educerit hoc est de illa die · in XL · noctes in mallobergo., Iterum ei sol culcauerit · et nullatenus legem noluit implere., Tunc eum debet manire ante regem hoc est · XIIII · et tria testimonia · iurare debent quod eum manissent., Si nec tunc uenerit ista omnia nouem testimonia · iurare debeant sicut superius diximus dicant., Similiter et illa tria testimonia qui ibi fuerunt ubi sol a legauit. tunc ista omnia fecerit qui eum ad mallum et ille qui admallatur ad nullum placitum · uenire noluerit., Tunc rex ad quem manitus · est · extra sermonem dominicum · conponat ipsi cui culpabilis erit · et omnes res · et qui cum · eum aut plagiauerit aut hospitem · collegerit accipiat · uxor sua propria solidos XV · culpabilis iudicetur donec omnia quam ei legibus inputantur conponat.,

DE RACINEBVRGIIS · LVII ·

Si racineburgiis bergo in mallo sedentes cum causas inter duos discutient, ‖ legem dicere noluerint debet eis dicere f. 63r ab illo qui causa · prosequitur . Hic ego uos tancno ut legem dicatis secundum legem Salicam.

Quod si illi dicere noluerint · et nec ternos solidos fidem · facere., Tunc sol illis culcet · et solidos XV culpabilis iudicetur.,

Si uero illi rachiniburgii sunt et non secundum legem iudicauerunt his contra quem sententiam · adderunt · causam agant et eis potuerit adprobare quod non secundum legem · iudicauerunt aliis · XV · sold culp iudi.

DE CHERA CRUDA LVIII

Siquis hominem occiderit et totam facultatem datam non habuerit unde conponat ut totam legem impleat · XII · iuratores donet quod nec super terram | plus de falultate non habeat quam iam donauit et postea debet in

casa sua intrare et ex quattuor angulos terram in pugno tollere debet · et sic postea in duropalo · quod dicitur limitare debet intus casa aspicere et sic de sinistra manu · de illa terra trans suas · sca(p)(b)ulas iactare super illum quem proximiorem · partem habet quod si proximor illo et mater
63v et frater solserint tunc superiorem · ‖ sororem et matrem aut suos filios debet illa terra iactare id est · super tres de generatione patris · qui proximores sunt et sic postea in camisa discinctus et discalciatus palo in manu sua · sepe sallire debet pro medietatem quantum de conposicione diger · est · aut quantum lex addicat illi tres soluant hoc est illi alii · qui de paterna generatione ueniunt facere debent.,

Si uero de illis plus habent iterum · super illum chera cruda ille qui pauperior est iactet ut ille totam persoluat.; Tunc illum qui homicidium fecit ille qui eum sub fide habet in mallum presentare debet et sic postea eum per quattuor mallos ad suam fidem tollant et si eum in conpositionem nullus ad fidem tollere hoc · est · ut eum redemat de hoc quod non persolsit de uita conponat./

DE ALODIS. LVIIII

Siquis ////mortuus fuerit et filios non dimiserit si mater sua · superfuerit ipsa in hereditate succedat.,

Si mater non fuerit · et fratrem et sororem · dimiserit ipsi in hereditatem succedant;

Si isti · non · fuerint. Tunc soror matris in hereditatem · succedat

& ſ si de illis generationibus quicumque fuerit proximior ille in hereditatem succedat.

De tera uero nulla in mulieri portio(ne) aut hereditas ·
64r est · sed ad uirili ‖ sexum qui fratres fuerint tota terra perteneat.'

DE EO QUÆ DE SE PARENTIBVS TOLLERE UULT · LX ·

In mallum ante tunginum ambulare debet · et quattuor fustes · salicinos super caput suum frangere debet et illos

in quattuor partes in ipso mallo mallo iactare debet et ibi dicere quod se de iuramento et de hereditate et de tota ratione illorum tollat. Et sic postea si aliquis de suis parentibus aut moriatur aut occidatur nulla ad illo nec conpositio nec hereditas ·· perteneat.,

DE CHAROENNA (XLI)

Siquis alteri de manu per uirtutem aliquid tulerit desuper illam rém in capitalem restituat et insuper solidos XXX · culpabilis iudicetur

siquis uero homo · q̃s libet rém super hominem in tertia manu miserit · et ei per uirtutem tulerit **malb̃ur charoenna** solidos XXX · culpabilis iudicetur.,

Siquis hominem dormientem expoliauerit · C · solidos culpabilis iudicetur.,

DE CONPOSITIONE HOMICIDII PATERNI QUALITER PARENTES INTER SE DIUIDAT LXII

Siquis cuiuscumque pater occisus fuerit conpositionem homicidii medietatem · filii collegant alia medietate parentes qui propinqui sunt tam de paterna quam et de materna diuidant quod si de una parte · nullus parens fuerit · ‖ illa portio f. 64ᵛ in fisco collegatur.'

DE HOMINE IN HOSTE OCCISO LX(X)III

Siquis hominem ingenuum in hoste occiserit · cui fuerit adprobatum · solidos · DC · culpabilis iudicetur.

Siquis uero in truste · dominica est ille qui occisus fuerit solidos · DCCC · culpabilis iudicetur.

DE ERBORGIUM · LXIIII

Siquis alterum herborgium · clamauerit hoc est **ftrıo | portıo** aut illum qui eneum · portat ubi strias · coquinantur et non potuerit adprobare solidos LXII culpabilis iudicetur.

Siquis mulierem striam clamauerit et non potuerit adprobare · XXXV solidos culpabilis iudicetur.

DE CABALLO EXCORTICATO · LXV

Siquis caballum extra consilium domini sui · decorticauerit si interrogatus · confessus fuerit caballum · in simblum reddat., Si uero negauerit et ei fuerit adprobatum · XXXV · solidos culpabilis iudicetur · excepto capitał · et dilatura.,

PACTUM PRO TENORE PACIS · DOMNORUM CHILDEBERTI ET CHOLOTHARII REGUM FRANCORUM LXVI

Et quia multorum licet insania conualuerunt males etiam inmanitates scelerum necesse est ut digna reddantur; Id ergo decretum est apud nos maioresque natus Francorum palacii procerum ut apud quemcumque post interdicto latro-
t. 65r cinio ‖ uite periculum incurrat;

Siquis ingenuam personam per furtum ligauerit et negator exteterit XII iuratores medios electos dare debet quod furtum quem obiecit uerum sit et sic latro redemendi se facultatem habeat; Si facultas deest tribus mallis parentibus offeratur et si non redemitur uita careat.,

DE FVRTV CELATO.. LXVII·

Siquis furtum uult celare et occulte conpositionem fecerit et qui acceperit latronem similis est illi.

DE MANU AD ENEVM · INCENSAM . LXVIII·

Si homo ingenuus · in furtum inculpatur et ad eneo ei manus incenderit quantum inculpatus fuerit tantum conponat.,

SI SERUUS IN FURTVM INCVLPATUR. LXVIIII·

Requiratur ad omnino · ut in XX noctes ipsum in mallum p̃sentet. et si dubietas est ad sortem ponatur quod si placitum suum detricauerit ad alias XX noctes ita pacitum faciat et prosecutor cause de suos consimiles tres et de electos alios tres debet · esse · completum Quod si dominus seruum non p̃sentauerit · legem unde inculpatur conponat et de seruo cessionem faciat.

LXX

Similiter seruus minus tremire · inuolauerit de quo inculpatur legibus conponat et de seruo cessionem faciat.,

DE MANCIPIA ALIENA · INIUSTE DETENTA., LXXI ·

Siquis mancipia aliena · iniuste tenuerit et inter dies quadra- f. 65v
ginta non reddiderit ultra mancipio reteneatur obnoxius.,

Si ledus de quod inculpatur ad sortem ambulauerit et mala sorte coeperit medietatem ingenuo legem conponat et sex iuratores medios electos dare debet.,

DISCRETIO(NI) HLOTHARII REGIS. LXXIII

Decretum · est · ut uigilias constitutas conludio scelera sua · praetermissas · custodias ex seruirent · in cuius centena fuerit et aliquid perierit · culp · ilł qui perdiderat recipiat et latro uel se in alterius · centena appareat deduxisse et adhuc admonitus · se neglexerit quinos solidos condamnetur. Capitale tamen · qui perdidera · ad centena illa · praecipiat absque dubio · hoc eo de secunda uel tertia.,

LXXIIII ·

Si uestigius conprobatur latroni latronis · tamen p̃sentia · aut longe multa dominus si persequendo · latronem suum conprehenderit integram sibi conpositionem · recipiat quod si per truste · inuenitur dominus de uita · conponat;

LXXV.

Siquis cum furtu capitur ante dictas subiaceat leges id est · de suspectione inculpatur ad sortem ueniat et si malam sortem prisserit · latro tamen utrasque ‖ petissent · ternas f. 66r
personas electas non conludius · fieri possit.,

DE SERVIS DIUERSIS · IVDICIO PROBANDIS., LXXVI ·

Siquis seruus ecclesiæ ut fisci uel cuius libet a quocumque pro qua libet causa · inculpatur ad fortem aut plebeium · promobatur praetium dominus reformetur nam probati · periculo subiaceantur;

DE SERVIS ACCUSATIS · IN MULTIS., LXXVII

Sicuius libet de parentibus seruis qui per diuersa · possedent discrimina habere susceptus a domino secretus · cum testibus condicatur ut inter XX noctes ipsum ante iudicem debeat praesentare quod si in stitutum tempus · intercedentem conludio non fuerit praesentatus ipse dominus status · tres iuxta modum · et inter fredo et faido · conpensabitur.

Si seruus ante admonitum · dominum defuerit cap̃ domnus · restituat et de seruo · faciat cessionem · aut cum inuentus fuerit detur ad uindictam.,

DE LATRONES AD ECLESIAM FUGIENTIBVS. LXXVIII

Quis occulte de rem · sibi furatam quolibet latronem uel quemlibet culp sicut · cum episcopis conuenit de atrio ecclesia. sint utrasque partibus parietum terræ spatium · aripennis · pro atrio obseruabitur

66v nullus confugiens foris · ‖ ante dicta loca · pre opera cupiditatis educat quod si fecerit et capti fuerint ad dignum sibi supplicium · condamnentur;

Quod sicuius libet deseruiens dn̄mino suo · ad eclesiam cofugerit ubi primum dominus eius · aduenerit continuo excusatus reddatur futurum se de pretium · conuenerit non negetur quod si repetent domino datus non fuerint · sed fugerint illi qui eum reddere noluerit eius pretium reddat · post modum si inuenitur et placuerit receptum · pretium domino · reformentur.,

UT FISCALES IN TRUSTEM EANT; ·

De fiscalibus ut omnium domos censuimus pro tenore · pacis in truste electi centenarii · ponantur per quorum fidem atque sollicitudinem pax praedicta obseruetur.,

Et quia propitiante domino inter nos germanos fratres caritas indisrupto uinculo custoditur centenarii inter communes prouintias · licentiam habeant latrones persequere uel uestigia adsignata minare aut in truste qua defecerit sicut di(o)ctum est causa remaneat ita ut continuo capitalem ei

qui perdiderit reformare festinet tamen ut latronem per-
querat quem in truste inuenerit medietatem sibi uindicet || f. 67r
uel delaturas si fuerint de fa(l)cultatem latronis ei quod dum
non pertulit sarciatur; Nam qui persequi latronem · uel quic-
quid dispendius · fuerit reuocatus · fredus tamen iudices in
cuius prouintia est latro resseruetur.

Siquis ad uestigium uel latronem prosequendum · admonitus
uenire noluerit · quinque · solidos iudicio · damnetur et
quia in dei nomine pro pactenore constituimus in perpetuum
uolumus custodire., hoc · est · atuentis ut siquis ex iudicibus
hunc decretum uiolare · presumpserit uite periculum se sub-
iacere pertimiscat.

DE HEREDITATE SVCCESSIONIS.,

Adtentius dum pertractamus statuimus ut si pater cum
filiis sortem suam diuiserit et postea mortuo filio · uiuo patre
contigerit sine patris uoluntate integra usufructuario iure
uindicet portionem quam inter filiis ita moriens demittat ut
quanti nepotes ex uno filio fuerit qui patrem non habent
portionem patris sui uindicent qualem pater eorum habiturus
erat; Illa uero partem quam pater eorum derelinquid ut ne-
potes in ea parte non succedant prẹsens tamen · ad masculos
pertenet.

DE HEREDITATE EORUM QUI SINE FILIIS MORIUNTUR.,

Cum plus plura · prioribus iussimus tamen nu[nc] | inpen-
sius uniuersa tractantes ius(s)um ẽ[e] || ut aliqua ex f. 67v
his ante prae ta fuerint corrigantur idcirco presentem con-
stitutionem decernimus ut similiter defuncto patre sine filiis
ad die suo ad secunda uota non dederit tertia ad cit(i)us ·
substantiæ mariti · usque ad diem mortis sui · secura posse-
deat si tamen ut post transitum eius ad legitimos mariti
heredes omnia reuertatur; De morgankeba · uero quod priora
lege statuta est permaneat., Nam si a cuius tempore obitus
mariti · intra anno uiri uoluerit habeat liberam potestatem ·

quam permissã possedere dimittere ceterum si amisso anno uel bigamium maritum · accipere uoluerit omnia sicut dictum est quid prioris · mariti habuit derelinquat et pretium quod de nuptiis · eius inferendum est accipiat cuius partibus defunctis parentibus debitus hereditatis · data Ambariaco · in conloquium sub die tertio nõn septẽb.,

DE HEREDITATE INTER NEPOTE ET AMITANE DIUIDENDAM ·

Oportet eas causas · prolatas legis equitatem distingui · pro regibus non docentur constitutionibus terminatione aut heredes in præsenti negotio ordine ad eo unde successiones ignoret aut iudicibus conpe[t]ens deesse uideatur · instructio:, Idcirco | [fi]lio patris · superstites filios habens in fata | [disce]serit sororemque relinquerit;

Die Handschriften.

I. Die Wolfenbüttler Handschrift.

Pergament-Handschrift in Octav, zwischen 754 und 768 geschriben, unter den Kleinodien der Herzoglichen Bibliothek in Wolfenbüttel aufbewart, als Nummer 97 der im Jar 1689 erworbenen Samlung der Handschriften des Klosters St. Peter und Paul zu Weißenburg im Nieder-Elsaß. Dem ersten und letzten Blatte ist auch der Stempel der kaiserlichen Bibliothek zu Paris aufgedrückt, aus welcher der Codex nach dem zweiten Pariser Friden im Jar 1815 zurückkam.

Im einzelnen enthält die Handschrift 86 Blätter, d. h. 1 bis 8, 10 bis 87; von 8 springt die Zälung, one daß eine Lücke vorläge, gleich auf 10 über.

Höhe der Blätter 0,218 m., Breite 0,126 m., in folgender Heftung:

Bl. 1— 8 = Quaternio A
- 10—17 = Quaternio B
- 18—27 = Quinio C
- 28—42 = zwei Quaternionen D IIII und E.V (zwischen 32 und 33 ist ein Blatt ausgeschnitten).
- 43—48 = Ternio F VI.
- 49—79 = vier Quaternionen G UIII., .H. (zwischen 59 und 60 ist ein Blatt ausgeschnitten), .I. und ⁝K⁝
- 80—85 = Ternio .L.
- 86 und 87 bildeten mit zwei folgenden Blättern, welche ausgeschnitten sind, eine Binio.

Die Rückseite des dreizehnten Blattes zeigt eine abweichende Schrift.

Achtzehn Zeilen haben Bl. 10^{r} bis 13^{r}, 14^{r} bis 17^{v}

Neunzehn Zeilen hat Bl. 13^{v}.

Einundzwanzig Zeilen haben Bl. 28^{r} bis 34^{v}, 45^{v} 70^{v} 76^{v}

Zweiundzwanzig Zeilen haben Bl. 18^{r} bis 27^{v}, 40^{r} 44^{v} 45^{r}, 46^{r} bis 47^{v}, 48^{v} 51^{v} 53$^{r.v}$ 54^{v} 57^{v} 58^{r} 60$^{r.v}$ 64$^{r.v}$ 65^{v} 66^{r} bis 68^{v}, 69^{v} bis 70^{r}, 71^{r} bis 73^{v}, 76^{r} 77$^{r.v}$ 82^{v} 83^{v} 84^{r} 85$^{r.v}$ 87^{r}

Dreiundzwanzig Zeilen haben Bl. 35^{r} bis 37^{r}, 39$^{r.v}$ 42$^{r.v}$ 48^{r} 49^{v} 50^{v} 51^{r} 52$^{r.v}$ 54^{r} 55^{v} 56^{v} 57^{r} 59$^{r.v}$ 61$^{r.v}$ 62^{r} 63^{v} 65^{r} 69^{r} 74$^{r.v}$ 75$^{r.v}$ 78^{r} 79$^{r.v}$, 80^{v} bis 82^{r}, 83^{r} 86$^{r.v}$

Vierundzwanzig Zeilen haben Bl. 1^{r} bis 8^{v}, 37^{v} bis 38^{r}, 40^{v} bis 41^{v}, 43^{r} bis 44^{r}, 49^{r} 50^{r} 55^{r} 56^{r} 58^{v} 62^{v} 63^{r} 78^{v} 84^{v}

Fünfundzwanzig Zeilen haben Bl. 38^{v} 80^{r}

Nur zwölf Zeilen hat endlich Bl. 87^{v}.

Inhalt:

1) Bl. 1^{r} auf 22 Zeilen eine schwer lesbar gewordene Formel, welche ich anderen Ortes veröffentlichen werde.

2) Bl. 1^{v} bis 37^{v} die Lex Salica mit verschidenen Anhängen.

3) Bl. 37^{v} bis 87^{r} die Summa Breuiarii Alariciani, beginnt: INCIP̃IT TITULI LEGŪ EXCOR|PORE THEUDOSI|ANI DE CONS|TI TUCIONE̊ PRINCIPUM schließt: EXPlicit liber. iuredicuſ. ex diuerſorū | ſentenciiſ elucidatuſ.

Die *Lex Salica* mit Anhängen ist nach diser Handschrift abgedruckt 1) von Jo. Eccard in seinem Werke: Leges Francorum Salicae et Ripuariorum. Francof. et Lipsiae 1720. 2^{0}. p. 119 bis 140 und 81, mit Facsimile in Kupferstich p. 3; 2) von J. M. Pardessus in seiner Loi Salique. Paris 1843. 4^{0}. p. 161 bis 192 (vorher eine Beschreibung p. 157 bis 160); 3) in vorligender Ausgabe S. 1 bis 40. Die Capitularien allein sind nach der Handschrift selbst außerdem von G. H. Pertz in den Monumenta Germaniae, Legg. I (1835) p. 7 bis 8, 11 bis 13, II (1837) p. 3 bis 9 herausgegeben und von Johannes Merkel (1850) und von Alfred Boretius (hinter J. Fr. Behrend's Ausgabe der Lex Salica. Berlin 1874) widerholt.

Auf Blatt 87^{v} ORA ꝑ a|gamberto nennt sich als Schreiber

des Codex Agambertus, welcher nach Ausweis des Reichenauer Libellus societatum unter den Nomina fratrum de monasterio Turonis vorkommt. Auf Tours weist auch die Strafbestimmung des Wolfenbüttler Textes XVIII 3 bis 4 S. 10 verglichen mit der Nachricht des h. Gregorius von Tours hist. Franc. V 40 sowie die stark romanisierte Färbung, in welcher die Sprache unseres Codex gehalten ist.

Zu disen Verwelschungen, welche selbst auf die sogenannte Glosse sich erstrecken, gehört z. B. a oder ha für anlautendes cha, h statt th (ch), c statt qu̇ (corū statt quorum 75, 6), Verwechslung von b und u, e und i (z. B. manebit 1, 4, siue 75, 2. 85, 1 statt sibi, pleuuim für pleuium = plebeium 83, 2), und namentlich von o und um in der Flexion, selbst in ganz sinnwidriger Weise, wie z. B. ad mallū 75, 11 statt admallo, nexti cantigiū 51, 12.

Die Abschrift des Agambertus zeichnet sich unvorteilhaft aus durch Dittographieen, wie autam. ãplius 4, 11 für aut amplius, sua . adire 42, 18 bis 19 statt sua dare, solis 6, 4 statt solis, selane effefa 16, 2, durch Haplographieen, wie mallū. terū 57, 1 statt mallum alterum, ꝑpe rarum 86, 6 statt pro operarum, durch Weglaßung von Sylben, z. B. fuerit 6, 6 statt furauerit, ja durch gedankenloses Auslaßen von ganzen Wörtern, z. B. ipsis . tunc 41, 2 statt *ipsis* qui in tilla consis*tunt*, und durch Sprünge wie erunt 40, 24 auf 48, 7.

Die Vorlage war in fortlaufender Schrift geschriben, woher sich falsche Worttrennungen erklären, wie:

elegit ut duus 51, 34 statt elege tu duus,
celaturus steterit 40, 5. 6 statt celaturus texerit, celatores . steterit 40, 14 statt celaturis texerit,
causa . sineduus 51, 1 statt causas inter duus,
sine possessoris filius 40, 30 statt si nepos sororis filius,
sine cleaerent 81, 7 statt si neclexerent,
latror stratetur 88, 16 statt latro reseruetur.

Das Original war wol ein durchcorrigiertes; darauf deuten Schreibungen wie solua bant 13, 3 statt soluant, cre ne curando 60, 14 statt crenecrandō.

Um ein annähernd genaues Bild von den Einzelheiten der Grundlage zu geben, teile ich im Nachstehenden ein Verzeichniss der gebräuchlichsten graphischen Verlesungen mit, welche dem Schreiber der Wolfenbüttler Handschrift zur Last zu legen sind. Nicht aufgenommen sind natürlich die rein sprachlichen, organisch zu erklärenden, beziehungsweise romanischen Schreibungen.

a für	ã, am:	z. B. lap
	re	aliquas = reliquas 69, 4, ut res. quem = utraque 85, 2
	t	satubo = staubo
	u	abstrias = ubi strias, secando, crene-curando
	x	sine cleaerent
b für	d	creo*b*ebat, bila
	h	abtena, *b*abmundo, *b*arbaro 66, 1, gestabo, obosino
	lb	ba*b*mundo
c für	e	col*c* care
	g	*c*alcio -calte -calti, drace, lacina, ne-cantem, strioporcio
	t	alachta*c*o, cal*c*io, certussum, escrippas, falcono falconū, hanziaco, leciim, scutum = isto, sic, tunc = -tunt 41, 2
ch für	cl	chamim, chamino
	t	*ch*ucc*h*am
cl für	d	clebent
d für	ch	antedio
	l	uadfalto, uuadfodo
e für	a	p*e*ne, tal*e* rem
	c	qua & = guactas 81, 2
	f	ereus = fretus
	ii	malloberges = -GIIS
	o	ed*e*niauer, hocher
et für	ex	et in, steterit = texerit
ex für	&	lex = letus, lexm

f für b z. B. uuadfodo
fr feto
f für s falcono falconū
g für c caballigauerit, coligauerit collegato collegauerit, concagato, elogacio elogare elogatum, saligo, toxegata
i für a redoni*i*, uirgo
ii für u leciim = letum, qui id = quod ut
il für II (= e) sac(il)eborone
in für III 37, 19
l für c obsculte
r falto
t affalthecha
li für u aut = alia 70, 5
m für n timore = tenore 88. 89
ni semor
ri chamachito
ui mallacina
w min cha*m*im chamino
n für r babmundo
u turnecale turnicale
ni für m leodosanii
o für c ob*o*sino
oc für a mocł
p für f pede 60, 17, expodisset 56, 10
p̱ pignorancia
p̄ conpensam
r protero
q für p hoc . qui tale tor qui tale = hospitale
r für i uir für septem = UII
l canecreuto
r für n fimere femere, hocher, nume*r*are
s morter, muther = murthes, suppa*s*, tor qui tale
ru für ce interrudentem
s für f escrippas
o seni*s* res, atusmeo = atuomeo
r a*t* tossi, musdo friomusdū, probatus

st	für ct	z. B. stus = ictus
	nl	costodia = conludius 82, 6
t	für a	aut = alia, in ter ci *t*ū = in tercia manu, satubo = staubo, tuncolus
	c	alathamo, a*t* tossi, obtubbo, uuadeflat, sic
	i	et 58, 10
	o	et 81, 3
	s	alachtaco
	th	canecreuto, -ferit -frit, teolosina, turnecale turnicale
th	für f	marthocla
u	für a	ut = ad 82, 5
	n	aū = añ ante, canecreuto, cristiau, strogau
	ur	muther
ui	für iu	pleuuim
z	für g	chanzyso hanziaco, inzymus, tunzino
II	für U	XXIIII S. 15

II. Die Münchner Handschrift.

Der Codex stammt aus der Privatbibliothek des Augsburger Domprobstes Wolfgang Andreas Rem von Ketz (geboren zu Worms den 28. Hornung 1511, gestorben den 31. Erntemonat 1588), welcher denselben, nach einem vorn eingeklebten gedruckten Blatte*), mit 1003 anderen Büchern und Handschriften der Bibliothek der regulierten Chorherren zum hl. Kreuz in Augsburg im Jahre 1588 vermachte. Von da gelangte die Handschrift nach der Einziehung des Klosters nach München in die königliche Hof- und Staatsbibliothek und trägt dort unter den Cimelien die Bezeichnung IV. 3. g neben der fortlaufenden Nummer Clm. 4115 (Aug. S. Cruc. 15).

*) REVERENDVS ET NO |bilis Dominus VVolfgangus | Andreas Rem à Ketz, Cathe-|dralis Eccleſiæ Auguſt: Sum: | Præpoſitus, librum hunc vnà | cum mille & tribus alijs, vari-|jiſq; inſtrumentis Mathema-|ticis, Bibliothecæ Monaſterij | S. Crucis Auguſtæ, ad perpe-|tuum Cõuentualium vſum, | Anno Chriſti M.D.LXXX|VIII. Teſtamento legauit. Dann sein Wappen.

Der Codex, in Octav auf starkem Pergament gegen Ende des achten Jarhunderts geschriben, zält 67 oder vilmer 70 Blätter, da das leere Vorsetzblatt nicht mitgerechnet ist und je zwei Blätter mit 35 und 45 bezeichnet sind. Nach Bl. 6. 15 ist je ein Blatt ausgeschnitten, zwischen 23 und 24 felt eine ganze Lage (IV). Von dem letzten Blatte 67 ist die untere Ecke weggerißen; die Ergänzung der Lücke habe ich in eckige Klammern gesetzt.

Die Blätter, welche 0,213 — 0,215 m. in die Höhe, 0,137 — 0,145 m. in die Breite meßen, verteilen sich nach Lagen folgendermaßen:

(1). 1. 2. 3 | 4. 5. 6. x

7. 8. 9. 10. 11 | 12. 13. 14. 15. x = Quinio II

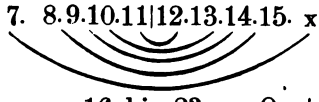

16 bis 23 = Quaternio III

24 bis 31 = Quaternio V

32. 33. 34 | 35 35bis 36 = Ternio UI

37 bis 44 = Quaternio VII

Die nun folgenden Lagen sind ohne Bezeichnung:

45. 45bis 46. 47 | 48. 49. 50. 51

52 bis 59 = ein Quaternio

60 bis 65 = ein Ternio

66 und 67 = eine Binio.

Von Blatt 1 bis 6 entfallen auf jede Seite 28 Zeilen, 7r bis 65v sind 24zeilig, die vier letzten Seiten (Bl. 66 und 67) haben je 26 Zeilen. Die Vorderseite des dreizehnten Blattes ist nicht beschriben.

Beim Einbande ist eine Grewsselbacher Urkunde vom Jar 1455 mit benützt. Die Handschrift enthält:

1) Bl. 1r bis 23v die Lex Ribuaria, nur bis Si aūt ſanū |

uel inmaculatum reſtituerit tunc | omnem . praetium ſuum recipiat; (S. 207—227 Eccard).

2) Bl. 24r bis 42r die Lex Alamannorum von cap. 21, 2 l. 19 Merkel (= Mon. Germ. Legg. III p. 96: aut quomodo hab& ſi non adimpleuerit) bis zum Schluße: explic· lex ALAMANNOR TEMPORIB; LANT FRIDI· RENOUATA:†.

Dann nach einer Zeile Zwischenraum in Geheimschrift die Worte: ut potui. (ne lectoris) agilitate. exaraui ne lectoris animum tedio oppremerem: sub omni

3) Blatt 42v bis 67v. Die Lex Salica in 65 Titeln, an welche sich als Capitel 66 bis 72 das Pactum pro tenore pacis domnorum Childeberti et Cholotharii regum Francorum (= Mon. Germ. Legg. I p. 7—8), 73 bis 80 die Discretio Hlotharii regis (= Mon. Germ. Legg. I p. 11—13), zuletzt als Capitel 81, 82 und 83 die Titel 78, 42 und 75, 1 der Lex Burgundionum (= Mon. Germ. Legg. III p. 565 f., 549 f. 563 f.) anschließen.

Diser Münchner Text ist zum ersten Mal besprochen und abgedruckt von Eduard August Feuerbach „Die Lex Salica und ihre verschiedenen Recensionen. Erlangen 1831, 4°". Seite 101 bis 164, dann von J. M. Pardessus, Loi Salique 1842 p. 193 bis 220, und endlich in gegenwärtigem Büchlein Seite 43 bis 79.

Daß unsre Handschrift seit Ende des achten Jarhunderts im Kloster zu Fulda gelegen, laßen die auf Bl. 1r 3r 15v 16r 24r 36v 38v und 67v eingezeichneten Namen vermuten, welche uns zum großen Teile in Fuldaer Urkunden wider begegnen.

Möglich, daß die Vorlage des Codex, der zum Tours-Wolfenbüttler in inniger Verwantschaft steht, nicht weit von disem zu Hause war. Die Worttrennung war mangelhaft, woraus sich im Monacensis Schreibungen wie seum für se eum, sex inde für se exinde, ea se misse statt ea se emisse, males &iã statt male set etiam, ad omnino statt a domino, cupiditatis educat statt cupiditate seducat erklären; bergo in mallo 57, 1 verrät die Schreibung in mallo bergo

Wolf.	Münch.
48,1—9	44,1 - 8
—10—11	41,25—26
—14—15	—28—29
49	49
50	48
51—56	50—55
57	felt
58—63	56—61
64. 47	62
65. 46	63
66. 67	64. 65

Inhalt.

	Seite
Vorwort	V—VI
Wolfenbüttler Text	1—40
Münchner Text	43—79
Die Handschriften	80—89
Die Wolfenbüttler Handschrift	80—85
Die Münchner Handschrift	85—89
Vergleichende Uebersicht der Titel in beiden Handschriften	89—90

Druckfeler.

S. 2 Z. 5 v. u. ist die Zeilenzal 45 am Rande abgesprungen
- 10 - 7 setze Punctum nach peruinerit
- 11 - 6 setze Punctum nach $\overline{\text{I}}$
- 9 lis **chamino** statt chamino
- 11 v. u. lis ille statt de
- 12 - 4 v. u. ist die Zeilenzal 5 am Rande abgesprungen
- 16 - 1 tilge Punctum nach **mocl**
- 17 - 14 setze Punctum vor sunt
- 3 v. u. tilge Punctum nach XL
- 18 - 1 am Rande lis ^{v} statt ^{r}
- 15 ist f. 17^{r} am rechten Rande abgesprungen
- 4 v. u. tilge Punctum vor DE
- 19 - 8 lis $\overline{\text{II}}$ statt II
- 16 lis $\overset{\text{III}}{(\text{in})}$ statt $\text{I}\overset{\prime\prime}{\text{I}}\overset{\prime\prime}{\text{I}}$
- 5 v. u. lis dił.
- 20 - 4 lis .C.C. statt .CC.
- 21 - 16 lis dare statt clare
- 22 - 10 lis triutarius.
- 15 v. u. lis semor.
- 23 - 14 lis maniat . . statt maniat.
- 24 - 11 setze Punctum nach ospites
- 12 setze Punctum nach pauissit
- 25 - 10 v. u. setze Punctum nach interfectus
- 3 v. u. lis placas
- 26 - 5 setze Punctum nach DC
- 11 tilge Punctum nach adquerat
- 29 - 3 lis sic eum
- 4 lis testitus
- 31 - 14 ist ^{ꝰ} über GS abgesprungen
- 13 v. u. tilge Punctum vor dediret
- 35 - 5 v. u. lis ^{sis} statt ^{si}
- 37 - 16 tilge 10 am Rande
- 20 setze 5 an den Rand
- 38 - 1 lis subiaceat

Verlag von B. G. Teubner in Leipzig.

Holtzmann, Adolf, germanische Alterthümer mit Text, Uebersetzung und Erklärung von Tacitus' Germania. Herausgegeben von Alfred Holder. [IV u. 313 S.] gr. 8. 1873. geh. n. ℳ 8.—

——— deutsche Mythologie. Vorlesungen. Herausgegeben von Alfred Holder. [VIII u. 308 S.] gr. 8. 1874. geh. n. 8. ℳ —

——— die Sithora Edda übersetzt und erklärt. Vorlesungen. Herausgegeben von Alfred Holder. [VIII u. 504 S.] 1875. gr. 8. geh. n. ℳ 14.—

Horati Flacci, Q., opera. Recensuerunt O. Keller et A. Holder. 2 voll. gr. 8. 1864—1870. geh. n. ℳ 16.—

Einzeln:

Vol. I. Carmina libri IIII, epodon liber, carmen saeculare. [XXV u. 344 S.] 1864. n. ℳ 6.—

— II. Pars 1. Sermonum libri duo (commentatio A. Holderi). [VIII S. u. S. 1—148.] 1867. n. ℳ 4.—

— II. Pars 2. Epistularum libri II, de arte poetica liber (recognovit Otto Keller). [XII S. u. S. 151—496.] 1870. n. ℳ 4.—

——— opera. Recensuerunt O. Keller et A. Holder. Editio minor. gr. 8. geh. 1878. n. ℳ 4.—

Cornelii Taciti de origine et situ germanorum liber. Recensuit Alfred Holder. gr. 8. 1878. geh. n. ℳ 2.—

In Vorbereitung:

Die Germania des Tacitus. Mit Benutzung von „Holtzmann's germanische Alterthümer" für den Schulgebrauch erklärt von A. Holder. gr. 8.

(Die B. G. Teubner'sche Sammlung griechischer und lateinischer Schulausgaben mit deutschen Anmerkungen.)

LEX SALICA

MIT DER

MALLOBERGISCHEN GLOSSE

NACH DER HANDSCHRIFT

VON

SENS-FONTAINEBLEAU-PARIS 4627

HERAUSGEGEBEN

VON

ALFRED HOLDER.

LEIPZIG,
DRUCK UND VERLAG VON B. G. TEUBNER.
1880.

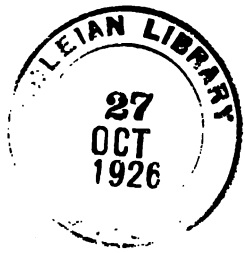

BEQUEATHED TO THE UNIVERSITY
BY SIR PAUL VINOGRADOFF 1926

f. 32 r IN XP̃I NOM̃ INCIPIT PROLOGUS LEGIS SALICĘ;

Gens Francorum inclita auctore deo condita fortis in arma firma pace freta profundo in consilio. Corporea nobilitas incolumna candore forma egregia. Audax uelox et aspera a catholica fide conuersa inmunis ab herese.

Dum adhuc teneretur barbaro inspirante deo inquirens scientiae. clauem iuxta morum suorum qualitatem desiderans iustitiam custodens pietatem

Dictauerunt Salicam legem per proceres ipsius gentes qui nunc tempore eiusdem aderant rectores electi de pluribus uiris quattuor hĩs nominibus Vuisogastis · Bodogastis · Salegastis · et Uuid(e)(o)gastis.

In loca cognominantia. Salechagme Bodogagme Uuidochami. Qui per tres mallos conuenientes om̃s causarum origines sollicite discutiendo tractatis de singulis iudiciū decreuerunt hoc modo. Ad ubi deo fauente rex Francorum Chlodoueus torrens et pulcher primum recepit catholicum baptismum Et quod minus in pacto habebat idoneum perculsus regis Chlodoueo et Childoberto et Chlothario fuit lucidis emendatum Uiuat quis Francos diligit· Xp̃s eorum regnum custodiat rectores eorundem
f. 32 v lumen suę gratię repleat exercitum ‖ protegat fidem monumenta tribuat Pacis gaudia et felicitatis tempora dominantium dominus *gens.*
Ihesus Xp̃s pietatem concedat. Hęc est que fortes dum esset robore ualida Romanorum iugum durissimum de suis ceruicibus excusserunt pugnando. Atque post agnitiones baptismum sanctorum martyrum corpora. quem Romani igne cremauerunt uel ferro truncauerunt uel bestiis lacerauerunt proiecerunt Franci super eos aurum et lapides pretios(u)(o)s ornauerunt.

INCIP̃ CAPITULA · LEGIS SALICAE ·

I De manire
II De furtis porcorum
III De furtis (ou)i(ū)alium
IIII De furtis ouium
V De furtis caprarum
VI De furtis canum
VII De furtis auium
VIII De furtis arborum
VIIII De furtis apium
X De damnum in messe uel in qualibet clausura
XI De seruis uel mancipiis furatis
XII De furtis ingenuorum uel effracturis ‖
XIII De rapto ingenuorum uel mulierum f. 33 r
XIIII De eo qui alterius mulierum tollit uiuo marito.
XV De superuenientes uel expoliationibus qui hominem ingenuum expoliat
XVI Siquis uillam alinam adsallierit
XVII Siquis hominem mortuum effoderit aut expoliauerit
XVIII Siquis corpus in furtu. expoliauerit antequam in terra mittatur
XVIIII Siquis casa super hominem dormientem incenderit
XX Siquis spicarium aut maufalum cum anona incenderit.
XXI Siquis alterum uoluit occidere et colpus fallierit.
XXII Siquis hominem ingenuum de fuste percusserit
XXIII Siquis ad regem hominem innocentem absentem accussauerit
XXIIII De maleficis qui alteri herbas dederit
XXV De manu mulieris stringenda.
XXVI De naue qui sine permissu domini sui mouunt
XXVII De asco deint̃ clauo furato
XXVIII De furtu in molino commisso
XXVIIII De eo qui alterius exclusa rumpit
XXX De homicidiis paruulorum
XXXI De femina postquam infantes habere coeperit occidit
XXXII De femina post mediaetate occiderit; ‖
XXXIII De neglegentiis paruulorum f. 33 v
XXXIIII De puero tonsorato
XXXV De *ad*ulteriis ancillarum
XXXVI De libertis dimissis ingenuis
XXXVII De furtis diuersis

XXXVIII Siquis messem alienam meterit
XXXVIIII Siquis de messem campo alieno furauerit
XL(I) Siquis prato alieno furauerit et secauerit
XLI(I) Siquis uineam alienam uindimiauerit
XLII(I) Siquis in orto alieno ingressus fuerit
XLIII(I) Siquis retem de aqua furauerit
XL(IIII V) Siquis de screunam qui clauem hab aliquid furauerit
XLV(I) Siquis campo alieno arauerit. et non seminauit
XLVI De elogationibus [1])
XLVII De debilitatibus
XLVIII De conuitiis
XLVIIII De uia lacina
L D(e o) ligaminibus ingenuorum
LI De uenationibus
LII De sepibus
LIII De hominem qui per alienam messem erpicem traxerit ‖
f. 34r LIIII Siquis alienam messem expalmitantem transierit
LV Siquis per malo ingenio in curte aut in casa in furtum aliquid miserit
LVI De homicidiis seruorum uel expoliationibus
LVII Siquis seruum alienum batterit
LVIII Siquis seruus hominem alienum occisserit
LVIIII Siquis homo ingenuus litum alienum expoliauerit
LX De quadrupedis pecorum si hominem occisserit
LXI De uestigio minando
LXII De furtis caballorum
LXIII De caballo alieno extra permisso domino suo ascenso uel excortato
LXIIII De plagatoribus
LXV Siquis seruus alienus furatus fuerit uendiderit
LXVI Siquis hominem ingenuum plagauerit
LXVII Siquis seruus inculpatus fuerit in furtu
LXVIII De homicidiis ingenuorum
LXVIIII De homicid in contuberniis factis
LXX De homicidio a contu(b r l)ernio facto
LXXI De homine in hoste occisso
LXXII De conpositione homicidii
LXXIII De hominem ab inimicis truncato et p; interfectum. ‖
f. 34v LXX////IIII De homine de bargo uel de fur dimisso

1) Diser Titel ist zwischen den Zeilen nachgetragen.

LXXXV De expoliata ecclesia
LXXXVI De basilica incenduta
LXXXVII De prbt uel diaconibus interfectis
LXXXVIII De reipus se ut solet homo mori et uiduam dimiserit
LXX(X)VIIII De migrantibus
LXXX(I) De afaetumię
LXXX(I)I De fil(i)o torto
LXXX(I)II De falso testimonio
LXXX(X)III(I) Siquis alicui fuerit inputatum periurasset
LXXX(XV) De testibus qui necessitatibus habuerit dare
LXXX(X)V(I) De fides factas.
LXXXVI(I) De eo qui grafionem ad res alienas iniuste inuitauerit
LXXXVII(I) De rem praestata
LXXX(X)VIII(I) De manu de enio redemenda
LXXXVIIII De eo qui grafionem occisserit
XC(I) De eo qui ad mallum uenire contempserit
XCI(I) De racimburgiis·
XCII(I) De alodis
XCIII(I)· De eo qui se de parentilla tollere uult· ‖
XCIIII De aroena f. 35 r
XCV· De ereburgio
XCVI De eo qui filia aliena sponsauerit et se retraxerit
XCVII De eo qui alterum in puteum· aut in pelagum inpinxerit
XCVIII· De terra condemnata
XCVIIII De criminecrudę q; paganorum tempore obseruabunt
·C· Incipiunt chunnas.

INCIPIT LEX SALICA·

PRIMUS TITULUS

·I· DE MANIRE·,

Siquis ad mallum legibus dominicis mannitus fuerit et non uenerit·' si eum sunnis non detenuerit·' sunt diñ·DC·qui faciunt solid XV culpabilis iudicetur·

Ille uero qui alium mannet et ipse non uenerit si eum sunnis non detenuerit sunt d(in̄)·DC· qui faciunt solid XV cui mannuit conponat·

II DE FURTIS PORCORUM·

Siquis porcellum lactantem de franne furauerit et ei fuerit adprobatum **malb chrinne chulti** sunt· diñ CXX qui faciunt sold III culpabilis iudicetur

Siquis porcellum furauerit qui sine matre uiuere possit et ei fuerit adprobatum **malb hymnif th&ica** sunt diñ ·XL· qui
f. 35v faciunt sol·I·culpabilis iudicetur excepto capitale et dilatura· ‖

Siquis bimum porcum furauerit **malb ingifmuf fui anni** id est sol LXV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis uerrum furauerit **malb criftiano** sunt deñ·DCC·qui faciunt sol XVII*f*. culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis scrouam ducariam furauerit **malb reo demia** sunt deñ · DCC · qui faciunt sol (DC·) XVII*f*· culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis maialo sacriuo furauerit et ille qui illum perdidit cum testibus potuerit adprobare quod sacriuos fuisset hoc est uotiuus **malb bracho cahimo** sunt deñ. DCC. qui faciunt sol XVII*f* culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura.

Siquis maiale qui sacriuus non fuerit furauerit **malb bratho** siue **babane** sunt deñ. DC. qui faciunt sol XV excep̃ capitale et dilatura.

Siquis de gregem quindecim porcus furauerit **malb taxaca** sunt deñ $\overline{\text{I}}$ CCCC qui faciunt sol XXXV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis XXV porcus furauerit **malb funifta** sunt deñ $\overline{\text{II}}$ D qui faciunt sol·LXII*f*· culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura· qui lex usque quinquaginta porcus excep̃ capitale et dilatura omnium iudicium terminantur.

II· DE FURTIS ANIMALIUM

Siquis uitulum lactantem furauerit **malb podor** aut **frico**^{h} sunt deñ. CXX. qui faciunt sol·III·culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura. ‖

p. 36r Siquis anniculum usque ad bimatum furauerit **malb thinzim8 podor** sunt deñ DC. qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis bouem aut uacam furauerit **malb podor** sunt deñ $\overline{\text{I}}$ CCCC qui faciunt, sol XXXV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis taurum grege regente furauerit hoc est trespelliū qui de tres uillas communis uacas tenuerit et numquam iunctus fuisset **malb chegmeneceo** sunt deñ Ī DCCC· qui faciunt soł XLV excep̄ capitale et dilatura

Siquis ·XII· animalia furauerit **malb ſoniſta** sunt deñ ĪĪ D· qui faciunt soł LXII*ſ.* culpabilis iudicetur excep̄ capitale et dilatura· et usque ad XX unum iudicium terminantur;

DE FURTIS OUIUM IIII

Siquis agnum furauerit **malb leue** deñ VII: qui faciunt culpabilis iudicetur excep̄ capitale et dilatura

Siquis anniculum uel bimum ueruicem furauerit **malb ıng zımuſ** sunt deñ. CXX qui faciunt soł ·III· culpabilis iudicetur excep̄ capitale et dilatura

Certe si duos aut tres furauerit **malb fr&uſ cha&o** sunt deñ Ī CCCC qui faciunt soł XXXV· culpabilis iudicetur excep̄ capitale et dilatura

Qui numerus usque ad XL ueruices conuenit obseruare

Siquis ueruices XL aut amplius furauerit **malb fr&o** sunt deñ ĪĪ D. qui faciunt soł LXII*ſ.* culpabilis·iudicetur excep̄ capitale et dilatura

V DE FURTIS CAPRARUM·

Siquis tres capras furauerit **malb aper** sunt deñ CXX qui faciunt soł III ‖ culpabilis iudicetur excep̄ capitale et dilatura f. 36v

Siquis super tres capras furauerit **malb chanchuſ** sunt deñ DC qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur excep̄ capitale et dilatura.

VI DE FURTIS CANUM·

Siquis seusum magistrum furauerit **malb fluuuicuſ huſ cor| nutu nechanna** sunt deñ DC. qui faciunt soł XV culpabilis iud excep̄ capitale et dilatura

Siquis ueltrum agatario furauerit **malb chunabana** sunt deñ ·DC· qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur excep̄ capitale et dilatura

Siquis canem pastoralem furauerit **malb leudardo** sunt deñ. CXX. qui faciunt soł III culpabilis iudicetur excep̄ capitale et dilatura

VII DE FURTIS AUIUM

Siquis acceptorem de arbore furauerit **malb hocticla** sunt deñ CXX. qui faciunt sol ·III· culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis acceptorem deintro claue fur̃ **malb orto fugia** sunt deñ Ī DCCC qui faciunt sol XLV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis acceptorem de pertica furauerit **malb ueganuf antete** sunt deñ. DC. qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis spreuario furauerit **malb fun delino** sunt deñ CCXL qui faciunt sol ·VI· culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis ansera domestica au aneta furauerit **malb fundelino** · ‖ sunt deñ OXX qui faciunt sol ·III· culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

f. 37r

Siquis grui aut cicenum domesticum furauerit **malb horti fuda** sunt d̃ CXX qui faciunt sol ·III· culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis aucellum de trapa furauerit **malb hac falla** sunt deñ DC. qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

VIII DE FURTIS ARBORUM

Siquis pomario domestico capulauerit aut inuolauerit sunt deñ CXX qui faciunt sol III culpabilis iudicetur

Siquis pomario domestico intus in curte aut in horto uel uinea capulauerit aut furauerit sunt deñ DC qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur

Siquis in silua materium alienum capulauerit aut furauerit aut incenderit **malb leudardi** sunt deñ DC qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur

Siquis in silua alterius ligna furauerit **malb leodardi** sunt deñ. DC. qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur

VIIII DE FURTIS APIUM

Siquis apem deintro clauem furauerit aut amplius si tectus super eas · fuerit **malb ante deo elecharde** sunt deñ Ī DCCC qui faciunt sol XLV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura.

Siquis unum uasum ad apis aut amplius foras tectum fu-

rauerit **malb taxaca** | **abchratif** sunt deñ DC qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur.

X DE DAMNO IN MESSE UEL IN QUALIBET CLAUSURA·

Siquis animal aut caballum uel quem libet pecus in messe sua f. 37v
inuenerit · paenitus uastare non debet. Quod si fecerit et confessus fuerit capitale in loco restituat ipsum uero debilem ad se reteneat.

Si uero confessus non fuerit · et ei fuerit adprobatum **malb leudardi** sunt deñ DC qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura.

Siquis animal aut caballum puncxerit uel iumentum · **malb thradiligia** sunt deñ DC qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura.

Siquis in messe sua pecora aliena inuenerit qui pastorem non habent et eas inclauserit ut nulli pænitus innotescat et aliquid ex ipsis pecoribus perierint **malb taxaca** sunt deñ $\overline{\text{I}}$CCCC qui faciunt sol XV· culpabilis iudicetur etcepto capitale et dilatura

Siquis animal uel quem libet pecus per sua neglegentia nocuerit et hoc dominus ei confessus fuerit capitale in loco restituat

Si uero negauerit et ei fuerit adprobatum **malb leudardi**· sunt deñ DC qui faciunt sol XV excep̃ capitale et dilatura

Siquis alicui porci aut quolibet pecora custodiente pastore in messe aliena incurrerent et illo negante si (e)fuerit adprobatum **malb andefito** ‖ sunt deñ DC qui faciunt sol XV culpabilis f. 38r
iudicetur excep̃ et dilatura

Siquis pecora de damno · inclausa fuerint damno estimato reddat et insuper deñ X soluat.

Si uero per inimicitia aut per superbia pecora de damno cuius messe uastauerit aut inclausa fuerint expellere aut excutere dum ad dam(n)um illius minauerunt presumpserit **malb chifto** sunt deñ DC qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur

Siquis saepem alienam aperuerit et in messe aut in quolibet labore pecora misserit si conuictus cum testibus fuerit ei cui labor est · damno aestimato reddat et insuper **malb leudardi** sunt deñ $\overline{\text{I}}$ CC qui faciunt · sol XXX culpabilis iudicetur

XI DE SERUIS UEL MANCIPII FURATIS·

Siquis seruum aut ancillam furauerit et ei fuerit adprobatum **malb thſof taxaca** sunt deñ I CCCC qui faciunt soł XXXV culpabilis iudicetur

Siquis seruum perdiderit aut ancilla ualentes soł XXV fur̃ Si portario si uenatore Si fabro Si carpentario si stratore ualent(o) sold XXX fur̃ aut occisserit **malb theachro taxaca** ‖
f. 38 v sunt deñ I CCCC qui faciunt soł LX culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura.

Siquis seruus aut ancilla ad hominem ingenuum de res domini sui aliquid deportauerit · de taxaca qui hoc recepit **malb theo bardo** sunt deñ. DC. qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura.

Siquis homo ingenuus seruum alienum in taxaica secum inuolare duxerit aut aliquid cum ipso in taxaica negotiat· **malb theo lasina** sunt deñ. DC. qui faciunt soł XV· culpabilis iudicetur.

(X)XII· DE FURTIS INGENUORUM UEL EFFRACTURIS·

Siquis homo ingenuus de foris casa quod ualent duo deñ furauerit **malb taxaca** sunt deñ. DC. qui faciunt soł XV· culpabilis iudicetur

Si uero foris casa quod ualent XL deñ furauerit **malb taxaca** sunt deñ I CCCC qui faciunt soł XXXV· culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura.

Si uero homo ingenuus aliquid deintus casa furauerit aut clauem infrigerit aut adulterauerit aut exinde aliquid in furtum portauerit **malb antheo co** sunt deñ I DCCC qui faciunt soł ·XLV· culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura.

Siquis clauem effrigerit et nihil exinde portauerit **malb norchlot** sunt deñ I CCC qui faciunt soł XXXV· culpabilis iudicetur.

XIII DE FURTIS SERUORUM· ‖

f. 39 r Siquis seruus de foris casa quod ualent duo deñ furauerit excep̃ capitale et dilatura · aut flagellus CXX ictos accipiat aut pro dorso suo CXX · deñ qui faciunt soł III· culpabilis iudicetur.

Si uero furauerit quod uał XL deñ aut castretur aut ·CCXL deñ qui faciunt soł ·VI· reddat · dominus uero serui qui furtum fecit cap̃ in loco restituat.

XIIII DE RAPTO INGENUORUM·

Siiq̃ tres homines ingenua puella de casa aut de screona rapuerint **malb antonio** sunt deñ Ī CCC qui faciunt sol XXX culpabilis iudicetur

Qui super tres fuerint · ducentinos deñ qui faciunt sol V· unusquisque eorum culpabilis iudicetur

Illi uero qui cum sagittas fuerint ternos sol conponere faciant unusquisque eorum.

Raptor uero Ī D. deñ qui faciunt sol LXII/. cogatur exsoluere.

Si uero puer regis uel litos ingenua femina fraxerit tunc de uita conponat.

Si uero ingenua femina quicumque de illis sua · uoluntate secuta fuerit ·' ingenuitate sua perdat

Siquis sponsam alienam tullerit et sibi in coniugium sociauerit **malb andratheo** sunt deñ Ī D qui faciunt sol LXII/ culpabilis iudicetur.

Siquis puella desponsata ducti ducente ad maritum aliquis eam in uiam adsallierit et ipsam uiolenter mechatus fuerit **malb gauge chaldo** sunt deñ VIII qui faciunt sol CC· ‖ culpabilis f. 39 v iudicetur.

Siquis ingenuus ancilla aliena in coniugio sociauerit **malb bonimo** ipsi cum ea in seruitio implicetur

Siquis uxorem alienam tulerit uiuo marito **malb abte ca malia mente abhato uelentemo** sol ·CC· culpabilis iudicetur ·

Siquis cum ingenua puella sponsata ambo partes conuenerit et in occulto mechati fuerint **malb frila fina** sunt deñ Ī DCCC qui faciunt sol XLV· culpabilis iudicetur

XV DE SUPERUENTIS UEL EXPOLIATIONIBUS

Siquis hominem ingenuum in superuento expoliauerit **malb mufido** sunt deñ Ī D qui faciunt sol LXII/ culpabilis iudicetur.

Siquis Romanus homo barbaro expoliauerit **malb mufido** sunt deñ Ī D qui faciunt sol ·LXII/ culpabilis iudicetur.

Siquis Francus homo Romano expoliauerit **malb mufido** sunt deñ Ī (I)C^{o}. qui faciunt sol XXX culpabilis iudicetur.

Siquis homo qui alicubi migrare disponit et de rege habet

cartas et se habundiuit in mallo publico et aliquis extra (h)ordinatione regis testare aut adsallire eum presumpserit **malb alachra & hi uia | lacina** sunt den VIII qui faciunt sol ·CC· culpabilis iudicetur.

f. 40r Siquis hominem ingenuum dormientem expoliauerit ‖ **malb prio mosido** sunt den IIII qui faciunt· sol ·C· culpabilis iudicetur·

XVI DE EO QUI ALTERIUS UILLAM ADSALLIT

Siquis uillam alienam adsallierit **malb alafalmo** sunt den I CC qui faciunt sol XXX culpabilis iudicetur.

Siquis uillam alienam adsallierit et hostia frigerit et canes occisserit aut homines placauerit aut exinde in carra aliquid duxerit **malb turriphathio** sunt den VIII qui faciunt ·CC· culpabilis iudicetur.

XVII· DE HOMINE OCCISO ET EXPOLIATO ANTEQUAM IN TERRA MITTATUR

Siquis corpus sepultum effodierit aut expoliauerit **uuarguf** sit id est expellis set usque in diem illum quam ipra causa parentibus defuncti faciant emendare · et ipsi parentes rogare ad iudicem debeant ut ei inter homines liceat habitare · si tamen auctor sceleris **malb turnichal** sunt den VIII qui faciunt sol CC culpabilis iudicetur et qui eum antequam cum parentibus defuncti satis satis faciat hospitium dederit sunt den. DC qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur

XVIII

Siquis corpus occissi homines antequam in terra mittatur in furtum expoliauerit **malb chreo mardo** sunt den II D qui faciunt sol LXII*s*. culpabilis iudicetur.

f. 40v Siquis hominem mortuum super alterum ‖ in naufum aut· in petra misserit **malb hidulguf** sunt den II D qui faciunt sol LXII*s*. culpabilis iudicetur

Siquis arestatonem super hominem mortuum capulauerit **malb chlebarbio** de unum quemque · DC. den qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur.

XVIIII DE INCENDIIS

Siquis casa quam libet super hominem dormientem incenderit·' ei cui casa est **malb andeba** sunt den II D. qui faciunt

soł LXIIſ culpabilis iudicetur (ı)ll(ı) uero qui exinde euaserint unus quisque ex ipsis malare eum debent ꝑ **mał ſe eo lando ueua** sunt deñ II D qui faciunt soł LXIIſ culpabilis iudicetur qui incendium misit eis·

Siquis ibidem arserit **małƀ leuđ** sunt deñ VIII qui faciunt soł CC culpabilis iudicetur

XX

Siquis spicario aut mafla cum anona incenderit **małƀ deba** sunt deñ II D qui faciunt soł LXIIſ culpabilis iudicetur

Siquis concidem aut sæpem capulauerit aut incenderit **małƀ uiua** sunt deñ DC qui faciunt soł XV· culpabilis iudicetur

XXI *DE UULNERIBUS* ·,·

Siquis alterum uoluerit occidere et colapus fallierit **małƀ ſeolandoueua** sunt deñ ·II D qui faciunt soł LXIIſ culpabilis iudicetur.

Siquis alterum de sagitta tuscata percutere uoluerit **małƀ ſeolando ueua** sunt deñ II D qui faciunt soł LXIIſ culpabilis iudicetur.

Siquis hominem in capite placauerit · *ut* et exinde *tria* ossa

Siquis hominem in cap̃ plagauerit ut sanguis ad terram cadat DC deñ qui faciunt soł XU culpabilis iudicetur · ‖ exeant · I CC dñ qui faciunt soł XXX culpabilis iudicetur. f. 41 r

Siquis hominem ita plagauerit ut cerebrum appareat et tria ossa desuper cerebro exierint I DCCC · dñ qui faciunt soł XLV· culpabilis iudicetur

Si uero intra costas uulnus intrauerit et usque ad intrania peruenerit · I CC · deñ qui faciunt soł XXX culpabilis iudicetur

Si uero plaga ipsa semper currit et ad sanitatem non perueñ. II D deñ qui faciunt soł LXIIſ culpabilis iudicetur excep̃ medicatura que est CCCLX deñ qui faciunt soł VIIII

XXII *Siquis ingenuus ingenuum fuste percusserit et tamen sanguis non exierit usque ad tres colpos pro uno quoque ictu · CXX deñ qui faciunt soł III soluat.*

Si uero sanguis exierit ita componat ueluti eum de ferramento uulnerasset · id est DC · deñ qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur

Siquis alterum clausa manu id est pugno percusserit · CCCLX deñ qui faciunt soł VIIII · culpabilis iudicetur. id est ut pro uno quoque ictu · III · soł reddat.

Siquis alterum in uia assallierit et expoliare uoluerit et ille fuga euaserit $\overline{I}$ *CC deñ qui faciunt sot XXX culpabilis iudicetur*

Si uero ceperit eum et expoliauerit $\overline{II}$ *D deñ qui faciunt sot LXIIſ culpabilis iudicetur*

XXIII De eo qui hominem innocentem et absentem accusat ad principem.

Siquis hominem innocentem eo absente de culpis minoribus accusauerit $\overline{II}$ *D deñ qui faciunt sot LXIIſ culpabilis iudicetur*

Si uero tale crimen ei imputauerit unde mori debuisset si uerum esset? ille quem accusaū $\overline{VIII}$ *deñ qui faciunt sot CC. culpabilis iudicetur*

De maleficiis XXIIII

Siquis alteri herbas dederit bibere et mortuus fuerit $\overline{VIII}$ *deñ qui faciunt sot CC culpabilis iudicetur*

Si uero biberit et mortuus non fuerit $\overline{II}$ *D. qui faciunt sot LXIIſ culpabilis iudicetur*

Siquis alteri aliquod maleficium superiactauerit siue cum ligaturis in quolibet loco miserit $\overline{II}$ *D deñ qui faciunt sot LXIIſ culpabilis*

Siquis mulieri herbas dederit ut infantes habere non possit $\overline{II}$ *D deñ qui faciunt sot LXIIſ culpabilis iudicetur*

De manu mulieris stringenda XXV

Siquis homo manum femine aut digitum strinxerit DC deñ qui faciunt sot XV culpabilis iudicetur

Si uero brachium strinxerit $\overline{I}$ *CC deñ qui faciunt sot XXX.*

Si autem super cubitum manum miserit $\overline{I}$ *CCCC deñ qui faciunt sot XXXV. culpabilis iudicetur.*

Si ergo mamillam strinxerit $\overline{I}$ *DCCC đn qui faciunt sot XLV. culpabilis iudicetur.* ‖

f. 41 v **XXVI De naue qui sine permissu domini sui mouerit**

Siquis sine permissu nauem alienam mouere presumpserit et cum ea flumen transierit. CXX deñ qui faciunt sot III culpabilis iudicetur.

Si uero ipsam nauem furauerit DC deñ qui faciunt sot XV culpabilis iudicetur excepto capitale et dilatura

XXVII *Siquis nauem uel ascum deintro clauem furauerit.* $\overline{I}$ *CCCC deñ qui faciunt sot XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et dilatura*

Siquis ascum deintro claue repostum et in suspenso pro studio positum furauerit $\overline{I}$ *DCCCC deñ qui faciunt sot XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et dilatura*

XXVIII DE FURTIS IN MOLINO

Siquis in molino alieno annonam furauerit · ei cuius molinus est DC deñ qui faciunt soł XV· et ei cuius annona est similiter DC deñ qui faciunt sol XU· culpabilis iudicetur excepto capitale et dilatura

Siquis ferramentum de molino alieno furauerit · Ī DCCC deñ qui faciunt soł XLV· culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

XXVIIII De sclusis ruptis

Siquis sclusam de farinario alieno ruperit DC deñ qui faciunt soł XU· culpabilis iudicetur. ||

XXX

f. 42 r

Siquis puerum infra XII annorum non tonsorato occisserit **malb cha charo leudardi** sunt deñ XXIIII qui faciunt soł DC culpabilis iudicetur

Siquis femina graue debattit et ipse exinde mortua fuerit **malb ano ano leodinia** sunt deñ XII qui faciunt soł CCC culpabilis iudicetur.

Si uero infantem in utero matris sue occisserit **malb anno uano** sunt deñ IIII qui faciunt soł ·C· culpabilis iudicetur.

XXXI·

Siquis femina ingenua postquam infantés habere cęperit occisserit **malb leodinia** sunt deñ XXIIII qui faciunt soł DC culpabilis iudicetur

XXXII[1])

Siquis femina post media ętate hoc est postquam infantes habere non potest occisserit **malb** ·leo dinia· **fmalcha lede**· sunt deñ VIII qui faciunt soł CC culpabilis iudicetur.

Siquis ingenua puella occisserit · **malb fmalcha ledi** sunt deñ IIII qui faciunt soł ·C culpabilis iudicetur.

XXXIII· DE NEGLEGENTIIS PARUULORUM·

Siquis puer infra XII annis aliqua culpa commisserit fredus ei non requiratur

1) Zwischen den Zeilen nachgetragen.

XXXIIII DE PUERO TONSORATO·

Siquis puerum sine consilio parentum suorum tonsorauerit **malb uuz ch(ıt)rdo** sunt deñ ·II D· qui faciunt soł LXII$\int$ culpabilis iudicetur

Si uero puella sine uoluntate parentum tonsorauerit sunt deñ I DCCC· qui faciunt soł XLV culpabilis iudicetur. ‖

f. 42v

XXXV DE ADULTERIIS ANCILLARUM·

Siquis cum ancilla aliena mechatus fuerit **malb eualeſina** sunt deñ ·DC· qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur.

Siquis cum ancilla regis mechatus fuerit · **malb eualeſina** sunt deñ I CC qui faciunt soł XXX culpabilis iudicetur

Siquis seruus cum ancilla aliena mechatus fuerit sunt deñ CXX· qui faciunt soł ·III· culpabilis iudicetur.

Siquis seruus ancilla aliena extra uoluntatem domini sui ad coniugium sotiauerit **malb anthamo** sunt deñ CXX qui faciunt soł ·III· culpabilis iudicetur.

Siquis seruus cum ancilla aliena mechatus fuerit et ex ipso crimine ipsa mortua fuerit Aut deñ C(L)XL qui faciunt soł VI· dominum ancillę conponat aut castretur. dominus serui capitale in locum restituat

XXXVI DE LIBERTIS DIMISSIS INGENUIS·

Siquis litum alienum qui aput domino suo in hoste fuerit extra consilio domini sui ante rege per denarium ingenuum dimiserit **malb malcho ıtto frıo blıto** sunt deñ IIII qui faciunt soł Ç· culpabilis iudicetur Res uero ipsius liti legitimo domino reformetur.

Siquis seruum alienum per denarium ante rege ingenuum dimisserit **malb maltho fiatho meotho** sunt deñ I CCCC qui faciunt soł XXXV culpabilis iudicetur et capitale in loco restituat.

XXXVII DE FURTIS DIUERSIS·

f. 43r

Siquis tintinnum deinț porcus furauerit **malb thuo chaıdo** sunt deñ ‖ DC qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur.

Siquis petica de caballo furauerit **malb leudardo** sunt deñ CXX qui faciunt soł ·III· culpabilis iudicetur

XXXVIII·

Siquis messem alienam in furtum metere presumpserit **maſ leud** sunt deñ ·DC· qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur.

Siquis in nauina in fabaria in lentiliaria in furtum ingressus fuerit **malƀ leud** sunt deñ CXX qui faciunt soł III· culpabilis iudicetur

XXXVIIII

·*lino*

Siquis de campo alieno· furauerit et in carro duxerit **malƀ leud** sunt deñ $\overline{\text{I}}$ DCCC· qui faciunt soł XLV· culpabilis iudicetur

Si uero tantum presumpserit quantum in dorsum suum portare potuerit sunt deñ ·DC· qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur.·

·XL·

Siquis pratum alienum secauerit opera sua perdat et insuper sunt deñ ·DO· qui faciunt soł XV· culpabilis iudicetur.

Et si exinde foenum in carro duxerit ad domum suam sunt deñ $\overline{\text{I}}$ DCCC qui faciunt soł XLV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et

Si uero tantum presumpserit quantum in dorsum suum portare potuerit sunt deñ ·CXX· qui faciunt soł ·III· culpabilis iudicetur

XLI·

Siquis in orto alieno in furtum ingressus fuerit **malƀ leud** sunt deñ DC· qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur

XLII·

Siquis in uinea aliena in furto uindemiauerit **malƀ leud** sunt deñ DC· qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur.

Si uero in carra cargauerit et ad domum suam duxerit sunt deñ $\overline{\text{I}}$ DCCC· qui faciunt soł XLV culpabilis iudicetur. ‖

XLIII DE RETIBUS· f. 43

Siquis retem ad angui(l)lis de flumine furauerit **malƀ obdub** sunt deñ $\overline{\text{I}}$ DCCC qui faciunt soł XLV culpabilis iudicetur.

Siquis statuam aut trammaclem uel ueruuldo de flumine furauerit **malƀ naſchuſ taxaca** sunt deñ[2] $\widetilde{DC}$ qui faciunt soł XV· culpabilis iudicetur.

XLIIII DE SCREONIS EFFRACTIS·

Siquis escreona qui clauem habet effrigerit **malb ſtrona | anthedio** sunt deñ Ī DCCC qui faciunt ſol XLV culpabilis iudicetur.

Si uero de screona clauem effrigerit et nihil exinde tullerit **malb leud** sunt deñ DC qui faciunt ſol XV culpabilis iudicetur.

XLV DE EO QUI ALTERIUS CAMPO ARAUERIT·

Siquis campo alieno arauerit et seminauerit **malb obrebuſ andappuſ** sunt deñ Ī CC qui faciunt ſol XXX culpabilis iudicetur.

Siquis campo alieno arauerit **malb leud** DC deñ qui faciunt ſol XV· culpabilis iudicetur.

Siquis aratrum cum aratore de campo alieno ostauerit aut iactauerit **malb chuuarſo** DC deñ qui faciunt ſol XV culpabilis iudicetur.

XLVI· DE ELOGATIONIBUS

Siquis aliquid in furtum hominem locauerit ut alium interficiat **malb tua** sunt deñ Ī D qui faciunt ſol LXII$ſ$ culpabilis iudicetur.

Siquis ut dans accipiens et portans sunt deñ Ī D qui faciunt ſol LXII$ſ$ culpabilis iudicetur ‖

f. 44r

XLVII· DE DIBILITATIBUS·

Siquis alterum manū[2] capulauerit unde homo mancus sit et ipsa manus super eum pendat· **malb fectı** Ī DCCC· deñ qui faciunt ſol XLV culpabilis iudicetur.

Si uero ipsa excusserit **malb chra|mere** IIII deñr qui faciunt ſol ·C· culpabilis iudicetur.

Si police de manu capulauerit **malb dır amire** Ī DCCC deñ qui faciunt ſol XLV culpabilis iudicetur

Si secundum digitum unde sagitta trahitur excusserit **malb brıoro** sunt deñ Ī CCCC qui faciunt ſol XXXV culpabilis iudicetur.

Si medianum digitum unde sagittatur excusserit **malb taphano** Ī CCCC deñ qui faciunt ſol XXXV culpabilis iudicetur.

Si quarto digito excusserit **malb melagno** ſol XXV culpabilis iudicetur.

Si minimus digitus excussus fuerit **malb meledeno** sol XV culpabilis iudicetur.

Si uero pedes capulatus fuerit et ibidem mancus teneat **malb chudachina chamina** sunt den̄ $\widetilde{\text{I}}$ DCCC qui faciunt sol XLV culpabilis iudicetur.

Si uero pes perexcussus fuerit **malb chul//dachina** $\widetilde{\text{IIII}}$ *dn̄* qui faciunt sol ·C· culpabilis iudicetur

Siquis alterum oculum eiecerit **malb liaha hauma** sunt den̄ $\widetilde{\text{IIII}}$ qui faciunt sol ·C· culpabilis iudicetur

Siquis alterius nasum aut auriculam excusserit **malb funecleura** · DC *dr̄* qui faciunt sol XV· culpabilis iudicetur.

Siquis alterius linguam capulauerit unde loquere ‖ non possit **malb al cheio** $\widetilde{\text{IIII}}$ DC· den̄ qui faciunt sol ·C· culpabilis iudicetur. f. 44 v

Siquis alterius dentem excusserit **malb incauina** ·DC· den̄ qui faciunt sol XV· culpabilis iudicetur.

Siquis ingenuus ingenuum castrauerit aut uiriliam transcapulauerit unde mancus sit $\widetilde{\text{VIII}}$ den̄ qui faciunt sol ·CC· culpabilis iudicetur

XLVIII DE CONUITIIS·

Siquis alterum cinidum uocauerit **malb quinte** DC den̄ qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur

Siquis alterum falsatorem clamauerit et non poterit adprobare **malb ifchrabo** ·DC· den̄ qui faciunt sol XV· culpabilis iudicetur.

Siquis alterum con*ca*gatum damauerit et non potuerit adprobare CXX den̄ qui faciunt sol ·III· culpabilis iudicetur.

Siquis mulieri ingenua se ea· uere mulierem meretrice clamauerit et non potuerit adprobare $\widetilde{\text{I}}$ DCCC den̄ qui faciunt sol XLV culpabilis iudicetur

Siquis alterum uulpicula clamauerit CXX den̄ qui faciunt sol III culpabilis iudicetur.

Siquis alterum lep(r)ose clamauerit CXX den̄ qui faciunt sol III culpabilis iudicetur.

XLVIIII DE UIA LACINA·

Siquis hominem ingenuum de uia sua ostauerit aut inpinxerit· **malb uialacina** DC den̄ qui faciunt sol XV· culpabilis iudicetur.

Siquis feminam ingenuam de uia sua ostauerit aut inpinxerit Ī DCCC den̄ qui faciunt sol XLV culpabilis iudicetur.

L DE LIGAMINIBUS INGENUORUM ‖

f. 45r Siquis hominem ingenuum sine causa ligauerit **malb andrep|puf**· CCXL den̄ qui faciunt sol XXX· culpabilis iudicetur.

Si uero ipso ligato aliqua parte duxerit **malb andreppuf** Ī DCCC den̄ qui faciunt sol XLV culpabilis iudicetur.

LI· DE UENATIONIBUS·

Siquis diuersis uenationibus furauerit aut celauerit· si ceruo domestico signum habentem furauerit aut occisserit quem ad uenationem mansuetus est · et dominus suus per testibus potuerit adprobare quod eum in uenationem habuisset et cum eum duas aut tres feras occississet sunt DC den̄ qui faciunt sol XV· culpabilis iudicetur

Si uero ceruo demestico qui in uenatione adhuc non fuisset furauerit aut occisserit DC den̄ qui faciunt sol XV· culpabilis iudicetur.

Siquis ceruum aut aprū²lassum quem alterius canis mouunt occisserit aut celauerit ·DC· den̄ qui faciunt sol ·XV· culpabilis iudicetur.

LII DE SEPIBUS·

Siquis tres uirgas unde saepis super ligata est uel retortas capulauerit aut ipsa saepe apparuerit DC den̄ qui faciunt sol XV·· culpabilis iudicetur.

LIII

Siquis per alienam messem erpicem traxerit et sine uia transierit · DC den̄ qui faciunt sol XV· culpabilis iudicetur

LIIII

f. 45v Siquis per messem alienam iam expalmitantem sine uia aut ‖ sine semita uias fecerit DC den̄ qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur.

LV

Siquis in curte aut in casa uel in qualibet in furtum aut per malo ingenio aliquid miserit nesciente domino cuius domus est **malb ferimbera** sunt deñ $\overline{\text{II}}$ D· qui faciunt sol LXII$\int$ culpabilis iudicetur

LVI DE HOMICIDIIS SERUORUM UEL EXPOLIATIONIBUS

Siquis seruum aut ancillam occisserit **malb theo dolma** id est homicida ille sol XX· culpabilis iudicetur.

Siquis ingenuus seruum alienum expoliauerit ·DC· deñ qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur

LVII

Siquis seruum alienum battit· et super XL noctibus opera tricauerit CXX deñ qui faciunt sol III· culpabilis iudicetur

LVIII

Siquis seruus hominem ingenuum occisserit ipso homicida pro medietate parentibus tradatur·et alia medietate dominus serui·

Si noluerit seruitutem aut si intellexerit de lege) si obmallare potest ut ipsa leode non soluat

LVIIII

Siquis homo ingenuus litem alienum expoliauerit **malb l&uſmodi** sunt deñ $\overline{\text{I}}$ CCCC qui faciunt sol XXXV culpabilis iudicetur.

LX DE QUADRUPEDIBUS SI HOMINEM OCCISER$\overline{\text{E}}$

Siquis homo ex quolibet pecus occisus fuerit et hoc parentes illius potuerint adprobare cum testibus Dum ille dominus pecoris antea legem non adimpleuerit medietate de ipsa leode conponat et pro illa alia medietate ipso quadrupede donet f. 46 r

Si enim dominus intellexerit per legem se defendere potest ut nihil pro ipso pecore soluat.

LXI DE UESTIGIO MINANDO·

Siquis bouem aut caballum uel quem libet pecus in furtum perdiderit. Et eum dum uestigio sequitur consecutus fuerit usque ad tres noctes si ille qui eum ducit aut emisit aut cam-

biasset dixerit uel proclamauerit ille qui per uestigio sequitur res suas per tertia manu adchramire debet

Si uero tres noctes exactas qui res suas quer*et* eas inuenerit · ille apud quem inuenerit emisit aut cambiasset dixerit ei · liceat adchramire

Quod si ille qui per uestigio sequitur res suas quas agnoscere dicitur · ille alio reclamante nec offerre p*re*r tertia manu uoluerit uel solem culcauerit se uiolenter hoc quod se agnoscere dicit tollisse conuincit **malb mi|thio frafito** $\overline{I}$ CC den qui faciunt sol XXX · culpabilis iudicetur.

LXII DE FURTIS CABALLORUM

Siquis caballum qui carruga trahit furauerit **malb cana zafco** $\overline{I}$ DCCC den qui faciunt sol XLV · culpabilis iudicetur

f. 46v Siquis admissario ad ho||mine Franco furauerit **malb uua dr&o** $\overline{I}$ DCCC^{dn} qui faciunt sol XLV · culpabilis iudicetur ·

Siquis admissarium cum grege usque ad XII equis furauerit **malb uua dr&o** $\overline{II}$ D^{a} qui faciunt sol LXII*f* culpabilis iudicetur · excep capitale et dilatura

Siquis poledrum anniculum furauerit DC den qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur.

Siquis iumentum alienum trabaterit aut euaserit **malb fitabahim** DC den qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur

Et/// si exinde mortua fuerit **malb fitabahim** DC den qui faciunt sol XV · excep capitale et dilatura *culpabilis iudicetur*

LXIII DE CABALLO EXTRA PERMISSUM DOMINI SUI ASCENSO UEL EXCURTATO AUT EXCORTICATO ·

Siquis caballum alienum extra consilium domini sui ascenderit aut caballicauerit **malb leudo** · in alia mente **briosito** $\overline{II}$ CC den qui faciunt sol XXX culpabilis iudicetur.

Siquis caballum alienum excortauerit **malb leod** CXX den qui faciunt sol III culpabilis iudicetur ·

Siquis caballum mortuum sine permisso domini sui escorticauerit **mal leud** CX$\overline{X}^{dn}$ qui faciunt sol III culpabilis iudicetur

LXIIII. DE PLAGIATORIBUS.

Siquis mancipium alienum sollicitauerit **mallo theo ladua** [illegible] den qui faciunt sol XV culpabilis iudicetur.

LXV

Siquis seruus alienus furatus fuerit et ipse trans mare fuerit fuctus. Et ibidem a domino suo peruentus fuerit. Et ipse qui in patria aliena placatus est in mallo publico nominauerit et tres testes ibidem colligere debet. Iterum | cum seruus ipse 5 detrans mare fuerit reuocatus in alio mallo iterum nominare debet. Et ibidem tres testes debet colligere idoneus. Ad tertio uero mallo similiter faciat. Ut nouem testes furent quod seruum ipsote qualiter per totos tres mallos super plagiatorem fuere audissent. Sic postea qui eum plagauit hoc est uuargauit **mallo** 10 **malomeri dario** I CCCC den qui faciunt sol XXXV culpabilis iudicetur excep capitale et dilatura.

Qui confessio serui usque ad tres plagiatores ascendit. Sed eam tamen rationem ut nomina hominum uel uillarum equaliter per totos tres mallos debeat nominare.

LXVI

Siquis hominem ingenuum plagiauerit uel uendiderit **mallo frio falcino** VIII den qui faciunt sol CC culpabilis iudicetur.

LXVII

Siquis seruus in furtum fuerit inculpatus si talis fuerit causa unde ingenuus sol XV conponere debet. Seruus super scamno tensus CXX ictos accipiat.

Si uero antequam torquatur fuerit confessus / et ei cum 5 domino suo conuenerit sol III pro dorsum ipsius serui accipiat capitale dominus serui reddat;

Si tamen maior culpa fuerit unde ingen sol XXXV soluere debet / similiter seruus CXX ictos accip. Et si confessus non fuerit illi qui eum torsit si adhuc ipsum seruum 10 torquere uoluerit et nolente domino pignus domino serui dari deb. et si postea ipsi seruus ad maioribus suppliciis tradatur et si confessus fuerit / nihil super domino credatur. Ipse uero illum seruum erit habiturus qui eum torsit. Dominus serui unde iam pignus accepit pretium pro suo seruo accipiat.

Si uero infra prioribus suppliciis id est CXX ictos fuerit confessus aut castretur aut sol VI reddat dominus uero serui capitale restituat requirentis.

Si iam uero in maiore crimine fuerit inculpatus unde ingeñ sol XLV conponere deb · dominus serui si eum non presentauerit ad ipsum numero eum teneatur Ut ipsum numerum reddat et capitale in locum restituat;

Si adhuc maior causa fuerit que seruo requeretur dominus serui · Non ut seruus sed ut ingenuus totam legem super se soluiturum suscipiat.

Si seruus absens fuerit cui aliquid inputatur · dominus serui a repetenti · tribus testibus presentibus secretius admonere deb · Ut seruum suum infra septem noctes debeat presentare · Et si infra septem noctibus eum noluerit presentare · Tunc repetens solem culcauerit ille cum testibus culcare deb · et sic ad alias septem noctes placitum faciat Si nec ad alias septem
f. 48 r noctes ipsum ‖ seruum presentauerit tertia uice adhuc spatium septem noctes · alias dare deb · id est ut totus numerus ad XXI nocte ueniat · Quod si post placitum ipsum seruum noluerit ligatum suppliciis dare · et ei per singulos placitos solem culcauerit · Tunc dominus serui omnem repetitionem sicut superius diximus non sicut seruus sed *quasi* ‖ ingeñ admissiset talem conpositionem repetenti restituat.

Si uero ancilla in tale criminæ inuenitur unde seruus castretur CCXL deñ qui faciunt sol ·VI· pro ipsa dominus reddat aut C·LXLII ictos accipiat flagellorum. ·

LXVIII DE HOMICIDIIS INGENUORUM

Siquis ingenuus Francum aut barbarum qui Salica lege uiuit occisserit **malb leod** VIII deñ qui faciunt sol CC culpabilis iudicetur

Si uero eum in puteum ⸗ *aut* sub aqua misserit XXIIII deñ qui faciunt sol DC culpabilis iudicetur.†

(am rechten Rande:) Si uero eum de albis aut de ramis super cooperuerit · aut eum incenderit · XXIIII deñ. qui faciunt sol DC culpabilis · iudicetur

Siquis antruscionem dominicum occisserit **malb malcho** XXIIII deñ qui faciunt sol DC culpabilis iudicetur

Si uero eum in aqua aut in puteum miserit aut de albis

uel de rammis seu quis libet rebus celauerit **malb mol cher ter** LXXII deñ qui faciunt sol I DCCC culpabilis iudicetur

Si Romanus homo conuiua regis occissus fuerit **malb leoti** XII deñ qui faciunt sol CCC· qui eum interficit culpabilis iudicetur

Si uero Romanus homo possessor occissus ‖ fuerit qui eum f. 4
occisserit IIII deñ qui faciunt sol C· culpabilis iudicetur.

Siquis Romanus tributarium occisserit II DCC^{C} deñ qui faciunt sol LX culpabilis iudicetur

LXVIIII· DE HOMICIDIIS IN CONTUBERNIO FACTIS·

Siquis collecto contubernio hominem ingenuum in domo sua adsallierit et eum occisserit **malb beſitalio**? si antruscio dominicus fuerit? ille qui eum occiderit LXXV deñ qui faciunt sol I DCCC culpabilis iudicetur

Si uero antruscio dominicus non fuerit XXIIII deñ qui faciunt sol DC interfector culpabilis iudicetur

Si uero corpus occissi hominis tres uel amplius habueri plapas tres quibus inculpatur qui in eo contubernio fuissent se conprobatur legem superius conprehensam cogantur exsoluere;(2)

Alii uero tres de eo contubernio II DC deñ qui faciunt sol XC conponant et tres adhuc in tercio loco de ipso contubernio I DCCC^{dñ} qui faciunt sol XLV soluant.

De Romano uero uel lito occissis qui in tale contubernio interfecti fuerent haec lex ex medietate soluantur.

LXX DE HOMICID IN CONUIUIO FACTIS·

Siquis in conuiuio ubi duo uel tres aut amplius fuerint et unus ex ipsis fuerit interfectus· **malb feolanthiſ thadio** hoc est illi qui remanunt aut uno dare debent? aut toti mortem conponant· Qui lex usque ad septem fuerint in conuiuio obser-‖ uantur;(2) f. 4

Si uero in conuiuio illo plus quam septem fuerint non omnes teneantur obnoxios· Si duo fuerunt illi secundum legem conponant

Siquis uero foris casa uel iter agens siue in agro a conturbenio fuerit interfectus· et tres uel amplius habuerit plagas **malb droclidio** hoc est ut tres de eo conturbenio qui adprobati fuerint sigul mortem illius conpoñ· Tres adhuc si fuerint de ipso contubernio sol XV conpoñ.

LXXI

Siquis homo ingeñ qui lege Salica uiuit dum in oste est occisserit VIIII deñ qui faciunt soł ·CC· culpabilis iudicetur.

LXXII DE CONPOSITIONE HOMICIDII·

Siquis cuiuscumque pater occissus fuerit medietate conpositiones filii collegant· Illa alia medietate qui propinquiores sunt tam de patre quam de matre diuidant· Quod si de una parte seu paterna seu materna nullus parens fuerit illa portione fiscus adquirat

LXXIII DE HOMINE AB INIMIC TRUNCATO ET INTERFECTO·,

Siquis hominem ingenuum sine manus et sine pedes quem inimici sui in uia truncatum relinquent occisserit **malb uuaf bucho** IIII deñ qui faciunt soł ·C· culpabilis iudicetur

LXXIIII· DE HOMINE DE BARGO UEL DE FURCA DEMISSO;

Siquis hominem de bargo uel de furca abattere presumpserit sine uoluntate iudicis **malb fambacheo** · I DCCC deñ qui faciunt soł XLV culpabilis iudicetur; ‖

49 v Siquis capud de homine quem suus inimicus in palo misisset aliquis eum exinde sine permissu iudicis aut illius qui eum ibidem misit tollere presumpserit **malb banchal** DC deñ qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur.

LXXV· DE BASILICA INCENDUTA·

Siquis basilica incenderit **malb alatrudua** VIII deñ qui faciunt soł CC· culpabilis iudicetur

LXXVI

Siquis basilica expoliauerit **malb chro tarfino** I CC deñ qui faciunt soł XXX culpabilis iudicetur · excep capitale et dilatura

LXXVII

Siquis presbiterum interficerit **malb theorzine** XXIIII deñ qui faciunt soł DC culpabilis iudicetur

decim noctis addat et sic XX noctes impleantur Et si nec tunc uoluerit exire tunc manniat eum ad mallum Et testibus suis qui in singulos placitos fuerint secum habeat pristos· Et si ipse testatum est non uenerit aut noluit uenire si eum aliqua sunnis non detenuerit Et ipsa que superius diximus secundum legem testatum est· Tunc ipse cui testauit super furtuna sua ponet manum et roget grafionem ut accedat in locum et ipse exinde expellet quia legem noluerit audire

Quod si ibidem aliquid laborauerit amittat et insuper **malb uuidro filito** CCXL deñ qui faciunt sol̃ XXX culpabilis iudicetur

Si uero quis admigrauit et ei aliquid infra XII menses nulli testatus fuerit ubi admigrauit securus sit et sicut alii uicini maneat.,

LXXX· DE AFETUMIAE·

Hoc conuenit obseruare ut tumzinus aut centenarius mallum indicans et scutum in ipso mal̃l habere debent et postea tres homines tres causas demandare debeant Postea requirant
f. 51 r hominem qui ei non pertineat et ‖ fistucã// in lectum suum iactet et ipse in cui(3) lesum fistucam iactauerit dictum uerbum quantum de furtuna sua euoluerit dare·secut a furtuna alii cui uoluerit dare· Postea ipse in casa ipsius manere debet et tres hospites ibidem suscipere debet · et de tota facultate sua quantum ei datur in potestate sua habere debet · et postea ipse cui ista credi*t*um est· ista omnia cum testibus collectis agere debet Postea aut ante rege aut in mallo legitimo ille cui furtunam suam deputauit ei reddere debet· Accipiat fistucam in mallo ipso ante XII menses ipse quos heredes deputauit in lesum suum iactet· Et nec minus nec maius nisi quantum ei credit̃ū(s) est·

Et si contra hoc aliquid dicere uoluerit Debent tres testes iurati dicere quod ibi · fuissent ille quem centenarius ul̃(2) tunzinus indixer̃ quomodo uidissent hominem illum qui furtuna sua dare uoluit in lesum quem elegit fistuca iactare et dinumerare debent qui furtunam suam in lesum iactauit Et sic ille cuius lesum iactatus et illum quem heredes appellant similiter nominant et alteri tres testes iurati dicere debent quod in casa ipsius qui furtunam suam donauit ille in cuius lesum fistucam iactauit· ibidem mansissent et tres hospites aut amplius colligissent et
f. 51 v pauissent eum et ibidem ‖ gratias egissent eum et in bøode suo pultes manducassent et testes colligisset et illi alii tres tes*tes*· ista omnia iurata dici debent et quod in mallum *ul̃* ante regem ille qui accipit in lesum furtunam(?) ipse aut ante regem aut in

mallum publicum legitimum hoc est antheoda & tunzinio furtunam suam quem heredem appellauit publice coram bonis hominibus fistucam in lesum ipsius iac*ta*sset · et hoc nouem testes ista omnia debent adfirmare;

LXXXI · DE FALSO TESTIMONIO ·

Siquis falsum testimonium prebuerit DC deñ qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur

Si aliquis alicui iure imputauerit quod periurasset et non potuerit adprobare qui inputauit DC deñ qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur

LXXXII DE FILTORTO

SIQUIS lege Salica uiuit seruum aut ancillam caballum uel bouem uel quemlib*et* rem super alterum agnoū.) mittat eum in tercia manu et ille super quem agnoscitur in noctes · XL placitum faciant & in ipso placito quanti fuerint qui rem uideř uel camiaueř aut furasse homines commoueantur· Hoc est ut unus quisque de negotiantibus suis alter alterius commoueant et si conmonitus fuerit et eum sumnis non detenuerit et ad placitum uenire distulerit · ille qui cum eo negotiauit mittat tres testes quomodo ei nuntiasset ut ad placitum uenire debuisset · et alteros tres testes quod publice apud eum negotiasset Istud si fecerit exiuit se de latrocinio; et ille qui non uenerit.) ille erit latro illius qui res suas agnoscit et pretium reddat illius qui cum eo negotiauit · et ad illum secundum legem conpoñ qui res suas agnuscit et pretium reddat Ista omnia facere debet in illum mallum ubi ipse [a]malł esse denoscitur super quem res illa agnita fuerit aut interciata[2]

Quod si trans Ligere aut Carbonaria manent ille qui cum res agnoscitur in nocte[s][2] LXXX lex ista custodiatur

LXXXIII DE PERIURIO

Siquis alicui fuerit inputatum quod periurasset · et hoc qui inputat potuerit adprobare qui periurauerit DC deñ qui faciunt soł XV· culpabilis iudicetur

Si alicui fuerit inputatum quod periurasset et hoc qui inputat potuerit adprobare iuratore sui qui non solū condempnentur

Ipsi uero cui adprobatum fuerit excepto capitale et dilatura aut que caus soł XV culpabilis iudicetur.

LXXXIIII DE TESTIBUS·

Siquis testes necesse habuerit ut donet·et fortasse·ipsi testes noluerint ad placitum uenire ille qui eos necesse habet mannire ipsos debet cum testibus ut eorum quod uideñ testimonium prebeant

52v Si uenire noluerint et eos sunnis ‖ non detenuerit DC deñ qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur unus quisque illorum

Si uero presentes fuerint$_{a(2)}$ in testimonio uocati iurauerñ ea que uideñ et audieñ testimoni(a$^{\bar{u}}$) prebuerunt ferbanniti fuerint DC deñ qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur.

LXXXV DE FIDES FACTIS·

Siquis ingenuus aut litus alteri fidem fecit tunc illi cui fides facta est in XL noctes aut quo modo placitum fecerit cum testibus uenire debet uel qui pretium adpretiare debeant et si noluerit fidem facta soluere DC deñ qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur

Si adhuc noluerit conponere debito·deb̄ eum admallare et **neſtıgante | huıuſ** rei mallare.

Rogo te tunzine ut **neſtıgante** gasationem meo illum qui mihi fidem fecit legitimum mihi debet·et nominare de(u$^{\bar{b}}$)et qualem debitum^{uel} unde fidem fecit Tunc tunzinus·dicere debet **ınſtıgante** Ego satacium tuum illum in hoc mallo^{a} quod Saleca lex habet; et tunc ipse cuius est fides facta debet testare ut nulli alteri nec soluat nec pignus solutionis donet ante quod ei impleat quod fidem fecit et sic festinant~ ad domum illius qui ei fidem fecit cum testibus ambulare deb̄ et roget ibi debitum suum soluere· Et si hoc noluerit solem ei culcit et si ei solem culcauerit CXX deñ qui faciunt soł·III·super debitum reddat Et
f. 53r sic usque ad tres uices per tres mannitis facere debet ‖ Et super ista omnia facta si noluerit adhuc conponere usque ad soł ·VIIII· debitus ascendat Istud per singulos dies quod ei sol culcauerit terni soledi de die in diem crescant. Si nec fides facta ad placitum legitimum soluere uoluerit Tunc ille·cuius fides facta est ambulet ad grafionem illius loci in cuius pago manet et prehendat fistucam dicat uerbum· Tu grafio rogo tibi homo ille qui mihi fidem fecit quem legitimum habeo adiectiuum et admallatum in quo lex Salica continet et ego super me et super fortuna mea pono quod securus mitto super furtunam suam manum;(2) et dicat causam aut de quantum ei fidem fecit Tunc

grafio colligat secum sepem rachimburgis idoneis et sic cum eis
a ambulet ad casam illius qui idem fecit et dicat ei Veniremecum
ideo quia noluisti reddere quod ei debui facere. et alige secum
duos qui noueris idoneos cum rachimburgis isse de quod solui
rere debeo quod adpretiare debeam Et hoc quod debeo secun-
dum iustum pretium mihi facias. Quod si auere noluerit pre-
a sens aut absens [1] tunc rachimburgis adpretiatum pretium quantum
ualuerit debite quem debet et hoc de forcmam illius uillam. et
ipsa lege quantum debent duas partes illius cuius causa est ad
se recolligat. tertiam | partem grafio ad se recolligat tamen si f 5
treuua iam antea de hac causa non fuerit [1] solutus

a Si grafio inuitatus fuerit et ibidem non uenerit si eum
infirmus non detenuerit aut certe ratio dominica et se distulerit
et ibidem non ambulet neque alium transmiserit de uita sua
grafio componat aut se redimat quantum ualet

LXXXVI DE EO (S)QUI GRAFIONẼ AD RES ALIENAS INIUSTE INUITAUERIT.

Siquis grafionem ad res alienas iniuste tollendas inuitauerit. antequam gasacium suum per legem habeat malatum. Ille qui eum rogat ut iniuste tollat. antequam legitime admalatus fuerit aut fides ei facta fuerit aut iniuste inuitauerit VIII den̄ qui faciunt sol. CC. culpabilis iudicetur

Ille qui grafionem rogat. iniuste aliquid confiscare si uero grafio inuitatus supra legem aut debitum iustum amplius aliquod tollere presumpserit aut se redimat aut de uita conponat

LXXXVIII DE REM PRESTATA

Siquis alteri de rebus suis aliquid praestauerit et ei noluit reddere sic eum debet mallare ut cum testibus ad casa sua cui res prestauit accedat Et sic contestatur. quia res meas noluisti reddere quas tibi prestaui. In hoc eas | tene ut super f 5
5 nocte proxima sicut lex Salica est et sic ei sol culcauerit et si tunc eas noluerit reddere ad alias septem noctibus adhuc cum testibus uenire deb et roget eum ut debitum suum reddat et si nec tunc redderit Iterum ei sol culcit quod super tres uices solem ei culcauerit semper per singulas uices terni sollidi ad-
10 crescant. et si tunc noluerit reddere nec fidem facere super debitum quem ei prestiterit et super illi nouem sol qui per tres

admonitiones adcreuerunt **malb nectanto** ·DC· deñ qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur

LXXXVIII· DE MANU DE ENIO REDIMENDA·

Siquis ad ẹnio mallatus fuerit forsitan conuenerit ille qui mallatus fuerit ut manum suam redimat et iuratores donet Si talis causa est unde legitimus soł XV conponere debeat soł ·III· manum suam redimat· Quod si amplius dederit fredo soluat tamquam si de causa conuictus fuisset

Si maior causa est unde XXXV soł soluat et conuenerit ut manum suam redimat soł VI donet quod si amplius dederit fredo soluat quantum se de causa illa conuictus fuisset

Si uere leodo alteri reputaū et ad inio illum habet mal-
f. 54v latum et uoluerit manum suam ‖ redemere et iuratus[ore] dare soł XXX donet quod si amplius dederit fredus de ipsa lege conponat

LXXXVIIII DE EO QUI GRAFIONEM OCCISSERIT·

Siquis · grafionem occisserit XXIIII deñ qui faciunt soł DC culpabilis iudicetur

Siquis sagibaronem aut grafionem qui puer regis fuerit XII deñ qui faciunt soł ·CCC· culpabilis iudicetur.

Siquis sagybaronem qui ingenuus est alio sagybaronem posuit aliquis eum occisserit XXIIII deñ qui faciunt soł DC culpabilis iudicetur

Sagybaronem in singulos mallos plus quam tres esse non debent et si de causa aliquid ante illos factum fuerit poenitus grafionem remouere non posset.

XC· DE EO QUI AD MALLUM UENIRE NOLUERIT·

Siquis ad mallum uenire contempserit aut ei racimburgi iudicatum fuerit adimplere distulerit si nec de conpositione nec deneo nec de ulla lege facere uoluerit tunc ad reges presentiam eum mannire debent ut (i)(u)bidem ·XII· testes erunt quo per singulas uices iurati tres dicant quod ibi fueř ubi racimburgii iudicaueř aut deneum ambulauerit aut fidem de conpositione fecerit et ille dispexerit Item alii tres iurare debent quod ibi fuissent Post illa die quando racimburgii iudicauerunt aut per neum aut

per conpositionem se ducerit · hoc est ‖ de illa die in XL noc̃ f.
in mallibergo Iterum ei solem culcauerit et nulla tenus noluit legem adimplere Tunc eum debet mannire ante regem hoc est in noc̃ XIIII et tres testimonia iurent quod eum mannissent.

Et si nec tunc uenerit ista VIIII testimonia iuratis sicut superius diximus dicant similiter illa die se non uenerit culcit ei solem illa tr̃ia testimonia quomodo culcauit solem Tunc si ista omnia impleuerit qui eum mallat et ille qui admallatur ad nullum placitum uenerit et per legem se ducere noluerit Tunc rex ad quem mannitus est extra sermonem suum ponet eum Tunc ipse culpabilis et homines res suas erunt Et quicumque eum aut pauerit aut ad hospitalem colligerit etiam si uxor sua ppterea sol̃ XV culpabilis iudicetur Donec omnia qui ei legibus inputantur conponat;

XCI· DE RACIMBURGIS

Si racimburgii legem noluer̃ dicere in mallo resedentes cum causas inter duos discussen̄ debet eis dicere qui causam querit Dic nobis legem Salicam γ

Si illi noluerint dicere Tunc iterum ipse debet dicere Ego uobis rogo ut mihi et isto gasationem quo legem dicatis· bis aut tres hoc debet dicere · Ego uos tancono usque quo mihi dicatis legem Salicam Quod si dicere noluerint septem de illis racimburgis culcati sole ternos sol̃ cul̃ iud̃ Quod si nec ‖ legem dicere uoluerint nec ternos sol̃ fidem facere unus quisque f.
sol̃ XV cul̃ iud̃

Si uero illi racimburgii legem dixerint eis contra dixerint quod legem non dicant contra unum quemque de illius racimburgiis DC den̄ qui faciunt sol̃ XV cul̃ iud̃

XCII DE ALOD̃

Siquis mortuus fuerit et filios non demiserit si pater aut mater superfuerit ipsi in hereditate succed̃t.

Si pater aut mater non fuerint si fratres aut sorores dimiserit ipsi in hereditate succed̃t

Si uero isti non fuerint tunc sorores matris in hereditate succed̃t Et postea de illis generationibus quicumque proximiores sunt ipsi in hereditate succedant qui ex parte genere ueniunt

De terra uero saleca nulla in mulieris hereditatis transeat portio sed ad uirile sexus tota terra propriaetatis sue possideant.,

XCIII DE EO QUI SE DE PARENTILLA TOLLERE UULT·

Siquis de parentibus tollere uult in mallum ante tunzinum ambulare debet et ibi dẽ[2] quattuor fustes alninus super capud suum frangere debet et illos quattuor partes iactare debet et ibi dicere debet quod se de iuramento et de hereditatem et de tota ratione illorum.' aut si aliquis de suis parentibus aut moriatur aut occidatur nulla ad illum nec hereditas nec conpositio perueniat

Si uero ille aut occidatur aut moriatur conpositio aut he-
f. 56r reditas ‖ a///d fisco pertineat

XCIIII DE AROENA·

Siquis de manu ad ira per uirtutem aliquid tulerit aut rapuerit uel expoliauerit CCXL denꝫ qui faciunt solꝫ XXX culpabilis iudicetur

Si uero quicumque desuper hominem aliquid de tertia manu miserit et super uirtutem aliquid ei tullerit **malb aroena** I CCCC denꝫ qui faciunt solꝫ XXXV culpabilis iudicetur

XCV. DE HEREBURGIO·

Siquis alterum herburgio clamauerit hoc est **iſtrio portio** au// illum qui inio portare dicitur ubi strias cocinant et probare non potuerit II D denꝫ qui faciunt solꝫ LXII*ſ* culpabilis iudicetur

XCVI DE EO QUI FILIAM ALIENAM SPONSAUERIT ET SE RETRAXERIT

Siquis filiam alienam sponsauerit et se retraxerit et eam noluerit prehendere **malb frıfaſtına** II D denꝫ qui faciunt solꝫ LXII*ſ*· culpabilis iudicetur

XCVII DE EO QUI ALTERUM IN PUTEUM AUT IN PELAGO INPINXERIT UEL IN PERICULO MORTIS

Siquis alterum in puteum aut in pelago inpinxerit uel in periculum mortis et ipse exinde uiuus euaserit et ipse causam suam possit mallare **malb challıſ obduplıo** IIII denꝫ qui faciunt solꝫ ·C· culpabilis iudicetur

XCVIII DE TERRA CONDEMNATA·

Siquis terram alienam condemnauerit et ei fuerit adprobatum IĨ D deñ qui faciunt soł LXIIſ culpabilis iudicetur·

XCVIIII DE CRINNE CRUDA QUOD PAGANORUM TEMPUS· OBSERUABANT; ‖

Siquis hominem occisserit et facultatem non habuerit unde totam legem conponat · XII iuratores donet quod nec super terram nec subtus terram amplius non habeat nisi quantum donauit de terra facultate · Et postea debet in casa intrare per quattuor angulos terrę in pugno colligere et sic portet **induro pelle** hoc est in limitare stare debet intus in casa aspiciat et sic de sinistra man^{u}// de illa terra trans suas scapulas iactare super illum quem proximiorem parentum habet · quod iam pro illo mater aut pater uel fratres soluerint · Tunc super sorores matris et super suos filios debet illa terra iactare id est super negerationes aut matris qui proximiores sunt · f. 56 v

Sic postea in camisa discinctus disculciatus palum in manu sepem (p)sallire debet et pro medietatem quantum de conpositionem dederit aut quantum lex dicat illi tres soluant Hoc est illi alii de paterna generatione ueniunt facere debent.

Si uero de illis quicumque pauperior fuerit et non habet unde integrum debitum soluat quicumque de illis plus habet iterum super illum chrinne c^{h}ruda ille qui pauperior est iactet·' ut ille tota lege persoluat·

Quod si uero ‖ nec ipse habuerit.' unde tota lege persoluat. f. 57 r Tunc illum qui homicidium fecit qui eum sub sua fidem habet in mallo presentare debet · et sic postea per quattuor mallos ad suam fidem tollat · et si eum in conpositione nullus ad fidem tullerit hoc est ut eum redimant de quod non persoluerit tunc de uita conponat.,

·C· INCIPIUNT · CHUNNAS

Hoc est **unum tho alaſtı** soł ·III· culpabilis iudicetur
Sexan chunna soł ·XV culpabilis iudicetur
T^{h}u uualt chunna soł XXX culpabilis iudicetur
Theu uene chunna soł XLV· culpabilis iudicetur
Tho tho cundı | fıtme chunna soł LXIIſ
Fıt tertıuſ chunde soł ·C culpabilis iudicetur
Acto &uſ chunde soł ·CC· culpabilis iudicetur.

Trio thuf | chunde therte[2] **chunna** sol DC culpabilis iudicetur

Fit tert(o̊)f chun|de tue apta chunna sol DCC culpabilis iudicetur.

EXPL CHUNNAS.

INCIPIT DECRETUM

CHILDEBERTUS REX FRANCORUM *uir* INLUSTER Cum in dei nomen o̅m̅s kl̅ marti de quascumque conditiones una cum nostris obtimatibus pertractauimus ad unam quemque notitiam uolemus peruenire· Ita deo propitiante Antonaco kl̅ marti anno XX regni nostri Conuenit ut nepotes ex filio uel ex filia
f. 57v ad auiaticas res cum auunculo uel amitas ‖ sic uenirent tamquam si mater aut pater uiui fuissent De illos tamen nepotes stud placuit obseruare quę de filio uel filia nascuntur non qui de fratre In sequenti hoc conuenit una cum leodos nostros decreuimus ut nullus incestū usum sibi sociare coniugibus hoc est fratri sui uxorem nec uxoris sui sororem nec uxorem aut parentes consanguineis uxorem patris siquis acciperit mortem periculum incurrat;[2] et de preteritis coniunctionibus quę inceste esse uidentur per predicationem episcoporum iussimus emendare.

Qui uero epō suo noluit *er* audire excommunicatus fuerit perenni conditione apud deum susteneat et de palatio nostro sit omnino extraneus;[2] et omnes res suas parentibus legitimus admittat qui noluit sacerdotis sui medicamenta sustinere

Similiter Treiecto conuenit ut seruo campo aut quem libet res ad unum ducem et unum iudicem pertinentes per decim annus unus quisque inconsusso *c* possidet·nullum habeat licentiam interciandi Nisi tantum orfanorum usque XX anni *o* licentiam tribuimus,[2] quod siquis presumpserit interciare sol XV soluat.' et rem que male interciauit ammittat

De reliq̅ uero conditionibus o̅m̅*s* omnino trecinaria lex ex-
f. 58r cludit preter id quod regna hunc usque detinuit

Pari conditione conuenit kl̅ marti omnibus adunatis admodum quicumque presumpserit raptum facere unde impiissimum uitium adcreuerat uitę periculum feriatur et nullus de optimatibus nostris presumat pro ipso precare sed unus quisque admodum inimicum dei persequatur Qui uero uel edicto nostro contempnere in cuius libet iudicis pago primitus admissum fuerit Ille iudex collictum solatium ipsum raptorem occidat et iaceat

forbatudus · et si ad ecclesiam confugium fecerit reddendum ab
35 ep̃o absque ulla precatione separentur Certe si ipsa mulier raptorem consenserit ambo pariter in exilio transmitantur et si foras ecclesia capti fuerint ambo pariter occidantur · et facultatem eorum parentibus legitimis · et quod fisco nostro debetur adquiratur

40 De homicidiis uero ita iussimus obseruare Ut quicumque auso temerario alium sine causa occiderit.' uitę periculum feriatur(?) Nam non de pretium redemptionis redimat aut conponat

Forsitan conuenit ut ad solutione quisque descendat nullus de parentibus aut amicis ei; quicquam adiuuet nisi qui presum-
45 pserit ei aliquid adiuuare suum uuer^eoualdum omnino conp̃n̄.

Quia iustum est aut qui uolu^eorit ‖ occidere discat morire. f 58 v

De farefalius ita conuenit ut quicumque in mallo presumpserit farfalium minare procul dubium suum uuereualdum conpoñ nihil hominus farfalium reprimatur · forsitan ut adsolet iu-
50 dex consenserit et fortasse adquiescit ist^ũe farfalium custodire uitę periculum per omnia sustineat.

De furis et maleficiis et male factores ita decreuimus obseruare aut si quinque aut septem boni fidei homines absque inimicitia inter posita criminosum cum sacramenti interpositionem
55 esse dixerint quomodo sine lege inuolauit sine lege moriatur

Siquis iudex conprehensum latronem conuictus fuerit relaxasse uitam suam admittat et disciplina in populum modis omnibus obseruetur

Similiter kł marti Colonia conuenit et ita banniuimus ut
60 unus quisque iudex criminosum latronem ut audierit ad casam suam ambulet et ipsum ligare faciat · Ita ut si Francus fuerit ad nostram presentiam dirigatur · Et si de debiliores persones fuerit in loco pendatur

Siquis centenarium aut cui libet iudici noluerit ad malefa-
65 ctorem adiuuare LX soł omnis modis condemnentur.

Et quicumque seruum criminosum habuerit et ei iudex rogauerit ipsum presentare et noluerit suo uuergildo ‖ omnino f. 59 r
conpoñ

Similiter conuenit ut si furtus factus fuerit capitale de
70 presente centena restituat et causa centenarius cum centena requirat

Pari conditione conuenit ut si centena posita in uestigia in alia centena aut quos fidelium nostrorum ipsum uestigium mise-

rit et eum ad alia centena minime expellere potuerit aut conui(n)ct(i)s reddat latronem aut capitale de presente reddat · et cum duodecim personas se ex hoc sacramentum exuat.

Siquis seruus ecclesiasticus aut fisco furtum admisserit simile poena sustineat sicut et reliquorum Francorum.

DE DIE DOMINICO abstinere; Die dominico similiter placuit obseruare · Ut siquis cumque ingen̄ excepto quod a quoquendum uel ad manducandum pertinet alia opera in die dom̄ facere presumpserit · si Salicus fuerit sol̄ XV conp̄ · Romanus VII^{s} Seruus uero aut tres sol̄ reddat aut dorsum suum conpon̄ · Asclipiodus recognouit datūr secundum k̄l mar̄ anno XXV regni domni nostri Colonia feliciter.

ITEM CONFIRMATIO LEGIS A REGIBUS·

Quem uero rex Francorum statuit·' et postea una cum Francis pertractauit ut tres titulis aliquid amplius adherit sicut a primo ita usque ad septuagissimo octauo duxer̄

f. 59v Deinde uero· ‖ Hildebertus post multum tempus tractauit ut quid uenire potuerit quod ibi cum suis Francis adhere deberet A septuagissimo octauo usque LXXXIIII peruenit quod ibi digne inposuisset cognoscitur Iterum cum hoc his titulis Chlotharius a germano suo seniorem suum gradanter suscepit Sic et ipse similiter cum regnum suum perinuenit ab octuagissimo quarto adderit et ita perfectum perduxit,(2) et inde quod ipse inuenit frm̄ suum rescripta direxit

Sic inter eis conuenit Ut ista omnia que constituerunt starent.

INCIPIT DE REGNORUM

Theudericus regnauit annos XVII
Chlodoueus regnauit ann̄ ·III·
Childebertus regnauit ann̄ XVII·
Dagobertus regnauit ann̄ ·V·
Chilpericus regnauit ann̄ V·
Anno septimo inter his alius rex non regnauit.
Childericus regnauit ann̄ ·VIIII·
Sunt in summa anni · LXIII·

Beschreibung der Handschrift.

Codex lat. 4627 der Bibliothèque Nationale in Paris, auf der Vorderseite des ersten Blattes mit den alten Nummern CIↃXXVII. und $\frac{1121}{5189}$ bezeichnet, ist zu Anfang des zehnten Jarhunderts auf Pergament in klein Quarto geschriben.

Von den 149 am Schnitte vergoldeten Blättern, welche 0,229 m. in die Höhe und 0,149 m. in die Breite meßen, stellen 1 bis 39 fünf Quaternionen dar; das auf 28 folgende Blatt ist bei der Zälung übersprungen und nachträglich mit 28bis bezeichnet.

Die folgende Lage hat die Gestalt:

40. 41. 42. 43. | 44. 45. X 46. X 47.

Blatt 41, mit 27 Zeilen auf der ersten und 16 auf der zweiten Seite, füllt mit späterer Handschrift einen Defect im Codex aus.

Bl. 48 bis 127 bilden zehn Quaternionen. 128 bis 148 teilen sich in drei Lagen; zwischen 130 und 131 ist ein Blatt ausgeschnitten.

Neunzehn Zeilen auf jeder Seite haben Bl. 9 bis 16, 104 bis 133, 142 bis 147.

Je zwanzig Zeilen zälen Bl. 1 bis 8, 17 bis 31^{r}, 32^{r} bis 40^{v}, 42 bis 103, 134 bis 141; einundzwanzig Zeilen hat die Seite 31^{v}.

Inhalt.

Bl. 1^{r} INCIPIT ÞE MARIS QUOMODO CRESCIT ET CRESCAT· A luna · III · uſq; luna · XI · mariſ decreſcit . . .

. . . INCIPIT INTERROÇATIO CUIUSÞAM Uſ RESPONSIO; Dic mihi unde eſt factuſ corpuſ adam . . . .

Bl. 1^{r}—31^{v}. Bl. 1^{v}. . . . Si de uento ſuper traxerit erit uelox & ſub pede fortiſſimuſ & iracunduſ.

Bl. 2r. INCIPIUNT CARTAS SENICAS · QUALISCUMQUE QUESIERIS · | IBI INUENIES;

Es sind die Formeln für Sens an der Yonne, seit Baluze gewönlich Appendix formularum Marculfi genannt, welche in Eugène de Rozière's Recueil général des formules usitées dans l'empire des Francs du Ve au Xe siècle aus unsrer Handschrift unter folgenden Nummern abgedruckt stehen: 84. 269. 372. 47. 307. 105. 286. 287. 297. 456. 470. 55. 387. 340. 492. 436. 38. 459. 485. 494. 169. 380. 224. 443. 427. 11. 123. 428. 339. 255. 23. 31. 720. 409. 264. 198. 137. 100. 420. 135. 411. 112. 374. 743. 391. 466. 892 bis 896. 130. 261. 63. 99. 288. 50.

Bl. 31v schließt mit a uob habuit pi&af & dignatio ura = App. ad Marculfum LVIII = de Rozière L p. 50. Schon Hieronymus Bignon sagt in seiner Ausgabe (Marculfi monachi Formularum libri duo. Item veteres Formulæ incerti auctoris. Ex Bibliotheca Regia. Accefferunt & veteres aliæ incertorum Auctorum Formulæ ex vetustiß. Codd. Lutetiæ Parisiorum. M.DCXIII.) p. 289: 'plura in MS. non erant.'

Bl. 32r—57r Lex Salica in 99 Titeln, mit dem größeren Prolog und mit der Inhaltsübersicht; Seite 1 bis 34 unsres Abdrucks. Nach Bl. 40 wird ein felendes Blatt von einer Hand des zwölften Jarhunderts, welche auch Seite 40v um eine Zeile bereichert, durch die entsprechenden Titel der Emendata ersetzt; S. 12 bis 14 ist diser Einschub cursiv gedruckt. An die Lex schließen sich die sonst nur in Herold's Ausgabe sich findenden Chunnas (ebd. S. 34 f.), Bl. 57r—59r das Decretum Childeberti und endlich Bl. 59r—59v die Confirmatio legis a regibus und De regnorum (Seite 35 bis 37 abgedruckt) an.

Bl. 59v IN DI NOM INCIP PFATIO LIBRI HUIUS

Domino fco meritif beatiffimo & apoftolico femper honore fufcipiendo omniq; pconio laude celebrando; ‖ Bl. 60r Domino ac reuerentiffimo pape landerico · Marculfuf ultimuf ac uliffimuf omniū monachorū.

Es ist diß die Vorrede des Mönches Marculfus an den hl. Landericus, Erzbischof von Paris um 653 bis gegen 656; bei Bignon p. 1—3, bei de Rozière P. I p. 1 gedruckt.

Dann folgen die nachstehenden Formeln nach de Rozière's Zälung: 574. 575. 16. 20. 517. 518. 515. 7. 696. 697. 703. 253. 216. 138. 139. 145. 147. 148. 154. 152. 8. 550. 127. 392. 57. 455. 9. 442. 431. 434. 435. 433. 298. 151. 42. 413. 412. 158. 393. 444. 453. 79. 1. 571. 175. 176. 193. 177 bis 179. 215. 345. 213. 248. 249. 337. 132. 167. 136. 117. 124.

223. 243. 129. 511. 267. 275. 281. 290. 304. 305. 368. 370. 373. 52. 107. 111. 394. 83. 99. 93. 379. 161. 259. 328. 325. 639. 640. 637. 638. 664. 665. 663. 675. 666. 722. 80. 498. 479. 472. 458. 480. 477. 461. &

132r GRATIARUM ACTIONIS·

Quo ſenſu adgrediar aut quibuſ modiſ uobiſ·gratiarum·actioneſ· iura perſoluam non ſolum lingue· plectro' ſed etiam·nec ſull(u)ſ· ſtilorum conpendiſ·explere·ſufficio' quia magnitudo bonitaſ·uīræ ſupereminet eloquii mei facultatem, preſumo uoſ tantum salutare', quantum est ad ima terrarum uſque ad ſuperna cęlorum omneſque ſanctoſ fratreſ ueſtro magiſteriū ſcītiores·meoſ obſequio ſaluto petenſ·ut ſuffragia precum ueſtrarum mihi indeſinenter tribuatiſ,

132r—132v ist ein medicinisches Recept eingetragen. Anfang: Galbano·teruentina. Schluß: galinga ſol·I·peretro·ſoł I· pip ſoł·I·

133r INCIPIT EXORCYSORŪ · AD CALDARIA SIUE AD AQUA;

Bei de Rozière nr. DCXII p. 860f.

134r—135v die Formel INGENVITAS, bei de Rozière nr. LXXI p. 96 — 98 mit folgenden historischen Anhaltspuncten: hludouuici imperatoriſ... Igitur ego ille minimuſ ſeruorū dī famuluſ eccleſiae ſenonice archiep̄ſ.[1]) Tanta ſereniſſimi hludouuici auguſti auctoritate quae ſenoniſ In arcibo eccleſiae epiſcopii ſeruatur fultuſ....

135v—136v MANDATUM bei de Rozière nr. CCCXC p. 478.

136v—137r die Formel TRADITUR IAM IN ITINERE pḡendo bei de Rozière DCLXVII p. 939—941.

137r—138r die Formel CESSIO AD ECCLESIAM ‖ A NOUO AEDIFICATAM bei de Rozière DLXIV p. 705—706.

Dann, nach Evang. Joann. 1, 1—5, f. 138r—140v Reſolucio omnium maleficiorum & maledictionum & incantationum & conligationum & in⟨miſ⟩fionum· & inſtigationum & zeli· & inuidiae & demonii & omnium·malorum quecumq; ſcimuſ uł q;cūq; neſcim';; bei de Rozière DCXXVII p. 892—894.

---

1) Magno, Erzbischof von Sens 801—818, welcher Karl dem Gr. eine Schrift 'de mysterio baptismatis' und über die bei den Alten in juristischen Schriften gebräuchlichen Abkürzungen widmete, letztere mit den Versen:

Haec iuris σημεῖα libens rex accipe Carle,
Offert deuotus quæ tibi Magno tuus.

Auf zwei freie Zeilen, welche die weggelaßene Rubrik aufnemen sollten, folgt 140^v — 141^r die Formel DCXLIII bei de Rozière p. 909—913, Z. 13.

141^v—142^r die zum Jar 810 stimmende Formel DCXLVII (Roz. p. 916 f.) LITTERIS COMMENDATITIIS Sc̃o & dõ amabile magnone donum dī archiep̃o ex fenonica urbe · Ego enim in dī nomine ebroinuf · donum dī archiep̃f ex bitorige · urbe (*Bourges*) in dño ihũ falutef · optamuf uobif in perpetuum ..... quia ifte prefenf p̃rbt Nomen dodobertuf · parrochianuf noftер in noftra diocefe · Natuf · & facrif litterif edocatuf ad ordinem facrum eum promouere · iuffimuf Poftea uero p&iuit nobis licentiam ut in uestram · parrochiam · apud homine · alico nomen · hercambaldo manere uoluiffed....

142^v—143^r die demselben Jar angehörige Formel DCXLVIII bei de Rozière p. 917, beginnend: In nomine Π · & · Ϋ · & A · reuerentiffimo fc̃o & dõ amabile iſt archiep̃o fenonice urbif ego enim in dī nomine · iſt · cinomanice · ciuitatif ep̃f.[1])

143^r—143^v die Formel DCLVI (Roz. p. 927).

144^r—144^v die Formel DXXIX (Roz. p. 658).

144^v—145^r der Brief DCCCVI (Roz. p. 1085).

145^r—146^v die Formel DCXIX (Roz. p. 874—876).

147^v finden sich Tironische Noten; Blatt 148 ist leer.

Der Inhalt der Handschrift weist auf deren Abfaßung in der Kirchenprovinz Sens. Auf die Art der Vorlage laßen folgende Verschreibungen in der Lex und den Anhängen schließen:

a	für	ri, u	m	für	in, ui
b	„	d, h, l	n	„	h, r, u
c	„	g, s, t	o	„	c, e
d	„	cl	p	„	f, r
di	„	ch	r	„	f, n, s
e	„	c, o	s	„	f, r
h	„	n	si	„	s
i	„	l	t	„	c, rt, x
in	„	m, ui	u	„	a, n, ti
it	„	a	z	„	g
l	„	r, s	O	„	C.

Später gehörte der Codex, wie das ungefär 140 Pariser Handschriften auszeichnende ↄC auf dem Einbande beweist, dem Könige Charles IX an, welcher gegen das Ende seiner Regierung durch Jean Gosselin seine Bibliothek von Fontainebleau nach Paris verbringen ließ. Bernard de Montfaucon beschreibt sie

1) Franco I, Bischof von Le Mans 794 bis 30. Januar 816.

noch unter der alten Nummer 5189 in der Bibliotheca bibliothecarum mss. nova (Paris 1739) Tom. II p. 755, wärend der dritte Band des Catalogus Codd. Paris. (1739—44) von Anicet Mélot derselben schon die jetzige Nummer gibt. Jérôme Bignon (geboren 1589, gestorben 7. April 1656) hat sie zu seiner oben genannten, 1613 erschinenen Ausgabe der Marculfischen Formeln benützt: 'Vnum quidem Marculfi exemplar nacti sumus, quod ex ditißima Regum nostrorum Bibliotheca suppeditavit nobis eruditißimi Viri Nicolai Rigaltij ⟨Rigault, geb. 1577, Garde de la librairie 1615—1645, † 1654⟩ humanitas, sed illud optimum & præstantißimum:'

Eine von Joh. Georg Schott gefertigte Abschrift unseres Codex erhielt Johann Schilter; nach seinem Tode, der am 14. Mai 1705 erfolgte, im zweiten Bande seines Thesaurus antiquitatum teutonicarum, ecclesiasticarum, civilium, literariarum mit Anmerkungen von Johann Georg Scherz von Johann Frick zu Ulm 1727 herausgegeben. Vgl. Frick Praef. IV: 'Non tamen celandus est amicus, quo parario B. Schilterus noster ad cognitionem Codicis Regii, è quo nunc prodit Salica Lex, pervenerit. Carolus Bultellus ⟨*Bulteau* † 1710⟩ is fuit, supplicum libellorum in Curia Parisiensi Magister ⟨*maître des requêtes*⟩: ... Monuit literis d. 16. Octobris 1697. humanissime scriptis, Schilterum, extare Codicem in Bibliotheca Regia n. 5189. signatum, et abs sese visum, qui ad editiones Heroldi atque Wendelini propius accedat, & quo de cum Baluzio sermonem miscuerit: qui prius aut eum codicem ignorasse videtur, aut propterea in editione Capitularium Francicorum omisit, quod ex Fuldensi Bibliotheca spes nanciscendorum Codicum aliorum, queis usus olim Heroldus fuit, ipsum fefellerat. Quicquid sit, Bultelli incitamentis inductus facile Semo noster per V. Cl. Jo. Georgium Schottum, Parisiis tum studiorum gratia hærentem, & amicum, ad id rogatum, copiam Codicis vetustissimi nactus est: charactere quidem optimo, & textu ad fidem libri accurate descriptam; sed librum ita nudum (nam nihil omnino notarum post Schilteri mortem inventum esse jam supra diximus) huic Thesauro inserere religio nobis fuit.' und Suppl. praef. p. XI: 'Constituerat B. Schilterus edere Codicem Salicæ Legis, qualem è Bibliotheca Regia Parisiensi acceptum, omnium, ob tot vocabula Francica ubivis occurentia, vetustissimum credebat: idque monumentum linguæ Gentisque antiquissimum abesse è Thesauro suo noluit omnino; quippe cujus crebra mentio in Glossario recurret. Ad textum insuper notas moliebatur, sed affectas solum quas ipse indicat, effectas nuspiam reperimus. Porro magnum videns suum inter Codicem et Heroldianam editionem discrimen; putavit columnatim hanc quoque apponi posse. At enimvero deprehen-

sum est, ob nimias discrepantias, non in lectionibus modo variis, sed et in ipsis titulis, sive ordinem, sive numerum, sive contentas res ipsas combinatas aut divisas varie, spectes; tantum non impossibile esse columnarium institutum.'

Auch Du Fresne-Du Cange benützte stellenweise unsern 'Vetus Codex MS. Pacti Salici ex Bibl. Regia' z. B. in dem die Stelle Tit. LXVIII §. 4 der Lex Salica besprechenden Artikel trustis des Glossarium mediæ et infimæ latinitatis T. VI col. 1325 ed. Paris. 1736 (= col. 1270 sq. ed. Ven. 1740 = p. 689 ed. Par. 1846).

In unserem Jarhundert ist die Handschrift besprochen bzw. verglichen worden für Pertz, vergl. Monumenta Germaniae III (= Legg. I. 1835) p. XIX, Archiv der Gesellschaft für deutsche Geschichtskunde VII (1839) S. 49. 742 f., von J. M. Pardessus in seiner Loi Salique (Paris 1843) p. XVII f., 113—156, von de Rozière a. a. O. (vgl. besonders IIIe partie, Paris 1871, p. 188—200) und endlich von J. H. Hessels und H. Kern in irer synoptischen Ausgabe der Lex Salica (London 1880).

Druckfeler und Berichtigungen.

S. 2 XII setze Punctum nach effracturis — XX tilge Punctum nach incenderit
S. 3 XLV tilge Punctum nach arauerit — LXVII setze Punctum nach furtu — LXXI lis hominẽ
S. 4 Z. 1—4. 13. 15 lis (X) statt der Rasur, und Z. 7—9 (X) statt (I)
S. 5 II 2 tilge Punctum nach sunt — 5 setze Punctum nach deñ — 11 lis **malꝺ**
S. 6 lis OUIUM · IIII — Z. 4 tilge Punctum nach deñ — V tilge Punctum nach CAPRARUM — Z. 7 setze Punctum vor qui — Z. 8 nach ad, VI Z. 2 nach deñ
S. 7 Z. 14 lis et dilatura — 19. 20 setze Punctum nach deñ und nach dilatura — VIIII 2 tilge Punctum nach eas
S. 8 Z. 1 tilge | nach **taxaca** — X 5. 7. 10. 34 tilge Punctum nach fuerit iumentum dilatura faciunt — 24 setze capitale vor et
S. 9 XI lis MANCIPI(B·) — Z. 2 lis **theof** — 10 tilge Punctum vor de — 11 setze Punctum vor XV — XII 4 tilge Punctum vor XL und nach furauerit und lis **maꝺ** — 12 lis · XXXV ·
S. 10 XIIII 2. 4. 12 tilge Düpfel auf i in **antonio** und Punctum nach fuerint und nach sua — 4. 27 setze Punctum nach soſ und nach iudicetur
S. 11 XV 9. XVII 6. 7 setze Punctum nach cartas iudicetur DC — XVIII Z. 4. 6 tilge Punctum nach aut und nach S — 8 lis unum — XVIIII 2 lis deñ (q f̃)
S. 12 XVIIII 5 lis II̅ — XXI 2. 7 tilge Punctum nach deñ und nach placauerit
S. 14 XXVIII 5. XXXII 4 tilge Punctum nach delatura — XXXI 3 setze Punctum nach iudicetur
S. 16 XLI 2. XLIII setze Punctum nach iudicetur und vor DE
S. 17 XLVII 2 tilge Punctum nach pendat
S. 19 XLVIIII 1 tilge Punctum nach inpinxerit
S. 20 LV 3 lis **maꝺ** (**ꝺ**) — LVIIII 3 tilge Punctum nach iudicetur — LX 4 lis quadrupe
S. 21 LXII 4 setze P. nach iudicetur — LXIII 2 tilge P. vor in
S. 22 LXV 6 tilge P. nach debet — LXVII 8 setze P. nach acciꝑ
S. 23, 27 lis debeat — 28 setze P. vor Tunc, Z. 4 v. u. nach iudicetur
S. 24 LXVIIII 13 lis qui | qui — LXX 2. 9 tilge P. nach interfectus, setze P. nach agens
S. 25 LXXIIII 4 lis homine
S. 26 LXXVIII 7 setze P. nach acciꝑ — LXXVIIII tilge P. nach MIGRANTIBUS — 7 setze P. nach testat, setze ' statt . nach debet — LXXVIII 17 lis adhuc

S. 27 LXXX 16 tilge P. nach ibi
S. 28 tilge P. nach LXXXI -- setze LXXXII 3 Strichpunct nach mmm — 4 lis et — LXXXIII lis sol
S. 29 LXXXIIII 1. LXXXV 22 tilge P. vor ipsi und nach ille, Z. 9 lis denet
S. 30, 43. LXXXVI 3. 5. 8 setze P. nach valet, tilge P. nach tollat, setze P. nach iudicetur, lis presumpsit
S. 31 LXXXVIII 1 lis enio — XC 5 setze P. nach raciburgii
S. 32 XCI 2 lis discusserint — XCII 5 tilge P. nach matris — 8 setze P. nach neniunt
S. 33 XCIII 2 lis dé — 9 setze P. nach hereditas, tilge P. nach XCV und XCVI 3 nach S und setze P. nach iudicetur
S. 34, 11 lis generationes — 17 setze ' nach habet — 20 tilge P. nach persolnat — C 2 tilge P. vor XV 3, setze P. iudicetur und Z. 6 nach C
S. 35, 8 lis therte — 5 setze P. nach nostri
S. 36, 35 setze P. nach separentur, 52 lis malefactores, 59 marti
S. 37, 83 setze P. nach S, tilge P. nach conpoñ, 85 lis domni — 6 lis LXXXIIII setze P. nach REGNORUM und nach XVII
S. 38 Z. 4 v. u. tilge die Rasur u. Z. 2 v. u. Bl. 1r—31v
S. 40, 5 lis ACTIONIS · — 6 setze P. nach ſenſu — 7 setze ' vor non — 8 lis null(n)f·, tilge P. nach conpendiif — 11 lis magiſterio und setze P. nach meof — 17 nach INCIPIT, Düpfel auf Y in EXORCYSORŨ · — 22 lis illo
S. 41, 6. 10. 11. 16 setze P. vor ex, ad, ſacrum, nobiſ, ut, ego
S. 42, 3 lis Codd. MSS. Bibl. Regiæ (Paris. 1744) p. 615.

Ausgaben der Lex Salica von Alfred Holder.

Lex Salica mit der Mallobergischen Glosse nach den Handschrift
von Tours — Weissenburg — Wolfenbüttel und von Fulda — A
burg — München. gr. 8. geh. n. ℳ 2.

——— emendata. Nach dem Codex Vossianus Q. 119. gr. 8. g
n. ℳ 2.

——— mit der Mallobergischen Glosse nach dem Codex Les
rianus (Paris 9653). gr. 8. geh. n. ℳ 1.

——— mit der Mallobergischen Glosse nach der Handschrift v
Sens — Fontainebleau — Paris 4627. gr. 8. geh. n. ℳ 1.

——— mit der Mallobergischen Glosse nach den Handschriften
Besançon — Sankt-Gallen 731 und Johannes Herold. gr. 8. ge
n. ℳ 3.

——— emendata. Nach dem Codex von Tours — Leiden (Vossian
Lat. Oct. 86). gr. 8. geh. n. ℳ 1.

B. G. Teubner in Leipzig.

LEX SALICA

MIT DER

MALLOBERGISCHEN GLOSSE

NACH DEM CODEX LESCVRIANVS

(PARIS 9653)

HERAUSGEGEBEN

VON

ALFRED HOLDER.

LEIPZIG,
DRUCK UND VERLAG VON B. G. TEUBNER.
1880.

BEQUEATHED TO THE UNIVERSITY
BY SIR PAUL VINOGRADOFF 1926

INCIPIT CAPITVLE LEGIS SALICAE

·I· De mannire.

II· De furtis porcorum.

·III· De furtis animalium.

IIII· De ouibus furatis.

·V· De furtis caprarum.

VI· De furtis canum.

VII· De auibus furatis.

VIII· De apibus furatis.

·VIIII· De damno in messe.

X· De seruis uel mancipiis furatis.

XI· De furtis ingenuorum · uel effracturis.

XII· De furtis seruorum · uel effracturis.

XIII· De raptu mulieris.

XIIII· De superuentis uel expoliationem.

XV· Siquis uxorem alienam tollit uiuo marito.

XVI· De incendiis.

XVII· De uulneribus

XVIII· De eum qui ad regem homini innocenti absente haccusat ·

XVIIII· De maleficiis.

XX· Siquis ingenuam mulieri manum aut brachium strinxerit.

XXI· De nauibus furatis.

XXII· De furtis in mulino ·

XXIII· De caballo extra consilium domini sui ascensum.

XXIIII. De homicidio paruulorum .

XXV· De adulteriis incellarium.

XXVI· De libertis dimissis.

XXVII· De furtis diuersis.

XXVIII· De elogationibus

XXVIIII · Deuilitatibus
XXX · De conuiciis.
XXXI · De uia lacina.
XXXII · De ligamentibus
XXXIII · De uenationibus
XXXIIII · De sepibus furatis.
XXXV · De homicidiis seruorum · uel expoliationibus
XXXVI · De quadrupedibus si hominem hocciderit.
XXXVII · De uestigio minando.
XXXVIII · De furtis caballorum · uel ęquarum.
XXXVIIII · De plagiatoribus
· XL · Si seruus in furtum fuerit inculpatus ·
XLI · De homicidiis ingenuorum ·
XLII · De homicidiis a contubernio facto.
XLIII · De homicidiis in contubernio facto.
XLIIII · De rebus
XLV · De migrantibus
XLVI · De adramire ·
XLVII · De filtortis, qui lege Salica uiuunt ·
XLVIII · De falsa testimonia.
XLVIIII · De testibus
L · De fide factis.
LI · Siquis grauionem ad res alienas tollendas inuitauerit.
LII · De rem prestitam.
LIII · De ęnium manum redimend(ā) ·
LIIII · De graffionem hocciso.
LV · De corporibus expoliatis.
LVI · Siquis ad mallum uenire contempserit.
LVII · De rationeburgiis.
LVIII · De theuna trude.
· LVIIII · De alodis.
LX · De eo qui se de parentela tollere uult.
LXI · De carohen.
LXII · De conpositione homicidii.
LXIII · De homine in hoste hocciso.
LXIIII · De herburium.
LXV · ‖ De caballum extra consilium domini sui decotatum. f. 22v

INCIPIT TRACTATUS LEGE SALICAE.,

·I· DE MANNIRE;

Siquis ad mallum legis dominicis mannitus fuerit et non uenerit si eum sonies non detenuerit · DC · (solid) denarios · qui faciunt sol XV · culpabilis iudicetur.

Ille uero qui alium mannit et ipse non uenerit .'DC · denarios · qui faciunt sol · XV · culpabilis iudicetur ·

Ille autem qui alium mannit cum testibus ad domum illius ambulet et sic eum manniat aut uxorem illius uel cuicumque de familia illius denuntiat ut ei faciant notum quomodo ab illo est mannitus.

Nam si in iussione regis fuerit hoccupatus .'mannire non potest.

Si uero infra pago in sua ratione fuerit .'potest mannire sicut superius dictum est.

II· DE FURTIS PORCORUM .)

Siquis porcellum lactantem furauerit et ei fuerit adprobatum · CXX · denarios qui faciunt sol · III · culpabilis iudicetur.

Siquis porcellum de campo furauerit qui sine matre uiuere possit et ei fuerit adprobatum .'denarios XL · qui faciunt sol I adpabilis iudicetur.

Siquis scruua in furto subbataerit · CCLXXX denarios qui faciunt sol. VII culpabilis iudicetur.

Siquis porcellum usque honocolatum furauerit · DC denarios qui faciunt sol XV · culpabilis iudicetur. qui numerum usque ad duos porcos conuenit obseruare ·

Siquis porcellum de intra porcos furauerit denarios · DC · qui faciunt sol · XV · culpabilis iudicetur ·

Siquis tres porcos aut amplius furauerit ICC denarios qui faciunt sold XXX · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur.

Siquis porcellum tortossum furauerit usque ad honocolatum · DC · denarios qui faciunt solid · XV · culpabilis iudicetur.

Siquis uerrum furauerit · DCC denarios qui faciunt sol XVII · culpabilis iudicetur ·

Siquis scruua ducaria furauerit · DCC denarios qui faciunt sol XVII · culpabilis iudicetur ·

Siquis maiale uodiuo furauerit et hoc cum testibus quod uotiuus fuisset adprobatum fuerit · DCC · denarios qui faciunt sol . XVII · culpabilis iudicetur ·

Item de alio maiale qui uotiuus non fuerit · DC · denarios qui faciunt sol · XV · culpabilis iudicetur.

Siquis XXV porcos furauerit hubi amplius in grege illo non fuerit · D · denarios qui faciunt soł · LXII · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur.

Si uero amplius super · XXV · remanserit qui non fuerint inuolati denarios · Ī · CCCC · qui faciunt soł · XXXV · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur., ‖

Si uero · L · porti fuerint furati · Ī̄ · D · denarii qui faciunt f. 23r soł · LXII · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur.

· IIł · DE FURTIS ANIMALIUM;

Siquis uitulum lactantem furauerit · CXX · denarios qui faciunt soł III · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur ·

Siquis bonum animale furauerit · DC · denarios qui faciunt soł XV · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur.

Siquis uacca cum uitulo furauerit · Ī̄CCCC denarios qui faciunt soł · XXXV · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur

Siquis bouem furauerit Ī̄CCCC denarios qui faciunt soł XXXV · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur.

Siquis tauro furauerit qui illo grege regit et qui iunctus non fuisset · Ī̃ · DCCC · qui faciunt soł XLV · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicętur.

Siquis tauro furauerit qui de tres uillas communis est · Ī̃DCCCC denarios qui faciunt soł XLV · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur ·

Siquis · XII · animalia furauerit ut nec hunus exinde remaneat · Ī̄ · D · denarii · qui faciunt soł LXII · exceptis capitale et dilatura (q̃u ff)

Si uero de pluribus XXV furauerit ut exinde aliquid qui non fuerint inuolati · II · D · denarios qui faciunt soł · LXII · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur.

· IIłII · DE OUIBUS FURATIS ·/

Siquis agnum furauerit ./VII · denarios · cõp ·

Siquis · anniculum uel binum berbicem furauerit · CXX denarios qui faciunt soł · III · excep̃

Certe si tres furauerit · Ī̃ · CCCC denarios qui faciunt soł · XXXV · exceptis capitale et dilatura culpabilis

Siquis berbices furauerit et ei fuerit adprobatum · Ī̄ · D denarios qui faciunt solidos · LXII · exceptis capitale · et dilatura culpabilis ·

V̊ · DE FURTIS CAPRARUM ·/

Siquis tres capras furauerit · CXX denarios qui faciunt sol̃ · III · culpabilis iudicetur ·

Si super · III · fuerint capras et eas furauerint · DC · qui faciunt · XV · excep̃ cap̃t

· V̊I · DE FURTIS CANUM .)

Siquis siutium magistrum furauerit · DC · denarios qui faciunt sol̃ · XV · culpabilis iudicetur.

Siquis canem qui ligamus nouit post solis hoccasum hocciderit sicut supra diximus intimabitur.

Siquis pastoralem canem hocciderit · CXX denarios qui faciunt sol̃ · III · culpabilis iudicetur;

· V̊II · DE AUIBUS FURATIS .)

Siquis hacceptorem furauerit de arbore · CXX · denarios qui faciunt sol̃ · III · culpabilis

Siquis hacceptorem furauerit de pertica · et ei fuerit adprobatum · DCC · denarios qui faciunt sol̃ XV · culpabilis iudicetur · atque causa superius intimata.

Siquis hacceptorem furauerit de intra clauem repositum · Ī · DCCC . denarios qui faciunt sol̃ XLV · culpabilis ·

f. 23v Siquis anserem furauerit ‖ CXX · denarios · qui faciunt soliđ · III · culpabilis iudicetur ·

V̊III · DE APIBUS FVRATIS .)

Siquis (aqu) apem intro cluem furauerit · Ī DCCC denarios qui faciunt sol̃ · XLV · culpabilis iudicetur ·

Siquis hunum apem hoc est hunum uascellum hubi aut amplius causa superius conpr̥hensa · conuenit obseruare ·

Si pluribus uero usque ad sex apes foras tectum furati fuerint ut aliquid remaneat · DC denarios qui faciunt sol̃ XV · culpabilis iudicetur ·

Si uero septem aut amplius furauerit et si aliquid remaneant · DCCC denarios qui faciunt sol̃ · XLV · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur.

V̊IIII · DE DAMNUM IN MESSEM UEL IN QUALIBET CLAUSURA INLATUM FUERIT.'

Siquis animalem aut caballum uel qualibet pecus in messe sua inuenerit p̥nitus eam festare non debeat sed si fecerit

et confessus fuerit · capitale in loco restituat. Si uero confessus non fuerit et ei fuerit adprobatum · DC denarios qui faciunt sol XV · culpabilis iudicetur ·

Siquis in messem suam pecora aliena inuenerit qui pastorem non habent et eas uiolenter inclauserit · et nulli penitus innotescat et illa aliqua parte eas ipse pecoribus perierint · ICCCC · denarios qui faciunt sol XXXV · exceptis capitale et dilatura et eas in loco restituat.

Siquis animale aut quolibet pecus et per sua neglegentia nocuerit et ei fuerit adprobatum capitale in loco restituat. Si uero negauerit et ei fuerit adprobatum DC denarios qui faciunt sol XV · culpabilis iudicetur.

Si alicui porti aut quem libet pecora ipso custodiente in messe aliena nocuerint et illum negantem ipsi fuerit adprobatum · DC denarios qui faciunt sol · XV · culpabilis iudicetur.

Si uero pecora de damno inclausa fuerint qui eas uiolenter expellere presumpserit · DC denarios qui faciunt sol · XV · culpabilis iudicetur.

Si uero pecora de damno inclausas fuerint ille cuius pecora sunt damno estimando reddat · et insuper · X đena culpabilis iudicetur.

Si uero aut per inimicitia aut per superbia sepem alienam aperuerit · et in messem · aut in qualibet laborem pecora miserit · et ille cuius laborem conuinctus testibus fuerit extimato damno reddat · I · CC denarios · qui faciunt sol · XXX · culpabilis iudicetur.

X · DE SERUIS UEL MANCIPIIS FURATIS ·/

Siquis seruum aut ancillam caballum aut iumentum furauerit · I CCCC denarios qui faciunt sol XXXV · exceptis capitale et dilatura ·

Si seruus aut ancilla cum ipso ingenuo de tribus domine suę aliquid portauerit · DC đen qui faciunt sol XV · exceptis capitale · et dilatura adhuc amplius culpa iudicętur ·

Siquis ancillam perdiderit ualentem solđ · XV · siue porcario siue uinudore ‖ siue fabrum carpentarium ualente solid · XXXV · f. 241 IIDCC denarios qui faciunt sol · LXV ·

· XI · DE FURTIS INGENUORUM UEL DE EFFRACTURIS ·/

Siquis ingenuus foris casa quod ualet duos đe narios furauerit · DC denarios qui faciunt solđ · XV · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur.

Si uero foris casa quod ualent XL denarii furauerint · ICCCC

denarios qui faciunt sold · XXXV · exceptis capitale et dilatura culp. iud.

Siquis ingenuus effractura fecerit quod ualet duos denarios · Ī CC den qui faciunt sol XXXV · exceptis capitale et dilatura culpabilis iudicetur.

Si uero super L porcos furauerit · ĪCCCC denarios qui faciunt sold XXXV · exceptis capitale et dilatura.

Si uero clauem effregerit et si in domo ingressus fuerit · et sic inde aliquid furtum tulerit · ĪDCCC denarios qui faciunt sol · LXV · exceptis capitale et dilatura.

Si uero nichil tulerit et fugiens éuadat · preter tanto effractura · Ī CC denarios qui faciunt sol XXXV · culpabilis iudicetur.

XII · DE FURTIS SERUORUM UEL EFFRACTURIS.)

Siquis seruus foris casa quod ualet duos denarios furauerit et ei fuerit adprobatum · exceptis capitale et dilatura flagellis CXX haccipiat aut CXX denarios qui faciunt sol · III culpabilis iudicetur.

Si uero furauerit quod ualent XL den aut castretur aut CCXL denarios qui faciunt sol · VI · reddat. Dominus uero serui qui furtum fecit cap in loco restituat.

XIII · DE RAPTUM MULIERIS·/

Siquis tres homines ingenua puella de casa rapuerint · ĪCC denarios qui faciunt sol XXX · culpabilis iudicetur · hunus quisque ex ipsis qui super tres fuerint ducentenos denarios qui faciunt sold · V · hunus quisque eorum · culpabilis iudicetur.

Qui cum sagittas fuerit · CXX denarios qui faciunt sold · III · quisque eorum · culpabilis iudicetur ·

Raptor uero · Ī D · denarios qui faciunt sold · LX · II · culpabilis.

Si uero puella ipsa deintro claue aut de screunia rapuerit et pretius uel causa superius intimata conuenit obseruare.

Si uero puella qui traitur in uerbo regis fuerit furban exinde · Ī D denarios qui faciunt sold · LXXI · culpabilis iudicetur.

Si uero puer regis uel litus ingenuam feminam traxerit .'de uita componat ·

Si uero ingenuam quicuque de illis sua uolu(p̄)tate secuta fuerit · ingenuetate sua perdat ·

Siquis sponsam alienam tulerit et sibi in coniugium copulauerit · II D denarios qui faciunt sold · LXXI · culpabilis iudicetur.

XIIII DE SUPERUENTIS UEL EXPOLIATIONEM ·/

Siquis hominem ingenuum in superuentum expoliauerit · II · D denarios qui faciunt solid LXXII · culpabilis iudicetur ·

Si uero Romanum aut barbar(um) Salico expoliauerit causa superius conprehensa conuenit obseruare. f. 24 v

Si uero Francus Romanum expoliauerit C denarios qui faciunt solid · XXX · culpabilis iudicetur ·

Siquis hominem qui alibi hubi migrare disponit et de rege habet preceptum et se eam abmundiuit in mallo publico et aliquis contra hordinationem regis ei testare presumpserit · VIII · denarios qui faciunt sol · CC · culpabilis iudicetur.

Siquis hominem migrantem adsallierit · VIII · denarios qui faciunt sol CC · culpabilis iudicetur.

Siquis uilla aliena adsallierit quanti in contubernio ipso fuerint uel superuenti fuerint probati · II D denarios qui faciunt sol LXII · culpabilis iudicetur ·

Siquis et hominem mortuum antequam in terra mittat et in furtum expoliauerit ./ IIII denarios qui faciunt sol · C · culpabilis iudicetur ·/

XV.

Siquis uxorem alienam tulerit huno marito · VIII denarios qui faciunt sol · CC · culpabilis.

Siquis ingenuus ingenuam per uirtutem mecatus fuerit · II D denarios qui faciunt sol LXII · culpabilis.

Quicumque ingenua puella spontanea uoluntate ambis conuenientibus ut hoccultum mecatus fuerit · I DCCC denarios qui faciunt sol XLV · culp iud.

XVI · DE INCENDIIS .)

Siquis casam quamlibet super homines dormientibus incenderit quanti ingenui intus fuerint mallare debent · et si aliqui intus cremauerint · II D qui faciunt sol LXII · culp iud · De laude sol · CC · cui casa est · II D denarios qui faciunt sol LXII ·

Siquis *spic*arium aut magalum cum anona incenderit · II D denarios qui faciunt sol LXII culpabilis ·

Siquis sudem cum porcis scuria aut animalibus incenderit · II D denarios qui faciunt sol LXII · culpabilis ·

Siquis sepem aut concisam incenderit · DC denarios qui faciunt sol XV · culpabilis ·

Siquis uero sepem aut concisam capulauerit · DC · denarios qui faciunt sol XV · culpabilis.

XVII DE UULNERIBUS.)

Siquis alterum uoluerit hoccidere et colpus preter fallierit · II D denarios qui faciunt sol LXII · culpabilis

Siquis alterum de sagitta tossecata percutere uoluerit **feulando|ueua** et causa superius intimata obseruabitur ·

Siquis hominem plagauerit si sanguis ad terra cadit si ei fuerit adprobatum · DC · denarios · qui faciunt sol · XV · culpabilis

Siquis hominem ingenuum in caput plagauerit et sanguis ad terram cadit · DC · denarios qui faciunt sol XV · culpabilis · Si exinde tria óssa exierint qui super cerebro iacent · ĪDCCC denarios qui faciunt sol XLII · culpabilis ·

f. 25r Si uero intra costas ita uulnus ‖ intrauerit · ut úsque ad intranea perueniat · ĪDCCC denarios qui faciunt sol · XLV · culpabilis De medicaturas uero **malb candechapanuf** sunt denar qui faciunt sol VIII ·

Siquis ingenuus ingenuum de fuste percuterit ut sanguis non exeat usque ad tres colpos hoc est pro húno hicto · CXX denarios qui faciunt sol · III · soluat ·

Si uero sanguis exierit tale culpa componat quantum si eum de ferramento uulneraberit · CCCLX denarios qui faciunt sol · VIII · culpabilis · et **malb uado falto** ita singulos ictos ternos sol reddat ·

Siquis alterum in uia expoliauerit et per fugam inuaserit · II D denarios qui faciunt sol · XLII · culpabilis ·

XVIII ·/ DE EO QUI AD REGE HOMINE INNOCENTE HACCUSAT ·

Siquis ad rege haccusauerit homine innocente qui absens est · II D denarios qui faciunt sol LXII · culpabilis ·

· XVIIII · DE MALEFICIIS.)

Siquis alterius herbas dederit bibere aut moriatur · **malb uuirio** · sunt denari · VIII · qui faciunt sol · CC ·

Siquis alterius dederit herbas bibere et euaserit · **malb feu lan|do uauaf** · sunt denar · II D qui faciunt sol LXII · culpabilis

XX · SIQUIS INGENUA MULERI MANU AUT BRACHIUM STRINXERIT ·

Siquis homo ingenuus feminam digito strinxerit · ICC denarios qui faciunt sol · XXX · culpabilis ·

Certe si super cubitum presumpserit · ICCCC denarios qui faciunt sol · XLV · culpabilis iudicetur.

XXI · DE NAUIBUS FURATIS ·/

Siquis extra consilium domini sui nauem alienam mouerit et cum ea transierit · DC denarios qui faciunt sol XV . culpabilis.

Siquis naue deintro claue furauerit · ICCCC · denarios · qui faciunt sol XV · culpabilis ·

Siquis naue deintro claue furauerit · Ī · CCCC · denarios · qui faciunt sol · XXXV · culpabilis ·

Siquis ascum deintro claue furauerit · ĪDCCC denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis ·

XXII · DE FURTIS IN MULINO COMMISSIS ·

Siquis ingenuus homo de mulino anona furauerit · DC · denarios qui fatiunt solid XV · reddat et ei uero cuius anona fuisset adprobatum alios · DC · denarios qui faciunt sol XV · culpabilis ·

XXIII· DE CABALLO EX CONSILIUM DOMINI SUI ASCEN////., |ſ

Siquis caballum extra consilium domini sui caballicauerit · ICC denarios qui faciunt sol XXXV · culpabilis iudicetur ·

XXIIII · DE HOMICIDIIS PARUULORUM .)

Siquis puerum infra · XII · annos usque ad decem annos hocciderit · XXIIII · qui faciunt sold · DC · culpabilis ·

Siquis puerum crinitum sine consilium parentum tunderit ĪDCCC · ‖ denarios qui faciunt solid · XLV · culpabilis iudicetur. f. 25

Si uero puella si parentum consilium tunderit · ĪDCCC denarios qui faciunt sol · XLV · culpabilis iudicetur ·

Siquis puerum crinitum hocciderit ·'XXIIII · qui faciunt sol · DC · culpabilis iudicetur.

Siquis feminam pregnantem hocciderit .'XXVIII · denarios qui faciunt sol · DCC · culpabilis iudicetur.

Siquis uero infantem infra uentrem matri suę hocciderit · IIII · denarios qui faciunt sol · C · culpabilis iudicetur.

Si uero puer in XII · annos aliqua culpa commiserit fred exinde non requiratur.

Siquis femina ingenua postquod infantes ceperit habere hocciderit · XXIIII · denarios qui faciunt sol · DC · postquod infantes non potuerit habere · VIII · denarios qui faciunt sold · CC · culpabilis iudicetur ·

XXV · DE ADULTERIIS ANCILLARUM ·

Siquis cum ancilla aliena moecatus fuerit · DC · denarios qui faciunt sol XV · culpabilis ·

Si uero cum rege ancilla mecatus fuerit · C̃C · denarios · qui faciunt sold · XXX · culpabilis.

Siquis cum ancilla aliena sibi in publicum iunxerit ipse cum ea in seruitium permaneat ·

Si uero seruus cum ancilla aliena moecatus fuerit et ex ipsa crimina mortua fuerit seruus ipse · CCXL · denarios qui faciunt sol VI · domino ancille inferat aut certe castretur · dominus uero serui capitale quod ancilla ualuerit domino ancille in loco restituat.

Si ancilla ex hoc mortua non fuerit · CXX · ict haccipiat · aut CXX · denarios qui faciunt sol · III · dominum ancille cogatur exsoluere.

Si seruus ancilla aliena sibi in coniugium sociauerit · CXX · denarios qui faciunt sol · III · culpabilis ·

XXVI · DE LIBERIS DIMISSIS ·

Siquis lidum extra consilium domini sui ante regem ingenuum dimiserit · IIII · denarios qui faciunt sol · C · culpabilis · res uero lidi ipsius dominum reformetur.

Siquis seruo alieno ante regem ingenuum dimiserit · IC̄CCC · denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis · et pretium do(m)minum custodiat ·

XXVII · DE FURTIS DIUERSIS ·

Siquis tintinno de portina alterius furauerit · DC · denarios qui faciunt sol · XV · culpabilis ·

Si uero de pecoribus furauerit · CXX · denarios qui faciunt sol · III · culpabilis.

Siquis uero pedica caballo furauerit · CXX denarios qui faciunt sol · III · culpabilis ·

Si uero caballi ipsi perierint ipsos in capitale reddat ·

Siquis messem alienam in furto mederit et inuentus fuerit · DC · denarios qui faciunt sol XV · culpabilis ·

Siquis in orto alieno in furtum ingressus fuerit · DC · denarios qui faciunt sol · XV · culpabilis ·

26 r Siquis de campo alieno lino furauerit · ut eum aut in caballum aut in carrum portet · DC · denarios qui faciunt sol XV · culpabilis.

Si uero in dorsum suum portauerit · CXX · denarios qui faciunt sol · III · excepţ capitale et dilatura ·

Siquis pratum alienum secauerit opera sua perdat · et si exinde ad domum suam duxerit et discargauerit · Ī DCCC denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis ·

Si uero tantum pręsumpserit quantum in dorsum suum portauerit · CXX denarios qui faciunt sol · III · culpabilis ·

Siquis uinea aliena in furtum uindemiauerit et inuentus fuerit · DC · denarios qui fac sol XV · culpabilis ·

Si exinde uinum ad domum suam duxerit et discargauerit · I DCCCC · denarios qui faciunt sol XLV · excep̃ cap̃ et dilatura · culpabilis ·

De messibus uero .'similiter obseruandum est ·

Siquis in silua materium alienum incenderit aut concapulauerit DC · denarios qui faciunt sol XV · culpabilis ·

Si uero materium ex huna parte dolatum in furtum presumpserit · CXX · denarios qui faciunt sol · III · culpabilis ·

Siquis ligna in silua aliena furauerit Ī DCCC · denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis ·

Siquis statua tremagilo aut uertiuolo de fluuio furauit . DC denarios qui faciunt sol · XV · culpabilis .

Siquis screunia qui clauem habet effregerit · Ī DCCC denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis ·

Siquis campo alieno arauerit et seminauerit · Ī DCCC denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis ·

Siquis cum seruo alieno negociauerit · DC denarios q(d̃)ui faciunt sol XV · culpabilis ·

XXVIII · DE ELOGATIONIBUS.

Siquis in furtum aliquid elogare uoluerit et non fecerit cui fuerit adprobatum · Ī̄ D denarios qui faciunt sol · LXII · culpabilis.

Siquis in furtum accepto precio hominem hoccidere uoluerit et non fecerit et ei fuerit adprobatum · Ī̄ D denarios qui faciunt sol LXII · culpabilis ·

Siquis post tertio ęl(e)gatio ipsa fuerit transmissa · Ī̄ D denarios qui faciunt sol LXII · culpabilis · hoc sic dans haccipiens · LXII · semis singuli eorum culp.

XXVIIII · DE DEBILITATIBUS.)

Siquis alterum · manum pede hoculum aut auriculam uel nasum amputauerit · IIII · denarios qui faciunt sol · C · culpabilis ·

Si uero manus ipsa émancada penderit · $\overline{\text{II}}$ D · denarios qui faciunt sol LXV · culpabilis ·

Siquis policem ✓ de manum uel pede excusserit . $\bar{\text{I}}$ DCCC · denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis ·

Si uero ésmancatus penderit · $\bar{\text{I}}$ CCCC · denarios qui faciunt sol XXXV · culpabilis ·

Si secundo uero digito id est quidem sagittator excusserit · $\bar{\text{I}}$ CCCC · denarios qui faciunt sol XXXV · culpabilis ·

Sequenti uero digito excusserit . DC denarios qui faciunt sol · XV · culpabilis ·

26v Quarto uero ‖ digito qui excussus fuerit sold · VIIII · culpabilis .

Minimo digito qui excussus fuerit · DC · denarios qui faciunt sol XV · culpabilis.

Si uero tres digitos in hunum hictum excusserit · $\bar{\text{I}}$ DCCC · denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis.

Siquis hominem ingenuum castrauerit · $\widetilde{\text{VIII}}$ · denarios qui faciunt sol · CC · culpabilis ·

XXX · DE CONUITIIS .)

Siquis alterum cinitum uocauerit · DC · denarios qui faciunt sol · XV · culpabilis ·

Siquis alterum concagatum apellauerit · CXX denarios qui faciunt sol · III · culpabilis ·

Siquis mulierem ingenuam seú uir se mulier altera meretrice clamauerit et non poterit adprobare · $\bar{\text{I}}$ DCCC denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis ·

Siquis alterum uulpiga clamauerit · CXX Denarios qui faciunt sol III · culpabilis ·

Siquis alterum deladore aut falsatore clamauerit et non potuerit adprobare · CXL denarios qui faciunt sol · VII · culpabilis

Siquis altero inputauerit quod scutum suum iactasset et ei non potuerit adprobare .'CXX denarios qui faciunt sol · III · culpabilis ·

XXXI · DE UIA LAICINA.

Siquis baronem de uia sua ostauerit aut inpinxerit · DC · denarios qui faciunt sol XV · culpabilis iudicetur.

Siquis mulierem ingenuam de uia sua ostauerit aut inpinxerit · $\widetilde{\text{I}}$ DCCC denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis ·

XXXII DE LIGAMENTIBUS.)

Siquis hominem ingenuum sine causa ligauerit · Ī CC denarios qui faciunt sol · XXX · culpabilis

Si uero ipsum ligauerit et ligatum aliqua parte duxerit · Ī DCCC · denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis ·

XXXIII · DE UENATIONIBUS.,

Siquis uero diuersis uenationibus furauerit et celauerit · Ī DCCC denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis ·

Qualem legem de uenationibus et de piscationibus conuenit obseruare.

Siquis ceruum signum habentem furauerit aut hocciderit quia de uenationibus mansuetus sit et per testibus adprobatum ei fuerit quod eum dominus eius in uenationem habuisset · et cum ipso duas et tres feras hocciderit · Ī DCCC denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis ·

Alio uero domestico qui in uenatione adhuc non fuit · Ī CC denarios qui faciunt sol XXX · culpabilis ·

XXXIIII · DE PISCIBUS FURATIS.)

Siquis uero tres uirgas quod sepis superligator uel retorta unde sepes continetur capulauerit aut tres cambortos inuolauerit aut hunde labor clausa est exceruicauerit · DC denarios qui faciunt sol XV · culpabilis ·

Siquis per alienam messem ‖ postquam leuauerit spice aput herbice traxerit aut cum carro sine uia transierit CXX denarios qui faciunt sol · III · culpabilis . f. 27

Siquis per alienam messem expalmetantes sine uia transierit · DC denarios qui faciunt sol XV · culpabilis

Siquis per malum ingenium in curte alterius aut in casa uel hubi aliquid de furtum amiserit hoc est nesciente domino curte et ibidem inuentus fuerit · Ī̄ D · denarios qui faciunt sol XLV · culpabilis iudicetur ;

XXXV DE HOMICIDIIS SERUORUM UEL EXPOLIATIONIBUS ·/

Si uero seruus seruum hocciderit aut ancilla sibi similem homicidium illum domini inter se diuident ·

Siquis ingenuus seruum alienum expoliauerit et insuper XL denarios · quod ualet tulerit et conuinctus fuerit · Ī CC denarios qui faciunt sol XXX culpabilis ·

Si uero minus XL đen expolia eius ualebit · Ī CCCC denarios qui faciunt soł · XXXV · culpabilis ·

Siquis uassum ad ministerium quod est **horo gauo** puellam ad ministerium aut fabro ferrarium uel aurifice furauerit aut hocciderit soł XXX culpabilis iudicetur.)

·XXXVI· DE QUADRUPEDIBUS SI HOMINEM HOCCIDERINT.)

Siquis homo ex qualibet quadrupedia domestica fuerit hoccisus et hoc per testibus pǫtuerit adprobare mediętatem conpositionem in quadrupedis cogatur exsoluere · ipsum uero quadrupedem auctorem criminis pro mediętatem conpositionem restituat requirente.

XXXVII · DE UESTIGIO MENANDO.)

Siquis bouem aut uaccam caballum uel qualibet animale perdiderit et eum dum per uestigium sequerit consecutus fuerat usque in tres noctes ille qui eum duxerit aut emisit aut camiasset si dixerit uel proclamauerit ille qui per uestigium res suas per tertia manu debet adramire ·

Si uero iam tribus noctibus exhactis qui res suas inquirit eas inuenire ille apud quem inueniuntur eas emisisse aut cambiasse dixerit liceat adramire.

Si ille uero qui per uestigium sequitur ad se cognoscere dicit illos alium reclamatur in eo offerre per tertia manu uoluerit Nec solum secundum legem cognouerit et ei uiolenter quod se cognoscere dicit tulisse contrauincit · Ī CC denarios qui faciunt soł · XXX culpabilis iudicetur ·

· XXXVIII · DE FURTIS CABALLORUM UEL ĘQUIS.)

Siquis caballum qui carrucam trhit furauerit · Ī DCCC denarios qui faciunt soł · XLV · culpabilis; ‖

27v Siquis uuaranione furauerit · Ī DCCC · denarios qui faciunt soł · XLV · culpabilis ·

Si uero admasserium furati fuerant precius superius conprehensam conuenit obseruare ·

Siquis pulletrum anniculum furauerit · DC denarios qui faciunt soł XV · culpabilis ·

Si uero sequenti pulletro furauerit · CXX · denarios qui faciunt soł · III · culpabilis ·

Siquis caballum alienum scortauerit · CXX · denarios qui faciunt soł · III · culpabilis

XXXVIIII · DE PLAGIATORIBUS./

Siquis mancipia aliena sublicitare uoluerit · DC · denarios qui faciunt solꝫ XV · culpabilis ·

Si seruus alienus fuerit flagitatus et ipse trans mare ductus et ibidem ipse domino suo fuerit peruentus et a quo ipse in patria plagiatus est in mallo publico nominauerit tres ibidem testes debent collegi. Iterum eum seruus ipse citra fuerit remedatus in altero mallo debet iterum nominare hibi similiter tres testes debent collegi · ad tertio uero mallo similiter facere debent · ut nouem testes iurent quod seruum ipsum ęqualiter super plagituram dicentem audientes sic postea qui eum plagiauit hoc est · Ī DCCCC denarios qui faciunt solꝫ XXXV · culpabilis · Quod confessus seruus usque ad tres plagiatores admittat · si eam tamen rationem ut nominauit nomina hominum et uillarum semper debeat nominare ·

Siquis hominem ingenuum plagiauerit aut uendiderit · VIII · denarios qui faciunt solꝫ · CC · culpabilis ·

· XL · SI SERUUS IN FURTUM FUERIT INCULPATUS./

Si talis fuerit causa unde ingenuus solꝺ · XV · componeret · seruus super scamnum tensus · CXX · ictus haccipiat ·

Si uero antequam torquętur confessus fuerit et cum domino serui conuenerit · CXX denarios qui faciunt solꝺ · III · culpabilis · pro dorsum serui et capitali dominus reddat ·

Si tamen maior culpa fuerit hunde ingenuus · Ī CCCC denarios · id est solꝫ XXXV soluere posset · similiter seruus · CCXX colobos · CCCC ·

Et si confessus non fuerit ille qui eum torquid si adhuc noluerit ipsum seruum torquere etiam nolentem dominus pignus domino serui dare debet et sic seruus postea ad suplicia maiori datur et confessus fuerit .'Nichil ille super domino credatur · ipse uero illum seruum habiturum qui cunctor sit dominus serui unde iam pignus haccepit pretio pro suo seruo haccipiat.

Si uero intra priora supplicia · CXXI colobos fuerit confessus aut castretur · aut CXL denarios qui faciunt solꝺ · VI · reddat · Dominus uero serui capitaꝫ restituat requirenti.

Si uero in maiora crimina seruus inculpatur hunde ingenuus · Ī̄ DCCC denarios qui faciunt · ‖ solꝺ LXII · culpa possit iudi- f. 2
care · Inter supplitia confessus fuerit .'capitale sententia feriatur ·

Si uero seruus in quo libet crimina inculpa dominus serui ipsius si presentiem aliud eo qui resistit admonire debet ut seruum iustis debeat suppliciis dare hubique repedit et uirgas para-

tas habere debet quę ad magnitudine minoris digiti sunt et scamnum paratum hubi seruum tendere debeat ·

Si dominus serui suppliciis distulerit et seruus presens fuerit continuo ipse qui repedit dominus domino serui solem collegare debet ut seruum ad supplicia tradet · quod si adhuc septem noctes seruum tradere distulerit solem ei quem repetit iteratum collecit eo sic iterum ad alias septem noctes placitum faciat · id est quattuordecim noctes de prima admonitione conpleantur · quod si impetis · XIIII · noctes seruum noluerit suppliciis dare omnem causam uel conpositione dominus in se excipiat hoc est ut si talis causa unde ingenuus sol XV · conponere debeat ipse eo dominus reddat.

Si uero maior culpa fuerit unde ingenuus Ī CCC · denarios id est · sol · XXXV · poterat reddere similiter soluat.

Si uero adhuc maior culpa fuerit qui similiter ab ingenuo · Ī DCCC · denarios · id est sol · XLV · cum postea dominus seruum non presentauerit ad ipsum numerum reddat · et capitale quod si ętiam adhuc maior culpa fuerit quę seruo requiratur dominus serui non ut seruus soluat sed ut ingenuus tota lege super se soluiturus haccipiat. quod si seruus absens fuerit cui aliquid inputauerit dominus serui ad repetentibus testibus presentibus secretius admonire debet · ut si seruum suum infra septem noctes debeat presentare. quod si non fecerit tunc repetens solem ille cum testibus collecit · et si alias septem noctes ipsum seruum non presentauerit tertia uice adhuc ille spatium dare debet id est ut totus numerus ad uiginti huna nocte ueniat quod si post · III · placitos ipsum seruum noluerit legatum suppliciis et eis singulos placitos solem culcauerit ·tunc dominus serui omnem repetitionem sicut superius diximus; non qualem seruus sed qualem ingenuus si hoc admisit talem conpositionem repetenti restituat ·

Si uero ancilla in tale crimina inculpatus unde seruus castrare debuera redebuerat · CCXL denarios · id est sol · V conuenit pro ipsa dommus reddat · aut · CC · XLII · ictos haccipiat flagellorum ·

Siquis cum seruo alieno negotiauerit · DC · denarios qui faciunt sol · XV · culpabilis ·

XLI · DE HOMICIDIIS INGENUORUM ·7 ‖

18 v Siquis ingenuum Francum aut barbarum hocciderit qui lege Salica uiuit · VIII · denarios qui faciunt sol · CC · culpabilis ·

Siue eos in puteum aut in aqua miserit · XXIIII · denarios qui faciunt sol · DC · culpabilis ·

Si uero eos de callis aut de rama super cooperuerit · XXIIII · denarios qui faciunt sol · DC · culpabilis ·

Si uero eos qui in truste dominica est hocciderit · XXIIII · denarios qui faciunt sol · DC · culpabilis

Si uero eos aut in aqua aut in puteum miserit · LXXI · qui faciunt sol · I CCC · culpabilis ·

Si uero eum de callis aut de rama cooperuerit · XXII · denarios qui faciunt sol · I DCCC · culpabilis ·

Si uero aliquis homo conuiua regis hoccisus fuerit · XII · denarios qui faciunt sol · CCC · culpabilis ·

Si uero Romanus homo possessor hoccisus fuerit · IIII · denarios · qui faciunt sol · C · culpabilis ·

Siquis homo inuentus in quadruuium sine manus et sine pedes qui inimici sui dimiserint et eum hocciderit · IIII · denarios · qui faciunt sol · C · culpabilis ·

Siquis hominem ingenuum in puteum iactauerit et uiuus exinde exierit · IIII · denarios qui faciunt sol · C · culpabilis ·

Siquis puellam ingenuam hocciderit · VIII · denarios · qui faciunt sol · CC · culpabilis ·

Siquis mulier ingenua postquam infantes habere cęperit hocciderit · XXIIII · denarios qui faciunt · sol · DC · culpabilis ·

Post medietate quod infantes non potest habere · VIIII · denarios qui faciunt sol · CC · culpabilis ·

Siquis puerum crinitum hocciderit · XXIIII · denarios · qui faciunt sol · DC · culpabilis ·

Siquis puellam ingenuam hocciderit · VIII · denarios qui faciunt sol · CC · culpabilis ·

· XLII · DE HOMICIDIIS A CONTUBERNIO FACTO ·

Siquis collectum contubernium in domo sua adsallierit et ibidem ipsum hocciderit · LXXII · denarios · qui faciunt sol · I DCCC · culpabilis ·

Si uero in truste dominica ille qui hoccisus est non fuerit · XXIIII · denarios qui faciunt sol · DC · qui eum hocciderit culpabilis ·

Si uero corpus hoccisi hominis usque ad tres uel amplius habuerit plagas tres · quibus inculpatur quod in eo contubernio fuisset probantur lege superius conprehensa singillatim cogatur exsoluere. alios uero tres de eo contubernio · II DC · denarios ·

hoc est nonaginta sol singuli eorum · soluerent · et tre adhuc in tertio loco de eo contubernio · $\overline{I}$ · octingentos denarios qui faciunt sol · XLV · soluat.

De Romanos hoccisos ue litus hac lex mediętatem soluat.

Siquis uillam alienam expoliauerit · et · III · inuaserit · $\overline{II}$ D · denarios · qui faciunt sol · (XLII) · LXII · culpabilis ·

XLIII · DE HOMICIDIIS IN CONTUBERNIO FACTO ·/

Siquis in conuiuio hubicumque fuerint et ex ipsis interfectus fuerit hoc est ut illi qui remanent hunum conuictum de se dare debent aut toti mortuos coniectent quia lex usque ad septem
f. 29 r qui fuerint in conuiuio illo plus quam · VII · ‖ fuerunt Non omnes teneant obnoxius · sed quibus fuerit adprobatus illi secundum legem conponant ·

Siquis uero foris casa siue inter genua siue in agro positum a contubernio fuerit hoccisus et tres uel amplius habuerit plagas hoc est ut tres de eo contubernio qui adprobatus fuerit singuli mortem illius coniectent · et tres plures de eo contubernio qui adprobati non fuerint · $\overline{I}$ CC · denarios · id est sol · XXX · soluant · et tres adhuc de eo contubernio · DC · denarios hoc est sol XV · soluant ·

XLIIII · DE REB; SICUT ADSOLET

Homo moriens et uidua dimiserit qui eam uoluerit haccipere antequam haccipiat ante thunzinum aut centenario mallum indicant et in ipso mallo scutum habere debet · tres homines tres causas demandare debent · tunc ipse qui eam haccipere debet · III · sol atque pensantes et đenrs habere debet · et · III · adherint qui sol pensare uel probare debeant et hoc factum si eis conuenerit haccipiat ·

Si uero istud non fecerit · $\overline{II}$ D · denarios qui faciunt sol · LXII · cui reipe debuntur exsoluere ·

Si uero superius quod diximus omnia secundum legem impleuerunt · III · sol ille cui reipe debuntur ·

Si nepos sororis filius senior nepos fuerit ille haccipiat.

Si nepos non fuerit neptis filius senior ipse haccipiat.

Si uero neptis filius non fuerit consobrinus filius tui ex materno genere uenit ipse haccipiat.

Si uero nec consobrini non fuerint tunc aúunculus $\overline{frs}$ mater ipse haccipiat.

Si uero ne auunculus non fuerit · tunc $\overline{frs}$ illius qui eam

muliere ante habuit si in hereditate uenturus est res ipsas ipse haccipiat ·

Si nec ipse frater non fuerit qui proximior fuerit extra superius nominatos qui singillatim secundum parentelam sunt hereditatem illius mariti defuncti non fuerint ipsas res illius haccipiat · iam depost sextum genuculum si non fuerit in fisco res ipsas uel causa orta fuerit collegatos modis obseruatur ·

XLV̊· DE MIGRANTIBUS ·/

Siquis alienam uillam migrare uoluerit ut hunus quisque aliqui de ipsis qui in uilla consistunt eum suscipere uoluerint si uel hunus ex ipsis extiterit qui contradicat migrandi ibidem licentiam non habeat ·

Si uero contra dictum hunius uel duorum · in uilla ipsa adsedere presumpserit tunc testare debet · et si noluerit inde exire ille qui ei testet cum testibus ei debet testare ut iterum in decem noctes exeat · Si adhuc post decem noctes iterum debet ad eum uenire et ei testare ‖ ut iterum in decem noctes exeat · Si adhuc f. 29v noluerit exire · iterum tertio decem noctes ad placitum addat · et si · XXX · noctes impleantur si nec tunc exire noluerit tunc eum manneat ad mallum et testes suos in singula placita qui fuerant pristum sibi habeat isti ipse cui testum est noluerit uenire et eum aliquas sonies non tenuerit · et ista que superius diximus secundum legem testatur · Tunc ipse qui testauit super furtunam suam ponat et roget graffione · ut haccedat ad loco et eum inde expellat et qui legem noluit audire quod ibidem laborauit amittat et insuper · Ī CC denarios qui faciunt soĩ · XXX · culpabilis ·

Si uero qui migrauerat et ei infra · XII · menses nullus testatus fuerit hubi admigrauit securus hubi alii uicini maneat.

· XLVĨ · DE ADRAMIRE;

Hoc conuenit obseruare ut thunzinus aut centenarius indicant et scutum in ipso mallo habere debet · et · III · homines · III · causas demandare debent in ipso mallo et postea requirat hominem q̄ue non pertineat et sic fistuca in lesum iactet · et ipse in cuius lesum iactauit fistuca de furtunam suam quantum uoluerit dare aut totam furtunam cui uoluerit dare ipse cuius lesum fistucum iectauerit ipse in casam ipsius manere debet et ospites · III · suscipere debet et facultatem suam habere debet et postea cui istum creditum est ista omnia cum testibus collegere debeant · postea aut ante rege aut in mallo legitimo illi cui furtunam suam deportauerit reddere debet haccipiat et in mallo et ipso ante · XII · ipse quos credidisse deputauit in lesum

iectet Nec minus nec maius nisi quantum ei creditum est et si contra hoc aliquid dicere uoluerit debent · III · testes ueraces dicere quod ibi fuissent in malum quem thunzinus aut centenarius indixerunt · et quomodo uidissent · hominem qui furtunam suam dare uoluerit et in lesum iam que elegit fistucam iactare · et denominare debet qui furtunam suam in lesum iactatur et illum quem heredem apellat semel nominet · et alii · III · testes iuste dicere debent quod in casa illius qui furtunam suam donauit ille in cuius leso fistuca iactata est ibidem mansissent et hospites · III · uel amplius ibidem collegisset et pauisset et hospites illi · III · uel amplius de susceptione grãs egissent et testes collegissent · Ista omnia illi alii · III · testes iurare dicere debent et de hoc quod in mallo ante rege uel legitimo mallo publico
f. 30r ille qui haccepit in lesum ‖ furtunam suam aut ante rege aut in mallo publico legitimo hoc est in mallo largo · ante | theuda aut ante thuzino furtuna illa quos heredes apellauit publice coram omnibus fistucam in lesum iactasset hoc est noue testimonia uel testes ista omnia debent adfirmare;

· XLVII · DE FILTORTIS QUI LEGE SALICA UIUUNT ·/

Siquis seruum aut ancillam caballo bouem uel qualibet rem cum altero agnouerit mittat eum in tertia manu et ille aput quem cognoscitur debet adramire et sic citra Ligare · aut Carbonarius · iam commanent qui agnoscit in noctes · XLII · placitum faciat et in ipso placito quanti fuerint qui caballo ipso aut uendiderint aut cambiauerint aut fraudasset in solutione dederunt omnia inter placitum istum communiant · hoc est hunus quisque qui cum negotiatoribus alterum admoneat · et siquis admonitus fuerit et sunnis non detenuerit et ad placitum uenire distulerit ille qui cum eo negotiauit mittat · III · testes quomodo ei mandasset ut ad placitum uenire alterius · III · quod (b)ublice ab eo et huniter negotiasset istud si fecerit exit de latrocinio · Ille qui non uenerit super quem testes iurauerunt ille erit latro illius qui agnoscit et precio reddat illi qui cum eo negotiauit et secundum legem componat illi qui res suas agnoscit · istud omnia in illo mallo debet uenire hubi ille est caballus super quem res ille primitus fuerit agnita aut in tertia manu fuerit posita quod se trans Legere aut Carbonarias manent cum quibus res agnita fuerit in LXXX · noctes lex ista omnimodis custodiatur ·

· XLVIII · DE FALSO TESTIMONIO ·/

Siquis falsum testimonium prebuerit · DC · denarios qui faciunt sol · XV · culpabilis ·

Si cuiuscumque aliquid fuerit inculpatum et periurasse fuerit adprobatus · XV · sol̄ componat ·

Ipse uero cuius adprobatum fuerit · exceptis capitale et dilatura sol̄ · XV · culpabilis ·

· XLV̊IIII · DE TESTIBUS;

Siquis testes necesse habuerit ut donet et fortasse testes nolunt ad placitum uenire ille qui eos necessarium habet satis facere mannire illos debet cum testibus ad placitum ut ea qui nouerit iurati dicant si uenire noluerint et eos sunnis non tricauerint hunius illorum · DC · denarios qui faciunt sol̄ · XV · culpabilis ·

Si uero presentis noluerint iurati dicere ea que nouerint et forbannati fuerint · hunus quisque illorum · DC · denarios qui faciunt sol̄ · XV · cũp ·

· L̊ · DE FIDES FACTAS ·/

Siquis ingenuus aut litus alterum fidem fecerit .'tunc ille ‖ cui f. 3
fides facta est in XL noctes aut quomodo placitum fuerit quando fidem fecit ad domum illius qui fidem fecit cum testibus uel cum illis qui precio adpreciare debet et si noluerint fidem factam dissoluere · DC · denarios qui faciunt sol̄ · XV · culpabilis ·

Supra debito uero q̃ue fecerat si adhuc noluerit conponere debet et ad mallum mannire et sic **tı|cantıdıoſ** mall(e)re · Rogo te thunzinus ut **ınſtıgante** cuius cassatium meum illo qui fidem michi fecit et debitum dedit · tunc nominare debet qualem debitum uel hunde fidem fecit · et thunzinus dicere debet · **ınſtıgante** ego illum in hoc quod lex Salica habet · et tunc ipse cuius fides facta est debet testare ut nulli alteri nec soluat nec pignus donet subitionis antequam illum adimpleat quod ei fidem fecit · et ipse dicat cum testibus ambulare debet et rogare sibi debitum soluere · et si hoc noluerit soluere solem ei collecit · tunc si ei solem culcauerit · III · sol̄ super debitum superiore reddat · Adhuc addit istud usque ad · III · uices · per III · nondenas facere debet qui super · III · ista omnia et noluerit adhuc componere usque sol̄ · VIIII · noue debitus ascendat · id est ut per singulas ammonitiones uel solem collegato · III · sol̄ adcrescat ·

Siquis fidem factam ad placitum legitimo facto noluerit soluere · tunc ille cuius fides facta est ambulet ad graffione loci illius in cuius pago manet et adprehendat fistuco et dicat uerbis graffio · homo ille michi fidem fecit qui legitimi habeo illo et admallatum in hoc quod lex Salica habet et continet ego supra me et

furtuna mea pono quod securus mitto manu in furtuna mea quę dicat de causa quantum ei fidem fecit. Tunc graffio colligit · VII · rationeburgiis et sic cum eum ad domum illius qui fidem fecit ambulet. Si presens est qui fidem fecit sic dicat qui ad presens est uoluntate fecisti et eligite duos quos uolueris idoneos ratione- burgiis hís usque soluere debes expreciare debeant · et hoc debes secundum pretium satisfactionem quod si audire noluerit presens aut absens tunc rationeburgiis adpreciato pretio quantum ualuerit precius quod dedit hoc de furtuna illius tollat et de ipsam legem quam debet duas partes graffio frido ad se recollegat. Si tamen si fredo istam de ipsam causam non fuerit solutum · si graffio rogatus fuerit et sunnis eum non detenuerit · aut certa ratio do-
f. 31r minica et distulerit quod non ambulet neque mittat qui ei ‖ iustitia ex lege reddat de uita culpabilis esse debet ut si quantum ualuerit redemat ·

· L̊I · SIQUIS GRAFFIONEM AD RES ALIENAS INUITAUERIT ·/

Et legitimo eo iectatum aut admallatum non habuerit ille qui eum rogat ut iniuste tollat antequam legitime admallatus fuerit aut fides ei facta fuerit · VIII · denarios qui faciunt sol̊ · CC · culpabilis iudicetur ·

Ille uero qui rogat graffione iniuste aliquid confescare CC · sol̊ culpabilis iudicetur.

Si uero graffio supra legem aut debitum aut aliquid presumpserit aut se redemat aut de uita componat ·

LI̊I · DE REM PRĘSTITAM ·/

Siquis alteri de rebus suas aliquid prę̊stiterit et ei noluit reddere sic eum debet admallare cum testibus ad domo illius cui res suas prę̊stitit accedat et sic contestetur qui res meas noluisti reddere quas tibi prę̊stiteram in hoc eas teneas nocte ista quod lex Salica habet sic ei solem collecit · si nec tunc noluerit reddere adhuc septem noctes ei spatium donet et ad septem noctes similiter ei contestetur sicut ante fecerat in nocte proxima in hoc quod lex Salica habet res suas tenere debeat si nec tunc nolu̇erit reddere nec fidem facere reddendi super debitum ei qui prę̊stitit ut super illos VIIII · sol̊ quia per singulas admonitiones quę̊ritur · DC · denarios qui faciunt sol̊ · XV · adhuc amplius culpabilis iudicetur.

LI̊II · DE Ę̊NEUM MANUS REDIMENDUM ·/

Siquis ad enium admallatus fuerit forsitan conuenit ut illi qui mallatus est manum suam redemat et iuratoris donet. Si

talis causa est unde legitime · DC · denarios qui faciunt sol XV · debeat. Si probatus fuisset · CXX denarios qui faciunt sol · III · ultimam manum suam redemat ·

Si plus ad manum redimendam dederit fridus graffione soluatur · quantum de causa illa conuinctus fuisset redditurus erat ·

Si uero causa fuerat qui · XXXV · sol si adprobatus fuisset poterat culp iudicare · et si conuenerit ut manu sua redemat · sol · VI · donet ·

Quod si amplius dederit frid graffione soluatur quantum de causa si conuinctus fuerit redditurus erat sed ad redemptione de manu redimenda usque ad lieude sic perueniat ·

Si uero lieude altera alteri reportauerit et eum ad enium mallatus habuerit et conuenit ut iuratores donet manu sua redemat · I̅ CC denarios qui faciunt sol · XXX · manum suam redemat.

Quod si plus aliquid dederit fredum de ipsa lieude ipsius graffione requiratur.

LIIII · DE GRAFFIONE HOCCISO; ||

Siquis graffionem hocciderit · XXIIII · denarios qui faciunt sol · DC · culpabilis · f. 31v

Siquis saceborronem et graffionem hocciderit qui puer regius fuerit · CCC · sol culpabilis ·

Siquis saceborronem ingenuum hocciderit · XXIIII · denarios qui faciunt sol · DC · culpabilis ·

Siquis saceborronem in singulis malbergis plus quam tres non debent et si de causa aliquid de quod ei soluetur factum dixerit · hoc ad graffione non remouatur · hunde illis securitatem fecerint ·

LV · DE CORPORIBUS · EXPOLIATIS · / LV ·

Siquis corpus hoccisi hominis antequam in terra mittatur in furto expoliauerit. · II̅ D · denarios qui faciunt sol · XLII · culpabilis ·

Siquis corpus iam sepulto effodierit et expoliauerit · usque ad die illa quam ille cum parentibus ipsius defuncti conueniant ut et ipsi pro eo rogare debeant ut ei inter omnes liceat haccedere · et quis antequam componat aut panem aut hospitalem dederit · DC · denarios qui faciunt sol · XV · culpabilis · tamen auctor sceleris qui admisisse probantur aut fodisse debet · VIII · denarios qui faciunt sol · CC · culpabilis ·

LV̊I ·

Siquis ad mallum uenire contempserit aut quod ei a rationeburies iudicatum fuerit adimplere distulerit · Si nec de conpositione · Nec de enio · Nec de ulla lege fidem facere uoluerit tunc ad regis presentia eum mannire debet · et ibi duodecim testes per singulas uices · III · iurati dicant quod ibidem fuissent hubi rationeburies iudicauer̃ aut ad ęnium ambulauerit aut fidem de conpositione fecerit et ille dispexerit · Iterum alii · III · iurarent quod ibidem fuissent illa die quando rationeburies iudicauerunt · aut de lege aut per conpositione se diceret hoc est de illa die in XL · noctes in mallo iterum uiolenter alligauerit et nullatenus legem uoluit implere. Tunc eum debet mannire ante regem · hoc est in noctes · XIIII · et tres testimonia iurare debent quod eum mannisset · et si nec tunc uenerit · VIII · testimonia qui ibi fuerunt hubi culcat solem tunc ei ista omnia inuenerit · sic eum admallat · et ille admallatus ad nullum placitum uenire noluerit tunc rex ad eum qui mannitus est eum extra sermone suo ponat tunc ipse culpabilis et omnes res suas erunt et qui eum aut pauerit aut hospitalem collegerit sibi uxore sua propria · DC · denarios qui faciunt sol̃ XV · cul̃p · donec omnia qui ei legibus inputatur modis omnibus componat.

· LV̊II · DE RATIONEBURIES ·/

Si rationeburies in mallum resedentis dum causas inter duos discutent legem noluer̃ dicere · debes eis dicere ab illo qui causa prosequitur hic ego uos tangane ut legem ‖ dicatis secundum lege Salica quod ille noluerint · VII · de illis rationeburies collegato sole · III · sol̃ soluant · quod si nec legem dicere noluerint · Nec · III · sol̃ fidem facere tunc solem illius collegatus hoc est denarios sol̃ · cul̃p ·

f. 32 r

Si uero ille rationeburię sunt et non secundum legem iudicauerunt ei quem contra sententia addiderunt causa sua agat · et si eis potuerit adprobare ut non secundum legem iudicauer̃ · DC denarios qui faciunt sol̃ XV · cul̃p ·

· LV̊III · DE THEUNETRUDA ·/

Siquis hominem hocciderit et totam facultatem non habuerit hunde tota lege impleat · XII · iuratores donet quod nec super terra neque subtus terra qui de facultate non habeat quam donauit et postea debet in casa intrare · et de · IIII · angulos terrę in pugno colligere et sic postea in duropelle · hoc est in limi-

or

tare stare debet et casa hac planssi de sinistro manu de illa terra transe escapulas iactare super illo quem proximiore habet parente quod si tam pro illo et mater et frater persoluerunt tunc super sororem matris aut super suos filios debet illa terra iactare · quod si ille non fuerit de illa terra iactata id est super tres de generationem patris qui proximiores sunt et sic postea in camisa discinctus discalciatus palo in manu sibi psallire debet ut pro mediętate quantum de conpositionem id est ut quantum lex addicat · ille · III · sol (so)luant · et ille alii qui de paterno ·/

LVIIII · DE ALODIS ·/

Siquis mortuus fuerit et filios non dimiserit si mater sua superfuerit ipsa in hereditate succedat.

Si mater non fuerit et fratrem aut sororem dimiserit ipse in hereditatem succedat ·

Si isti non fuerint tunc soror matris in hereditate succedat. et si de illis generationibus quicumque fuerit proxim[s] · ipse in hereditate succedat.

De terra uero nulla in muliere portio hereditas est · sed in uirili sexu qui fratres fuerint totam terram pertineant.

LX · DE EO QUI SUA PARENTELA TOLLERE UOLU[erit] ·

In mallum ante thunzinum ambulare debet · IIII[or] · fustos salicinos super caput suum frangere debet · et illos in · IIII[or] · partes in mallo iactare debet et ibi dicere quod si iuramento et hereditatem de tota regione illorum tollat. et sic postea si aliqui de suis parentibus aut moriatur aut hoccidatur. Nullam ab illum nec conpositio nec hereditas pertineat.

Si uero illi aut moriatur aut hoccidatur. Conpositio ad fisco perueniat ·

LXI · DE CAROEN ·/ ‖

Siquis alteri de manu per uirtutem aliquid tulerit desuper illam rem in caput reddat et ille · Ī CC denarios qui faciunt sol · XXX · culpabilis · f. s

Si uero quicumque desuper hominem in tertia manu miserit et ei per uirtutem tulerit · Ī CC denarios qui faciunt sol · XXX · culpabilis ·

· LXII · DE CONPSCIO HOMICIDIUM ·/

Si cuiuscumque pater hoccisus fuerit conpositionem homicidii mediętatem filii collegant · alia mediętate parentes propinqui qui sunt ad se recollegant · uel inter se diuidant ·

LX̊III · DE HOMINE IN OSTE HOCCISO.

Siquis hominem ingenuum in oste hoćciderit cui fuerit adprobatum · XXIIII · denarios qui faciunt sol̃ · DC culpabilis ·

Siquis in truste dominica qui hoccisus fuerit . I DCCCC denarios qui faciunt sol̃ · LXX · culpabilis ·

LX̊IIII · DE HERBURGIUM ·

Siquis alteri herburgium clamauerit hoc est **ftrioportio** aut illum qui aęneum portat hubi strias concinunt et non potuerit adprobare . I̅ CC · denarios qui faciunt sol̃ XXX · culpabilis ·

Siquis mulierem striam clamauerit et non potuerit adprobare I̅ CC denarios qui faciunt sol̃ · XXX · culpabilis ·

LXV̊ · DE CABALLUM EXTRA CONSILIUM DOMINI SUI DECOTATUM ·/

Siquis caballum mortuum extra consilium domini sui decotauerit · et interrogatus confessus fuerit ·'caballum in simblum reddat ·

Si uero contra uoluntatem domini sui decotauerit et ei fuerit adprobatum · exceptis capitale et dilatura · I CC · denarios qui faciunt sol̃ · XXX · culpabilis ·

Beschreibung der Handschrift.

Pergament-Codex der Pariser National-Bibliothek Fonds latin nr. 9653, früher N(ouvelle). A(cquisition). 50 und Supplément latin nr. 65, zält 162 (oder vilmer 163, da Bl. 4 in der Zälung widerholt ist) Blätter, welche, unten und an der Seite beschnitten, 0,314 m. in die Höhe und 0,219 m. in die Breite meßen. Der Codex ist aus drei ganz verschidenen Bestandteilen zusammengesetzt.

1) Blatt 1. 2 nebst 161. 162, welche voranzustellen sind, eingeklebt, aus dem vierzehnten Jarhundert.

2) Bl. 3—37.

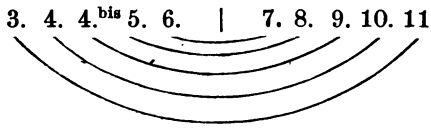

ein Quinio, noch aus dem neunten Jarhundert, alles folgende aus dem zehnten. Bl. 12 bis 15 bilden einen Binio, mit · I̊I · bezeichnet; 12 und 13 sind mit dunklerer Dinte geschriben.

Bl. 16 bis 31 sind zwei Quaternionen, mit · II̊I · und · III̊I · bezeichnet. Dann folgt die Lage 32 bis 37.

3) Bl. 38 bis 160 aus dem zehnten Jarhundert.

Bl. 38 bis 149 sind vierzehn Quaternionen, von welchen 62 bis 69 als Q̄R̄ IIII bezeichnet ist; 61^{v} ist die Zal III abgeschnitten.

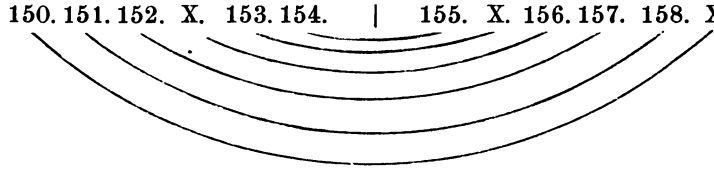

Blatt 150 gehört nach 158.

Bl. 1. 2 und 161. 162 sind vierzigzeilig. Die Blattseiten 3^{r} bis 37^{v} haben je 28, 38^{r} bis 160^{r} je 25 bis 26 Zeilen.

Inhalt.

Bl. 1 und 2 enthalten, als Fortsetzung von 161. 162, in je zwei Spalten Iustinians Institutionen Buch III tit. 12 bis 15, an den Rändern mit der Glossa ordinaria des Franciscus Accursius versehen. Bl. 1^{v} ist ganz verklebt.

Bl. 3^{r} bis 22^{r} die Lex Borgundionum.

Bl. 22^{r} bis 32^{v} die Lex Salica in 65 Titeln.

Bl. 32^{v} bis 33^{v} das Capitulare Aquisgranense vom Jar 817.

32^{v} INCIPIUN̄ CAPITULA QUE̦ LEGIB · ADTENTA S̄ | QUE̦ ET MISSI ET COMITES HABERE ET CETERIS NOTU̇ FACERE DEBENT · IN PRIMO | CAPITŁO DE HONORE ECCLESIASTICO

Siquiſ aut ex leui causa · · · · adp̄ſūpſerint., s. Monum. Germ. III = Legg. I p. 210 n. 1 Z. 19—29.

Nach Blatt 32 ist ein Blatt ausgeschnitten.

Bl. 33^{r} bis 33^{v}. Lx · ictib; uapulent · · · ad cauſam ſuā teſteſ | habere, s. Mon. Germ. Legg. I p. 213 n. 18 Z. 33—46; n. 19—21; n. 10 p. 211 Z. 50—212 Z. 18.

Bl. 33^{v} bis 37^{v} = Isidori origg. V capp. 1—27.

33^{v} INCIPIUNT CONCORDIAS CANONICE · UEL LEGES ROMANORUM;

Bl. 38^{r} ist leer, nur steht oben, als Federprobe, calūnioſuſ eſt qui ſcie^{n}ſ ꝑdenſ qui ipſe fraudē negotiū | alicui comparat. (aus Pauli sententiae).

Bl. 38^{v} bis 160^{r} Breuiarium Alarici.

Bl. 161^{r} bis 162^{r} Iustiniani institutiones III tit. 6 bis 11; Bl. 162^{v} ist zugeklebt. Die Fortsetzung bilden Bl. 1 und 2.

Verschreibungen finden sich in der Handschrift der Lex Salica folgende:

a für e	o für e
b für d	on für im
e für c, o	q für p
et für e	s für d
hun für uiu	t für c, i
i für a, e	u für e, n
m für in	CC für a.

Die Handschrift gehörte ursprünglich Jean Antoine Lescure an, dessen Familie aus Valence d'Agen stammte und der um 1575 bis 1585 schrib; sein Name steht Bl. 3^{r} und 4^{r} am Rande eingetragen. Von seinen Erben gieng der Codex an Claude Expilly über (geboren in Voiron in der Dauphiné 21. December 1561,

gestorben in Grenoble 25. Julÿ 1636). Auf dem unteren Rande der ersten Seite steht geschriben: 'Ab hæredibus Lescurij emptum habeo | Claudius Expillius Consiliarius et | Aduocatus generalis Regius in Senatu | Gratianopolitano 1609'. Auf derselben Seite ist das Bildniss des Claude · Expilly æt. 35 aufgeklebt, von Thomas de Leu (geboren 1562 in Paris, gestorben gegen 1620) gestochen mit der Unterschrift:

Voicy la merueille des ames,
L'honneur des doctes et guerriers,
Qui void changer ſes belles flames
En mille branches de lauriers.
pontaimeri. 1596.

Vgl. auch Steph. Baluzius, Capitularia Regum Francorum. Paris. 1677. Tom. I præfat. LXXX: 'Multùm etiam nobis profuerunt codices clariſſimorum virorum Claudij Puteani & Petri Pithœi, & Codex ampliſſimi viri Hieronymi Bignonii (in seiner Ausgabe der Lex Emendata von 1666), qui fuerat anteà primùm Ioannis Antonii Leſcurii, deinde ab illius heredibus emptus à Claudio Expillio. Eo autem uſum fuiſſe Ioannem Tilium patet ex variis locis, ubi emendationes manu ejus ſcriptæ ſunt ſuprà lineas, ut ille ſolebat.' Beschriben und benützt ist ferner die Handschrift von Pertz, Monumenta Germaniae III (1835) (= Legg. I) praef. p. XXIV, Archiv der Gesellschaft für deutsche Geschichtskunde VII (1839) S. 728. 731, von J. M. Pardessus in seiner Loi Salique (Paris 1843), Préface p. XXIV—XXV, nr. XXII; pp. 2. 35—66 (dazu die Nachvergleichung von Guérard, Journal des Savants 1843 p. 633), von Gust. Haenel, Lex Romana Visigothorum. (Lips. 1849) p. LXII. f. n. 27 und von J. H. Hessels und H. Kern (London 1880).

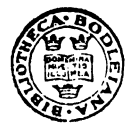

Druckfeler und Berichtigungen.

S. 1 Z. 5 v. u. setze Punctum nach XXIIII
S. 2 Z. 10 setze Punctum zwischen caballorum und uel — Z. 19 tilge Punctum nach filtortis
S. 3. l 1 setze Punctum nach uenerit — I 3. II 4. 8. 14. 18. 20. 21. lis · XV · · XL · · I · · DC · XXV · · DCC · · XVII · · DCC · · XVII · 16 setze .' vor usque
S. 4, 30 tilge Punctum nach · XXV
Der Titel II hat 35, nicht 31 Zeilen.
S. 4. III 2. 7. 19 lis · III · · C̄CCCC · XXXV · · I͡I · — 6 setze Punctum nach iudicetur und Z. 8 nach capitale — 20 lis iudicętur · — IIII 2 tilge Punctum vor anniculum — 3. 5 setze Punctum nach excep̄ und culpabilis
S. 5 VII 1. 4. 7 tilge Punctum vor CXX · und denarios — 2 setze Punctum nach culpabilis
S. 6, 13 setze Punctum vor DC — 22 lis · X ·
S. 7 XI 6. XIII 8 tilge Punctum nach cuīp und culpabilis — 17 lis · I͡I D
S. 8 setze Punctum nach XI͡IIII — XVI 5 lis *spicar*ium — 6 setze Punctum nach LXII
S. 9 setze Punctum nach XVII — 9, 2. 13 setze Punctum nach culpabilis — 11 tilge Punctum nach intrauerit — XVIII lis HACC(U)SAT · — Z. 2 lis · LXII · — XVIIII 4 setze Punctum nach culpabilis
S. 10 XXII 2 lis · XV · — XXIII lis ASCENS// ·/
S. 11 XXVII 8 setze Punctum nach mederit
S. 12, 4 lis I̅ DCCC und 9 faciunt — 11 lis I͡ DCCCC · und cap̄t XXVIII 7 lis · LXII · — 8 setze Punctum vor cuīp ·
S. 13 XXVIIII 1 lis émancada — 3 tilge Punctum nach policem — 8 lis · XXXV · — XX̊X 8 lis senarios
S. 14 XX̊XIII 8 lis · I͡ DCCC · — XXXIIII 9 setze Punctum nach culpabilis — lis · XX̊XV ·
S. 15 XXXVII 1 lis qualibet und Z. 13 · XXX · — XXXVIII 12 setze Punctum nach culpabilis
S. 16 lis · XXXVIIII · — 8 tilge Punctum nach debent — X̊L 11 lis maioris und Z. 13 únde

Ausgaben der Lex Salica von Alfred Holder.

Lex Salica mit der Mallobergischen Glosse nach den Handschriften von Tours — Weissenburg — Wolfenbüttel und von Fulda — Augsburg — München. gr. 8. geh. n. ℳ 2.80.

——— emendata. Nach dem Codex Vossianus Q. 119. gr. 8. geh. n. ℳ 2.—

——— mit der Mallobergischen Glosse nach dem Codex Lescurianus (Paris 9653). gr. 8. geh. n. ℳ 1.20.

——— mit der Mallobergischen Glosse nach der Handschrift von Sens — Fontainebleau — Paris 4627. gr. 8. geh. n. ℳ 1.60.

——— mit der Mallobergischen Glosse nach den Handschriften von Besançon — Sanct-Gallen 731 und Johannes Herold. gr. 8. geh. n. ℳ 3.60.

——— emendata. Nach dem Codex von Trier — Leijden (Vossianus Lat. Oct. 86). gr. 8. geh. n. ℳ 1.60.

B. G. Teubner in Leipzig.

LEX SALICA

MIT DER

MALLOBERGISCHEN GLOSSE

NACH DEN HANDSCHRIFTEN

VON

BESANÇON-SANCT-GALLEN 731 UND IOHANNES HEROLD

HERAUSGEGEBEN

VON

ALFRED HOLDER.

LEIPZIG,
DRUCK UND VERLAG VON B. G. TEUBNER.
1880.

BEQUEATHED TO THE UNIVERSITY
BY SIR PAUL VINOGRADOFF 1926

Die Handschrift

von

Besançon-Sanct-Gallen 731.

235 INCIPIT : PROLOCUS : LEGIS : SALICE

GENS : FRAN :|CORum · inclita. auctorem · deo · condita. fortis in arma firma pace. fetera : profunda · in consilio. corporia · nubilis · incolomna · candore furma · egregia.

Aut dax · uelux. et aspera · ad catolica · fidem · conuersa · et munus ab heresa · ;

Dum adhuc · teneretur barbaro. inspirante · deo inquerens · scienciam. clauem · iusta · morem · suorum · qualitatem desiderans. iusticiam costodiens · pietatem

Dictauerunt · Salica · legem per proceris · ipsius gentis · qui tunc ·
236 tempore · ‖ eiusdem · aderant · rectoris. aelecti · de pluribus uiris quattuor · his · nominibus Uuisogastis. Bodogastis · Salicastis et Uidogastis. in loca cui · nominancia. Salicagme Bodecagme · Uuidochaamni · qui per tris mallus · conuenienti · omni · causarum · originis · soliciti · discuciendo · tractantis · de singulis · iudiciū decreuerunt · hoc modo adhuc · deo fauendi · Rex · Francorum · Chlodouius · turrens. et pulchrar primus. accipit · catolicum baptismum · et quod menus · in pactum habiatur · hedonium · peper culsus · regis · Chlodouio et Chilberto · et Chlotthario fuit · licites. emendatum. uiuat · qui Francus deligit Xp̃s eorum · regnum · costodiat. rectores · eorundem lumen sui graciam. repleat exercitum · pgat · fidem munimenta · tribuat paces gaudia · et felicisitatem · tempora. dominancium dominus Ihesus pietatem concedat · ; haec est enim · gens · qui fortis · dum esset robore · ualida · Romanorum. iucum durissimum de suis · ceruicibus excusserunt · pugnandum · adque · post ·
237 agnicionem · baptismi · ‖ Sanctorum · martirum · corpora · quem · Romani · igni · concremauerunt · uel ferro · truncauerunt · uel bisties · lacerando · progecierunt · Franci · super · eos · aurum · et labides · preciosus · ornauerunt · ;

EXPLICIT PROLOCUS · LEGIS SALICE.

INCIPIVNT : CAPITVLA : LEGIS SALICE · DIÆ · MERCORIS PROXIMO ANTE KŁ NOVBRIS · IN ANNO XXVI · REGNI · DOMNO NOSTRO GLORIOSISSIMO · CAROLO · REGE.

I De mannire
II De furtis · porcorum ·
III · De furtis · animalium ·
IIII · De furtis · ouium ·
V · De furtis cabrarum ·
VI · De furtis · canum ·
VII De furtis · auium ·
VIII De furtis · arborum ·
VIIII De furtis · abium ·
X · De damnum in messe uel in qualibit · clausura ·
XI · De seruis · uel mancipies · furatis ·
XII · De furtis · ingenuorum · uel effractoris · ; ‖
XIII · De furtis · seruorum · uel effractoris · p. 21
XIIII · De raptum ingenuorum · uel mulierum ·
XV · De his qui alterius muliere tollit uiuo marito ·
XVI · De superuentis · uel expoliacionebus q̃ homiñ ingenuum expoliat;
XVII · Siquis uillam alienam adsaliret aut expoliaueret;
XVIII Siquis hominem mortuum exfodiret · ;
XVIIII · Siquis · corpus in furtum expoliaueret antequam · in terre mitatvr;
XX · Siquis casam super homiñ dormientem incenderit
XXI Siquis spicarium aut mafolum cum annona incenderit
XXII Siquis alterum · uoluerit occidere et colibus faliret
XXIII Siquis hominem ingenuum de fuste percusserit ·
XXIIII Siquis hominem innocentem · ad regem · accusat ·
XXV · De maleficiis qui alterius erbas dediret ·
XXVI De manum mulieris · extringenda ·
XXVII De naue qui sine · permisso domini · sui mouet ·
XXVIII De asco deintro · claue furato ·
XXVIIII De furtis · in molino comissis ·
XXX De his qui alterius sclusa rumpit
XXXI De humicidiis paruulorum ·
XXXII De femina · postquam infantis habet · occiderit ·
XXXIII De femina post medietate · occiderit · ‖
XXXIIII De negliencïis · paruolorum · p. 22
XXXV De puero tunsorato ·
XXXVI · De adulteriis · ancillarum ·

XXXVII De libertus · ingenuios demissus
XXXVIII De furtis · diuersis
XXXVIIII Siquis messem · aliena · metit ·
XL Siquis campo · alieno lino furaueret ·
XLI · Siquis prado alieno segauerit ·
XLII Siquis ortum alienum in furtum egressus fuerit ·
XLIII Siquis uiniam · alienam · in furtum uindmiauerit ·
XLIIII Siquis retem · de anquilis · de flumen furauerit ·
XLV · Siquis screonam qui clauem habet infregeret ·
XLVI Siquis campo alieno · arauerit
XLVII De ælogacionibus
XLVIII De dibilitatibus
XLVIIII De conuicies ·
L De uia lacina ·
LI · De ligaminibus ingenuorum ·
LII De uenacionibus
LIII De sepibus
LIIII Siquis per aliena · messe · erpece aut carro traxerit ·
LV Siquis per messe · expalmitante sine uia semita fecerit ·
LVI · Siquis in curte · uel in casa · per malo ingenio · in furto · aliquid · miserit · ; ‖
LVII De humicidiis seruorum · uel expoliacionibus
LVIII Siquis seruum alienum baptit ·
LVIIII Siquis seruus · hominem ingenuum occiserit ·
LX Si quis homo ingenuus letum alienum expoliauerit ·
LXI De quatropedis se hominem occiserit ·
LXII De uistigio menando ·
LXIII De furtis · caballorum · ;
LXIIII De caballo alieno extra permisso domini sui ascenso aut scurtato ·
LXV De placatoribus
LXVI Siquis seruus · alienus furatus fuerit
LXVII *Siquis hominem ingenuum plagauerit hoc est uindederit* ·
LXVIII *Siquis · seruus · in furtum · fuerit · inculpatus* ·
LXVIIII · *De humicidiis ingenuorum* ·
LXX De humicidio(in) · contubernio factom ·
LXXI De humicidio ad contubernio facta ·
LXXII De homine · in oste · occiso ·
LXXIII De conpusicione · humicidium ·
LXXIIII De homine · ab inimicis truncato et p(o)stia interfectum
LXX(V)(IIII) De homine · de bargo · demisso · uel de furca ·
LXXVI De incenduda · basilica ·

LXXVII De expoliata · eclesia ·
LXXVIII De prb̄s uel diaconus · interfectus · ‖
LXXVIIII De reipus · seut solet homo moriens uiduam de- p.
miserit ·
LXXX/// · De migrantibus
LXXXI De fatumiris ·
LXXXII De filtorto ·
LXXXIII De falso testimunio ·
LXXXIIII Se alicui fuerit inpotatum quod periurasset ·
LXXXV De testibus q; necessaria habuerit dare
LXXXVI De fede facta ·
LXXXVII De eo qui grafionem : ad res · aliena iniusti inuitauerit ·
LXXXVIII De rem prestatam ·
LXXXVIIII De mano de//enio///// redemenda ·
L
LX(XXX) De eo qui grafione · occiserit
LXLI De eo qui ad mallum uenire · contempserit ·
LXLII De recemburgiis ·
LXLIII De alodes ·
LXLIIII De eo qui se de parentilla tollere uult ·
V
LXL//// De aroena
LXLVI De recemburgie
LXLVII De eo qui filiam alienam · spunsauerit et se retraxerit
LXLVIII De eo qvi · alterum · in pucium aut in pelicum inpincxerit ·
LXLVIIIIᵒ De terra · condempnata ·
C ·
////// De crenecruda · q; ad pagano tempore · obseruabant ·

DEO GRACIAS EXPŁ CAPITŁ ‖

IN NOMINE : DOMINI : NOSTRI : p. 25

IHESU XP̄I INCIPIUNT TITULUS LEGIS SALICE

I : DE MANNIRE

SIquis · ad mallum · legibus dominicis · mannitus · fuerit · et non uenuerit · se eum · sunnis · non detenuerit · soł · XV · culpabilis · iudicetur · ;

Illi uero · qui alio manit et ipsi · non uenerit · se eum sunnis ·
non detenuerit · soł XV · ei · cui · manuit · conponat · ;

II · DE FURTIS · PORCORUM

Siquis · purcellum · lactentem *de* cranne furauerit · et ei · fuerit · adprobatum. **mał · chranne chaltı · rechaltı** · soł. III · culpabilis iudicetur

Siquis purcellum · furauerit qui sine matre uiuere possit · et ei · fuerit · adprobatum · **mał himneſ theca** · soł · I · culpabilis iudicetur excep̃ capitale · et dilatura · ;

Siquis bimum porcum furauerit · **mał ın zımıſ ſuianı** · soł XV · culpabilis iudicetur · excep̃ capitale · et dilatura · ; ‖

243 Siquis uerrum · furauerit **mał · criſtıano** · soł XVII*ſ* culpabilis iudicetur · excep̃ · capitale · et dilatura ;

Siquis scroam ducaria · furauerit **mał reo dımıa** · soł XXVII*ſ* culpabilis · iudicetur excep̃ capitale et dilatura · ;

Siquis maialo · sagriuo furauerit · et illi · qui illum perdidit · hoc cum testibus potuerit adprobare quod sagriuus · fuisset · hoc est uotiuus **mał bart|cho · caımo** soł XVII*ſ* culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura;

Siquis maialo qui sagriuus · non fuerit furauerit · **mał bartho** siue **babanı** · soł *XVſ* culpabilis iudicetur · excep̃ capitale et dilatura

Siquis de gregem · XII · porcus furauerit · **mał taxaca** · soł · XXXV · culpabilis iudicetur excep̃ · (c̊)apitale et dilatura · ;

Siquis XV · porcus furauerit **mał ſunnıſta** · soł LXII*ſ* culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura;

Qui lex usque quinquagenta · porcus · excep̃ capitale · et dilatura unum iudicium · terminentur · ;

III DE FURTIS · ANIMALIUM

Siquis uitulum · lactentem · furauerit · **mał podor** aut **frı · ocho** soł · III · culpabilis iudicetur excep̃ capitale · et dilatura

Siquis annuculum usque ad bimatum furauerit · **mał · thın**
244 **zımuſ ‖ podor** soł XV · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis · bouem · aut uaca · furauerit **mał podor** | soł XV · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis taurum · gregem regentem furauerit · hoc est trispiliū q; de tris uillas · comunes uacas tenueret · et nunquam iunctus · fuisset · **mał · chegme n&eo** · soł · XLV · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura;

Siquis XII · animalia · furauerit **mał · foneſta** · soł //// LXII*ſ* culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

ET usque · XXXV unum iudicium terminentvr

IIII· DE FURTIS OUIUM·

Siquis · agnum furauerit **maſ · leue** · dinarius · VII · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura;

Siquis annuculum uel binum uerbecem furauerit · **maſ ınzımıſ** · soł · III · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Certe · se duos · aut tris · furauerit · **maſ f&uſ c&ho** · soł XXXV · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura;

Qui numerus usque quadragenta · sonuinito breuare;

Siquis · quinquagenta · uerbicis aut amplius · furauerit · **maſ f&o** · soł (·) LX · II*ſ* · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

V· DE FURTIS CABRARUM

Siquis tris cabras · furauerit · **maſ aper** soł · III · culpabilis iudicetur · excep̃ capitale et dilatura

Si super tris cabras · furauerit · **maſ · chan churda** · soł XV · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura p. 21

VI· DE FURTIS CANUM·

Siquis siusum magistrum furauerit · **maſ phuu|uichuuſ cornutū· nechana** · soł XV · culpabilis iud excep̃ capitale et dilatura

Siquis uueltrum · acutarium · furauerit **maſ chuno uano** soł XV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis · canem · pasturalem · furauerit uel occiserit · **maſ leodar dı** · soł III · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura · ;

VII· DE FURTIS AUIUM·

Siquis acceptorem · de arbore furauerit · **maſ hocticla** · soł · III · culpabilis iudicetur · excep · capitale et dilatura;

Siquis acceptorem · de pertica furauerit · **maſ ue|ganuf · antete** soł XV · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis acceptorem · deintro · clauem · furaueret · **maſ ortho fugıa** · soł XLV · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis sparuarium furauerit **maſ fun dulino** soł III · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura ·

Siquis cocco aut galina · furauerit · **maſ cannaſ uuıdo** · & **folam | phınam** · soł III · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis griuo · aut cecino domestico furauerit · **maſ orti fucla** · soł III · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura ‖

p. 246 Siquis aucello · de trappa furauerit · **mał hac fa|la** · soł XV · culpabilis iudicetur

VIII DE FURTIS ARBORUM

Siquis pummario · domestico · capulauerit aut inuolauerit soł III · culpabilis iudicetur ·

Siquis · pummario domestico · in curte · aut in orto uel in uinia capulauerit · aut inuolauerit · soł XV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura;

Siquis in silua · materium · alienum capulauerit · aut incenderet · **mał leo dardı** · soł XV · culpabilis · iudicetur ·;

Siquis in silua · alterius ligna · inuolaueret · **mał leodardı** · soł XV · culpabilis iudicetur;

VIIII · DE FURTIS · ABIUM ·

Siquis · abem · deintro clauem · furauerit · aut amplius · se tectus · super eas · fuerit · **mał antedıo · holecardo** · soł XV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura;

Siquis unum uasum · aput abes · aut amplius · foras · tectum · furauerit · **mał taxaca** · | **ab gratef** · soł XV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

X DE DAMNUM IN MESSE UEL IN QUALIBIT CLAUSURA

Siquis animal aut caballum · uel quem libet pecus in messem
p. 247 suàm inueniret · penitus ‖ eum uastare · non debit quod si fecerit et confessus fuerit · capital · in locum restituat · ipsum uerum · dibilium · ad se reteniat quem percusset;

Se uero confessus · non fuerit · et ei fuerit · adprobatum · **mał leodardı** · soł XV · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis · animal uel caballum · aut iumentum · puncxerit · **mał trachlagıa** · soł XV · culpabilis iudicetur excep̃ · capitale et dilatura;

Siquis · in messem suam pecora · aliena · inueniret · qui pastorem · non habent · et eas incluserit · et nulli · penitus · innotiscat · et aliquid ex ipsis pecoribus perierent · **mał taxaca** · soł XXXV · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis animal · uel quem libet pecus · per sua · necliencia no-
c
(ı)uerit · et hoc dominus · ei · confessus · fuerit capitale in locum restituat;

Si uero · negaueret · et ei fuerit · adprobatum · **mał · leodardı** · soł XV · culpabilis iudicetur excep̃ · capitale · et dilatura;

XVI· DE SUPERUENTIS UEL EXPOLIACIONIBUS QUI HOMINEM INGENUUM·EXPOLIAT·:·

Siquis hominem ingenuum·in superuenti·expoliauerit·**maſ mo-ſido** ſoſ·LXII*ſ* culpabilis iudicetur;

Se Romanus·homo·barbaro·expoliauerit·**maſ moſido** ſoſ ·XVII*ſ* culpabilis iudicetur;

Se uero·Francus·homo Romano expoliauerit·**maſ moſido** ſoſ XXX·culpabilis iudicetur

Siquis hominem qui ali·ubi·migrare disponet·et de·regi· habet cartas·et se habundiuit·in mallo puplico·et aliquis·ordinacionem regis·testare·aut adsalire eum presumpserit·**maſ ala-gra·& hıı·uıa lacına**·ſoſ·CC·culpabilis iudicetur;

Siquis·hominem ingenuum dormientem expoliauerit **fhrıo moſido**·ſoſ·C·culpabilis iudicetur·;

XVII SIQUIS UILLAM ALIENAM ADSALLIRIT UEL EXPOLIAUERIT

Siquis uillam alienam adsaliret·**maſ**·**alafal|cıo** ſoſ XXX·culpabilis iudicetur;

Siquis uillam alienam adsalliret et ibidem ustia fregerit·et canes occiserit·aut hom*in*es·placauerit aut in car aliquid exinde duxerit **maſ turrı**·**phathıo** ſoſ CC·culpabilis iudicetur ‖

XVIII ·SIQUIS HOMINEM MORTUUM EXFODIRET· p. 252

Siquis corpus sepultum·exfodiret·et expoliauerit **uuarguſ** set· id est expellis set usque·in diem illum·quam ipsa causa· cum parentibus defuncti faciat emendare et ipsi·parentis rogare· ad iudicem dibiant·ut ei inter hominis liciat habitare Se tamen auctur exceleris·**maſ turnı chal** ſoſ·CC·culpabilis iudicetur;

Et qui eum antequam cum parentibus defuncti satis faciat ospicium dediret·ſoſ XV·culpabilis iudicetur

XVIIII· SIQUIS CORPUS IN FURTUM·EXPOLIAUERIT ANTEQUAM IN TERRA MITTITUR·

Siquis·corpus·occisi hominis·ante·quam·in terra·mittatur in furtum·expoliauerit **maſ**·**creho|mardo**·ſoſ LXII*ſ* culpabilis iudicetur;

Siquis hominem·mortuum super alterum·in naufum aut in petra·miserit·**maſ hıdulguſ** ſoſ·LXII*ſ* culpabilis iudicetur;

Siquis · testatorem. super hominem mortuum · capulauerit · **maſ cheo bar|bio** de hunum quenque · soſ XV · culpabilis · iudicetur

XX SIQUIS CASAM SUPER HOMINEM DORMIENTEM INCENDERIT ·

Siquis casam quam libet super hominem dormientem · incenderit · ei · cui casa est · **maſ an deba** · soſ LXII*ſ* culpabilis iudicetur;

p. 253 Illi uero qui exinde euaserent · ‖ hunus quisque · ex ipsis · mallare · eum dibent; **maſ ſeo | lando uena** soſ LXII*ſ* qui incendium misit eis · culpabilis iudicetur

Siquis ibidem arserit **maſ leodardi** · soſ · CC · culpabilis iudicetur

XXI ·

SIQUIS SPICARIUM · AUT MAFOLUM · cum annona · incenderit · **maſ deba** · soſ LXII*ſ* culpabilis iudicetur ·

Siquis concidem · aut sepem capulauerit · aut incenderit · **maſ uiua** · soſ XV · culpabilis iudicetur · ;

XXII ·

Siquis alterum · uoluerit occidere et colibus preter · faliret **maſ ſeolando · uena** · soſ LXII*ſ* culpabilis iudicetur ·

Siquis hominem in capite placauerit · et exinde · ossa exirent **mal cuſ fr&ū** · soſ XXX · culpabilis iudicetur;

Se uero inter costas · aut in uentrem · miserit · uulnus et curra · et non sanat · **maſ cuffretū** soſ · LXII*ſ* · culpabilis iudicetur excep̃ · medicaturas · soſ · VIIII ·

XXIII ·

Siquis hominem ingenuum de fuste percusserit · et sanguis · non exiret · usque · ad tris colibus **maſ uuidi · falt** soſ · VI · culpabilis iudicetur;

Si[e] uero sanguis exiret · tale culpa conponat quasi · de ferramentum · eum uulnerasset ·

XXIIII ·

De cuiq · ad rege homine innocente absente accusat **maſ ſeo lando uena** soſ · LXII*ſ* culpabilis iudicetur ·

XXV· DE MALEFICIIS·

Siquis · alterii · erbas · dedirit ut moriatvr · **maſ co uirgo** soſ · CC · culpabilis iudicetur ‖

Siquis · maleficium · fecerit · et qui eum preserit **euaserit** · p. 25 **maſ tho ouerpo hacfado** · soſ LXII*ſ* culpabilis iudicetur ·

Siquis mulier erbas dediret · bibere et infantes · **habere** · non potest soſ LXII*ſ* · culpabilis iudicetur

XXVI · DE MANO MULIERIS EXTRINGENDA·

Siquis homo ingenuos ad femina ingenua digito aut mano extrinxerit · **maſ chramen** soſ XV · culpabilis iudicetur;

Se brachium · extrinxerit · **maſ eramı** · soſ XXX · culpabilis iudicetur;

Certe se super cobitum manum miserit · **maſ chrannef malicardı** · soſ XXXV culpabilis iudicetur

Siquis muliere · mamella extrinxerit · **maſ ıtembrac|tı** · soſ XLV · culpabilis iudicetur

XXVII ·

Siquis nauem · extra consilio domini sui · mouere · presumpserit **maſ fımıre** soſ · III · culpabilis iudicetur;

Se uero · ipsa furauerit · **maſ fımıre** soſ XV · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

XXVIII DE ASCO INTRO CLAUE FURATO·

Siquis ascho intro claue furauerit · **maſ chan|zaſcho** soſ · XLV culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura ·;

XXVIIII · DE FURTIS IN MOLINO COMISSIS ·

Siquis homo ingenuos in molino alieno · annona furauerit · **maſ anth edıo** cui molinus est ‖ soſ XV culpabilis iudicetur; p. 255

Se uero · alicui · annona · furauerit · alius XV soſ · culpabilis iudicetur ·

XXX DE HIS QUI ALTERIUS SCLUSA · RUMPIT ·

Siquis sclusa de farenario riperit · **maſ · urbıſ · uıa lacına** · soſ XV culpabilis iudicetur ·

XXXI · DE HUMICIDIIS PARUOLORUM · UEL MULIERUM ·

Siquis puero · infra XII · annorum · non tunsorato occiserit **maſ char charo leodardı** · soſ · DC · culpabilis iudicetur;

Siquis femina · // graua · debapterit et ipsa exinde mortua fuerit · **maſ anno ano leo dınıa** · soſ · CCC · culpabilis iudicetur·

Se uero · infantem in utero · matris sui occiserit · **maſ anno** | **ano** soſ · C · culpabilis iudicetur

XXXII ·

Siquis femina ingenua · postquam infantes · habere ceperit occiderit · **maſ leo** | **dınıa** soſ · DC · culpabilis iudicetur

XXXIII ·

Siquis · femina · post media etate · hoc est quando iam infantis · habere · non potest · occiserit · **maſ leodınıa** soſ · CC · culpabilis iudicetur · ;

Siquis · ingenua puella occiserit · **maſ fınal chaledı** · soſ · C · culpabilis iudicetur

XXXIIII · DE NECLIENCIES · PARUOLORUM ·

Siquis puer · infra · XII · annus · aliqua culpa comiserit fredus ei · non requeratur

XXXV DE PUERO TUNSORATO ·

256 Siquis · puero · sine consilio parentum · ‖ suorum · tunsorauerit · **maſ · huut char do** soſ LXII *ſ* culpabilis iudicetur;

Se uero puella · sine · uolumtate parentum · tunsora **maſ theo hı chada** · soſ · XLV · culpabilis iudicetur

XXXVI · DE ADULTERIIS · ANCILLARUM ·

Siquis cum ancilla · aliena · migatus fuerit · **maſ eualıfına** · soſ XV · culpabilis iudicetur · ;

Siquis cum ancilla regi · mi*ch*atus · fuerit · **maſ eualıfına** · soſ XXX · culpabilis iudicetur;

Siquis · seruus · cum ancilla · aliena · michatus fuerit · soſ · III · culpabilis iudicetur · ;

Se seruus · ancilla · aliena · extra uolumtate domini sui · ad coiugium · sociauerit · **maſ anthamo** soſ · III · culpabilis iudicetur;

Se seruus · cum ancilla aliena michatus fuerit · et ex ipso crimine ipsa mortua fuerit · aut sol · VI · domini ancille conponat aut castretur · dominus · serui · capitl · de ancilla in locum restituat ·

XXXVII · DE LIBERTIS INGENUOS DEMISSIS

Siquis liberto · alieno qui abut domino suo · in oste · fuerit extra · consilio domini · sui · ante regem · per dinario ingenuo demiserit · **mal maltho hithofrio | blito** sol · C · culpabilis iudicetur ·

Res uero · ipsius · leto · legitimo domino · refurmetur · ; ‖

Siquis seruo alieno · per dinario ante regem demiserit · **mal** p. 25
maltho · fratho meotho · sol XXXV · culpabilis iudicetur capitl in locum restituat

XXXVIII DE FURTIS DIUERSIS

Siquis · tentenno · de int porcus furauerit **mal tuhochapo** sol XV culpabilis iudicetur;

Siquis pedica de caballo furauerit · **mal leodar|di** · sol · III · culpabilis iudicetur;

Siquis tentenno inuolauerit de qualibet pecus preter · porcus · III · sol culpabilis iudicetur · ;

XXXVIIII SIQUIS MESSEM ALIENA METIT ·

Siquis · messem aliena · in furtum · medere presumpserit · **mal** sol XV · culpabilis iudicetur;

Siquis · in rabina · in fabaria in lentiaria · in furtum · egressus · fuerit **mal leodardi** · sol · III · culpabilis iudicetur ·

XL

Siquis de campo · alieno lino furauerit et in carro duxerit **mal leodardi** · sol XLV · culpabilis iudicetur.

Se uero tantum presumserit quantum in dorsum suum portare potuerit · sol XV · culpabilis iudicetur

XLI ·

Siquis · pradum . alienum segauerit · opera sua perdat et insuper sol XV · culpabilis iudicetur ·

Et se exinde fenum · in carro ad domum suum · duxerit sol XLV · culpabilis iudicetur excep̄ capitale et dilatura ‖

›. 258 Se uero tantum presumpserit quantum · in dorsum suum · portare · potest · sol · III · culpabilis iudicetur

XLII ·

Siquis in orto alienum · in furtum · ingressus · fuerit · **mal leodardi** · sol XV · culpabilis iudicetur

XLIII ·

Siquis uiniam alienam in furtum uindimiauerit **mal leodardi** · sol XV · culpabilis iudicetur;

Se uero · in carro carrigauerit et ad domum suam · duxerit · sol XLV · culpabilis iudicetur ·

XLIIII

Siquis retem · de anquiliis · furauerit · **mal obdub;** sol XLV · culpabilis iudicetur

Siquis · statuam · aut trimaclam · uel uertiuolo de flumen furauerit · **mal nachuſ · taxaca** · sol XV culpabilis iudicetur

XLV

Siquis screonam qui clauem habit infregerit **mal ſtrona · anthidio** · sol XLV · culpabilis iudicetur;

Se uero de screona clauem infregeret · et nihil exinde tullerit **mal leo dardi** · sol XV · culpabilis iudicetur

XLVI ·

Siquis campo · alieno arauerit **mal leodardi** sol XV culpabilis iudicetur

Siquis campo alieno arauerit et semenauerit · **mal ob reb; andappuſ** · sol XXX culpabilis iudicetur;

Siquis · aratro · cum arratore de campo · alieno ostaueret · aut iectauerit · **mal chucar ſo** · sol XV · culpabilis iudicetur

XLVII DE ELOGACIONIBUS

Siquis aliquid in furtum · hominem logauerit · ut alium interficiet · **mal tua** · sol LXII*ſ* culpabilis iudicetur; ‖

›. 259 Siquis · ut dans · accipiens · et portans · sol LXII*ſ* unus · quisque illorum cumponat

XLVIII DE DIBILITATIBUS ·

Siquis alterum · manum capulauerit · unde homo mancus · sit · et ipsa manus super eum pendit · **mał fecti** · soł XLV · culpabilis iudicetur;

Se uero ipsa excusserit **mał cra|mere** soł · C · culpabilis iudicetur;

Si police de mano capulauerit · **mał chramine** soł XLV · culpabilis iudicetur;

Siquis secūdum · digitum · unde sagitta traitur excusserit · **mał brioro** soł XXXV · culpabilis iudicetur;

Se medianum digitum · unde sagittatur · excusserit · **mał thaphano** · soł XXXV · culpabilis iudicetur·;

Si quartum digitum excusserit · soł XXV culpabilis iudicetur;

Se menimo digito · excusserit · **mał mene cleno** soł XV · culpabilis iudicetur;

Se uero · pedis capulatus fuerit et ibidem mancus teniat · **mal chudachina** · **chamina** · soł XLV · culpabilis iudicetur

Se uero pedis f pcussus fuerit · **mal chludachina** soł · C · culpabilis iudicetur

Siquis alterum · oculum eieciret · **mał hcauina** · soł · C · culpabilis iudicetur;

Siquis alterum · nasum aut auricula · excusserit · f **mał runne|chleura** · soł XV · culpabilis iudicetur;

Siquis alterius lingua capulauerit · unde loqre · non possit · **mał halachacio** · soł · C · culpabilis iudicetur;

Siquis alterius dentem excusserit · **mał incla uina** · soł XV · culpabilis iudicetur;· ‖

Siquis ingenuos · ingenuo castrauerit · aut uiriculam trans p. 2
capulauerit · unde mancus sit · **mał uui | dardi** · soł · C · culpabilis iudicetur

XLVIIII · DE CONUICIIS

Siquis alterum · cinido uocauerit · **mał quinthe** soł · XV · culpabilis iudicetur;

Siquis altērum falsatorem clamauerit et non potuerit adprobare · **mał hif chrabo** soł XV · culpabilis iudicetur;

Siquis alterum concagatum clamauerit soł III · culpabilis iudicetur · ;

Siquis mulier · ingenua se eum uir · muliere meretricem ·

clamauerat et non potuerit adprobare · **maſ ſoleſtrabo** · soſ XLV · culpabilis iudicetur ·

Siquis alterum · uulpicula · clamauerit soſ · III · culpabilis iudicetur ·

Siquis alterum lebore · clamauerit soſ · III · culpabilis iudicetur

L DE UIA LACINA ·

Siquis hominem ingenuum de uia · sua · ostauerit aut inpincxerit · **maſ ui al(ac in)ma** · soſ XV · culpabilis iudicetur;

Siquis femina · ingenua · de uia sua · ostaueret · aut inpencxerit · **maſ uia lacina** · soſ XLV culpabilis iudicetur

LI · DE LIGAMINIBUS INGENUORUM ·

Siquis hominem ingenuum sine causa ligaueret **maſ andrephuſ** · soſ XXX culpabilis iudicetur;

Se uero ipso legato aliqua parte duxerit · **mal and rephuſ** · soſ XLV culpabilis iudicetur ·

LII DE UENACIONIBUS · ‖

61 Siquis diuersis · uenacionibus furauerit aut celauerit · se ceruo dominio signum absente furauerit aut occiserit · quem admodum · mansuitus est · et dominus suus per tris testibus potuerit adprobare quod eum in uenacionem habuisset et cum eum duas · aut tris feras occisisset · **maſ treum dio** · soſ XV · culpabilis iudicetur

Se uero ceruo domestico · qui in uenacionem · adhuc non fuisset · furauerit · aut occiserit · **maſ · trio iubeo · ameſtella** · soſ XV · culpabilis iudicetur;

Siquis ceruo aut abrolas quem alterius · cani mouent · occiserit · aut celauerit · **maſ acuuerna** soſ XV culpabilis iudicetur

LIII DE SEPIBUS

Siquis · tris · uirgas · unde sepis sepis superlegata est uel retortas capulauerit aut ipsa · sepe · aperuerit · **maſ · leodardi** · soſ XV · culpabilis iudicetur

LIIII ·

Siquis per aliena terre · erpece · aut caro · traxerit et sine uia transiret · **maſ leodardi** · soſ XV · culpabilis iudicetur

LV·

Siquis per messem aliena·expalmitantem·sine uia aut sine semite uias fecerit **maſ leodardi** soſ XV culpabilis iudicetur·

LVI·

Siquis in curte uel in casa uel in qualibet·in furtum uel per malo·ingenio aliquid miserit nesciente domino cuius domus est ‖ **fer ımbera**·soſ LXII*ſ*·culpabilis iudicetur p.

LVII· DE HUMICIDIIS SERUORUM UEL EXPOLIACIONIBUS·

Se seruus·seruum·aut·ancilla·occiserit·**maſ**·**theo**|**dulıma**· id est·humicida illi soſ·XX culpabilis iudicetur;

Siquis ingenuos seruum·alienum·expoliauerit **maſ**·**renchuſ**· **moh** soſ XV culpabilis iudicetur

LVIII·

Siquis seruum·alienum baptis·et super XL·noctis·opera trigauerit·**maſ dahuſ** soſ·III·culpabilis iudicetur

LVIIII·

Siquis seruus hominem·inienuum *occis*erit ipso humicida pro medietatem parentibus tradatur·et illa·alia medietate domnus serui·se noluerit seruitute aut se intellexerit de lege se obmalare·potit·et ipsa·leode non soluat

LX·

Siquis homo ingenuos letum alienum expoliat **maſ l&uſ modı**· soſ XXX·culpabilis iudicetur

LXI· DE QUATROPEDIS SE HOMINEM OCCISERIT·

Siquis homo ex quolibet peco·occisus fuerit·et hoc parentes illius cum testibus potuerit·adprobare·dum illi dominus pecoras·antea lege·non adimpliuerit·medietatem·de ipsa leode conponat·et illa·alia·medietate·ipso quatropede donat,

Se enim donnus·intellexerit per lege Salica·defendere·po-
5 tit ut nihil pro ipso pecore·soluat

LXII DE UISTIGIO MENANDO·‖

Siquis bouem·aut caballum·uel quem libet pecus in furtum p. s perdediret·et eum dum uestigio sequitur consecutus fuerit

usque · ad tris · noctis · se illi qui eum ducit · aut · emisset aut camiasset · dixerit uel proclamauerit · illi qui per uistigio sequitur res suas · per tercia · mano clamare debit;

Se uero tris noctis exhactis q; res suas querit · eas inuenire illi aput quem inuenitur · eas emisset aut camiasset dixerit · liciat mihi · hachramire, Quod se illi qui res · suas sequitur · uistigio · res suas quas agnuscere dicit · ille alio reclamante nec offerre per tercia manum uoluerit · uel solem secundum legem culcauerit · se uiolenter hoc quod se agnuscere dicit · tullisse conuencitur **maƚ mıthıo ſraſſıtho** · soƚ XXX culpabilis iudicetur

LXIII · DE FURTIS CABALLORUM

Siquis · caballum · qui carruca · trait · furauerit **maƚ chan zaſcho** · soƚ XLV culpabilis iudicetur;

Siquis amissario ad homine Franco · furauerit · **maƚ uuad | retho** soƚ XLV · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura,

Siquis · admissario cum gregem · usque · ad XII · equas · furauerit · **maƚ uuad retho** · soƚ LXII∫ culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura

Siquis puletrum · furauerit **maƚ uuadretho** soƚ XXX culpabilis iudicetur excp̃ capitale et dilatura ||

264 Siquis · pulletrum · annuculum furauerit **maƚ nabohot** soƚ · XV · culpabilis iudicetur excep̃ capitale et dilatura ·;

Siquis · iumenta aliena · trabatteret et euaserit **maƚ ſıthabahun** · soƚ XV culpabilis iudicetur ·

se exinde · mortua fuerit · **maƚ ſı thabahım** · soƚ XXX · culpabilis iudicetur excp̃ capitale et dilatura;

LXIIII DE CABALLO ALIENO EXTRA PERMISSO DOMINI SUI · ASCENSO UEL SCURTATO AUT DECODATO

Siquis caballum alienum · extra consilio domini · sui ascenderit aut caballigauerit · **maƚ leodardı** · in alia · mente **borıo | ſıtho** · soƚ · XXX · culpabilis iudicetur

Siquis · caballum alienum scurtauerit · **maƚ · leodardı** · soƚ · III · culpabilis iudicetur;

Siquis caballum · mortuum sine permisso domini · sui · decodauerit · **maƚ leodar | dı** · soƚ · III · culpabilis iudicetur ·

LXV· DE PLAGIATORIBUS·

Siquis · mancipio alieno solicitauerit · **maĩ theolafma** · soĩ XV culpabilis iudicetur

LXVI·

Siquis seruus · alienus furatus fuerit et ipse trans mare fuerit ductus · et ibidem aĩ dominum suum preuentus fuerit · et ipsi · qui in patria · aliena placatus in mallo puplico · nomenauerit · III · testes · ibidem · collegere · debit; Iterum · cum seruus ipsi · detrans mare fuerit reuocatus · in alio mallo · nomenare debit · et ibi tris · testis debet collegere ‖ edonius · ad tercio · uero · mallo · p. 2 similiter faciat et nouem testes · iurent quod seruum ipsum equaliter · per totus · tris · mallus · per plagiatorem dicere audissent · sic postia qui eum placauit hoc est uuargauerit · **maĩ mallo, uie ridario** soĩ XXXV · culpabilis iudicetur excep̃ · capitale · et dilatura;

Qui confessio serui · usque · ad III · plagiatoris ascendit sed eam tamen racione ut nomena homenum · uel uillarum · equaliter per III · mallus dibiat · nomerare·;

LXVII·

Siquis hominem · ingenuum placauerit uel · uindediret **maĩ frio falcino** soĩ · CC · culpabilis iudicetur

LXVIII

Siquis · seruus · in furtum fuerit · inculpatus · se talis · fuerit causa · unde · inienuos · soĩ XV · conponere dibiat · seruus super scamnum · tensus · CXX · ictus · accipiat·;

Se uero antequam torquatur fuerit confessus et ei · cum domino suo · conueneret soĩ · III · pro dorso suo · ipsius serui · accipiat · capitale · domino suo serui · redat;

Si tamen maior culpa fuerit · unde · ingenuos · soĩ · XXXV soluero · dibiat similiter · seruus, CXX · ictus · accipiat et se confessus non fuerit · illi qui eum · torsit · se adhuc ipsum seruum · torquere uoluerit et nolente domino pignus dominus serui · dare dibiat, et se postia · ipsi · seruum ad maioribus supliciis · ‖ tra- p. 3a datur et se confessus · fuerit · nihil supra dominum credatur ipsi · uero · seruum herit · habiturus · qui eum torsit · dominus serui · unde iam pignus accipit · precium pro suum seruum · accipiat;

Se uero · prioribus supliciis · CXX · ictus fuerit confessus · aut

castretur · aut sol XV · redat · dominus uir serui · capitale restituat Requerentes

Se iam uero in maiore · crimine · fuerit · inculpatus · unde · ingenuos · XLV sol conponere · dibuerit · dominus serui · se eum · non presentauerit · ad ipso nomero · eum · teniatur · ut ipsum numerum · redat et capitale in locum · restituat;

Sed adhuc maior causa · fuerit · qui seruum requeratur · dominus serui non ut seruus sed ut ingenuos tutam legem · super se · soliturus · suscipiat ·

Se seruus · absens · fuerit · cui aliquid · inpotatur dominus serui · a repetenti · tribus testibus in presentibus secricius admonire · debit · ut seruum · suum · infra · septem noctis dibiat · presentare · Et se infra · VII · noctes · noluerit · presentare tunc repetentes · solem · culcauerit illi cum testibus collocare debit · et sic · ad alias · VII · noctes · placitum faciat · Se nec · ad alias · VII noctes · ipsum seruum presentauerit · tercia uice · adhuc · VII · noctes · spacium ·
267 illius dare · debit id est ut totus nomerus · ad XX · ‖ et una · nocte · ueniat · quod se post placitum ipsum seruum noluerit · legatum supliciis · dare et ei · per singulus · placites · solem · culcauerit · tunc dominus serui · omni repeticione sicut superius · diximus non sicut seruus sed quasi · ingenuos admisisset · tale conposicione · repedente · restituat;

Se uero ancilla · in tale crimena · inuenitur · unde seruus castretur · sol VI · dominus pro ipsa redat aut CXLII · ictus accipiat · flagellarum ·

LXVIIII · DE HUMICIDIIS · INIENUORUM ·

Siquis · ingenuos · Francho · aut barbaro · qui Salica lege · uiuit · occiserit · **mal leodardi** · sol · CC · culpabilis iudicetur

Se uero · eum in pucium · aut sub aqua miserit · **mal math|daleo** sol · DC · culpabilis iudicetur ·

Se uero · eum de alis · aut de rames super cuueruerit aut eum incenderit **mal möd'leodi** sol · DC · culpabilis · iudicetur;

Se uero · in aqua · aut in p(n̄)cium miserit aut de alis aut de ramis · uel quis · lebit · rebus · celauerit · **mal · morcher ter** sol; ID · CCC · culpabilis iudicetur ·;

Se Romanus homo conuiua regi · occisus fuerit · **mal leuti** · sol · CCC · qui eum interficet culpabilis iudicetur ·;

Se uero · Romanus homo · possersur · occisus · fuerit qui eum · occiserit · sol · C · culpabilis iudicetur ‖

268 Siquis Romanus tribudario · occiserit sol LXX culpabilis iudicetur

LXX DE HUMICIDIO IN CONTUBERNIO FACTUM

Siquis colecto contubernio hominem inienuum in domum suam adsaliret · et eum occiserit **maſ · baſi|talio**
si · antrusticio dominicus fuerit · illi qui eum occiserit · IDCCC · soſ culpabilis iudicetur;

Se uero · antrusticio · dominico non fuerit soſ DC · interfectur culpabilis iudicetur

Se uero corpus occisi · homenis · tris · uel amplius · habuerit placas · III · quibus inculpatur qui · in eum contubernio · fuissent · se conprobatus legem superius · conprehensa · cogantur · exsoluere;

Alii · uero tris · de eo contubernio · soſ · LXL · conponant; Et III · adhuc · in tercio · loco · de ipso contubernio · soſ XL soluant ·;

De Romano uero uel leto occisus qui in tale · contubernio interfecti · fuerent hec lex · ex medietate · soluantur · ;

LXXI DE HUMICIDIO AD CONTUBERNIO FACTAO ·

Siquis · in conuiuio ubicumque dui · uel · III · aut amplius · fuerent · et hunus ex ipsis fuerit interfectus · **maſ reolantiſ · thadio** hoc est illi · qui remanent aut unum conuinctum · dare debent aut tutti mortem || illius conponant · qui lex · usqué · ad · p. 2
VII te · fuerent · in conuiuio · obseruantur · ;

Se uèro · in conuiuio · plus quam VII · fuerent · non omnis · teniantur · obnoxius · sed duobus fuerent illi · secundum · legem · conponant;

Siquis uero · foras · casa · uel iter agens · siue in agro · contubernio · fuerit · interfectus · et III · uel amplius habuerit placas **maſ · drochlidio** hoc est ut tris · de eo conturbernio qui adprobati · fuerent · singuli · mortem · illius · conponant; III adhuc se fuerent de ipso contubernio · XV soſ conponant ·

LXXII · DE HOMINE IN OSTE · OCCISO ·

Siquis hominem · ingenuum · qui lege · Salica uiuit · dum in oste · est · occiserit soſ · CC · culpabilis iudicetur;

LXXIII · DE CONPUSICIONE · HUMICIDIIS

Siquis cuiuscumque · pater · occisus fuerit · medietatem . filii · conposicionis · collegant · et illa · alia · medietate qui propinquioris · sunt · tam de pater quam de mater diuidant; quod se de

una · parte · se eum paterna · se eum materna · nullus · parents fuerit · illa porcione fiscus · adquerat ·

LXXIIII DE HOMINE · AB INIMICIS · TRUNCATO · ET POSTIA · INTERFECTUM ·

Siquis · hominem ingenuum · sine · manes sine pedis quem inimicis · suis · in uia · truncato relinquent occiserit ‖ **mał uuarbucho** ſoł · C · culpabilis iudicetur

LXXV DE HOMINE DE BARGO UEL DE FURCA · DEMISSO ·

Siquis hominem de bargo · uel de furca · abaptere presumpserit · sine uoluntate · iudicis · **mał · ſabancheo** ſoł I XLV culpabilis iudicetur

Siquis caput de homine · quem suos · inimicus · in palo · misit · aliquis · eum · exinde · sine · permisso · iudices aut illius · qui eum · ibidem · misit · tollere · presumpserit **mał banchal** · ſoł XV · culpabilis iudicetur

LXXVI · DE BASILICA INCENDUDA

Siquis · basilica · incenderit · **mał ala trudua** · ſoł · C·C · culpabilis iudicetur ·

LXXVII · SIQUIS BASILICA EXPOLIAT ·

Siquis · basilica expoliauerit **mał chrotarſino** ſoł XXX · culpabilis iudicetur excep̃ capitale · et dilatura;

LXXVIII DE PRƀIS UEL DIACONIS INTERFECTUS ·

Siquis · prisbitrum · interficerit **mał theorzı|ne** ſoł · DC · culpabilis iudicetur;

Siquis · diaconum · interficerit **mał theorgıe** ſoł . C·C·C· culpabilis iudicetur ·

LXXVIIII DE REIPUS ·

Siquis · homo · moriens · et uiduam demiserit · qui eam uoluerit · accipere antequam eam accipiat tunzinus aut · centenarius · mallum · indicant · et in mallum ipsum · scutum · habere debent et III · hominis · III · causas · demandare debent · et tunc illi · qui uiduam · accipere debent · III · ſoł equi pensantis · et dinario et

III · ‖ erant · qui sol · pensare · uel probare dibiant · et hoc factum · p. 2
se eis conuenerit · accipiat;

Se uero · istut · non fecerit · et sic eam · acciperit · **mal reipuſ · nicholiſſimuſ** sol · LXII$\int$ culpabilis iudicetur;

Se uero · quod superius · diximus · omnia · secundum lege · impliuerit · III · sol et dinario · Illi · uir ei · pedebenter accipiat · cui · rei · pedebent̄ ·

se nebus · sororis · filius fuerit · senior ipsa · accipiat;

Se nebus non fuerit · neptes filius senior · illa · accipiat;

Se uero · neptes filius · non fuerit · consubrino filius qui ex materne genere uiuit ipsa · accipiat;

Si uero · consubrinus · filius · non fuerit · tunc auunculus · frater matris · reipvs · accipiat · ;

Se uero adhuc · nec abunculus fuerit tunc frater illius qui eam mulierem · habuit · se in hereditatem non uenturus est · ipsi · ipsius · reipsus · accipiat ·

Se nec ipse fater fuerit · qui proximior fuerit · extra superius nomenatus · ipsi · reipsus · accipiat;

Si nec ipsi fuerint · in fisco · reipsi · (q)uel causa · quem exinde orta fuerit · conlegatur ·

LXXX DE MIGRANTIBUS

Siquis · super alterum in uilla · aliena · migrare · uoluerit · et se unus uel aliquid · de ipsis · qui in uilla ipsa · consistent · eum · suscipere · uoluerent · et se unus · ‖ extetiret · qui contra dicat · p. 3
migrantem · ibidem · licencia · non habeat · permanire,

Se uero · contra dictum fuerit · et unus uel duorum · in uilla ipsa · et ipsi · adsidere · presumpserit · tunc testare illum debit et se noluerit · exire illi · qui eum · testat cum testibus ei debit testare · et iterum · in X · noctis exiat · et si adhuc post · X · noctes · stetiret · Iterum · ad ipsum cum testibus debit · uenire et ei · similiter testare debit · et iterum · inter alias · X · noctes · exinde dibiat · exire et se noluerit · iterum tercium placitum · ad · X · noctis · abdat · et se XXX · noctes impleantur et se nec tunc uoluerit exire · tunc · manuat ad mallum · ut tris · testes · suis qui in singulis · placitus · fuerunt · secum habiat · prestus · ; Et se ipsi · cui testatum est · non uenerit · aut noluerit · uenire se eum aliqua · sunnes non detenuerit · et ipsa q superius diximus secundum · lege Salica · testatum est tunc ipsi cui testauit · super fortunam · suam ponat · et rogit grafionem · ut accidet · in loco · es · ipsi eum · exinde · expellat · quia lege · noluerit · audire; ·

Quod se ibidem aliquis · laborauerit amettat · et insuper **maĭ uuidro fi thelo** soĭ · XXX · culpabilis iudicetur ‖

273 Se uero quis admigrauit · et ei · aliquid · infra XII · mensis nulli · testatus · fuerit · ubi admigrauit securus sit · ut sicut alii uicini · maniant · ;

LXXXI · DE AFATUMIRI ·

Hoc · conuenit obseruare ut tunzinus · aut centenarius mallum indicant · et scuto in ipso mallo habere · debent · et postia · III · hominis · III · causas demandare · debent; postia · requerent homini qui ei · non perteniat et fistucam in lesum · suum · iectit et ipsi in cuius lesum fistugam iectauit · dictum uerbum quantum de furtunam suam · uoluerit · dare sicut a fortuna · alicui uoluerit · depostia · ipsi in causa ipsius · manere debet · et · III · ospites ibidem · suscipere · debit · et de tota facultate · sua · quantum ei · datur · in potestatem · suam habere debit; Et postia ipsi · cui · istum creditum est. ista · omnia · cum testibus collectis agere debit; Et postia · aut ante · rege aut in mallo legitimo illi · cui · fortunam · suam depotauit · ei · redere · debit, accipiat · fistucam in mallo ipso ante XII · mensis · ipsi · quos heredis · depotauit · in lesum suum · iactit. et nec menus · nec maius nisi quantum ei · creditum est · ;

Et si contra hoc · aliquid dicere · uoluerit · debent · III · testis
274 iurati · dicere · quod ibi · fuissent illo · ‖ quen centinarius · uel tunzinus · indixeẽ · quomodo uidissent homine · illo qui fortunam suam dare · uoluit in lesum quem ælegit fistuca iactare · et denomerare · debent · qui fortunam · suam in lesum · iactauit. et sic illi · cuius lesus · ia^{c}status · et illum quem heredis · appellane · similiter · nomenant et alteri · III · testes · iurati dicere · debent · quod in casa ipsius · qui fortuna sua donauit. illi cuius lesum · festu^{g}ca · iectauit ibidem mani^{s}issent et III · ospites · aut · amplius collegissent et in beodo suo pultes manducassent · et pauissent et eum ibidem gracias · egissent et testes collegissent · illi · alie · III · testes ista omnia · iurati · dicere debent · et quod in mallo uel ante · rege illi · qui accipit · in lesum fortunam · ipsi · aut ante · rege aut in mallo · puplico · legitimo · hoc est ante hoda · & tunzino · furtunam suam quem heredem apellauit puplici · quoram bonis · hominibus festugam · in lesum · ipsius iectauit · et hoc nouem · testis · ista omnia · debent adfirmare

LXXXII · DE FILTORTO

Siquis qui lege Salica uiuit seruum aut ancillam · caballum · uel bouem · uel quem libet rem · super alterum ; cognouerit ·

mittat · eum · in tercia · mano et illi · super quem agnuscitur · ; ‖
in noctes · XL placitum · faciant · et in ipso placito · quanti fue- p.
rent · qui rem · uindedirent uel camiauerent aut forasse · hominis ·
cumunient̄ hoc est · ut unus quisque · de negucientibus suis alter ·
alterius · comunient · et se comunitus · fuerit · et eum sunnes · non
detenuerit · et ad placitum · uenire distullerit illi · qui cum eum
neguciauit · mittat · III · testes quomodo ei · nunciasset · ut ad pla-
citum uenire dibuisset · et alterus · III · testes quod puplice aput
cum · neguciasset · istut · se fecerit exibit se de latrocinio · et illi ·
qui uon uenerit · erit illi · latro illius qui res suas agnuscet · et
precium redat · illius qui cum eum · neguciauit · et ad illum · se-
cundum · legem conponat · qui res suas agnuscit ista omnia facire ·
debit in illo mallo · ubi illi · amallatus esse dinuscitur super quem ·
res · illa agnitua fuerit · aut interciata; Quod se trans Legere
aut Carbonaria · manent · illi · cum q̄ · res agnuscitur · in noctes ·
LXXX · lex ista costodiantur · ;

LXXXIII · DE FALSO TESTIMUNIO ·

Siquis · falso · testimunium · prebuerit sol̄ XV · culpabilis iudi-
cetur ·

Se aliquis · alicui · iure · inpotaret · quod periurasset · ‖ et non p.
potuerit adprobare qui inpotauit . sol̄ XV · culpabilis iudicetur

LXXXIIII ·

Se alicui · fuerit · inpotatum · quod periurasset · et hoc qui im-
potat potuerit · adprobare qui periurauit sol̄ XV culpabilis
iudicetur ·

Se alicui · fuerit inpotatum quod periurasset et hoc qui in-
potat · potuerit · adprobare iuratoris sui · quinus · sol̄ conponat · ipsi ·
uero · cui · adprobatum fuerit · excep̄ capitale et dilatura aut qui
causa · sol̄ XV · culpabilis iudicetur

LXXXV · DE TESTIBUS ·

Siquis testes · necesse habuerit · ut donit · et fortassi · ipsi · testis ·
noluerent ad placitum uenire · illi · qui eus · necessario habet
manire illus debet · cum testibus ut eum · quod uiderunt testimonium
prebeant ;

Si uero noluerent et eos · sunnes non detenuerit sol̄ XV ·
culpabilis iudicetur unus · quisque · illorum ·

Si uero · presentis fuerent hii · testimunium · uocati iurare-

rent · ea · qui uideř · et audieř testimonium preberent firbaniti · fuerunt soł XV · culpabilis iudicetur

LXXXVI · DE FIDES · FACTAS ·

Siquis · ingenuos aut letus alteri · fidem · fecerit · tunc · illi · cuius · fidem facta est in XL · noctes aut quo modo placitum fecerit cum testibus uenire debit · uel qui precium adpreciare debent et se noluerit fidem · facta soluere soł XV culpabilis iudicetur ‖

277 Sed adhuc · noluerit cumponere · debitum ·. debit eum admallare et **neſte gante · uuf** · rei mallare;

Rogo te · tunzino un **neſtigante** · gassacionem · meo illum · qui mihi fedem fecit legitime mihi · debitum nomerare · debet · quale debitum · uel unde fedem fecit · tunzinus · dicere debit **neſti gante** ego gassacium tuum illum in hoc mallo · quod Salica lex · habet · et tunc ipsi · cuius · est fides facta · debit · testare ut nulli · alteri nec soluat · nec *pignus solucionis · don*at · ante quod ei · impleat quod fidem fecit et sic festinanter · ad domum illius qui ei · fidem fecit · cum testibus ambulare debit et roget ibi · debitum suum soluere · sed hoc · noluerit solem ei · culcet · et se ei · solem culcauerit · III · soł super debitum addat · et se usque · ad III · ueces per III · manitus · facere · debit, Et super ista omnia · facta · se noluerit adhuc conponere · usque · ad soł VIIII · debitus ascendat · est ud per singulis dies · quod ei · sol culcauit ternus · solidi · de diae ad diae · crescant · se nec · se fides · facta · ad placitum legitimum soluere · uoluerit · tunc illi · cuius · fides · facta est
278 ambulis · ad grafionem illius ‖ loci · in cuius pago manit · et prendat · festuca · et dicat uerbum · tu graffio rogo tibi · homo illi · qui mihi fidem fecit · quem legitimo habio abiectiuo et amallatum · in quo lex Salica · contenet · et ego super me et super fortuna mea · pono · quod securus · metto super fortunam suam manum et dicat causam · aut de quantum · ei · fidem fecit; tunc graffio · collegat · secum · septem · racemburgiis · edonies · et sic cum eos · ad causam illius · quem fedem · fecit · et dicat ei · uolumtatem tuam solue · homine illo quod ei · fidem fecisti · et elige te · cum duos quos uolueris · edonius · cum racemburgies · istus · de quod soluere debis quodquod · adpreciare · dibiant · et hoc quod debis · secundum · iustum precium · satis · facias Quod se audire · noluerit · presens · aut absens tunc racemburgie adpreciatum precium quantum ualuerit debite quem debit hoc · de furtuna illius · tollat · et ipse lege quantum debet duas partes · illius cuius causa est · ad se · reuocet · tercia parte · graffio ad se recolliget · Se tamen se fredus iam antia ·. de hac causa · non fuerit solutus ·;

Se graffio inuitatus · fuerit et ibidem · non uenerit · se eum · sunnis · non detenuerit · aut certa racio · dominica · se distullerit · ut ibidem non ‖ non ambulet · neque · alium transmiserit · de uita p. sua graffio conponat aut se redemet quantum · ualet ·

LXXXVII DE EO QUI GRAFIŌ · AD RES ALIENAS INIUSTI · INUITAT

Si quis · graffionem · ad res alienas iniusti · tollendas inuitauerit · antequam gassacionem · suum per lege habiat · mallatum illi qui eum rogati · aut iniusti tollat · antequam legitime admallatus fuerit · aut fide ei facta fuerit et iniusti inuitauerit sol · CC · culpabilis iudicetur · illi qui graffionem · rogat · iniusti · aliquid confiscare

Se uero · graffio · inuitatus · supra legem aut debitum iustum aliquid · amplius · tollere · presumpserit aut se redemat · aut de uita · conponat ;

LXXXVIII · DE REM PRESTATAM ·

Si quis · alteri · de rebus suis · aliquid · prestauerit · et ei noluerit · redire sic eum debit mallare · ut cum testis · ad casam suam · cui · rem · prestauit haccedat · et sic contestatur quia res meas · noluisti redire quas tibi · prestaui · in hoc eas · tene · ut super nocte · proxima · sicut lex Salica est et sic ei · solem · culcauerit · et se tunc eas · noluerit · redire : ad alias · VII · noctes · adhuc · eum testibus debit uenire · et rogit eum · ut debitum · redat et se ne tunc rediret · iterum · ei · solem · culcet · quod super · III · uicis · solem · ei culcauerit · semper · ‖ per singulas · uices terni · p. s solidi · adirescant · et se tunc · noluerit · redire nec fidem facire super debitum quem ei · prestetirat et super illus · VIIII · sol qui per · III · amoniciones · aderiuerunt · mal nec tanto sol XV culpabilis iudicetur

LXXXVIIII · DE MANO · DE INIO REDEMENDA ·

Si quis · ad inio mallatus · fuerit · forsitã · conuenerit · illi · qui mallatus est ut manum · suam redemet et iuratoris donet ; Se talis · causa · est · unde · legidimi · solidi · XV · conponere · dibiat sol · III · manum suam redemat quod amplius dediret · fredo · soluat tamquam · se de causa · conuictus fuisset · ;

Se uero · maior · causa · est · unde sol XXXV soluat · et conuenerit · ut manum suam · redemat sol VI · donet ·

quod se amplius · dediret fredo soluat quantum · se de causa · illa · conuictus · fuisset ·

Se uero leodo alteri · repotauit · et ad inio · illum · habet · mallatum · et uoluerit manum suam redemere et iuratoris dare · sol XXX · donet · quod se amplius · dediret · fredo · de ipsa lege conponat

LXL DE EO QUI GRAFIOⁿ · OCCISERIT ·

Siquis · graffionem · occiserit · sol DC · culpabilis iudicetur · ;

281 Siquis sags · barone · aut graffionem · qui puer · regi · fuerit · sol CCC · culpabilis iudicetur;

Siquis · sagsbarone qui ingenuos · est alio sagrbarone posuit aliquis eum · occiserit · sol · DC · culpabilis iudicetur;

Saxbarone · in singulis · mallis · plus quam · III · esse non dibent · et se causam aliquam · ante · illus facta fuerit · penⁿ graffionem · remouere non posset ·

LXLI · DE EO QUI AD MALLUM · UENIRE CONTEMPSERIT ·

Siquis ad mallum · uenire · contempserit aut ei · racemburgiae · iudicatum fuerit adimplire · distullerit · se nec de conpusucione · nec deneo nec ulla · lege · facire · uoluerit tunc · ad regem presenciae · eum · mannere · debet · ut ibi · XII · testes · erunt · qui per singulas · ueces · iurati · tris dicant · quod ibi · fuerant ubi · racemburgiae iudicaueⁿ aut deneo ambulare aut fidem · de conpusicionem · fecerit · et illi · dispexerit; Item · alii · III · iurare debent · quod ibi · fuissent · quando · racemburgiae · iudicauerunt · aut per neo · aut per conpusicione seducerit · hoc est · de illa diae · in XL · noctes · in mallo · burgo · iterum et solem · culcauerit · et nulla tenus · uoluit legem · adimplire; tunc eum · debit · mannire · ante · regem hoc est · in noctis · XIIII · et trea testimonia · iurent · quod eum manissent; ‖

282 Et se nec tunc ueniret ista · noue · testimunia · iuratis sicut superius diximus · dicant similiter · illa diae · se non ueniret · culcet ei · solem · illa trea · testimonia · quomodo · culcauerit solem · tunc se ista · omnia · impliuerit qui eum · mallat · et illi · qui admallatur · ad nullium placitum · ueniret · et per lege · seducere · nolueret · tunc rex · ad quem manitus · est · extra · sermonem · suum ponat · eum · tunc eum · ipsi · culpabile · et omnis res · suas erunt; Et quicumque eum · aut pauerit · aut · ospitalem · collegerit · etiam se uxor sua · propteria · sol XV · culpabilis iudicetur donec omnia que legibus inpotantur · conponat · ;

LXL·II· DE RECEMBURGIIS·

Se recemburgiae · legem · noluerit · dicere in mallo · resedentes · cum causas · inter duos · discusser̃ · debit eis · dicere · qui causam · querit · dic · nobis · legem · Salica ·

Se illi · noluerent · dicere tunc iterum · debit · dicere · ego uos rogo · ut mihi · isto · gassacion̄ · quo mihi legem dicatis · bis · aut · III · debit · dicere · tunc illi · qui · aurem · repetit · debit dicere · ego uos · tangono · usque · quo mihi · legem dicates · Salica; Quod se dicere noluerent · · VII · de illis · racemburgiis · culcati · ‖ solem · p. ternus · sol̃ · culpabilis iudicetur;

Quod se nec legem dicere noluerent · nec ternus sol̃ · culpabiles iudicentur;

Se uero · illi · recemburgiae legem dixer̃ eis · contra · dixerunt quod lege · non dicant contra hunum quemque · de illis · recemburgiis sol̃ XV · culpabilis iudicetur

·LXLIII· DE ALODIS·

Siquis mortuos · fuerit · et filius · non demiserit · si pater · aut mater · superfuerit · ipsi · in hereditatem · succedant;

Se pater aut mater non fuer̃ · se frs̃ aut sororis · demiserit · ipsi · in hereditatem · succedant;

Se uero · isti · non fuer̃ · tunc sororis · matris · in hereditatem · succedunt;

Se uero · sororis · matris · non fuer̃ · sic · sororis · patris · in hereditatem · patris · succedant;

Et postia · de illis · generacionibus quicumque · proximioris · sunt ipsi · in hereditatem · succedant · qui ex parte · genere · ueniunt;

De terra uero · salica · nulla · in muliere · hereditates transiat porcio · se ad uirili sexus tota terra · proprietatis · sui · possediat

LXLIIII· DE EO QUI SE DE PARENTILLA · TULLERE· UULT ·

Siquis de parentibus tullere · uoluerit · in mallo ante tunzino · ambulare · debit · et ibidem · IIII · fustis · alninus · super caput suum frangere · debit · ‖ et illus in quattuor partis · iactare · debit · p. et ibi dicere · debit · quod se de iuramentum · et de hereditatem · et de tota · racionem · illorum · aut se aliquis · de suis parentibus aut moriatur · aut occidatur nullum · ad illum · nec · hereditas · nec conposicio · perteniat ·

Se uero · illi · aut occidatur conposicio · aut hereditas · ad fisco peruenіat;

L·XLV· DE AROENA·

Siquis · de manum ad ira · aliquid per uirtutem · tullerit aut rapuerit · uel expoliaueret · sol XXX · culpabilis iudicetur;

Se uero quicumque · desuper hominem · aliquid · in tercia manum miserit · et per uirtutem · aliquit tullerit · **mal aroena** sol XXXV · culpabilis iudicetur·;

L·XLVI· DE RECEMBURGIO·

Siquis · alterum · recemburgio clamauerit · hoc est · **ſtrio porcio** · aut illi · qui inio portauerit dicitur · ubi · strias · cocinant et probare uoluerit et non potuerit sol LXII*ſ* culpabilis iudicetur

LXLVII· DE EO QUI FILIAM ALIENAM · SPUNSAUERIT ET SE RETRAXERIT·

Siquis · filiam alienam spunsauerit et se retraxerit · et eam noluerit prendere · **mal fri baſtina** sol · LXII*ſ* · culpabilis iudicetur

LXLVIII· DE EO QUI ALTERUM IN PUCIUM · AUT IN PELICO · INPINXERIT UEL IN PE‖RICULO MORTIS·

Siquis · hominem · in pucium aut in pelico · inpenxerit uel in periculum mortis · et ipsi exinde · uiuus · euaserit · et ipsi · causam suam · posset mallare **mal callıſ** · **obdublio** sol · C · culpabilis iudicetur

LXLVIIII· DE TERRA CONDEMPNATA;

Siquis · terram · alienam · condempnauerit · et fuerit · adprobatum sol LXII*ſ* culpabilis iudicetur

·C· DE CRENE CRUDA · QUOD PAGANORUM · TEMPORE · OBSERUABANT·

Siquis hominem occiserit et facultatem · non habuerit: unde tota lege conponat · XII · iuratoris donet · quod nec super terra · nec subtus · terra · amplius · non habiat · nisi · quantum donauit · de terra · facultate et postia · debit · in casa · intrare · et per quatuor · angulus · terre in pugno · collegere · et sic · portit **in duro**

in duro · pelle · hoc in limitare · stare debet · intus · casa · aspiciat et si de senextra manum · de illa terra · trans suas scabulas · iactare · super illum · quem proximiorem parentem habet · quod se iam · pro illo pater aut mater uel fratres · non soluerent · tunc super · sororis · matris · aut super suus · filius debit illa terra iectare · id est · super generacionem · aut matris qui proximioris sunt ·; ‖

Sic postia in camicia · discenctus disculcius · palo · in mano p. 286 sepem · sallire debit et pro medietatem · quantum · de conpusicionem dediret aut quantum · lex · dicat · illi · tris · soluant · hoc est illi · alii · qui de generacione paterna · ueniunt facire debunt ·

Se uero · de illis quicumque · pauperior fuerit et non habiat · unde integrum · debitum soluat quicumque · de illis · plus habet · iterum · super illum · crenu | cruda · illi · qui pauperior est · iectit · ut illi · tota lege · persoluat; Tunc illum qui humicidium · facit qui eum · sub sua fide habet · in mallo presentare debit · et sic postia per quattuor · mallis · ad sua fide tollat · et sic eum in conpusicionem nullius · ad fidem · tullerit hoc est · ut eum redemant · de quod · non persollserent · de uita conponat ·;

EXPLECIT · LEX · SALICA · DEO GRACIAS · AMEN · ‖

INCIPIT : DECRECIO : ∿∿∿ p. 287

CHelbertus · Rex · Franchorum · uir · intulter cum in dei · nomen · oms kł · marcias · de quascumque · condicciones una cum · nostris · obtimatibus · pertractauimus; ad (h)unum quemque noticia · uolumus · peruenire ita deo propiciante, Anthonago kł · marcias · anno XXmo · regni · nostri; Conuenit ut nepotis · ex filio uel ex filia · ad uiaticas · res cum auuncolo uel amitas · sic uenerent · tamquam se mater aut pater uui · fuissent · de ill*is* · tamen nepotis · stut · placuet · obseruare q; de filio · uel filia · nascuntur non quid de fratres in sequenti · hoc conuenit · una · cum leodus · nostrus decreuimus · ut nullus · incertus usum · sibi · sociare coiugium; hoc est nec fratris · sui · uxorem · nec uxoris sui · sororem · nec uxore patruo · ut parenti · cum sanguinis · uxoris patris · siquis acciperit · mortis periculum · incurret · et de preterites · coniunccionibus qui incerte · /////// esse uidentur · per precacionem episcoborum · iussimus emendare · ‖

Qui uero · epō suo · noluerit · audire excomunicatus fueret · p. 288 perenni · condiccione aput dominum susteniat · et de palacio · nostro sic̄ omnino extranius · et omnes res suas · parentibus legitimis · admittat qui noluit · sacerdotis · suis · medicamenta sustenire

SIMILITER · IECTO·

Conuenit · ut seruo · campo aut quam libet · ad unum docem · et unum · iudicem · pertinentis · per · X · annus · unus · quisque · inconcusso possedit · nullum · habiat · licenciam interciandi · nisi · tantum orfanorum · usque · XXmo · anno licenciam tribuemus; quod siquis · presumpserit · interciare sol · XV · soluat · et res · quem male · interciauit admittat ·

DE RELIQUOS · UERO CONDICCIONIBUS ·

Omnis · omnino causas · tricinaria · lex excludat · preter · pupillum · et liminium; prepter id quod regna · uncus · qui detinuit ·

PARE · CONDICCIONE

Conuenit · kl · marcias omnibus natis · ut ad modo · quicumque · presumpserit · raptum facire · unde · impiissimus uicius · ad-
289 creue||rit · uite · periculum · feriatur · et nullum · de obtimatibus nostris · presumat · pro ipso precare · sed unus quisque · ad modum inimicum dei persequatur · qui uero · uel edictum nostrum contempnere · in cuius · libet iudicis · pag(o)(x) · primitus · admisso fuerit illi · iudex · collectum solacium · ipsum raptorem · occidat · et faciat · ferbatutus · et se ad eclesiam confugium fecerit · redendum · ad epm · absque · ulla precacionem separentur · Certe · se ipsa · mulier · raptorem consinserit · ambo pariter in exilio · transmittantur et se foras · ecclesia capti · fuerent · ambo · pariter occidantur · et facultatem eorum · parentibus et quod fisco nostro debitur adqueratur ·

DE HUMICIDIIS UERO ITA IUSSIMUS OBSERUARE

UT quicumque · ausū temerario · alio · sine causa occiserit uita periculum feriatur. Nam (d)non de precium redempcionis se redemat · aut cumponat;

Forsitam conuenit ut ad solicionem quisque discendit · nullus de parentibus aut amicis ei · quicquam adiubet · nisi qui presumpseret · ei adiuuare suum · uuireualdo omnino conponat · ||
290 Qui iustum est · ut qui nuit · occidere discat · morire;

DE FARAUALIUM ITA · CONUENIT

Ut quicumque · in mallum · presumpserit · faraualium · menare · procul dubium · suum · uuiroualdum · conponat · nichiloms fara-

ualius · reprematur et forsitam · ut adsolet · iudex · consinserit · et fortasi adquiescit · istum faraualium costodire · uite periculum · per omnia · susteniat ·

DE FURIS ET MALE · FACTORIS · ITA · DECREUIMUS · OBSERUARE

Ut se quinque · aut septe · boni fidei · hominis absque · inimicicia intra posita · criminosum · cum sagramentum · interposicionem esse dixerint quomodo sine lege · inuolauit · sine lege · moriatur ·;

Siquis (g)iudex cumprehensum · latronem · conuictus · fuerit · relaxasset uitam · suam admittat · et disciplinam · in populum modis omnibus obseruetur

SIMILITER KŁ MAR̃

Colonia conuenit ita banniuimus · ut unus quisque · iudex crimenosum · latronem ut audiret · ad casam suam ambulet et ipsum legare faciat ita · ut ‖ se Francus · fuerit · ad nostra · pre- p. 29
sencia · dirigatvr

Et se de dedibilioris personas · fuerit · in loco pendatur ·;

Siquis centenario · aut cui · libet · iudice · noluerit ad malefactorem · adiuuare · LX · soł · omnis modis · condampnetur.

Et quicumque · seruum · crimenosum · habuerit · et ei iudex · rogaberit · ipsum presentare et noluerit · suo · uuirigildo omnino · conponat ;

Similiter · conuenet · ut se furtus factus fuerit capital · de presente · centina · restituat · et causa · centenarius · cum centena · requirat ;

Pare · condiccione conuenit · ut se centina posita · in uistigia · in alia centena · aut quos fidelium · nostrorum · ipsum · uistigium miserit · et eum · alia centena · minime · expellere · potuerit · aut conuictus · redat latronem · aut capitale de presente · restituat · et cum XII · personas · se ex hoc · sagramentum · exuat;

Se seruus · ecclesiae · aut fisco · furtum admiserit · simile pena susteniat sicut reliquorum · Franchorum · seruorum;

DE DIE DOMINICO ·

Diae dominico · similiter placuit obseruare ut siquis cumque · ingenuos · excepto · ‖ quod ad cogandum uel ad manducan- p. 29
dum · pertenet alii · opera · in diae dominico facire presumpserit · se Salicus fuerit soł XV · conponat. Romanus · VIIſ soł seruus

uero · aut III · soł redat · aut dorsum · suum conponat · Aschlipiodus · recognouit;

DATUM SECUNDUM · Kł MARCS ANNO · XXMUM · SECUNDUM · REGNI · DOMNO NOSTRO

Colonia · filicite · expleciunt · legis · Salice liber · III ·

Quem uero Rex Franchorum · statuit · et · postea · una · cum Francis · suis · pertractauit et III · titulus · aliquid amplius aderit · sicut · ad primo · ita usque · ad LXXVIIII · perduxer;

Deinde uero Chelbertus · post multum tempus tractauit ut quid aduenire · potuit · quod ibi · cum suis · Francis · addere · deberit; Ad septuagisimo octauo · usque · octoagisimo quartum · perinuenit · quod ibi · digni · inposuisse · cognuscitur · cum hus titulus · Chlotarius · ad germano suo seniorem suum gradenter excipit sic et ipsi · similiter · cum regnum suum · perinuenit ut ab octoagisimum · quartum aderit · et ita perfectum · perduxit · et inde quod ipse · inuenit · fratrem suum rei · scripta · direxit · sic · inter eis · conuenit · ut · ista · omnia · que constituerunt · staret;

EXPLECIT · DEO GRACIAS AMEN · ‖

293 INCIPIT : REGNORUM UEL TEMPORUM ·

ERaglius · dehinc · quintum annum *ait* · *sui* · *im*perii ·

Sisbodus · Godorum gloriosissimus · principis · in Spania · plurimas Romane milliciae · orbis · bellando subgicit · et Iudeis suis regni · subditus a fidem · Xpi · conuertit ·;

Fiunt · igitur · ab exordio · mundi · usque · in Eragli et quarto · Relegiosissimo · principis Sisbodo et Dagoberto · Regi Francorum · anni · XI ·

Chlothario · sunt XLVIII ·

AB INICIO mundi · usque ad Heraglio imperio et Sisbodo rege · Godorum; et Dagoberto · Regi Franchorum · sunt · anni · VD · C·C·C· XIII ·

Regn Dagobertus annus · XVII ·

Regn Segobertus · annus · XXII ·

Regn Heldobertus · annus VII ·

Regn Heldericus · annus · XV// ·

Regn THedoricus · annus · XVII · ‖

294 Regn Chlodouius · annus · III ·

Regn Chelbertus annus XVII

Regn Dagobertus annus V
Regn ir Heiperigus · annus · V·
Regn it Theoderigus annus XVII·

Regn num · septimum · interim alius Rex non fuit·
Regn it Heiderigus · annus · VIIII·
Regn Pipinus · annus · XVII·

De Dagoberto usque ad Pipino sunt · anni · C · L · VIII·

Tutti · insemul sunt · anni · V · D · C · C · C · C · L · VIII·

Residuum seculi tempus humane inuestigacionis incertum est omnem enim quescionem de hac re · dominus noster Ihs Xps abstollit dicens non est nestrum · scire tempore uel momenta que pater posuit · in sua potestate et aliut de die · autem · illa · inquid et hora nimo scit · neque angeli caelorum · nisi · solus pater Sed unus quisque ergo de suo · cogitet · transito Sicut sagra scriptura ait · in omnibus operibus tuis · memorare nouissima tua · et in eternum · non peccabis ·:

Der Heroldische Text.

IN LEGEM
quam Salicam uocant

Præfatio.

GEns Francorum inclyta, authore deo condita, fortis in armis, firma pacis fœdere, profunda in consilio, corpore nobilis et incolumis, candore et forma egregia, audax, uelox et aspera, nuper ad catholicam fidem conuersa, immunis ab hæresi. Dum adhuc † teneretur barbarie, inspirante deo inquirens scientiæ clauem, iuxta morem suorum qualitatum desiderans iustitiam, custodiens pietatem, † dictauerunt Salicam legem proceres ipsius gentis, qui tunc temporis apud eandem erant rectores. Sunt autem electi de pluribus uiri quatuor, his nominibus Vuisogast, † Bodogast, Salogast et Vuindogast, in locis quibus nomen Salagheue, Bodogheue, et Vuindogheue. Qui per tres mallos conuenientes, omnes causarum originęs sollicite discurrendo, tractantes de singulis, iuditium decreuerunt hoc modo. At ubi deo fauente, Clodoueus Comatus et pulcher et inclytus rex Francorum primus, recepit catholicum baptismum, quicquid minus in pacto habebatur idoneum, per præcelsos reges Clodoueum, Childebertum et Hlotarium fuit lucidius emendatum et procuratum decretum hoc. Viuat qui Francos diligit Christus, eorum regnum custodiat, et rectores de lumine suæ gratię repleat, exercitum protegat, fidei monimenta tribuat, pacis gaudia et fœlicitatem, tempora dominantium dominus Christus Iesus † pietate conducat. Hæc est enim gens, quæ fortis dum esset, et robore ualida, Romanorum iugum durissimum de suis ceruicibus excussit pugnando, atque post agnitionem baptismi, sanctorum martyrum corpora (quæ Romani igne cremauerunt, uel ferro trucidauerunt, truncauerunt, aut bestiis laceranda proiecerunt) sumptuose auro et lapidibus prætiosis exornauit.

De legum Inuentoribus ac eorum ratione.

MOyses genti Hebręæ primum omnium diuinas leges sacris literis explicauit. Phoronæus rex Græcis primus leges et iuditia constituit. Mercurius Trismegistus primus leges Ægyptiis tradidit. Solon primus leges Atheniensibus dedit. Lycurgus primus Lacedęmoniis iura ex Apollinis authoritate confinxit. Numa Pompilius qui Romulo successit in regnum, primus leges Romanis edidit. Deinde cum populus magistratus seditiosos ferre non pos||set, decem uiros legibus scribendis creauit, qui leges ex So- p. 2
lonis in Latinum sermonem translatas XII. tabulis exposuerunt. Fuerunt autem hi: App. Claudius Sabinus, T. L. Genutius, P. Sestius Vaticanus, T. Veturius Cicurinus, C. Iulius Tullus, A. Manilius, P. Sulpitius Camerinus, Sp. Posthumius Albus, P. Horatius Puluillus, T. Romilius Vaticanus. Hi decem uiri lęgum conscribendarum electi sunt. Leges autem redigere in libros primus cons. Pompeius instituere uoluit, sed non perseuerauit obtrectatorum metu. Deinde Cæsar cœpit id facere, sed ante interfectus est. Paulatim antiquæ leges, uetustate et incuria exoleuerunt, quarum etsi nullus iam usus est, notitia tamen necessaria uidetur. Leges nouæ a Constantino cœperunt Cæsare, et reliquis succedentibus, erantque permixtae et inordinatæ. Postea Theodosius minor Augustus, ad similitudinem Gregoriani et Hermogeniani codicem factum, constitutionum a Constantini temporibus sub proprio cuiusque imperatoris titulo disposuit, quem a suo nomine Theodosianum uocauit. Deinde unaquæque gens propriam sibi ex consuetudine elegit legem. Longa enim consuetudo pro lege habetur. Lex autem est, constitutio scripta. Mos est, uetustate probata consuetudo: siue lex non scripta, nam lex a legendo uocata, quia scripta est. Mos autem est consuetudo longa, de moribus tracta tantundem. Consuetudo autem est ius quoddam moribus institutum, quod pro lege suscipitur. Lex erit omne quod iam ratione constiterit, quod disciplinæ conueniet, quod saluti proficiat. Vocata autem consuetudo, quia in communi usu est. Theodoricus rex Francorum, cum esset Cathalaunis, elegit uiros sapientes, qui in regno suo legibus antiquis eruditi erant, ipso autem dictante, iussit conscribere legem Francorum, Alamannorum et Baioariorum, et unicuique genti, quæ in eius potestate erat, secundum consuetudinem suam, addiditque addenda, et improuisa et incommoda resecauit, et quæ erant secundum consuetudinem paganorum mutauit secundum legem Christianorum, et quicquid Theodoricus rex propter uetustissimam paganorum consuetudinem emendare non potuit, post hæc Hildebertus rex inchoauit corrigere, sed Chlotharius rex perfecit. Hæc omnia

Dagobertus rex gloriosissimus per uiros illustres Claudio, Chadoin, Domagno et Agillofo renouauit, et omnia ueterum legum in melius transtulit, unicuique quoque genti scriptam tradidit. Factæ autem sunt leges, ut earum metu, humana coerceretur nequitia, tutaque sit inter improbos innocentia, et in ipsis improbis formido suppliciorum, et ut refrenentur nocendi facultates.

p. 3 IN CHRISTI NOMINE, incipit Pactus legis Salicæ.

Hi autem sunt, qui legem Salicam tractauerunt: Vuisogast, Arogast, Salegast, Vuindogast, in Bodham, Saleham, et Vuidham.

De Mannire. Tit. I.

I SI quis ad mallum legibus dominicis † mannitus fuerit, et non uenerit, si eum sumis non detinuerit, solidorum quindecim culpabilis iudicetur, qui faciunt denarios sexingentos.

II Ille uero qui alium mannit, et ipse non uenerit, si eum sumis non detinuerit, ei qui manibit similiter DC. den. qui faciunt solidos XV. componat.

III Ille autem qui alium mannit, cum testibus ad domum illius ambulare debet, et sic eum mannire debet, aut uxorem illius, uel quemcunque de familia illius, ut ei faciat notum, quomodo ab illo mannitus est, † nam si in dominica ambascia fuerit occupatus, manniri non potest. Si uero intra pagum, in sua ratione fuerit, potest manniri, sicuti superius dictum est.

De furtis Porcorum. Tit. II.

I SI quis porcellum lactantem furauerit, de rhanne prima, aut de mediana, † et ei fuerit adprobatum, **Malberg rhannechala lerechala,** hoc est, unum **ahe | lepte** CXX. denariis, qui faciunt sol. III. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

II Si uero in tertia rhanne † furauerit, **malb. rhanne chalteo,** DC. den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

III Si quis porcellum de sutenn furauerit et clauem habuerit, MDCCC den. qui faciunt sol. XLV. culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

IIII Si quis porcellum † de intro porcos, ipso porcario † custodiente furauerit, **mal. foagne chalte** in DC. denar. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

V Si quis porcellum furauerit, qui sine matre uiuere possit, **malb. ymnisfith** siue **thertefun** in XL. denar. qui faciunt solidum unum culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

VI Si quis scrouam † subbapatit in furtum, **malber. uarachalt,** in CCLX. denar. qui faciunt sol. VII. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VII Si quis scrouam cum porcellis furauerit, **malb. focichalta** in DCC. den. qui faciunt sol. † XVII. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura. ‖

VIII Si quis porcum † anniculum furauerit **malb.† in Zymis** p. 4
ethatia, CXX. den. qui faciunt sol · III · culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

IX Si quis bimum porcum furauerit, **malb. in Zymiffoagni.** DC. den. qui faciunt solidos XV. excepto capitali et delatura.

X Si quis tres porcos aut amplius furauerit, usque ad sex capita, **malb. in Zymis exachalt,** & cepto **tua ſeptunchunna** denar. MCCCC. qui faciunt sol. XXXV. excepto capitale et delatura,

XI Si quis uigintiquinque porcos furauerit, † ubi amplius in grege illo non fuerint. **malb. Soniſchalt tua Zymis ſit mihachunna** MMD. den. qui faciunt soli. LXVII. cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

XII Si uero quis uigintiquinque porcos furauerit † et adhuc aliqui remanserunt, **malb. texachalt,** MCCCC. den. qui faciunt solid. XXXV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

XIII Si uero quinquaginta porcos furauerit, ubi amplius non habuerit, **malb. ſo-|niſchalt,** MMD. den. qui faciunt soli. LXX. et dimidium, culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

XIIII Si quis porcellum tertussum, usque ad annicolatum furauerit, **malb. drace-|chalt,** CXX· den. qui faciunt sol. III· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

XV Post anniculatum uero, qui eum furauerit, **malb. dracechalt,** DC· den. qui faciunt sol. XV. excepto capitale et delatura.

XVI Si quis uerrem furauerit, **malb. chriſtiao,** DCC. den. qui faciunt sol. XVII. cum dimidio culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

XVII Si quis scrouam ducariam furauerit, **mal. chredunia,** DCC. den. qui faciunt sol. XVII. et dimidium, culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

XVIII Si quis maialem sacrifum furauerit, et cum testibus quod sacrifus fuisset, potuisset ille qui perdidit approbare, **malb. barcoanomeo anitheotha** DCC. dena. qui faciunt sol. XVII. cum dimidio culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

XIX Alium uero maialem, qui sacrifus non fuerit, si quis furauerit, **brarecho malb** et in alia mente **babène** DC. den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

De furtis Animalium. Tit. III

I SI quis uitulum lactantem furauerit, **malb. pedero,** aut **freodo** CXX. denar. qui faciunt solid. III. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

II Si quis anniculum animal furauerit, **mal. ochſaiora,** DC. den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

III Si quis bimum animal furauerit, **malb. Zymis pedero malia** MCCCC. den. qui faciunt sol. XXXV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura. ‖

IIII Si quis uaccam cum uitulo furauerit, **malb. Zymis pedero malia.** MCCCC den. qui faciunt sol. XXXV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

V Si quis uaccam sine uitulo furauerit, **malb. mala,** MCC. den. qui faciunt soli. XXX. culpabilis iudicetur, & excepto capitale et delatura.

VI Si quis uaccam domitam furauerit, **malb. abazym pedero** MCCCC. den. qui faciunt solid. XXXV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VII Si quis taurum qui gregem regit, et nunquam uinctus fuit, furauerit, **mal. chereche|to** M·DCCC· den qui faciunt sol. XLV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VIII Si quis bimum taurum furauerit, **malb. traslo.** M·CCCC· den. qui faciunt sol. XXXV. excepto capitale et delatura.

IX Si quis taurum furauerit, qui de tribus uillis communes uaccas tenuerit, hoc est, **tres bellio malb. chami theuto,** M·DCCC· den. qui faciunt solid. XLV· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

X Si quis taurum regis furauerit **malb. chamutheuo** M·M·M·DC· den. qui faciunt solid. XC· excepto capitale et delatura.

XI Si quis bouem furauerit, **malb. ohſeno** M·CCCC· den. qui faciunt solid. XXXV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

XII Si quis duodecim animalia furauerit, ut neque unum exinde remaneat, **malb. ſoniſchalt.** M·M·D·den. qui faciunt sol. XLV. cum dimidio. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

XIII Si uero de pluribus uigintiquinque furauerit, et adhuc aliqua remaneant, quę non fuerunt iuncta **malb. ſoniſchalt,** M·M·D· qui faciunt soli. LXV. et dimidium excepto capitale et delatura.

XIIII Si quis duodecim animalia furauerit, ut ex eis aliqua remaneant, **mal.** M·CCCC den. qui faciunt solid. XXXV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

De furtis Ouium. Tit. IIII.

I SI quis agnum lactantem furauerit, **malb. lem,** VII. denariis culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

II Si quis anniculum uel bimum † ueruecem furauerit, **malb. in Zymis** den. CXX. qui faciunt solid. III. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

III Certe, si tres aut amplius † ueruèces fuerint, qui furati sunt, **malb. feiffecho & fetifchefo** MCCCC· den. qui faciunt solid. XXXV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

IIII Si † quis quinquaginta ueruèces furauerit, aut amplius, **malb. fonifchalt** M·M·D· den. qui faciunt sol..LXV cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura. ‖

De furtis Caprarum. Tit. V. p. 6

I SI quis capram unam, duas, uel tres furauerit, **malb.** † **lamp.** CXX. den. qui faciunt solid. III. culpabilis iudicetur, ex-excepto capitale et delatura.

II Si uero super tres capras furauerit **malb. chrenecruda** DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

De furtis Canum. Tit. VI.

I SI quis canem † segusium magistro suo furauerit, **malb.** † **Leo dafdi.** DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

II Si quis segusium magistrum canem furauerit, **malb. Trouuidouuano tuene chunne** M·DCCC· den. qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

III Si quis canem † qui ligamen nouerit, post solis occasum occiderit, **malb.** † **theophano** DC. den. qui faciunt sol. XV. componat, excepto capitale et delatura.

IIII Si uero agutarito furauerit, **malb. chunnouano malb.** DC· den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

V Si quis pastoralem canem occiderit, aut furauerit, **malb.** † **leosdafdi** siue **theoprano,** CXX· den. qui faciunt sol. III. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

De furtis Auium. Tit. VII.

I Si quis accipitrem furauerit de arbore, **malb. ortfocla** CXX· den. qui faciunt solidos III. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

II Si quis de pertica accipitrem furauerit. **malb. uueiano** siue † **ortfocla** DC. den. qui faciunt solid. XV culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

III Si quis accipitrem deintro clauem repositum furauerit, **malb. ortfocla,** siue **uueiano pandete** M·DCCC· qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

IIII Si quis sparuarium furauerit **malb. fucelin** CXX. den. qui faciunt solid. III. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

V Si quis gallum furauerit **malb. chanafuuido** CXX· denariis, qui faciunt sol. III. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VI Si quis anserem aut anatam domesticam furauerit, **malb. fundleno** CCXX· den. qui faciunt solid. III. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VII Si quis gallinam furauerit, **malb. folampinam** CXX· den. qui faciunt sol. III. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

Si quis gruem aut cygnum furauerit domesticum, **malb. ort-**
p. 7 **focla** CXX· ‖ den. qui faciunt solid. III. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VIII † Si quis turturem de trappa furauerit **malb. acfalla** DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

De furtis arborum Tit. VIII.

I SI quis uero pomarium domesticum aut perarium deintus curte † aut latus curte furauerit aut capulauerit, CXX· den. qui faciunt sol. III. culpabilis iudicetur.

II Si uero pomarium aut quamlibet arborem domesticam exciderit, aut furatus fuerit, in horto similiter DC· denariis culpabilis iudicetur, qui faciunt solid. XV.

III Hanc quoque legem et de uitibus furatis obseruare iussimus.

IIII Si quis in sylua alterius † materiamen furatus fuerit, aut incenderit, uel concapulauerit, aut ligna alterius furauerit, DC· den. culpabilis iudicetur, qui faciunt, solid. XV. excepto capitale et delatura.

De furtis Apium Tit. IX.

I SI quis †apem de intro clauem furauerit, et tectum desuper habuerit, **malb. an | tidio olethardis** M·DCCC· denariis qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

II Si quis unam apem, hoc est, uno uascello, furauerit de subtecto et sub claue, ubi amplius non fuerint. M·DCCC· denariis culpabilis iudicetur, qui faciunt sol. XLV. excepto capitale et delatura.

III Si uero septem aut amplius furauerit, et aliqui remaneant et retro clauem fuerint **malb. texara antidio ale thardis.** M·DCCC· denariis, qui faciunt sol. XLV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

IIII * Si quis unum uas cum apibus inter alia uasa sub tecto aut sub claue furauerit caussam superius comprehensam conuenit obseruare. excepto capitale et delatura.

V * Si uero unum uas cum apibus foris tecto, ubi amplius non fuerit, furauerit caussam superius comprehensam componat, excepto capitale et delatura.

VI * Si quis ex plurimis usque ad sex uasa foris tecto furauerit DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VII * Si autem septem aut amplius furauerit, ita ut nulla remaneant, M·D·CCC· den qui faciunt sol. XLV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

Si damnum in messe, uel in qualibet clausura illatum fuerit. Tit. X.

I SI quis animal, aut caballum, uel quodlibet pecus in messe sua inuenerit, peni|†tus eum uastare non debet, quod si p. 8
fecerit et confessus fuerit, capitale † loco restituat, † ipse. uero debilem ad se recipiat. Si uero confessus non fuerit † et ei fuerit adprobatum, **malb. leodardi** DC· denar. qui faciunt solid. XV. excepto capitale delatura.

II Si quis uero animal, caballum, uel iumentum † in furtum pinxerit, **malb. ftalacha** DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

III Si quis in messe sua pecora aliena inuenerit quæ pastorem non habeant, et ea incluserit ut nulli penitus innotescat, et aliqua ex ipsis pecoribus perierint, **malb. texaca** MCCCC· den. qui faciunt solid. XXXV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

IIII Si quis animal, aut quodlibet pecus, per suam negligentiam nocuerit † et confessus fuerit, capitale in loco restituat * Si uero negauerit † sed tamen uictus fuerit, **malb. leodardi** DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

V Si alicuius porci, aut quodlibet pecus, pastore illud custodiente in messem alienam cucurrerit, et ipso negante si ei fuerit adprobatum **malb, leodardi** siue **ande fitto,** ipso negante si adprobatum fuerit. DC· den. faciunt so. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VI Si cuius pecora de damno, cum alios labores uastantur, aut inclaudantur, aut in domum minantur, et ea quiuis expellere aut excutere præsumpserit **malb. fchoto** DC· den. qui faciunt solidos XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VII Si uero pecora de damno inclausa fuerint, ille cuius pecora sunt æstimatum reddat, insuper ·X· denar. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VIII Si quis autem per inimicitiam, aut per superbiam sepem alienam † ruperit, et in messem aut in pratum, * uel in quemlibet laborem pecora miserit, ille cuius est labor, testibus eum conuincat, ei reputetur damnum et æstimatum reddet **malb. leodardi** MCC· denar. qui faciunt solidos XXX. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

De seruis mancipiis furatis Tit. XI.

I SI quis seruus aut ancilla caballum aut iumentum alterius furauerit, **malb. theu tha texaca** MCCCC· denar. qui faciunt sol. XXXV. culpabilis iudicetur. excepto capitale et delatura.

II Si quis seruum alienum furauerit, aut occiderit, aut uendiderit, aut ingenuum dimiserit, et ei fuerit adprobatum, **malb. theu texaca** M·CCCC· den. qui faciunt solid, XXXV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura. De ancilla uero solidos ··XXX.

III Si quis seruus aut ancilla, cum homine ingenuo, de rebus domini, sui aliquid deportauerit. **malb. leud ardi** DC· den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

IIII Si quis homo ingenuus in texaca secum duxerit aut
p. 9 aliquid cum eo nego‖tiauerit **malb. theu lafina** DC· denar. qui faciunt solidos. XV. culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

V Si quis seruum † puledrum furauerit **malb. uſu dredo**

M·DCCC· denar. qui faciunt sol. XLV. culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

VI Si quis maiorem, infestorem, scantionem, mariscalcum, stratorem, fabrum ferrarium, aurificem, siue carpentarium, uinitorem, uel porcarium, uel ministerialem furauerit, aut occiderit, uel uendiderit ualentem solidos XXV. **malb. theuca te|xara** M·CCCC· den. qui faciunt sol. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VII Si uero maiorissam aut ancillam ministerialem ualentem sol. XXV. superiorem causam conuenit obseruare

VIII In alio pacto dicit, de ipsis **malb. thenca texaca is mala texaca, amba texa|ca, amba othonia,** prȩcia hȩc sol. in summa LXXXV. qui faciunt denar. MMMCC. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

De furtis Ingenuorum uel effracturis. Tit. XII

I SI quis uero ingenuus de foris casa † quod ualent duo denarii furauerit **malb. leudardi** DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

II Si quis uero de foris casa quod ualet den. XL. furauerit **malb. texaca** † M·CCCC· denar. qui faciunt solid. XXXV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

III Si uero ingenuus de intus casa furauerit aut fregerit quod ualent duo den. **malb. antidio** M·DCCC· qui faciunt sol. XLV. culpabilis iudicetur. excepto capitale et delatura.

IIII Si quis uero * supra quinque denarios furauerit deintro clauem MCCCC. den. qui faciunt sol. XXXV. culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

V Si uero ingeuuus clauem effregerit aut adulterauerit, et sic domum ingressus fuerit, et per furtum aliquid tulerit **malb. antidio** M·DCCC· den. qui faciunt sol. XLV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VI Si uero effregerit et nihil tulerit, et fugiens euadit, propter effracturam tantum, MCC· denar. qui faciunt sol. XXX. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura

De furtis Seruorum uel effracturis Tit. XIII.

I SI quis seruus foris casa quod ualent duo denarii, furauerit, et ei fuerit adprobatum, aut centum † uiginti ictus accipiat, aut † CXX. den. qui faciunt solid. III culpabilis iudicetur. excepto capitale et delatura.

II Si uero furauerit quod ualent XL. denarii, aut castretur,

aut CCXL. den. qui faciunt sol. VI. reddat. dominus uero serui eius qui furtum fecerit, capitale et delaturam in loco restituat.

III Quicunque alienam domum uiolenter † disturbauerit, et domus si pro firma||mento Iberus habuisse probatur, qui hoc fecerit MDCCC· denariis culpabilis iudicetur. Et si de ipsa domo proinde cum carro aliquid trahere pręsumpserit, excepto superiore numero MCC· denar. qui faciunt sol. XXX. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

De Ingenuis hominibus, qui mulieres ingenuas rapiunt. Tit. XIIII.

I SI qui tres homines, ingenuam puellam de casa, aut de screona rapuerint, * **malb. authumia** MCC· den. qui faciunt sol. XXX· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

II † Illi uero qui super tres fuerint CC· den. qui faciunt sol. V· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

III * Qui cum sagittis fuerint, unusquisque illorum CXX· den. qui faciunt solid. III· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

IIII Raptor uero MMD· den. qui faciunt solid. LXII· cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura

V Si uero puella quæ trahitur in uerbo regis fuerit, propter fredum MMD· den. qui faciunt sol. LXII· et dimidium cogatur persoluere, excepto capitale et delatura.

VI Si quis puer regis, uel lidus, ingenuam fœminam traxerit. de uita componat.

VII Si uero ingenua fœmina, aliquemcunque de illis, sua uoluntate secuta fuerit, ingenuitatem suam perdat.

VIII Si quis † puellam sponsatam tulerit, et sibi in coniugium sociauerit, **malb. ana ftheo** MMD· den. qui faciunt sol. LXII· cum dimidio culpabilis iudicetur.

IX † Sponso autem eius DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

X Si quis puellam † sponsatam druthe ducente ad maritum, et eam in uia aliquis adsallierit, et cum ipsa uiolenter mœchatus fuerit **malb. changi chal-|do** VIII M· den. qui faciunt solid. CC· culpabilis iudicetur.

XI Si quis ingenuus ancillam alienam sibi in coniugium † sociauerit **malb.** † **honomo** ipse cum ea in seruitium † inclinetur

XII * Si quis sororem, aut fratris filiam, aut certe alterius gradus consobrinam, aut fratris uxorem, aut auunculi sceleratis nuptiis sibi iunxerit, huic pœnę subiaceat, ut a tali consortio separetur,

atque etiam si filios habuerint, non habeantur legittimi hæredes, sed infamia sint notati

XIII Si quis ingenuam fœminam aut puellam, contubernio facto, seu in itinere, aut quolibet loco adsalierit, et uim illi inferre præsumpserit, tam unus quam plurimi, qui in ipsa uiolentia fuerint admixti, CC· solid. unusquisque ipsorum culpabilis iudicetur Et si adhuc de illo contubernio remanserint, qui scelus istud non admisisse noscuntur, et tamen ibidem fuerint, si plures aut minori numero quam tres fuerint, eorum quilibet pro ipsis XLV. sol. culpabilis iudicetur ‖

De eo qui Vxorem tulerit alienam, uiuo marito Tit. XVI. p. 1

I SI quis uxorem alienam uiuo marito tulerit, **malb. abtica:** et in alia mente, **ar-|ba theus en lanthamo** VIII M· den. qui faciunt sol. CC· culpabilis iudicetur.

II Si quis cum puella per uirtutem mœchatus fuerit, **malb. theurora** MMD· denar. qui faciunt sol. LXII. cum dimidio, culpabilis iudicetur.

III Si quis cum ingenua puella et spontanea uoluntate amborum partium coiuerit, et in occulto mœchatus fuerit, **malb. frio lafia** MDCCC· den. qui faciunt sol. XLV. culpabilis iudicetur.

IIII * Si quis lidam alienam in coniugium sociauerit, M·CC· den. qui faciunt solid. XXX. culpabilis iudicetur.

De Superuentis uel Expoliationibus Tit. XVII.

I SI quis hominem ingenuum † superuentum expoliauerit, **malb. mofedo** MM·D· den. qui faciunt sol. LXXX cum dimidio culpabilis iudicetur.

II Si uero Romanus, barbarus, Salecum Francum expoliauerit, caussam superius comprehensam conuenit obseruare.

III Si uero Francus Romanum expoliauerit, **malb. mofedo** MCC· den. qui faciunt solid. XXX. culpabilis iudicetur.

IIII Si quis hominem qui alicubi migrare disponit, et dirigere habet præceptum regis, et si aliunde ierit in mallum publicum, et aliquis extra ordinationem regis restare eum facit, aut adsalire pręsumpserit, **malb. alacfacis uia lacina** VIII M· den. qui faciunt solid. CC· culpabilis iudicetur.

V Si quis hominem mortuum antequam in terram mittatur in furtum expoliauerit, **malb. chreo mofdo** MDCCC· den. qui faciunr sol. XLV. et in alia sententia MMD· denar. qui faciunt sol. LXII. cum dimidio, culpabilis iudicetur.

VI Si quis hominem mortuum exfodierit et expoliauerit,

malb. thurni chalt. IIII M· den. qui faciunt solid. C· culpabilis iudicetur.

VII * Et postea parentes defuncti, iudicem rogare debent, ut inter homines non habitet author sceleris, et qui ei hospitium dederit, antequam parentibus satisfaciat, DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur.

VIII * Si quis mortuum hominem aut in † offo aut in petra, quæ uasa ex usu sarcophagi dicuntur, super alium miserit, MMD· den. qui faciunt solid. LXII. et dimidium, culpabilis iudicetur.

IX * Si quis aristatonem super hominem mortuum capulauerit, de unoquoque DC· den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur.

X Si quis * hominem dormientem expoliauerit **malb. Chreo mofdo** IIII M· den. qui faciunt solid. C. culpabilis iudicetur. ‖

p. 12 **De eo qui Villam alienam adsalierit Tit. XVIII**

I SI quis uillam alienam adsallierit * **malb. alac falthio** MCC· den. qui faciunt solidos XXX. culpabilis iudicetur.

II Si quis uillam adsalierit alienam, et ibidem ostia fregerit, canes occiserit, aut hominem plagauerit, uel in carro aliquid exinde duxerit, **malb. turpha falchio** VIII M· den. qui faciunt solid. CC· culpabilis iudicetur.

III Et quicquid inde abstulit, in locum restituat, et quicunque in eius contubernio fuisse * conuicti fuerint, unusquisque eorum MMD· denar. qui faciunt solid. LXII. et dimidium culpabilis iudicetur.

De Incendiis. Tit. XIX.

I SI quis casam quamlibet, intus dormientibus hominibus incenderit, ei cuius casa † est, **malb. andebau** MMDC· den. qui faciunt solid. LXII. et dimidium, culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura. Illi uero qui exinde euaserint, unusquisque ex ipsis eum mallare debent, per **Malberg feu, landeueuas,** et IIII M· denar. qui faciunt solid. C· culpabilis iudicetur unicuique eorum.

II * Et quicquid ibi perdiderint in locum restituatur.

III Si aliqui ibidem remanserint **malb. leudi** IIII M. den. qui faciunt sol. C. culpabilis iudicetur.

IIII * Et ille qui incendium misit, parentibus uniuscuinsque defuncti VIII M. den. qui faciunt solid. CC. culpabilis iudicetur.

V Secundum legem Salicam, hoc conuenit obseruare, ut quicunque domum alienam arserit, et is res quas liberauerit, non habuerit ubi reponat.

VI Si in mallum uocatus fuerit, et is qui uocatus est non uenit, si eum aut infirmitas aut ambascia dominica detinuerit, uel forte aliquem de proximis mortuum intra domum suam habuerit, per istas sumis se poterit homo excusare, alias de uita componat, aut CC. sol. culpabilis iudicetur.

VII Si quis spicarium aut machalum cum annona incenderit, **malb. faldeban** MMD· denar. qui faciunt sol. LXII. cum dimidio culpabilis iudicetur.

VIII Si quis sudenn cum porcis, scuriam cum animalibus uel fœnile incenderit, **malb. faldeba leofdeba** MMD· denar. qui faciunt solidos LXII. et dimidium culpabilis iudicetur.

IX * Et si aliquid non remanserit ibidem, **malb. leudi** VIII M. denar. qui faciunt solid. CC· culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

X Si quis cuncida alienam capulauerit, **malb. bila** DC· denar. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur. ‖

XI Si quis uero cuncida uel sepe incenderit **malb.** † **bica** p. 13 Dc· den. qui faciunt solidos XV· culpabilis iudicetur.

De Vulneribus. Tit. XX.

I SI quis alterum uoluerit occidere et colpus prætersallierit **malb. feu landoue-|uas** MMD· den. qui faciunt sol. LXII· et dimidium culpabilis iudicetur.

II Si quis alterum de sagitta toxicata percutere uoluerit, similiter **malb. &** caussam superius conuenit obseruare.

III Si quis hominem * plagauerit, et sanguis ad terram cadit, et ei fuerit adprobatum **malb.** * **charfrido** DC· den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur.

IIII Si quis hominem in capite plagauerit, † et exinde ossa exierint, **malb. char-|frido** MCC· den. qui faciunt solid. XXX· culpabilis iudicetur.

V * Si quis hominem ita plagauerit ut cerebrum appareat et tria ossa desuper cerebro exierint **malb. aude afenus** MDCCC· denar. qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur.

VI Si uero intra costas aut in uentrem, ita ut uulnus ad interanea peruenerit, et semper currat † et non sanat, **malb. frioblitto** MMD· denar. qui faciunt solid. LXII. cum dimidio, excepta medicatura pro qua solidos VIIII. componat, qui faciunt denar. CCCLX.

VII Si quis ingenuus ingenuum cum fuste percusserit et sanguis tamen non exierit, usque ad tres colpos, **malb. uuadfaltho** CCCLX· den. qui faciunt solid. VIIII culpabilis iudicetur id est, per unumquemque ictum semper ternos solid. soluat.

VIII Si uero sanguis exierit, taliter culpam componat, quantum si eundem ferramento uulnerasset, hoc est ·DC· den. qui faciunt solid. XV.

IX Si quis alius, † clauso pollice ter alium percusserit, **malb. uuadefaltho** CCC·LX· den. qui faciunt sol. VIIII. culpabilis iudicetur * ut pro unoquoque ictu ternos solidos componat.

X Si quis alterum in uia † adsallierit et eundem raubauerit, **malb. chaeroeno** MCC· den. qui faciunt solid. XXX. culpabilis iudicetur.

XI * Si quis alterum in uia adsallierit et expoliare tentauerit, et ille fuga euaserit **malb. moſdo** MCC· den. qui faciunt solid. XXX. culpabilis iudicetur.

De eo qui hominem Innocentem apud Regem accusauerit. Tit. XXI.

I SI quis hominem innocentem, absentem apud regem accusauerit, **malb. feu lã|doueuas** MMD· den. qui faciunt sol. LXII. cum dimidio, culpabilis iudicetur.

II * Si uero tale crimen ei imputauerit, unde mori debuisset si uerum fuisset, ille qui eum accusauerit VIII M· den. qui faciunt sol. CC· culpabilis iudicetur. ‖

p. 14

De Maleficis. Tit. XXII.

I SI quis alteri herbas dederit bibere ut moriatur **malb. affectu leudi** VIII M· den. qui faciunt sol. CC· culpabilis iudicetur. Et si is cui maleficium fecerit, euaserit, **malb. tho vueſpho ac faltho** MMD· den. qui faciunt solid. LXII. cum dimidio culpabilis iudicetur.

II Si quę mulier, alteri mulieri maleficium fecerit, ut infantem habere non possit, MMD· denar. qui faciunt sol. LXII. cum dimidio culpabilis iudicetur.

III * Si uero quis quod alius dedit ueneficium biberit † et mortuus non fuerit, **mal. tho vuesfo ac faltho,** MMD· den. qui faciut sol. LXII. cum dimidio culpabilis iudicetur.

IIII Si quis alteri aliquod maleficium superiactauerit, siue cum ligaturis in aliquo loco miserit, MMD· den. qui faciunt sol. LXII. et dimidium, culpabilis iudicetur.

De Manu mulierum non stringenda. Tit. XXIII.

I SI homo ingenuus fœminæ ingenuæ digitum aut manum † instrinxerit, **malb. chamni,** DC· den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur.

II Et ei si brachium destrinxerit, **malb. chamnum** MCC· denar. qui faciunt solid. XXX· culpabilis iudicetur.

III Certe si super cubitum manum † strinxerit, **malb. chamnin mane charde** MCCCC· qui faciunt sol. XXXV. culpabilis iudicetur.

IIII Si quis mulieri mammillam † capulauerit, **malb. ibidem bruche** MCCC· den. qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur.

De Nauibus furatis. Tit. XXIIII.

I SI quis † extra consilium domini sui, nauem alienam mouere præsumpserit † aut cum ea flumen transierit, **malb. flemere** CXX· den. qui faciunt sol. III. culpabilis iudicetur.

II Si quis ipsam nauem furauerit, **malb. flemere** DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur.

III Si quis † ascum deintro clauem furauerit, **malb. cham zy afco** MDCCC· den. qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur.

IIII Si quis ascum de intro clauem repositum, et in suspenso pro studio positum furauerit, **malb. cham zy afco** MDCCC· den. qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur.

De Furtis in molino commissis Tit. XXV.

I SI quis ingenuus, annonam alienam in molino furauerit, **malb. authedio**, id est, cui molinus est ipsius molinario DC· den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur. Ei uero cuius annona fuisse probatur, alios XV. solidos similiter soluat, excepto capitale et delatura.

II Si quis sclusam de farinario alieno ruperit, **malb. urbis uia lacina** DC. denar. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur. ‖

III * Si quis ferramentum de molino alieno furauerit, **malb.** p. 15 **authedio** M·DCCC· den. qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur.

De Caballo ascenso. Tit. XXVI

I SI quis caballum, † extra consilium domini sui ascenderit, et eum caballauerit **malb. leudardi.** et in alia mente **Burgo fitto**, DC· den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur, et pro eo quia ascenderit, quando descendet similiter alios XV. sol. soluat.

De furtis diuersis. Tit. XXVII

I SI quis tintinnum de porcina aliena furauerit, **malb. aurappo**, DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur.

II Si quis uero pedicam de caballo furauerit, et ei fuerit adprobatum, **malb. leu|dardi**, CXX. den. qui faciunt solid. III. culpabilis iudicetur.

III Si uero ipsi caballi perierint, capitale in locum restituat.

IIII Si quis tintinnum de pecoribus furauerit, **malb. leudardi**, CXX. dena. qui faciunt, solid. III. culpabilis iudicetur.

V Si quis messe aliena in furtum metere prȩsumpserit, aut repascere inuentus fuerit ibidem, **malb. leudardi**, DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur.

VI Si quis in hortum alienum ad furtum ingressus fuerit, aut in napinam uel in fabariam, in pisariam, in lenticulariam **malb. leudardi**, DC· den. qui faciunt soli. XV. culpabilis iudicetur.

VII Si quis † aliquid de campo alieno furauerit, et hoc exinde in carro aut per caballum duxerit **malb. leudardi** M·DCCC· den. qui faciunt sol. XLV. culpabilis iudicetur.

VIII Si uero tantum priserit, quantum in dorso suo portare ualuerit, **malb. leudar|di**, DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur.

IX Si quis pratum alienum secauerit, † operam suam perdat, et insuper sol. XV. culpabilis iudicetur, et si ipsum fœnum in carro carrauerit, et ad domum suam † adduxerit **malb. leudardi**, M·DCCC· den. qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

X Si uero tantum priserit, quantum in dorso suo portare potuerit, **malb. leudar|di**, DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur.

XI Si quis uineam alienam in furtum uindemiauerit, **malb. leudardi**, DC. denar. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur. et si ipse uinum in carro carrauerit, et ad domum suam duxerit, et discarrauerit, **malb. leudardi**, M·DCCC· den. qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur. de messe uero similiter conuenit obseruare.

XII Si quis in sylua materiam, aut ligna furauerit, aut incenderit, uel capulauerit **malb. leudardi**, DC· den. qui faciunt, solid. XV. culpabilis iudicetur.

XIII Si † quis rete † ad anguillas de flumine inuolauerit. **malb. ob dopus**, DC· den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur. ‖

p. 16 XIIII Si quis statuam aut † tremagolum, uel uertebolum de flumine furauerit, **malb. naſtthus**, **texacha**, DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur.

XV Si quis screona qui clauem habet infregerit, **malb. naſche ſtreonas anthedi** M·DCCC· den. qui faciunt sol. XLV. culpabilis iudicetur.

XVI Si quis screona sine claue fregerit, **malb. obdon,** DC· den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur.

XVII Si uero de screona clauem fregerit, et nihil exinde tulerit, **malb. leudardi,** DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur, pro sola effractura.

XVIII Si quis campum alienum arauerit, et non seminauerit, **malb. leudardi,** DC· denar. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur.

XIX Si quis in campo alieno arauerit, et seminauerit, **malb. ob reppus** M·CC· den. qui faciunt solid. XXX. culpabilis iudicetur.

XX Si quis uero † de campo alieno aratrum anteortauerit, aut iactauerit, **malb. anh unerbo** DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur.

XXI * Si quis in potus de pomario, aut de † pirario diruperit, **malb. leudardi** CXX· den. qui faciunt solid. III. culpabilis iudicetur.

XXII * Sin in horto fuerit, **malb. ortopodun** DC· dē. qui faciunt sol. XV. culpab. iudicetur

XXIII * Si quis melarium aut pirarium decorticauerit, **malb. leudardi** CXX· denariis qui faciunt solid. III. culpabilis iudicetur.

XXIIII * Si uero in horto fuerit **malb. ortobaum** DC· den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur.

XXV † Si quis cultellum alienum furauerit DC· den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur

XXVI * Si quis clausuram alienam ruperit DC· den. qui faciunt sol. XV. culpabilis iudicetur

XXVII * Si quis materiam de una parte dolatam furauerit, **malb. leudardi** CXX· denariis, qui faciunt sol. III. culpabilis iudicetur.

XXVIII * Si quis † arborem post annum quam fuerit signata priserit, nullam exinde habeat culpam, si quis infra annum eam capulauerit CXX, den. qui faciunt sol. III. culpabilis iudicetur.

XIX * Si quis in agro alieno arborem insertam exciderit MCC· den. qui faciunt soli. XX. culpabilis iudicetur.

XXX * Si quis mulieri brachiale furauerit, **malb. fubtho** CXX· den. qui faciunt sol. III. culpabilis iudicetur.

XXXI * Si quis per casam alienam siue permissu, † possessoris traxerit, **malb. ala | chefcido** M·CC· den. qui faciunt sol. XXX. culpabilis iudicetur. ‖

De Homicidiis paruulorum. Tit. XXVIII

p. 17

I SI quis puerum infra duodecim annorum † non tonsora-

tum occiserit, **malb. aſcha|ra leudardi** XXIIII· M· den. qui faciunt solid. dc. culpabilis iudicetur.

II Si uero puerum crinitum sine consilio aut uoluntate parentum totonderit, **malb. ſchuiſara chrogino** MM·D· den. qui faciunt sol. LXII. et dimidium, culpabilis iudicetur

III Si uero puellam similiter sine patris aut matris uoluntate totonderit † **theo-|ctidia** M·DCCC· den.ar qui faciunt solid. XLV. culpabilis iudicetur.

IIII Si quis fœminam ingenuam grauidam trabattit, et ipsa fœmina fuerit mortua, **malb. anuano leudinia** XXVIII M· den. qui faciunt sol. DCC· culpabilis iudicetur.

V Si quis uero infantem in uentre matris suæ * occiderit, **malb. anouuado** VIII M· den. qui faciunt sol. CC.

VI Si quis puer infra duodecim annorum aliquam culpam commiserit, fredus ei non requiratur.

VII Si quis fœminam ingenuam, postquam infantes habere non potest occiderit, **malb. leodinia** VIII M· denar. qui faciunt sol. CC· culpabilis iudicetur.

VIII Si quis fœminam ingenuam, postquam cęperit infantes habere, occiderit, **malb. leodinia** XXIIII M· den. qui faciunt solid. DC· culpabilis iudicetur.

IX Si quis puellam ingenuam † occiderit, **malb. ex mala leudi** VIII M· den. qui faciunt sol. CC· culpabilis iudicetur.

De Adulteriis ancillarum. Tit. XXIX.

I SI quis ingenuus cum ancilla aliena męchatus fuerit, **malb.** † **anilaſina** DC· den. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur.

II Si uero cum ancilla regia męchatus fuerit, **malb. theulaſina** M·CC· den. qui faciunt solid. XXX· culpabilis iudicetur.

III Si uero seruus cum ancilla mœchatus fuerit, CXX· den. qui faciunt sol. III. componat

IIII Si seruus ancillam alienam extra uoluntatem domini sui ad coniugium sociauerit, **malb. authanio** CXX· den. qui faciunt sol. I. culpabilis iudicetur.

V * Si quis Francus alienam ancillam sibi publice iunxerit, ipse cum ea in seruitute permaneat.

VI * Si seruus cum ancilla mœchatus fuerit et de ipso crimine ancilla mortua fuerit, seruus ipse aut castretur, aut CCXL· den. qui faciunt sol. VI· culpabilis iudicetur, dominus uero serui capitale in locum restituat. Si autem ancilla propter hoc non fuerit mortua, seruus ipse aut CXX· ictus accipiat, aut CXX· den. qui faciunt sol. III· domino ancillæ cogatur persoluere

De Libertis dimissis. Tit. XXX.

I SI quis lidum alienum * extra consilium domini sui ante regem per denarium ingenuum dimiserit, **malb. maltho theato meolito** III M· den. qui faciunt sol. C· culpabilis iudicetur, et capitale domino ipsius restituat. ‖

II * Res uero ipsius lidi legittimo domino * restituantur. p. 18

III Si quis seruum alienum ante regem per denarium ingenuum dimiserit, **malb. maltho | theatha meotheos** M·CCCC· den. qui faciunt sol. XXX· culpabilis iudicetur, excepto capitale, quod domino restituatur, res uero ipsius serui proprius dominus recipiat.

De Elocationibus. Tit. XXXI

I SI quis in furtum aliquem locare uoluerit, ut hominem interficiat † et inde prętium accipiat, **malb. anuena** III·M· denar. qui faciunt sol. C· culpabilis iudicetur.

II * Si quis in furtum aliquem elocare uoluerit ut hominem intercipiat et præcium ab hoc acceperit, et non fecerit cui fuerit adprobatum, **malb. feu lando efa** MMD· den. qui faciunt solid. LXII· et dimid. culpabilis iudicetur.

III * Similiter et ille qui prætium occepit ut hominem accideret MMD· den. qui faciunt, solid. LXII· et dimidium culpabilis iudicetur.

IIII * Si quis in furtum elocatum, acceptum prætium, hominem occidere uoluerit, et non fecerit, **mal. feu lando efa** MMD· den. qui faciunt sol. LXII· cum dimid. culpabilis iudicetur

V * Si uero per tertium locatio ipsa fuerit transmissa MMD· den. qui faciunt sol. LXII· et dimid. culpab. iudicetur, unusquisque illorum, scilicet dans, accipiens et portans.

De Debilitatibus. Tit. XXXII

I SI quis alterum manu aut pede capolauerit de manu capolata, unde homo mancus est, et ipsa manus super eum pendit, **malb. fichte** MMD· den. qui faciunt solid. LXII· et dimidium, culpabilis iudicetur.

II Si uero ipsa manus super excussa fuerit, **malb. chamin** IIII M· denar. qui faciunt solid. C· culpabilis iudicetur.

III Si quis pollicem de manu uel pede excusserit, **malb. alachtã** M·DCCC· den. qui faciunt solid. XLV· culpabilis iudicetur, si uero ipse pollex, in ipsa manu mancatus pependerit, **malb. alachtamo chaminis** MCC· den. qui faciunt sol. XXX· culpab. iudicetur

IIII Si secundum digitum quo sagittatur excusserit, **malb. alatham briorode-|ro** M·CCCC· dena. qui faciunt, solid. XXXV· culpabilis iudicetur.

V Si quis alteri tres sequentes digitos pariter uno ictu excusserit, **malb. cha-|minis** M·DCCC· den. qui faciunt solid. XLV· culpabilis iudicetur.

VI Si quis † medianum digitum excusserit, **malb. taphano** DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

VII Si uero quartum digitum excusserit, **malb.† malegano** DC· den. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur.

VIII Si minimus digitus excussus fuerit, **malb. mine chleno** DC· denar. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur.

IX Si uero † pes capolatus fuerit, mancus ibidem † tenuerit, **malb. chal de china|chamin** M·DCCC· den. qui faciunt solid. XLV· culpabilis iudicetur.

X Si uero † pes capulatus fuerit, et mancus ibidem tenue-
p. 19 rit **malb. chul de chi na chamin** M·DCCC· den. qui faciunt solid. XLV· culpalis iudicetur.

XI Si uero ipse pes excussus fuerit **malb. † chaldachina fichte** MMD· den. qui faciunt solid. LXXII· cum dimidio culpabilis iudicetur

XII Si quis alteri oculum † tulerit, **malb. liclamina** MMD· denar. qui faciunt solid. LXXII· et dimidium culpabilis iudicetur.

XIII Si quis nasum alteri excusserit **malb. frafitto** MDCCC· denar. qui faciunt sol. XLV· culpabilis iudicetur.

XIIII Si quis auriculam alteri excusserit **malb. chunni cleura** DC· denar. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

XV Si quis alterum lingua † capolauerit unde loqui non possit **malb. al chaltua** IIII M· den. qui faciunt sol. C· culpabilis iudicetur.

XVI Si quis dentem excusserit **malb. in clanina** DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

XVII Si quis ingenuum castrauerit aut uirilia transcapolauerit, unde mancus sit **malb. uuiradardi** IIII M· den. qui faciunt solid. C· culpabilis iudicetur,

XVIII Si uero ad integrum tulerit uirilia, **malb. alacharde** VIII M· denar. qui faciunt sol. CC· culpabilis iudicetur.

XIX Si quis Salecus Salecum castrauerit VIII M· den. culpabilis iudicetur, qui faciunt solid. CC· excepta medicatura, quæ componatur sol. IX.

XX Si quis antrussionem castrauerit XXIIII M· den. qui faciunt sol. DC· culpabilis iudicetur. excepta medicatura quæ VIIII· sol. componatur.

De Conuitiis Tit. XXXIII.

I SI quis alterum cinitum uocaret **malb. quintuo** DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

II Si quis alterum falsatorem, et mulier alteram mulierem meretricem clamauerit, **malb. extrabo** DC· den. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur.

III Si quis alterum concacatum, aut uulpeculam uocauerit CXX· den. qui faciunt sol. III· culpabilis iudicetur.

IIII Si quis alterum leporem clamauerit, CCXL· den. qui faciunt solid. VI· culpabilis iudicetur

V Si quis homo ingenuus alio improperauerit, quod scutum † suum iactasset et fuga lapsus fuisset, et non potuerit adprobare, **malb. aultrapo** DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

VI * Si quis alterum delatorem clamauerit et non potuerit adprobare, **malb. leu|dardi** DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur. ‖

De Via Lacina Tit. XXXIIII. p. 20

I SI quis baronem de uia † ortauerit aut impinxerit **malb. uia lacina** DC· den. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur

II Si uero mulierem ingenuam de uia sua ortauerit aut impinxerit, **malb. ur-|bis uia lacina** MDCCC· den. qui faciunt sol. XLV· culpabilis iudicetur

III Si quis in uia alterum adsalierit et eum raubauerit **malb. chereno** MCC· den. qui faciunt sol. XXX· culpabilis iudicetur

IIII * Si quis uiam quæ ad farinarium † ducit clauserit, **malb. urbis uia lacina** DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur

De ligaminibus Ingenuorum Tit. XXXV.

I SI quis hominem ingenuum sine causa ligauerit, **malb. obrepus, andrepus** MCC· den. qui faciunt solid. XXX· culpabilis iudicetur

II * Si uero eum ligatum in aliquam partem duxerit, **malb. andrepus** MDCCC· den. qui faciunt sol. XLV· culpabilis iudicetur.

III * Si uero Romanus Francum ligauerit sine caussa MCC· den. qui faciunt solid. XXX· culpabilis iudicetur,

IIII * Si uero Francus Romanum ligauerit sine caussa, DC· denar. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur.

V * Si quis ligatum per superbiam aut per uirtutem a grauione tulerit **malb. mi-|tho foſa ſtadiuo,** uitam suam redimat

De Venationibus. Tit. XXXVI.

I SI quis † aliqua de uenatione de auibus aut de piscibus furauerit, **malb. leudar-|di** DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

II * Quam legem tam de uenationibus quam et de piscationibus conuenit obseruare.

III Si quis ceruum domesticum signum habentem furauerit, aut occiderit, * qui ad uenationem faciendam mansuetus factus est † et telarium cum testibus potuit adprobare quod extelarius fuisset, **malb. † trouandio** MDCCC· denar. qui faciunt sol. XLV· culpabilis iudicetur.

IIII Si quis uero alium ceruum domesticum, qui in uenatione adhuc non fuisset occiderit aut † furauerit, **malb. trouuidio cham ſtala** MCCCC· den. qui faciunt sol. XXXV· culpabilis iudicetur.

V Si quis ceruum lassum quem alterius canes mouerunt et adlassauerunt, inuolauerit aut celauerit, **malb. trochuuido** DC· den. qui faciunt sol. XV, culpabilis iudicetur.

VI Si quis aprum quem alieni canes mouerunt et alassauerunt occiderit * uel furauerit, **malb. aruuernon** DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur. ‖

p. 21

De sepibus Tit. XXXVII.

I SI quis tres uirgas † unde sepes superligata est, uel retortas, * capulauerit aut † aperuerit **malb. leudardi** DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

II Si quis per alienam messem, postquam † leuauerit herbice traxerit, aut cum carro sine uia transierit **malb. leudardi** DC· denar. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur.

III Si quis per alienam messem, iam † expalmitantem sine uia transierit, causam superius conuenit obseruare.

IIII Si quis per malum ingenium, in curtem alterius uel in casam, uel ubilibet aliquid † de furato miserit, nesciente domino * cuius possessio est, ubi inuentum fuerit qui hoc miserat **malb. ferthebero** MMD· den. qui faciunt sol. LXII· cum dimidio culpabilis iudicetur.

V Si quis sepe concisa aliena arserit, **malb. bila** DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

De homicidiis seruorum uel expoliationibus. Tit. XXXVIII.

I SI quis seruus seruum uel * se consimilem occiderit **malb. theu leude**, aut **theu | leudinia**, hoc conuenit ut homicidam illum domini inter se diuidant,

II Si quis ingenuus seruum alienum adsalierit et expoliauerit, et insuper quadraginta denarios ei tulisse probatur, **malb. theu nofdo** DC· den. qui faciũnt † sol. XV· culpabilis iudicetur.

III * Si uero minus tulerit quam ualent XL· denarii DC· denariis qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

IIII Si quis seruum alienum † battiderit † et ei insuper quadraginta noctes trigauerit opera sua **malb. daudinariæ** XL· den. qui faciunt sol. I· et triente uno culpabilis iudicetur.

V * Si quis seruum alienum mortuum expoliauerit per furtum, et spolia ipsa plusquam XL· denarios ualeant tulerit, **malb. then frio mofido** DC· den. qui faciunt. sol. XV· † culpabilis iudicetur.

VI Si quis uero homo ingenuus lidum alienum expoliauerit, **malb. theu mofi|do** M·CCCC· den. qui faciunt solid. XXXV· culpabilis iudicetur

VII Si seruus hominem ingenuum occiderit, ipse homicida pro medietate compositionis occisi parentibus tradatur, et aliam medietatem dominus serui se nouerit soluturum. Sed si seruus legem intellexerit, poterit dominus se obmallare ut ipse leudem non soluat.

De Quadrupedibus qui hominem lædunt Tit. XXXIX.

I SI aliquis homo, ex quolibet quadrupede qui domesticus fuerit, occidatur, et hoc † cum testibus potuerit adprobari, † dum illius dominus † cuius pecus erat, ante legem non adimpleuit, medietatem de ipsa leudi componat. et pro alia medietate ipsum quadrupedem homini donet † Si uero pecoris dominus, uitium in eo non intellexerit, secundum legem exinde se potest defendere, et de ipso pecore nihil soluat. ‖

De Vestigio minando Tit. XL. p. 22

I SI quis bouem aut caballum siue quod libet animal in furto perdiderit, et eiusdem uestigia sequitur, et id consecutus fuerit, usque in tertia nocte, et ille qui id duxerit, aut emisse se, aut cambiasse dixerit aut proclamauerit: ille qui per uestigia sequitur, res suas per tertiam manum adrhamire debet. Si uero iam tribus noctibus exactis, qui res suas quærit et inuenerit,

apud quem inueniuntur si eas emisse aut cambiasse dixerit, ipsi liceat adrhamire. Qui uero per uestigium sequitur, quod se agnoscere dicit, illo alio reclamante, † non offerre per tertiam manum uoluerit, nec solum secundum legem calcauerit, et ei uiolenter quod se agnoscere dicit tulisse conuincitur **malb. mittinio † fraſtatitio** MCC· den. qui faciunt solid. XXX culpabilis iudicetur.

De furtis cabellorum Tit. XLI.

I SI quis caballum qui carrucam trahit furauerit **malb. chanco** MDC· den. qui faciunt sol. XL· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura

II Si quis caballum spathum furauerit **malb. chengiſto** MCCCC· den. qui faciunt sol. XXXV· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

III * Si quis Vuaranannionem homini Franco furauerit **malb. uuadrido.** MDCCC· den. qui faciunt solid. XLV· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

IIII Si quis uuaranionem regis furauerit **malb. ſetheo** †MMCCCC· den. qui faciunt solid. LX· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

V Si quis admissarium * cum grege, hoc est cum VII. aut XII. equabus furauerit **malb. huicthe ſoniſtha** MMDC· den. qui faciunt solid. LXII· cum dimidio, culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VI Si autem de grege minus fuerint usque ad sex capita et pretium et caussam superius conuenit obseruare

VII Si quis Franco homini admissarium furauerit **malb. uuadredo** MDCCC den. qui faciunt solid. XLV· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

VIII Si quis puledrum furauerit **malb. uuadredo** MDCCC· denar. qui faciunt sol. XLV· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

IX Si quis puledrum annniculum siue bimulum furauerit **malb. napodero** DC· denar. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

X Si uero sequentem puletrum furauerit, **malb. nare.** CXX. denar. qui faciunt sol. III. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

XI Si quis iumenta aliena tribatterit * et euaserint **malb. ſtalathia** MCC· den. qui faciunt solid. XXX. culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

XII * Si autem mortua inde fuerint MCC· denar. qui faciunt solid. XXX· culpabilis iudicetur.

XIII * Si quis † equam prægnantem furauerit **malb. eſtalathia** M·DCCC· den. qui fa‖ciunt solidos XLV· culpabilis iudicetur, p. 23 excepto capitale et delatura.

XIIII * Si quis iumentum aut caballum furauerit, MCCCC· den. qui faciunt sol. XXXV· excepto capitale et delatura.

XV * Si quis admissarium alienum sine consensu domini sui spadauerit, **malb. an-|dechobina** DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur, et unumquodque iumentum, quod ille inire consueuerat, trientem, quod est tertia pars solidi, id est, XIII· denar. et tertia pars unius denarii.

XVI * Si quis per superbiam aut per inimicitiam, caballos aut iumenta aliena tribauerit, uel debilitauerit, **malb. ſtala ſthia** MCC· denar. qui faciunt solid. XXX· culpabilis iudicetur.

XVII Si quis caballum alienum sine consensu domini sui excorticauerit, **malb. leu|dardi** CXX· den. qui faciunt solid. III· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

De Plagiatoribus. Tit. XLII.

I SI quis mancipia aliena sollicitauerit * et conuictus fuerit, **malb. theu la ſina** DC· den. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur.

II † Si seruus alienus fuerit furatus, et ipse trans mare fuerit ductus, **malb. uiri-|dio** * siue in quamlibet regionem ipsum duxerit, et ibidem a domino suo inuentus fuerit, et ipsum a quo in patria aliena plagiatus est, in mallo publico nominauerit, et tres ibidem testes colligere dominus debet, et iterum cum seruus ipse citra mare fuerit reuocatus, in altero mallo iterum debet nominare qui eum plagiauerit, et ibidem similiter tres testes colligere debet, ad tertium uero mallum similiter facere debet, ut nouem testes iurent, quod seruum ipsum, æqualiter per totos mallos super plagiatorem dicentem audissent. Sic postea qui eum plagiauerit, MCCCC· den. qui faciunt sol. XXXV· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura.

III * Quæ confessio serui usque ad tres plagiatores admittatur, ea tamen ratione ut nomina hominum et uillarum æqualiter per totos tres mallos debeant nominare.

IIII Si quis hominem ingenuum plagiauerit, et uendiderit, * et postea in patriam reuersus fuerit, **malb frio faltouo** seu **audel fecto** VIII M· denar. qui faciunt solid. CC· culpabilis iudicetur.

V Si quis hominem ingenuum uendiderit, et postea in patriam reuersus non fuerit, **malb. fal. cham** VIII M· den. culpabilis iudicetur · qui faciunt solid. CC·

De Seruo qui de furto fuerit inculpatus. Tit. XLIII.

I SI cuius seruus in furtum fuerit inculpatus, si talis caussa est, unde ingenuus DC· den. qui faciunt sol. XV· componere debeat, seruus super scamno trusus CXX· ictus accipiat, si uero antequam torqueatur fuerit confessus et ei cum domino suo conuenit, CXX· den. qui faciunt sol. III· dorsum suum redimat,
p. 24 dominus uero suus ‖ capitale restituat. Requirenti autem si maior culpa fuerit, unde ingenuus MCCCC· den. qui faciunt sol. XXXV· soluere debet, similiter seruus CXXI· colaphos accipiat. Et si in ipso supplitio confessus fuerit illi qui eum torquet, et ipse seruum adhuc magis uult torquere etiam nolente domino, pignus domino serui dare debet, et sic seruus ad supplitia maiora datur, et si confessus fuerit, nihil ei super dominum credatur, ipse uero illum seruum habiturus, qui eum torsit, et dominus serui qui iam pignus accepit, precium pro seruo recipiat.

II Si uero infra priora supplicia, id est, CXXI· colaphis fuerit confessus, aut castretur aut CCXL· denarios qui faciunt solid. VI· reddat. Dominus autem serui capitalem in loco restituat.

III Requirenti uero si talis culpa est, unde homo ingenuus siue Francus VIII M· den. qui faciunt sol. CC· culpabilis iudicetur, seruus solidis XV· id est, DC· den. componat. Si uero in maioribus criminibus seruus inueniatur unde ingenuus MDCCC· denar. qui faciunt sol. XLV· possit iudicari, et inter supplicia confessus fuerit, capitali sententia feriatur.

IIII Si autem seruus de quolibet crimine inculpatus, dominus serui si præsens est ab eo qui repetit admoneatur, ut seruum ad iusta supplicia reddat. Et qui repetit uirgas habeat paratas, quę in similitudinem minimi digiti grossitudinem habeant, et scamnum paratum habere debet, et ibi seruum ipsum extendere debet. Si dominus serui supplicium † detulerit, et seruus præsens fuerit, continuo ipse qui repetit, domino serui solem collocet, et ad septem noctes placitum † concedat, ut seruum ad supplicium tradat. Qui si adhuc septem noctibus impletis, seruum tradere distulerit solem ei, is qui petit, iterato collocet cum testibus, et sic iterum ad alias septem noctes placitum faciat, id est, in XIIII· noctes a prima admonitione cõpleatur. Quod si impletis XIIII· noctibus, seruum noluerit ad supplicium tradere, omnem causam uel compositionem dominus in se recipiat, hoc est, si talis caussa fuerit, unde ingenuus DC· den. qui faciunt solid. XV· potuerit componere, ipse dominus pro seruo reddat.

V Quod si adhuc maior culpa fuerit, de qua seruus requi-

ritur, et dominus serui non ut seruus soluat, sed ut ingenuus totam legem super se soluturus excipiat.

VI Quod si uero seruus absens fuerit, dominus serui a repetentibus tertio admoneri debet, ut seruum suum intra septem noctes debeat prȩsentare, quod si non fecerit tunc repetens cum testibus solem illi collocet, et sic ad alias VII· noctes placitum illi concedat. Si tunc seruum non præsentauerit, tunc repetens cum testibus solem illi collocet tertia uice adhuc ad septem noctes, ita ut totus numerus ad XXI· noctem perueniat, quod si per tria hæc placita, seruum noluerit ligatum suppliciis dare, aut præsentare, et tamen per singula placita ei solem collocauerit, tunc dominus serui omnem repetitionem non qualem seruus, sed qualem ingenuus, si hoc admisisset tandem compositionem repetenti restituat.

VII Si uero ancilla in tale crimen inculpetur, unde seruus castrari debeat, aut CC·XL· ictus accipere flagellorum, ipsa totidem ictus accipiat, aut CCXL· denar. qui faciunt sol. VI· componat.

VIII Si quis cum seruo alieno sine consilio domini sui negotiauerit, DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur. Certe si talis culpa est, unde ingenuus homo Francus VIII M· denar. componere debet, seruus sol. XV· culpabilis iudicetur. ‖

De homicidiis Ingenuorum. Tit. XLIIII. p. 25

I SI quis ingenuus Franco, aut barbarum, aut hominem qui Salica lege uiuit, occiderit, **malb. leudi** VIII M· den. qui faciunt sol. CC· culpabilis iudicetur.

II Si uero eum in puteum aut sub aquam miserit, **malb. vuath leudi** XXIIII M· denar. qui faciunt † solid. DC· culpabilis iudicetur.

III Si quis hominem in puteum aut in uipida iactauerit, et uiuus exinde euaserit, ut ad casam suam possit accedere, **malb. chalip fub dupio** IIII M· den. qui faciunt solid. C· culpabilis iudicetur.

IIII Si uero eum qui in truste dominica est, occiderit, **malb. leudi** XXIIII M· denar. qui faciunt sol. DC· culpabilis iudicetur.

V Si uero eum de hallis aut de rama * super operuerit * similiter LXXII M· den. qui faciunt solid. MDCCC· culpabilis iudicetur.

VI Si Romanus homo conuiua regis occisus fuerit, **malb. leudi** XII M· den. qui faciunt solid. CCC· componatur.

VII Si quis Romanum tributarium occiderit, MDCCC· den. qui faciunt † solid. XLV· culpabilis iudicetur.

VIII Si quis hominem ingenuum inuenerit in quadriuio, aut in uia, sine manibus aut pedibus, inimici sui ui detruncatus, et eum uita priuat aut occiderit, **malb. frio fald** * IIII M· den. qui faciunt solid. C· culpabilis iudicetur.

IX Si quis hominem ingenuum de barco abbatiderit sine uoluntate MDCCC· denar. qui faciunt sol. XLV· culpabilis iudicetur.

X Si quis caput de homine, quod inimici sui in palum miserunt, sine uoluntate alterius deposuerit, **malb. Raba nal** DC· **den.** qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

XI Si quis hominem in puteum * iactauerit, et is exeundo uiuus euadit IIII M· den. qui faciunt solid. C· culpabilis iudicetur.

XII Si uero in puteo mortuus fuerit, * **malb. muftheft** XXIIII·M· den. qui faciunt sol. DC· culpabilis iudicetur.

XIII Simili modo qui in pelagus hominem impinxerit, et exinde euaserit, **malb. piomarina** IIII M· den. qui faciunt solid. C· culpabilis iudicetur.

XIIII Si quis puellam ingenuam occiderit, **malb. nuchà la** VIII M· den. qui faciunt sol. CC· culpabilis iudicetur.

XV * Si quis Romanus homo possessor, id est, qui res in pago ubi remanet proprias possidet, occisus fuerit, is qui eum occidisse conuincitur, IIII M· den. qui faciunt solid. V· culpabilis iudicetur.

XVI * Si quis hominem ingenuum quemlibet socium suum, de quolibet crimine accusauerit, et per eius cõmotionem siue mendacium, ille qui accusatus est, occisus fuerit, si ei adprobatum fuerit, medietate leodis eius componat. Ille uero qui eum occiderit, secundum legem pleniter eum componat. ‖

p. 26 **De Homicidiis a contubernio factis. Tit. XLV.**

I SI quis collecto contubernio, hominem ingenuum, in domo sua adsallierit, et ibidem eum occiderit, **malb. chames talia** XXIIII M· den. qui faciunt sol. DC· culpabilis iudicetur.

II Si † uero in truste dominica, ille qui occisus est fuerat,* LXXII M. den. qui faciunt sol. MDCCC· culpabilis iudicetur.

III Quod si corpus occisi hominis, tres plagas uel amplius habuerit, tres qui inculpantur, et quod in eo contubernio fuerint probantur, legem superius comprehensam singillatim cogantur exsoluere. Alii uero tres de eodem contubernio * III MDC· denar. qui faciunt solid. XC· unusquisque eorum culpabilis iudicetur, et tres adhuc in tertio loco, de eodem contubernio * MDCCC· den. qui faciunt sol. XLV· singuli eorum cogantur exsoluere. Si uero Romanus uel lidus in tali contubernio occisus fuerit, huius compositionis medietas soluatur.

IIII Si quis contubernio facto, uillas alienas cum tribus effregerit, **malb. a lat | faltheo** III MCXX· denar. qui faciunt solid. LXXVIII· culpabilis iudicetur.

De Homicidiis in conuiuio factis. Tit. XLVI.

I SI in conuiuio, ubi quatuor aut quinque fuerint homines, unus ex ipsis interfectus fuerit, * ille qui remanet aut unum conuictum reddant, aut omnes mortis illius cõpositionem † conlectent, quæ lex usque ad septem qui fuerint in conuiuio illo, conuenit obseruare.

II Si uero in illo conuiuio plusquam septem fuerint, non omnes teneantur obnoxii, sed quibus fuerit imputatum, illi secundum legem componant.

III Si quis foris casa, siue iter agens, seu in agro positus, a contubernio fuerit occisus, et tres uel amplius habuerit, **malb. druchte lidio.** hoc est, et tres de eodem contubernio conuicti fuerint, singillatim mortis illius cõpositionem cõponant, et tres alii de ipso contubernio MCC· den. qui faciunt solid. XXX· unusquisque illorum culpabilis iudicetur. Et tres alii adhuc de ipso contubernio DC·· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

De re Ipus. Tit. XLVII.

I SI ut fieri adsolet, homo moriens, uiduam dimiserit, et eam quis in coniugium uoluerit accipere, antequam eam accipiat, tunginus aut centenarius mallum indicent, et in ipso mallo, scutum habere debet, et tres homines, uel caussas † mandare. Et tunc ille qui uiduam accipere uult, cum tribus testibus qui adprobare debent, tres solid. ęque pensantes, et denarium habere debet. Et hoc facto, si eis conuenit, † uiduam accipiat.

II Si uero † ista non fecerit, et sic eum acceperit, **malb. Rei phus haec cha la ſi|nus** MMD· den. qui faciunt sol. LXII· cum dimidio, culpabilis iudicetur.

III Si autem quæ superius diximus omnia secundum legem impleuerit, et tres solidos et denarium ille cui reiphe debetur acceperit, tunc eam legittime accipiat. Hoc discernendum uidetur, cui reipus debeatur. Si nepos fuerit sororis filius, senior ille accipiat, quod si neptis filius non fuerit, consobrinus filius qui ex materno genere uenit, ipse accipiat. Si autem nec consobrinus filius fuerit, tunc auunculus frater matris reipum ‖ ac- p. 27
cipiat. Si uero auunculus non fuerit, tunc frater illius, qui ipsam mulierem antea habuerat, si in hæreditatem defuncti fratris, id est, mariti mulieris illius, uenturus non est, ipse reippum acci-

piat. Quod si nec ipse fuerit, tunc qui proximus fuerit superius nominatis, sui singillatim secundum parentelam dicti sunt, usque ad sextum geniculum, si in hæreditatem illius mariti defuncti non accedat, ipse reippos accipiat

IIII Si autem nullus, nisi post sextum geniculum proximus fuerit, in fiscum reippi uel caussa quæ inde acta fuerit colligatur.

De Migrantibus. Tit. XLVIII

I SI quis super alterum in uilla migrare uoluerit, et aliqui ex eisdem, qui in uilla consistunt, eum suscipere uoluerint, et uel unus uel aliquis ex ipsis extiterit, qui contra dicat, migrandi licentiam ibidem non habeat. Si uero contra intradictum unius uel duorum in uilla ipsa adsedere præsumpserit, tunc testare illi debent, et si noluerit exinde exire, ille qui testat, cum testibus sic ei debet testare, ut inter decem noctes exinde exeat, et si adhuc post decem noctes noluerit exire, iterum debet ad ipsum uenire et testare similiter, ut iterum ad alias decem noctes exinde debeat exire, et si adhuc noluerit, iterum decem noctes ad placitum addat. et sic XXX· noctes impleat. Si nec tunc uoluerit exire, tunc manniat eum ad mallum, et testes suos in singulos mallos qui ibidem fuernt, secum habere debeat † præstos, et si ipse cui testatum est noluerit uenire, et aliqua sumis non detinuerit eum, ipse secundum legem qua diximus testatus est, tunc ipse qui testauit, super fortunam suam ponat, et roget grauionem, ut accedat ad locum et ipsum inde expellat, et si ibi aliquid elaborauit quia legem noluit audire, amittat, et insuper **malb. uuidre fa thalo** MCC· den. qui faciunt solid. XXX· culpabilis iudicetur.

II Si quis uero admigrauit, et ei aliquis infra XII·† menses nullus testatus fuerit, ubi admigrauit, securus sicut alii uicini † consistat.

III * Si quis uero aliam in uillam alienam migrare antequam conuentum fuerit rogauerit, * M·DCCC· den. qui faciunt sol. XLV· culpabilis iudicetur.

De Adframire. Tit. XLIX.

I HOc conuenit obseruare ut tunginus aut centenarius mallum indicent, et scutum in ipso mallo habere debet, et postea tres homines, tres caussas demanda-|dare debent. postea in ipso mallo requirant hominem, qui ei non pertinet, et sic fistucam in laisam iactet, et ipse in cuius laisam fistucam iactauerit dicat uerbum de fortuna sua, quantum ei uoluerit dare, aut si totam,

aut si mediam fortunam suam cui uoluerit dare. Postea ipse in cuius laisam fistucam iactauit, in casa ipsius mane|nere debet et hospites tres suscipere, et de facultate sua quantum ei datur, in potestate sua habere debet. Et postea ipse cui creditum est, omnia cum testibus collectis, ista agere debet, et sic postea, ante regem, aut in mallo legittimo, illi cui fortunam suam deputauerit, reddere debet, et accipiat fistucam in mallo ipso. Et ipsum quem hæredem deputauit ante XII· menses, in laisio suo iactet nec minus nec maius nisi quantum ei creditum est, et si contra hoc aliquid dicere uoluerit, tres testes habere bebet, qui iurati dicant, quod ibi fuerint in mallo, quod tunginus aut centenarius indixerunt. Et quomodo uidissent hominem illum, quod fortunam suam † donauit in laiso, illius quam iam elegerat fistucam iactare, et † dominare debent qui fistucam in laisum iactit, nec non et illum in cuius laisum fistucam iactauit, et illum quem hæredem appellauit. Similiter nominent alii testes iurati, et dicant, quod in casa illius, qui fortunam suam donauit, illi in cuius laisam fistucam iactauit, ibidem mansisset, et hospites tres uel amplius colegisset et pauis-||set, et ei ibidem gratias egissent, et in beudo p. 28 suo pultes manducassent, et testes collegissent. Ista omnia alii tres testes iurati dicere debent, quoniam in mallo legittimo uel ante regem, illi qui accepit in laisam fistucam fortunam suam donauit, et ille acceperit in mallo, hoc est, ante theada uel tunginum fortunam illam, qua † hæredem eum appellauit, publice coram omnibus hominibus fistucam in laisam ipse iactasset, et haec omnia nouem testes debent affirmare.

De Filtortis qui Salica lege uiuunt Tit. L.

I SSi quis seruum aut ancillam, caballum aut bouem, aut iumentum, aut quamlibet rem sub alterius potestate agnouerit, mittat eam in tertiam manum, et ille apud quem agnoscitur debet adrhamire, et si intra Ligerim, aut Carbonariam, aut citra mare ambo manent, et qui cognoscitur, et apud quem cognoscitur, in noctes XL· placitum faciant, et in ipso placito, quanticunque fuerint, qui rem * ipsam uendiderunt, aut cambiauerunt, aut fortasse in solutionem dederunt, omnes intra placitum istum commoneantur: hoc est, unusquisque cum negotiatoribus suis, alter alterum admoneat. Si quis uero commonitus fuerit, et sumis eum non detinuerit, et ad placitum uenire distulerit, tunc ille cum quo negotiauit mittat tres testes, quomodo ei maniauerit, quod ad placitum ueniat. Et alios tres similiter habeat, quod publice cum eo negotiarit, istud si fecerit, exuit se de latrocinio, ille autem qui amonitus non uenerit, si super eum te-

stes iurauerint, erit latro et fur illius qui res suas agnoscit, et pretium ei reddatur, et omnia secundum legem componat, † cum quo negotiauit. Ista omnia facere debet, in mallo, ubi ipse rhamallus esse uidetur, super quem res primitus agnita fuerit, aut intertiata. Quod si trans Ligerim aut Carbonariam ambo manent, ille apud quem res agnoscitur, in noctibus LXXX· lex ista custodiatur.

De falso Testimonio. Tit. LI.

I SI quis falsum testimonium prębuerit DC· den. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur.

II Si cuicunque aliquid imputatum fuerit, quod aliquid periuratus sit, et non potuerit adprobari DC· den. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur.

III * Si alicui fuerit imputatum, quod se periurasset, et hoc qui imputauerit, adfirmare poterit, tres de ipsis coniuratoribus periuri, unusquisque ad illorum DC· denar. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur. Alii uero qui super tres fuerint, singuli quinis solidis id est, CC· den. culpabilis iudicentur, ipse uero cui imputatum fuerit, excepta caussa, uel capitale et delatura CC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

De Testibus adhibendis. Tit. LII.

I SI quis testis necesse habet, † ut donet, et fortassis testis non uult ad placitum uenire, ille qui eos necessarium habet, manire illos debet cum testibus, ut de eo quod uiderunt testimonium præbeant, et si uenire noluerint, et eos sumis non detinuerit, unusquisque illorum DC· den. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur.

II Si uero presentes in testimonium fuerint uocati, et ea quę uiderunt, testimonium præbere noluerint, et perbanniti fuerint, DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur. ‖

p. 29

De fide facta. Tit. LIII.

I SI quis ingenuus aut lidus, alteri fidem fecerit, et noluerit soluere, tunc ille cui fides facta est, in noctes XIIII· siue XL· aut quomodo placitum fecerit, is qui fidem dedit, ad domum illius, qui fidem accepit cum testibus uenire debet, uel cum illis qui precium adpretiare debent. Si is fidem factam noluerit soluere, DC· den. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur.

II Si uero adhuc supra dictum debitum soluere noluerit, debet eum manire et **neſti|gãtio** sic admallare. Rogo te tunzino,

ut **ne iſtigante** gassachio meum illum, qui mihi fidem fecit, legittimum enim mihi debet debitum (et nominare debet, quale debitum debeat, et unde fidem fecit) secundum legem Salicam mihi adstringas. Tunc tunzinus, dicere debet. Ego **neſtigantio** gasachio illo tuo in hoc mallo, quod lex Salica habet, et tunc ipse cui fides facta est debet testificare, ut nulli alteri nec soluat, nec pignus donet solutionis, antequam impleat, quod fidem fecit, et sic festinantes ipsa die ad domum illius qui ei fidem fecit, cum testibus ambulare debet, et rogare ut debitum suum illi soluat, et si hoc noluerit, solem ei † collocet, et si ei solem collocauerit, tres solidos super debitum addat, et sic usque ad tres uices, per tres † manitas facere debet, et super tres uices, ista omnia facta si noluerit componere, usque ad nouem solidos debitum ascendat, id est, ut per singulas admonitiones uel solem † collocatum terni solidi accrescant.

III Si uero nec fidem factam ad placitum legittime factum uoluerit persoluere, tunc ille cui fides facta est, ambulet ad grauionem loci illius, in cuius pago manet, accipietque fistucam et dicat uerbum. Tu grauio rogo te, homo ille qui mihi fidem fecit, quem legittime habeo † admallatum secundum legem Salicam, et in hoc quod lex Salica habet et continet, Et ego super me, et super fortunam meam pono, quod securus mitto super fortunam suam manum. Et dicat de quanta caussa quantum ei fidem fecerit. Tunc grauio roget septem rathmiburgios, qui secum ambulent, ad domum illius qui fidem fecit, dicat si præsens est, uoluntate tua solue homini isto, de eo quod ei fidem fecisti, et elige duos ex his, quos uolueris, quibus cum quod soluere debes, adpreciato et hoc quod debes secundum iustum precium solue et satisfac. Quod si audire noluerit præsens, aut si absens fuerit, statim rathimburgii adpreciato precio, et quod debito secundum iustum precium satisfaciat, et quantum ualuerit debitum quod debet, hoc de fortuna sua tollat et ipsa lege, duas partes ille cuius caussa est, ad se reuocet et tertiam partem in frido grauio ad se recolligat, si tamen fridus, uim de ipsa caussa non fuit solutus.

IIII Si grauio inuitatus fuerit, et non uenerit, si sumis eum non detinuerit, aut certa ratio dominica eum non distulerit ut ibi non ambulet, neque mittat, ut cum iustitia exigatur debitum, aut se redimat, aut de uita componat.

De Andocmito. Tit. LIIII.

I SI quis grauionem ad res alienas tollendum inuitauerit † et eum legittime iachtiuum aut admallatum non habuerit, qui

eum rogat, ut iniuste aliquid † tollat, antequam eum per legem habeat admallatum, aut consecutum quod ei in mallo fidem fecisset, VIII M· den. qui faciunt sol. CC· culpabilis iudicetur.

II Si uero grauio inuitatus ad alterius caussam, † supra legem aut debitum aliquid † prȩsumpserit, aut uuereguldum suum redimat, aut de uita componat. ‖

p. 30

De Rem prȩstata. Tit. LV.

I SI quis alteri de rebus suis aliquid præstiterit, et alius ei reddere noluerit, sic debet eum mallare. Cum testibus ad domum illius, cui rem suam prȩstitit, accedat, et sic contestetur ei. Quia res meas noluisti reddere quas tibi prȩstiti, in hoc, eas tene nocte proxima, quod lex Salica continet: et sic ei solem collocet, et si nec tunc uoluerit reddere, adhuc super VII. noctes similiter facere debet: et si nec tunc uoluerit reddere, ad alias septem noctes similiter facere debet. et si nec tunc uoluerit reddere, ad alias septem noctes id faciat. Post quas ad hunc cum testibus uenire debet, et roget, ut sibi debitum suum reddat, et si nec tunc reddiderit, solem ei collocet, et si per tres uices solem collocauerit, et si nec tunc reddere uoluerit, aut fidem facere super illos VIIII. solidos, qui per tres amonitiones adcreuerunt, super debitum superius adhuc amplius **malb. Tauthe** DC. den. qui faciunt solid. XV. culpabilis iudicetur.

De † manu ab Æneo redimenda. Tit. LVI.

I SI quis ad † inium mallatus fuerit, et forsitan conuenerit, ut manum suum redimat, * et iuratores donet, et si talis caussa est, de qua si legittime conuictus fuisset XV. sol. componere deberet, tunc CXX. den. qui faciunt sol. III. manum suam redimat quod si amplius, ad manum suam redimendam dederit, fredus exinde soluatur grauioni quantum de ipsa caussa si conuictus fuisset. Si uero maior caussa est, unde MCC· den. qui faciunt sol. † XXX· poterat cõponere et conuenit, ut manum suam redimat CCXXXX· qui faciunt solid. † VI· manum suam redimat. Quod si amplius dederat, fredum soluat, quantum si de caussa conuictus fuisset. Si uero maior culpa fuerit, unde si probatus fuisset MMD. den. qui faciunt sol. LXII· cum dimidio culpabilis iudicetur, et conuenit ut manum redimat DC· den. qui faciunt sol. XV· soluat, quod si amplius dederit, fredus exinde * soluatur, tantum quantum si de caussa illa probatus fuisset. Ista redemptio usque ad leudem permanet. Si uero leudi alteri imputauerit et eum ad † æneum habet amallatum, et conuenit ut manum suam redimat, solid. XXX· donet. quod si amplius dederit † fredus de ipso leudi soluatur.

De Grauione occiso. Tit. LVII.

I SI quis grauionem occiderit XXIIII M. den. qui faciunt solid. DC· culpabilis iudicetur.

II Si quis † sagbaronem, aut grauionem, qui puer regius fuerat XII M. den. qui faciunt sol. CCC· culpabilis iudicetur.

III Si quis sacebaronem qui ingenuus est, et se uel alium sacebaronem posuerit, occiderit, XXIIII M. den. qui faciunt solid. DC· culpabilis iudicetur.

IIII Sachibarones uero, in singulis mallebergiis plusquam tres esse non debent, et si † de caussa illi aliquid sanum dixerint, penitus grauio nullam habeat licentiam remouendi. ‖

De Corporibus exspoliatis Tit. LVIII. p. 31

I SI quis corpus occisi hominis, antequam in terram mittatur *exspoliauerit, **malb. cheo moſido** MMD· den. qui faciunt solid. LXII· et dimidium culpabilis iudicetur Et antiqua lege, si corpus iam sepultum exfodierit et exspoliauerit, **uuarguſ** sit, usque in diem, qua cum parentibus ipsius defuncti conuenerit, et ipsi pro eo rogent, ut inter homines liceat ei accedere. et quicunque antea ei aut panem, aut hospitale, siue uxor sua, siue proxima, ei dederit DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur. Tandem auctor ex scelere, qui hoc admisisse probatur **malb. thurni | chale** VIII M. den. qui faciunt sol. CC· culpabilis iudicetur.

II Si quis hominem mortuum, super alterum in petra, aut in † naufo miserit, **malb. idulgus** sol. XXXV· culpabilis iudicetur.

III Si quis † tombam, super mortuum hominem exspoliauerit, **malb. Turnicha|lis** DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

IIII Si quis che rifta duna super hominemm mortuum capulauerit, **malb. man|doado,** aut **ſilaue,** quod est † porticulus, super hominem mortuum deiecerit de unaquaque **malb. chreo † burgio** DC· den. qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur.

Si quis basilicam super hominem mortuum expoliauerit, **malb. chre ottar ſino** MCC· den. qui faciunt sol. XXX· culpabilis iudicetur. excepto capitale et delatura.

De Despectionibus Tit. LIX.

I SI quis ad mallum uenire dispexerit, aut quod ei a rathinburgiis fuerat indicatum adimplere noluerit, si nec de compositione nec ad eneam, nec de ulla lege fidem facere uoluerit, tunc ad regis præsentiam ipse manniri debet, et ibidem cum

duodecim testibus ire debet, qui per singula placita iurati dicant, quod ibidem fuissent ubi rathiburgii ei indicauerunt, ut ad ęneum ambularet, aut per compositionem fidem faceret, et ille dispexerit. Iterum alii tres iurare debent, quod ibidem fuissent, post illam diem, quo ei rathenburgii indicauerunt, aut per eneum aut per compositiones se educeret. hoc est de illa die, in quadraginta noctes in mallobergo iterum solem collocauerit, et nullatenus legem uoluerit implere. Tunc eum debent mannire ante regem in XIIII· noctes, et tria testimonia iurando dicant, quod eum mannisset, et si nec tunc uenerit, ista omnia nouem testimonia iurati dicant, sicut superius diximus. Similiter illa die si non uenerit, collocent ei solem iterum, et illa tria testimonia quæ ibidem fuerint ubi collocauerit solem. Tunc cum ista omnia impleuerit, qui eum admallat, et ille qui admallatur ad nullum placitum ueniret, et pro lege se educere noluerit, tunc rex ad quem mannitus est † extra sermonem ponet, et ita ille culpabilis, et res suæ erunt in fisco, aut eius cui fiscus dare uoluerit, et quicunque ei aut panem dederit, aut in hospitalitatem collegerit, siue sit † uxor sua, aut proxima DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur, donec omnia secundum legem, ea quæ illi iniuncta sint componat.

II Si quis alterum in mallo per legem uicerit, et is fidem facere dispexerit, aut precium soluere, tunc rathinburgii eum debent attendere, secundum legem qualis caussa esse uidetur, et ille qui eum mallauit ad casam suam ei nunciare debet, precium aut debitum, et si tunc ei satisfacere noluerit, tunc per legem debet attendere, et postea, grafio ad casam suam inuitari, ut quod lex est, is de caussa et rebus suis secundum legem referat. ‖

p. 32

De Rathin burgiis Tit. LX.

I SI qui rathinburgii legem uoluerint dicere in mallebergo residentes, cum caussa inter duos discusserint, debet eis qui caussam requirit dicere. Dicite nobis legem Salicam. Si illi tunc noluerint dicere, tunc iterum qui caussam requirit, dicit. Vos tangano, ut mihi et isto legem dicatis. bis aut tertio hoc debet facere Si uero illi noluerint dicere, tunc qui caussam repetit debet dicere, Ego uobis tangano usque quo mihi legem dicatis Salicam. tunc septem de illis rathēburgiis, collocato sole, IX· solid. culpabilis unusquisque iudicetur. Quod nec sic legem dicere uoluerint, nec soluere, nec fidem facere, tunc solem illis iterum collocet, et sic postea XV· solidis unusquisque culpabilis iudicetur. Si uero rathinburgii non secundum legem iudicauerunt Salicam his contra quos sententiam dederunt, solidos XV· soluant.

II Si uero rathenburgii illi legem dixerint, et ille contra quem dixerunt, eis contradicat, et hoc sustinere noluerit eos enim contra legem iudicasse sibi putat, et id comprobare non poterit, unicuique de septem rathinburgiis DC· denar. qui faciunt solid. XV· soluat.

De Chren ceude Tit. LXI.

I SI quis hominem occiderit et in tota facultate non habuerit, unde totam legem impleat. Duodecim iuratores dabit, quod nec subtus terram, neque supra terram, plus de facultate habeat † quam donauit. Et postea debet in casam suam intrare, et de quatuor angulis terræ puluerem in pugno colligere et postea in duropello stare et intus casam cuptare debet, et sic de sinistra manu trans suas scapulas iactare super proximiorem parentem. Quod si iam pater, aut mater, seu frater pro ipso soluerunt, super sororem tunc matris, aut super eius filios debet illam terram iactare· quod si isti non fuerunt, super tres de generatione patris et matris, qui proximiores sunt· et postea in camisia discinctus, discaleatus, palo in manu supra sepem salire, ut pro medietate quantum pro compositione deberet, aut quantum lex addicat, illi tres soluant de materna generatione. hoc et illi alii, qui de paterna generatione ueniunt, facere debent.

II Si uero aliquis ex illis pauperior fuerit, et non habet unde integrum soluat debitum, quicunque de illis plus alio habet exsoluat, et iterum super illum chrene chruda ille qui est pauperior iactet, ut ille totam legem soluat. quod si hic etiam non habet, ut legem soluat et totam legem componat, tunc illum qui homicidium fecit tollit, qui eum in fide sua habet, et per quatuor mallos præsentem faciat, et si eum per compositionem aut fidem nullus suorum tulerit, hoc est, eum redimat, aut pro eo persoluit, tunc de uita componat.

III At præsentibus temporibus, si de suis propriis rebus non habuerit, unde transoluere, aut se de lege defensare, possit omnis caussa superius comprehensa, ad caput suum pertinet obseruare.

De Alodis Tit. LXII.

I SI quis mortuus fuerit, et filios non dimiserit, si pater aut mater superstites fuerint, in ipsam hæreditatem succedant.

II Si pater et mater non superfuerint, et fratrem aut sororem dimiserit, in hæreditatem ipsi succedant. ‖

III Si isti non fuerint, tunc soror matris in hæreditate p. 33
succedat.

IIII Si uero soror matris non fuerit, sic soror patris in hæreditate succedat.

V Et postea sic de illis generationibus, quicunque proximior fuerit, ipsi in hæreditate succedant qui ex paterno genere ueniunt.

VI † DE TERRA VERO SALICA, IN MVLIEREM NVLLA PORTIO HAEREDITATIS TRANSIT, SED HOC VIRILIS SEXVS ACQVIRIT, HOC EST, FILII IN IPSA HAEREDITATE SVCCEDVNT· SED VBI INTER NEPOTES AVT PRONEPOTES, POST LONGVM TEMPVS, DE ALODE TERRAE CONTENTIO SVSCITATVR, NON PER STIRPES, SED PER CAPITA DIVIDANTVR

De eo qui se de Parentilla tollere uult. Tit. LXIII.

I SI quis de parentilla tollere se uoluerit, in † mallum aut in tunchinium admallare debet, et ibidem quatuor fustes aluinos super caput suum frangere debet in quatuor partes, et illas in mallo iacere debet et ibi dicere· Quod se et de iuramento et de hæreditate, et de tota † ratione illorum tollat, et sic postea, si aliquis de suis parentibus, aut moriatur, aut occidetur, nulla ad illum compositio hæreditatis perueniat. simili modo: si ille moriatur, ad suos parentes non pertineat caussa nec hæreditas eius, sed amodo cum duodecim iuratoribus se exinde educat. *

De Harouueno Tit. LXIIII.

I SI quis alteri de manu aliquid per uim tulerit, et raubauerit, aut exspoliauerit MCC· den. qui faciunt sol. XXX· culpabilis iudicetur, et rem pro capitale restituat.

II Si uero † quicunque desuper hominem aliquid in tertia manu miserit, et ei per uirtutem aliquid tulerit **malb. charouueno** M·CC· den. qui faciunt solid. XXX· culpabilis iudicetur.

De compositione Homicidii Tit. LXV.

I SI cuiuscunque pater occisus fuerit, medietatem filii in compositione colligunt, et aliam medietatem parentes, qui proximiores fuerunt, tam de paterna quam de materna generatione diuidunt. Quod si de paterna uel materna parte nullus proximus fuerit, portio illa ad fiscum perueniat, uel cui fiscus concederit.

De homine in hoste occiso Tit. LXVI.

I SI quis hominem occiderit in hoste, tripla compositione componatur sicut in patria componere debuit.

II Si quis hominem ingenuum qui lege Salica uiuit in hoste, in companio, de companiei suorum occiderit, secundum quod in patria si ipse occisus esset componere debuisset, in triplo componat.

III Si quis hominem ingenuum, qui Salica lege uiuit, in hoste occiderit, **malb. ‖ leudardi tres pellia** XXIIII M. den. qui p. 34 faciunt sol. DC· culpabilis iudicetur.

III Si uero in triste dominica, ille qui occisus est, occisus fuerit, **mal. leudardi tres | pellia** LXXII M. denar. qui faciunt sol. MDCCC· culpabilis iudicetur.

De Herburgium Tit. LXVII.

I SI quis alterum cheruioburgum, hoc est strioportium clamauerit, aut illum qui inium dicitur portasse ubi strias cocinant * et eum conuincere non poterit, MMD· den. qui faciunt solid. LXII· et dimidium, culpabilis iudicetur.

II Si quis mulierem ingenuam striam clamauerit, aut meretricem, et conuincere non potuerit, VII MD· denarios, qui faciunt solidos CLXXXVIII· culpabilis iudicetur.

III Si stria hominem comederit et conuicta fuerit VIII M. denar. qui faciunt sol. CC· culpabilis iudicetur.

De Caballo excorticato. Tit. LXVIII

I SI quis caballum extra consilium domini sui decorticauerit, **malb. leudardi** DC· qui faciunt solid. XV· culpabilis iudicetur, excepto capitale et delatura. et si confessus fuerit, capitale tantum restituat. Si uero negat et conuictus fuerit, solidos XV· componat.

De eo qui Hominem uiuum de furca tulerit. Tit. LXIX.

I SI quis hominem uiuum de furca tollere præsumpserit et fuga lapsus fuerit, ille qui eum tulerit, aut uitam pro ipso amittat, aut VIII M· den. qui faciunt solidos CC· culpabilis iudicetur.

II Si uero quis hominem mortuum de furca sine uoluntate aut consilio iudicis, aut ipsius cuius caussa est tulerit, pro culpa qua suspensus est, quicquid exinde lex docuerit, ille qui eum tulerit culpabilis iudicetur.

III * Si quis hominem de bargo uel de furca dimiserit sine uoluntate iudicis MDCCC· den. qui faciunt sol. XLV· culpabilis iudicetur.

IIII * Si quis sine consensu iudicis, de ramo ubi incrocatur, deponere præsumpserit ·MCC· denar. qui faciunt solid. XXX· culpabilis iudicetur.

De eo qui Filiam alienam acquisierit et se retraxerit. Tit. LXX.

I SI quis filiam alienam ad coniugium quæsierit, præsentibus suis et puellæ parentibus, et postea se retraxerit, et eam accipere noluerit, **malb. frifra figena** MMD· denarios, qui faciunt solidos LXII· et dimidium culpabilis iudicetur. ‖

p. 35

De Basilica incensa. Tit. LXXI.

I SI quis uoluntario ordine, aut fortasse per negligentiam, basilicam incenderit, **malb. alu trude theo tidio.** VIII·M· den. qui faciunt sol. CC.

De terra Commendata Tit. LXXII.

I SI quis alteri auicam terram suam commendauerit, et ei noluerit reddere, si eum admalluerit et conuinxerit. DC · den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

De cultello Sexxaudro. Tit. LXXIII.

I SI quis alteri cultellum furauerit, et ei fuerit adprobatum, ipsum in loco restituat, et insuper DC· den. qui faciunt sol. XV· culpabilis iudicetur.

De Chreodiba. Tit. LXXIIII.

I SI quis hominem ingenuum seu iu sylua, seu in quolibet loco occiderit, et ad celandum igne combusserit, XXIIII M. den. qui faciunt sol. DC· culpabilis iudicetur.

II Si quis antrussionem uel fœminam taliter interfecerit, aut celauerit, aut igne cremauerit. LXII MD· den. qui faciunt sol. MDCCC· culpabilis iudicetur.

De muliere Grauida occisa. Tit. LXXV.

I SI quis mulierem grauidam occiderit, XXIIII M· den. qui faciunt solid. DC· culpabilis iudicetur. Et si probatum, fue-

rit, quod partus ille puer fuerit, simili conditione pro ipso puero DC· solid.. culpabilis iudicetur.

II Si quis puellam intra duodecim annos, usque ad duodecimum impletum occiderit, sol. CC· culpabilis iudicetur.

III Si uero maiori ætate usque ad sexagesimum annum, quo usque partum habere potuerit, occiderit, XXIIII M· den. qui faciunt solid. DC· culpabilis iudicetur.

IIII Si postea fuerit occisa, quando iam partum amplius habere non potuerit, sol. CC· culpabilis iudicetur.

De Antrussione. Tit. LXXVI.

I Si antrussio antrussionem de quacunque caussa admal- [illegible] potuerit, [illegible] super septem [illegible] rogare debet, ut ante iudicem ad mal- [illegible] de causa [illegible] respondendo debeat con- [illegible] Si eis [illegible] non [illegible] aut iste uenire distulerit, [illegible] admallauerit, [illegible] debet. Sic postea [illegible] XIIII eum rogare debet, ut ad illum [illegible] debeat uenire ad [illegible] responsum, et qui admal- [illegible] eum admallauit, si causa minor [illegible] XXX solid. componatur, debet [illegible] postea qui rogatus fuerit, si se ex [illegible] postea cum duodecim per sacramenta [illegible] Si uero maior caussa fuerit quam XXXV [illegible] maior numero superest, [illegible] solid. non iudicentur; ipse qui eum [illegible] et ille qui rogatus est, [illegible] decimo datis sacramentis [illegible] caussa unde XXV sol. aut [illegible] ipse qui eum roga- [illegible] et ipse qui rogatus est, [illegible] quintus datis sacra- [illegible] eum rogatum ha- [illegible] uirare, et ipsas [illegible] placitum uenire [illegible] mittere noluerit, quicun- [illegible] per sacramenta [illegible] in aeneum [illegible] distulerit, tunc ille [illegible] debet, ad ipsam [illegible] Si nec ibi se [illegible] solem collocet, [illegible] XIIII rogare debet.

et ibidem duodecim testes ponere, qui per singulas uices tres iurati dicant, quod ibi fuissent, ubi illi amonitio ad XIIII· noctes solem collocasset, et ille de sacramento se non absoluat, nec manum suam pro leude in æneum posuisset. Similiter et alii tres testes dicant, quod in XL· noctibus sole ei collocato, et ille nullatenus de antrussione gauialto estre legibus dixisset. At tertia uice tria testimonia similiter dabit, qui dicant qualiter eum ad præsentiam regis uenire rogasset, et si nec tunc uenerit, ipsa nouem testimonia sicut superius diximus iurati, dicant. Similiter illa die, si non uenerit, collocet ei solem, et illa tria testimonia, quæ ibi fuerant quando sol collocabatur. Si ista omnia impleuerit qui eum admallat, et ille qui admallatur, ad nullum placitum uenire uoluerit, tunc rex ad quem mannitum est, eum extra sermonem suum ponat, et quicunque eum aut pauerit, aut hospitium illi dederit, si fuerit uxor propria, sol. XV· culpabilis iudicetur, donec omnia quæ illi imputantur legibus componat.

II Si antrusio antrussionem pro qualibet caussa manierit, aut fideiussorem quæsierit, et eum secundum legem non rogauerit sol. XV· culpabilis iudicetur, excepto quod prætermittit caussa illius anno integro nullatenus terminetur.

III Si antrussio contra antrussionem testimonium iurauerit, sol. XV· culpabi. iudicetur.

De eo qui in aliena domo resedit. Tit. LXXVII.

I SI quis super ingenuum in domo sua resedit, aut alius ingenuus, uolũtate sua, lapidem super tectum iactauerit, in illius contumeliam, uel aliorum quicũque in domo sua resederunt, pro unaquaque persona quinos denarios solid. culpabilis iudicetur.

II Si certum fuerit, qui iactauerit, et illud fecerit, VII· sol. culpabilis iudicetur.

In quantas caussas Thalaptas debeant iurare, Tit. LXXVIII.

I SI amplius iurauerit, quam tres caussas, rem illam in capite perdat, et quantum lex de caussa illa habuerit, culpabilis iudicetur, et de illis qui iurauerunt tres, qui seniores fuerunt, XV· sol. culpabilis iudicentur, et reliqui iuratores quinis solidis cõponant. Possunt autem iurare, de dote, de re in hoste perdita, et de homine qui in seruitium reuocatur.

De Delatura. Tit. LXXIX

I SI quis hominem occiderit, et quod lex habuit pro eo dederit, solid. XXX· pro delatura componat.
II De puero aut liberto, solid. XV. |
III De furtibus uero aliis, VII· sol. p. 37
IIII Causæ uero dominicę, in triplo componuntur.

Incipiunt Chunnas. Tit. LXXX.

I HOc est **unum Thoa lafthi,** solid. III· culpabilis iudicetur.
II **Sex anchunna** solid. XV· culpabilis iudicetur.
III **Septun chunna** sol. XVII· culpabilis iudicetur.
IIII **Theu vualt chunna** sol. XXX· culpabilis iudicetur,
V **Thue ſepten chunna** ·solid. XXXV· culpabilis iudicetur.
VI **Theu vuenet chunna** sol. XLV· culpabilis iudicetur.
VII **Tho to condi vueth chunna.** sol. LXII· et dimidio, culpabilis iudicetur.
VIII **Fit ternu ſunde,** sol. C· culpabilis iudicetur.
IX **Acto & uſunde,** sol. CC· culpabilis iudicetur.
X **Theio tho ſunde ter theo chunna,** sol. DC· culpabilis iudicetur.
XI **Fit terno ſunde thue aptheo chunna,** sol. DCCC· culpabilis iudicetur.

Epilogus.

SCiendum autem est, quod in quibusdam legibus Salicæ, inueniuntur Capitula principalia LXV· in aliis LXX· in nonnullis LXXX· etiam paulo plus aut minus. Sunt qui habeant compositiones CCCLVIII· ac etiam plus minusue. Inquirendum igitur erit in compositionibus legis Salicæ, quid uarietatis, et quem numerum minimum, quem maximum habeant. Diuisiones namque compositionum sunt, CCCLVIII· Varietates autem XXXI· quæ ita inueniuntur. Incipiunt autem a VII· denariis: ut

I Si quis agnum furauerit. I
Inde ad X· denarios uenit, ut
II Si quis alterius messem damnauerit. I
Inde ad solidum unum, ut
III Qui porcellum, qui sine matre. et reliqua. I
Inde ad solidum unum et tremissem, ut
IIII Qui alterius seruum cędit. I
Inde ad solidos III· ut.

V Si quis tres capras furauerit, et hęc cõpositio XLIII·
in locis habetur. XLIII
Inde ad III· solidos et denarium unum, ut
VI Si quis uiduam in coniugium sociare uoluerit. et re-
liqua. I ||
p. 38 Inde ad solidos quinque.
VII Hi sunt qui in raptu soluunt cõpositionem. et hęc
cõpositio habetur in 2. locis. II
Inde ad solidos sex,
VIII Pro redemptione serui, ut non castretur. et hęc cõpo-
sitio in 5. locis habetur. V
Inde ad solidos VII· et denarium, ut
IX Si quis scrouam subbattit in furtum. I
Inde ad solidos VIII· ut
X Si quis alterum de clauso pugno. et hæc cõpositio
in 5. locis habetur. V
Inde ad solidos XII· et denarium, ut
XI Si quis ministerialem in mortis periculo. I
Inde ad solidos XV· ut
XII Si quis sponsam alterius tulerit. hęc cõpositio in
locis 93. habetur. XCIII
Inde ad solidos XVII· cum dimidio, ut
XIII Si quis alterius uaccam furauerit. hęc cõpositio in
4. locis habetur. IIII
Inde ad solidos XXII· cum dimidio, ut
XIIII Si quis tributarium Romanum in pelagus. I
Inde ad solidos XXV· ut
XV Si quis seruum ministerialem occiderit. hęc cõpositio
in 2. locis habetur. II
Inde ad solidos XXX· ut
XVI Si quis ancillam furauerit. hec cõpositio in 26. locis
habetur. XXVI
Inde ad solidos XXXV· ut
XVII Si quis alterius seruum furauerit. hęc cõpositio in
29. locis habetur. XXIX
Inde ad solidos XLV· ut
XVIII Si quis vuarauionem furauerit. hęc cõpositio in locis
41. habetur. XLI
Inde ad solidos L· ut
XIX Si quis Romanum in pelagus. I
Inde ad solidos LXII· et dimidium, ut
XX Si quis hominem uult percutere gladio. hęc cõpositio
in 38. locis habetur. XXXVIII
Inde ad solidos LXX· ut

XXI Si quis seruum aut ancillam de ministerio. I
Inde ad solidos LXXV· ut
XXII Si quis seruum ministrantem in hoste occiderit. I
Inde ad solidos XC· ut
XXIII Si quis taurum regis furauerit. hęc cõpositio in 3. locis habetur. III
Inde ad solidos C· ut
XXIIII Si quis Romanum occiderit. hæc cõpositio in 31. locis habetur. XIII
Inde ad solidos CLXXXVII· et dimidium, ut
XXV Si quis mulierem striam clamauerit. I
Inde ad solidos CC· ut
XXVI Si quis hominem ingenuum occiderit. hęc cõpositio in 25. locis habetur. XXV
Inde ad solidos CCC· ut
XXVII Si quis litum in hoste occiderit. hęc cõpositio in 2. locis habetur. II
Inde ad solidos DC· ut
XXVIII Si quis hominem ingenuum in hoste. hęc cõpositio in II. locis habetur. XI
Inde ad solidos DCC· ut
XXIX Si quis mulierem habentem in utero.
Inde ad solidos DCCCC· ut
XXX Si quis Romanum uel litum in truste.
Inde ad solidos MDCCC· ut
XXXI Si quis hominem in truste dominica. hęc cõpositio in 2. locis habetur. II

Lesarten am Rande der Heroldina.

S. 39, 5 † ritu detineretur barbaro ‖ 7 † dictauit legem Salicam per proceres ‖ 9 † Arogast. ‖ 21 † propitiante pietate concedat.

Tit. I 1 † manit per simplex n. ‖ 10 † nam si in iussione regis

II 2 † et inde fuerit conuictus ‖ 5 † priserit ‖ 11 † in campo inter porcos. ‖ † adtendente ‖ 17 † subbatit in furtum, hoc ést porcellos a matre subtrahit ‖ 21 † XVII· et dimidium et bene ‖ 23 † annicolatum ‖ 23—24 † **Zymifenga|no** solid. XV· ‖ 32 † et de grege illo amplius non fuerit. ‖ 36 † si autem aliqui ex iisdem porcis super XXV· porcos remanserint. et non fuerint furati.

IIII 3 † berbicem. ‖ 6 † qui numerus usque ad XL· uerueces obseruetur. ‖ 9 † aut LX·

V 2 † **afres** siue **lã** | **phebros**, uel **pectis.**

VI 1 † seusium melius seugium. ‖ 2 † **troci uui-|thier cunni** MDccc· den. qui faciunt solidos XLV· ‖ 7 † **reppopha-|no** ‖ 14 † **leodardi.**

VII 4 † **malb. uuela | pe urthefoc | la uueiano | anthedio.** ‖ 25 † SI quis turturem de rete aliena furauerit, aut quamlibet auiculam de quolibet laqueo uel decipula furatus fuerit CXX den. qui faciunt sol. III·

VIII 1 † pomarium siue quamlibet arborem. ‖ 2 † aut extra clausuram. ‖ 9 † materiam.

IX 1 † unum uas apium deintro claue aut sub tecto.

X 2 † penitus id ledere. ‖ 3 † locum ‖ † ipse uero debile quod percussit ‖ 4 † inde fuerit conuictus ‖ 7 † in furtu. at male. ‖ 16 † et hoc domino eius confessus fuerit ‖ * *et illud debile ad se recolliget.* ‖ 17 † et ei fuerit adprobatum ‖ 33 † aperuerit ‖ * *Vel in uineam*

XI 18 † puerum uel puellam de ministerio dominorum

XII 1 † quod ualet duas denarios. ‖ 5 † M·CC· den. qui faciunt sol. XXX· ‖ 10 * *quinque aut*

XIII 2 † flagellis centum ‖ † pro dorso suo ‖ 8 † destruxerit

XIIII 2 * *Vnusquisque eorum.* ‖ 4 † Illi alii qui super tres fuerint unusquisque eorum ‖ 18 † Sponsam alienam ‖ 23 † Quę druthe ducitur ad maritum in uia ‖ 27 † Priserit capulauerit alias ‖ 28 † **Onemo.** ‖ † Cum ipsa in seruitio permaneat · implicetur alias.

XVII 1 † in superuentu ‖ 24 † aufa ‖ 30 * *ingenuum hominem furtu.*

XVIII 1 * *et omnes qui cõuicti fuerint quod in cius cõtubernio fuissent MMD· den. qui faciunt sol. LXII· cum dimidio culpabilis unusquisque eorum iudicetur.* ‖ 8 * *ucl superuenti*

XIX 2 † fuit ‖ 32 † **bicha big-|geo**

XX 6 * *in capitc* ‖ 7 * ***leodardi*** ‖ 9 † ut inde tria ossa ‖ 16 † ad sanitatem non peruenerit ‖ 27 † clausa manu·i·pugno. ‖ 30 † cœperit

XXII 9 † euaserit

XXIII 3 † exstrinxerit ‖ 6 † miserit. ‖ † strinxerit

XXIIII 1 † sine permissu ‖ 2 † et ‖ 6 † nauem uel ascum

XXVI 1 † sine permissu

XXVII 9 † si quis messem alienam tripauerit aut mederit. ‖ 15 † in campo alieno linum. ‖ 21 † laborem. ‖ 23 † discurrauerit. ‖ 38 † ad anguillas capiendas ‖ 41 † tremaclum ‖ 58 † aratrum in campum alienum intrare prohibuerit, uel arantem foras uasta-

[illegible] | 11 [illegible] | [illegible] — Si quis in ecclesia furtum [illegible] et non [illegible] et [illegible] per [illegible] | 24 — [illegible] mi.

XXXV 1 — [illegible] aut non [illegible] | 4 — **murdarda & theremarta** | 13 — *aut uxor quam habuit uiuere aut uelum non uxorem accipere* | 21 — [illegible] mina minus quam [illegible] habere possit.

XXXI 2 — **theodalma mirtica.**

XXX 1 — *de quod [illegible] uxorem suam a uiro [illegible]* | 3 — [illegible] furtauerit.

XXX 2 — [illegible]

XXX — Si quis [illegible] nauem aut pecus [illegible] uel uestimenta [illegible] aut [illegible] uel nauem [illegible] [illegible] M- [illegible] qui [illegible] sol. [illegible]- [illegible] Si uero nauis ipsa [illegible] pependerit **malb. chamin** M-DCC- qui [illegible] sol. XLV- [illegible] [illegible] a nauis ipsa perierunt fuerit **malb. barbe** MC- [illegible] qui [illegible] sol. LXV- et [illegible] [illegible] [illegible] | 19 — [illegible] | — **reppham.** | 21 — **in ebcha-no.** | 24 — [illegible] | — [illegible] | 30 — **chana chlo-ra.** | 33 — [illegible] | — [illegible]

XXXII 11 — [illegible] in [illegible] uel [illegible] [illegible]

XXXIII 1 — Si quis [illegible] [illegible] | — [illegible]

XXXVI 1 — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] aut [illegible] sol. XLV- [illegible] [illegible] | — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] | 9 — **thron uido** | 12 — [illegible]

XXXVII 1 — [illegible] | 2 — *pedes eges [illegible]* | — [illegible] a [illegible] [illegible] | 4 — [illegible] | 7 — [illegible] | 10 — *quod [illegible] est*

XXXVIII 1 — *uel uestem uel [illegible]* | 6 — XXX- sol. | 9 — **flagellauerit** — Vt in XL- [illegible], [illegible] non [illegible] | 14 — **XXXV** *solidis [illegible]* si uero [illegible] XL- denarios [illegible] XV- *solidos [illegible]*.

XXXIX 2 — parentes illius possint comprobare. | — quod 3 — *si, uidelicet modo* si dominus quadrupedis non intellexerit *secundum legem se defendere.*

XL 9 — adrhamire noluerit | 12 — **fraſtathinto**

XLI 4 — II MDC- den. qui faciunt solid. XC | 13 iumentum *praegnans.*

XLII 4 — Si quis seruum alienum plagiarit -i- per circumuentionem de seruitio domini sui abstulerit

XLIII 30 — distulerit | 32 — facere debet

XLIIII 5 — solid. MDCCC- | 13 — *aut de qualibet re* — ***malb. math leud muſter*** — *aut eum incenderit* | 19 — sol. LXX- | 22 — *una* **hugo** | 29 — *aut in quolibet praecipitium ubi periculum mor-*

tis esse potuerit, impinxerit, ‖ 31 ∗ *tota leode sua cõponatur atque ita unaquæque persona, quæ maiori uel minori compositione componi debuerat, si de p̄cipitio periculo mortis euaderit, medietate leodis suæ componatur, qua cõponi debuerat, si mortuus fuisset.*

XLV 4 †in truste dominica illi iuratus qui occisus est ‖ 5 ∗ *qui eum occidisse probatur* ‖ 9 ∗ ***malb. dru-|the lennici*** ‖ 11 ∗ ***malb. ſeo | laſtaſta,***

XLVI 2 ∗ ***malb. ſeo lau|de eſthadio*** ‖ 3 † coniectent

XLVII 4 † debent tunc ipse qui uiduam accipere debet tres solidos æque pensantes et denarium habere debet, et tres erunt, qui solidos pensare uel probare debent, et hoc factum si ei conuenit, sic accipiat cui debeatur. ‖ 8 † istud

XLVIII 13 † paratos. ‖ 21 † noctes. ‖ 23 † maneat. ‖ 24 ∗ ***malb. an-|duu theocho.***

XLIX 19 ∗ dominauit alias dare uoluit, ‖ 20 † nominare debent, qui fistucam in laisum electi iactauit. ‖ 30 † appellare placuit.

L 7 ∗ *intertiatum* ‖ 17 † apud quem suas res agnoscit,

LIII 28 † culcet. ‖ 30 † nundinas. ‖ 33 † culcatum. ‖ 38 † adtiachitū

LIIII 2 † antequam gasachium suum. ‖ 3 † fiscare debeat.

LVI † manum de Inium. ‖ 1 † Aeneum. ‖ 8 † XXXV· ‖ 9 † IX· ‖ 15 ∗ *Grauioni.* ‖ 17 † inium. ‖ 19 † fredum grauioni persoluat tanquam si de ipsa caussa conuictus extitisset.

LVII 3 † Salebaronem ‖ 9 † aliqua ante illos secundum legem fuerit definita, ante grauionem eam remouere non licet, si illi securitatem prȩstiterint.

LVIII 2 *in furtum, alias per furtum.* ‖ 13 † naucho. ‖ 14 † tomolam. ‖ 18 † stafflus ‖ 19 † **bardio**

LIX 20 † extra sermonem suum eum esse diiudicet. ‖ 23 † uxor propria.

LXI 1 † nisi quod donatum habeat.

LXII 12 † De terra uero Salica nulla portio hæreditatis mulieri ueniat. sed ad uirilem sexum tota terræ hæreditas peruenit.

LXIII † **malb.** ante tunchinum aut centenarium ambulet. ‖ 5 † illorum secatione ‖ 10 ∗ *hæreditas autem eius ad fiscum pertineat, aut cui fiscus dare uoluerit.*

LXIIII 4 Si quis homini aliquid quod ei in tertiam manum missum fuerat, per uim tulisse conuincitur,

Beschreibung der Quellen.

I. Die St. Galler Handschrift 731.

Pergament-Handschrift, in groß Octav, der Stiftsbibliothek von St. Gallen Nr. 731, alte Nummer M. n. 24, von dem Franken Vandalgarius, Kanonicus der Kirche zu St. Paul zu Besançon, von Ende October bis Anfang November 794 geschriben, 0,211 m. hoch, 0,131 m. breit, enthält 342 Seiten, von welchen 1 bis 222 vierzehn Quaternionen bilden, mit A bis O bezeichnet; nach S. 146 ist ein dem Blatte S. $\frac{155}{156}$ entsprechendes mit der Scheere, ohne eine Lücke zu hinterlaßen, ausgeschnitten. Auf Quaternio O folgt die Lage

$$\frac{223}{224} \cdot \frac{225}{226} \cdot \frac{227}{228} \cdot \frac{229}{230} \mid X \; X \; \frac{231}{232} \cdot \frac{233}{234} \cdot$$

Hierauf kommen drei, mit Rq̄ · I · ⌣, Rq̄ · II · und Rq̄ · III · bezeichnete Lagen, S. 235 bis 250 (nach S. 240 und 246 ist je ein Blatt ausgeschnitten), 251 bis 266 und 267 bis 282 (nach S. 270 und 276 ist je ein Blatt ausgeschnitten); dann folgt Quinio A X · · ⌣ S. 283 bis 300 (zwischen S. 288 und 289 ist ein Blatt ausgeschnitten), Quaternio · B̃V̄ · · S. 301 bis 316; dann, mit der Bezeichnung ⌣ · ct · ⌣, die Lage

$$X \cdot \frac{317}{318} \cdot \frac{319}{320} \cdot X \cdot \frac{321}{322} \mid \frac{323}{324} \cdot \frac{325}{326} \cdot X \cdot \frac{327}{328} \cdot \frac{329}{330}$$

Den Schluß des Codex bilden die Unio 331 bis 334 und Binio 335 bis 342.

Zwanzig Zeilen haben die Seiten 61 bis 63, 301 bis 316 und 330.

Ein und zwanzig Zeilen haben S. 29 bis 60, 62, 64—236, 238, 242—292, 294—300, 317—329, 331—341 (S. 54—57, 60, 62 sind nur zwanzig beschriben).

Zwei und zwanzig Zeilen haben S. 1—28, 237, 240, 241, 293.

Drei und zwanzig Zeilen hat endlich S. 239.

Inhalt.

S. 1 bis 230 steht die Lex Romana Visigothorum.

S. 1 INCIPIVNT TITVLI LEGVM : EX CORPORE THEODOSIANI : LIBER : PRIMVS

S. 18 Expſ capitula dō gracias am̄

S. 19 I : DE CONSTITVCIONIBVS : PRINCIPVM : ET EDICTIS : QUICUMQUE legiſ· iſte · ſine diae & conſole · fuerunt · prolate · non ualiant ·;

S. 230 . . . Similit̄ &iā ex lana uel ex lino; der Rest, aus Kapitel VIIII · DE REB; puplicis siue ecclesie et TRIBUTIS & IURE RUSTICA uel ORBANA des liber Gregorius, ist mit der Scheere ausgeschnitten; nur die Anfangs- und Schlußbuchstaben sind erhalten.

S. 231 INCIPIVNT : LIBER : GENERACIONES : ihv̄ · xp̄i : filii · dauid filii · habraä; habraā genuit · iſſac · *bis* & uocabit nom̄ ei: ih̄m̄ · amen · ; der Rest ist leer.

S. 234 füllt das rohe Bild eines Mannes mit Stock in der Rechten und Schreibtafel in der Linken unter einem Hufeisenbogen; am Fuße steht die Unterschrift: UANDALÇARIUS · fec̄ bec · Abgebildet in Mone's Anzeiger für Kunde der teutschen Vorzeit. Jahrg. IV (1835) Tafel IV Fig. 2 zu Spalte 491.

S. 235 bis 286 Prolog und Inhaltsverzeichniss zur Lex Salica und das Gesetz selbst in hundert Kapiteln, auf Seite 1 bis 32 dises Bändleins abgedruckt.

S. 287 bis 292 die Decrecio Chelberti (II) vom Jar 596. Gedruckt S. 32 bis 35.

Den Rest der Seite füllt der Epilog aus. Druck S. 35.

S. 293 bis 294 INCIP̄ : REÇNORUM uel TEMPORUM; unseres Druckes S. 35 f.

S. 295 bis 341 die Lex Alamannorum dritter Recension in 95 Titeln, mit dem Kapitel-Verzeichniss. IN xp̄i nom̄ : INCIP̄ : TEXTVS : LEX : ALLAMANNORV̄ qui TEMPORIBUS LANFRIDO · filio · ÇODOFRIDO · RENOUATA · EST · INCIP̄ TEXTUS EIUS · DEM ·

Ende S. 341: Si ſeruuſ · fuerit XII · ſoł ſoluat.

Qui alteriū · infantem · de medio fledis fuerit sol solū. Si medianus · fuerit · VI sol soluat. Si meliosissimus · fuerit · XII · sol soluat

Siq̄s alterum · mita puella . p̄serit · uuidrigildo · suo · sit · culp. Si non fuerit rapta · XII · sol soluat; XCV

Siquis res · alienas · aut ecclesia · mali ordine p̄uaserit qui facienti · uiolencia repugnauerit · nullū crimen · admittat · quia non facit · uiolencia · qui rebelli · quia sua contra dicit · nullius · alienā t̄ram · sine · auctoritate p̄sumat qui hoc · fecerit uindictam se expellendū · te cognuscat., vel habias ÇADANO

expl leçis allamannorum dō
çracias · amen · · · · · ·
· · · · · · · · · · · · · ·
· · · · · · · · · · · · · ·

Auf der letzten Seite steht: EXPLETO ⁝ LIBRO | TERTIO DIE VE | NERIS KL̄ NOVEM | BRIS ANNO XXVI | RIGNI DOM̄NO N̄RO | CAROLO ⁝ REGI ⁝

I· dn̄e · tu ho qui legis · hunc · Librū · | istum · uel hanc · paçina · ora · | in ꝑ uandalçario · scriptore | quia · nimiū peccabilis sum · | uandalçarius · Darunter ein einfaches Recognitions-Zeichen.

In der Handschrift finden sich Initialien mit Menschen- und Tierfiguren; bemerkenswert ist auf Seite 190, als Bezeichnung des zwölften Quaternio, das aus fünf Fischen gebildete m. Seite 111 und 113 ist das Sigel Karls des Großen mit dem verschlungenen Namenszuge nachgebildet.

Die Sprache ist stark romanisiert. Die von der Mundart unabhängigen Verschreibungen verteilen sich auf die einzelnen Buchstaben folgendermaßen:

a	für	ca, co, e, ri, u	fh	für	ch
b	„	d, h, l, p, r, rd, v	fr	„	m
c	„	ch, f, g, r, s, t	g	„	c
ca	„	a	h	„	b, l, n
ch	„	chr, di, t	i	„	c, e, l, s, u
co	„	a	im	„	in, iu, un
d	„	ch, ld, rd	in	„	ui
e	„	a, c, i	iu	„	in
eg	„	a	l	„	h, r, s, t
ei	„	e	m	„	in, n, ni, ri, ui, w
f	„	chl, fl, fr, h, s, th	n	„	h, m, r, u

nn	für	mi	th	für	rth
o	„	u	tr	„	st, str
p	„	b, n, r	u	„	a, b, n, o, ui
r	„	ch, f, i, n, p, s	ui	„	m
s	„	c, f, r	un	„	iu
si	„	s	z	„	g.
t	„	a, c, l, rt			

Dise Hs. hat bereits im Jar 1673 Stephan Baluze vom Minister Colbert durch den französischen Gesandten in der Schweiz Melchior Arod à sancto Romano zur Einsicht erhalten, vgl. Capitularia regum Francorum (Parisiis 1677) T. I Praef. LXXII. Dieselbe ist beschriben von Pertz nach einer Vergleichung des Stud. theol. Karl Wegelin vom Jar 1823, im Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde V 213—215. VI 483 f. VII 741, vgl. 754. 756 f. (widerholt von J. M. Pardessus, Loi Salique p. LXIII f. no. LVIII), in den Monumenta Germaniae III = Legg. I p. XVIII sq., p. 8—10, und von Gustav Scherrer in seinem Verzeichniss der Handschriften der Stiftsbibliothek von St. Gallen S. 238—240. Die malbergische Glosse ist von E. G. Graff, Diutiska I (1826) S. 327—331, und im althochdeutschen Sprachschatz III (1837) S. 186—188 u. d. W. berg, und von Hattemer, Denkmahle des Mittelalters I (1844) S. 351 bis 368. 385 f. (Facsimile der Hs. Tafel IV zu I S. 349) ausgehoben.

Dank dem nicht genug zu rümenden Entgegenkommen des katholischen Administrationsrates des Kantons St. Gallen und des dortigen Stiftsbibliothecars, Herrn Idtensohn, welcher auf merere Anfragen gütige Antwort erteilte, konnte ich die wertvolle Handschrift in Carlsruhe benützen.

II. Editio Heroldina.

Johannes Herold, 1511 zu Hochstädt in Schwaben geboren, in Basel nach 1566 gestorben, veröffentlichte im Jar 1557 folgende Samlung deutscher Gesetzbücher:

ORIGINVM | AC | GERMANI|CARVM ANTI'|QVITATVM LIBRI, | Leges uidelicet, | Salicæ Ripuariæ | Allemannorum Boioariorum | Saxonum Vueſtphalorum | Angliorum Vuerinorum | Thuringorum Friſionum | Burgundionum Langobardorum | Francorum Theutonum. | OPVS CERTE' PIE'TATIS, NEC'NON | VETERIS VENERANDAE'QVE ILLIVS VERE' FRAN- | cicæ maieſtatis plenum. In quo non ſolùm Rerum ac Vocum, noſtra-

[illegible] Fuldensis [illegible] Ecclesiasticis [illegible] concertationes [illegible] OPERA [illegible] COLLATIONE [illegible] Authores [illegible] BASILEAE PER HENRI- [illegible] Caesareae Maiestatis gratia & priuilegio. [illegible]

Die Widmung an den Kurfürsten von Trier, Johann VII Hilmer VI, von der Leyen 1556—1567 ist zu Basel am [illegible] September 1557 geschrieben. Ueber Quellen und Plan des Werkes spricht sich diese Vorrede u. a. also aus: ... cum sanctissimi senis VVOLVERGANGI Principis Fuldensis *Wolfgang Dietrich von Fusigkheim, Abt 1556—1558* pietate, in manus mihi deuenerint LEGES SALICAE quibus dignitas Germanici nominis, ac ueræ Francicę libertatis maiestas asseritur ... Eæ uero in celebratissima Fuldensi Bibliotheca, per tot annorū spacia, numerosis & importunissimis cladib. q̄d superesse potuerint, aut hucusq; delituerint, haud sine consilio quodam accidisse arbitror, quo extremos nouissimosq; casus humanos, diuinum numen sustentare ac subleuare solet ... Quo uero animo ad publicandas has Leges ipse accesserim, ut de me quoq;, id quod res est, ac uerum fatear, operæprecium duxi ... Ideò ad illius ⟨patriæ⟩ res antiquissimas, memoria dignas, & ex Tabularijs Germanię maxima diligentia & cura colligendas, me totum tradidi, ea si quidem intentione, ut Gentis, qua nulla fuit fortior, res gestas præclaras, certa quadam & antiquissimorum testificatione, in numerato haberem, explicaremq; illas, in ijs Efflorescentis Germaniæ Commentarijs, quos in hac mea rerum tenuitate, FRIDENRICHI Palatini Principis (*Friderich II, 1544—1556*) benignitate pellectus, scribere inchoaueram (subsidijs uerò, tristissima eius atq; seculis omnibus lugenda morte, non solum destitutus, sed in depingenda, ipsius iussu, illa Francica atq; Palatina stirpe, labore & expensis nondum receptis exhaustus, & inuidorum quorundā

uoto perditus omninò) perficiẽdos mihi propoſui, poſteris omnibus ad imaginem ueteris Germaniæ exemplum diuinũ aliquod relicturus. Hoc dum molior, accidit patriæ fato feliciori, ut in hoſce libros inciderem, qui prẹter ea quæ diximus, Origines & Rerũ & Vocabulorũ gentis noſtræ, (cum in Legum promulgatione unica illa proprietas quæratur) ab octingentis iam annis ſuppreſſos omninò ac desyderatos, uel aliena lingua nobis, quàm hactenus ab ullo Antiquitatũ diligẽtiſsimo inquiſitore Germana uoce, germanum ſenſum magis propriũ exhibent: maxima certè & deteſtanda noſtri ſeculi uel negligẽtię uel inſcitię accuſatione, quod aliena mirari, appetere, atq; externa amplecti ſoleat, cum domeſtica ſpernere, opes ſui ipſius neſcire, atq; optima negligere uideatur. Quãta enim ubertas huius noſtrę linguę ſit, qui ornatus, quæ efficatia, ruda illa atq; impolita translatione facile perſpici poteſt, cum genuina illa huius maieſtas, nullo aliarum linguarũ plectro aſſequi poſsit. Tãtam uerò grauitatẽ, atq; diuitias tantas, cum noſtris ceu digito mõſtrare, atq; explicatione quadam enucleare (ut ex contextu interiectis literulis deprehendi poteſt[1])) incepiſſem, fateor ingenuè, negotij mole temporisq́; breuitate, omne illud meum inſtitutũ interpellatum fuiſſe, quod ſeſquimenſe non integro, deſcribenda mihi omnia, emendanda, atq; Longobardã indoctiq; hominis cuiuſdam picturã, ac ad alia quatuordecim aut amplius exemplaria conferenda eſſent, fato uti æſtimo meo, quo labores meos in dies accreſcere ſentio, ſpero, fructu quodam maturo. At interpretationem illam lætiori & maiori Lectoris applausu breui in publicum dabo.....'

Von Herold's Fuldaer Handschriften spricht Johann Jacob Chifflet in: Opera politico-historica, ad pacem publicam spectantia: Antv. 1650. Lumen I p. 222 sq.: 'Certè Prologus ille non exſtat in antiquiſſimis Fuldenſibus MSS. ex quibus Heroldus Salicas Leges in lucem protulit.' Lumen II p. 223: 'Quæ in Pithœi & Lindenbrogij editione leguntur *de Eccleſiâ ſanctificatâ* (*Tit. 58*), *& de Clericorum homicidijs*, abſunt ab Heroldiano codice, qui ſcriptus fuit vno tenore & vno ſtylo, atque ex antiquiſſimis Fuldenſibus MSS. fideliter editus Baſileæ anno M·D·LVII.'

Baluze berichtet im ersten Bande der Capitularia (Paris 1677), Praef. LXXXIII: 'Cùm autem ex epiſtola ſive præfatione ... Heroldi ... intelligerem extare in bibliotheca Fuldenſi vetera capitularium aliarúmque antiquarum legum exemplaria, rogavi clariſſimum & humaniſſimum virum Abbatem Gravelium, qui tum in Germania juſſu ac nomine Regis noſtri morabatur, uti eorum

1) Dise Buchstaben sind im Abdrucke weggelaßen, weil Herold's versprochene Erklärung ausgebliben ist.

copiam habere poſſem. Et ille quidem de ea re ſcripſit ad Eminentiſſimum Cardinalem Badenſem Guſtavum Bernardum monaſterij Fuldenſis Abbatem. Iſte verò humaniſſimè reſpondit VIII. Kal. Februarij anni MDCLXXIV. apud ſe præcipuum locum habituras fuiſſe preces clariſſimi Abbatis, ſi vetuſti illi codices ſupereſſent, ſed ablatos eos olim fuiſſe à miniſtris Lantgraviorum Haſſiæ triennio illo (*1631—1634*) quo territorium Fuldenſe in ſua poteſtate habuerunt.'

In den Gundlingiana XV. Stück (Halle 1717) S. 481 V. §. 1 heißt es: 'Chiffletius hat gesaget, Basilius Joannes Herold hätte seine edition von den legibus Salicis nach dem MS. des Closter Fulda heraus gegeben. Ein anderer Gelehrter hingegen bejahet, daß er sie aus dem Closter Laub in Cambresis (Monasterio Lobiensi) empfangen.' Ueber disen Codex könnte ein im British Museum zu London als MS. Royal 6 A. V. in 4° Nr. 14 unter dem Titel: Summa Librorum, quos Fratres Lobienses, suum recensentes Armarium sibi repererunt haberi, Anno Dominicæ Incarnationis 1049. (Vgl. David Casley, A Catalogue of the Manuscripts of the King's Library. London 1734. 4°. p. 95.) aufbewarter Katalog der Bibliothek des Benedictiner-Klosters Lobbes Aufschluß geben. (Die erste Seite ist facsimiliert Palaeographical Society, plate 61.)

Jedesfalls hat Herold verschidene Handschriften benützt. Sein Text folgt zwar zumeist der dem Codex 18237 der Pariser Nationalbibliothek (früher Fonds de Notre Dame F. 9. 252) zu Grunde ligenden Recension. Ferner sind ein Codex änlich dem Parisiacus 4627 und villeicht noch die Fuldaer 'glossierte' Vorlage des Monacensis verarbeitet. Außerdem ist durchweg eine Handschrift der Lex emendata, meistens mit vorgesetztem Sterne eingefürt, zu Rate gezogen.

Vorligender Abdruck ist, unter Voraussetzung handschriftlicher Grundlage, nicht nach den sonst bei Widergabe von Drucken geltenden Grundsätzen normalisiert. Druckfeler sind selbstverständlich beibehalten. Herold's Randbemerkungen, welche nur bis Tit. LXIIII reichen, sind S. 84—87 zusammengestellt; die Buchstaben-Verweisungen auf seine versprochenen, niemals erschinenen Erläuterungen, als gegenstandslos, nicht widerholt.

Die Vergleichung der Titel im Index ergibt folgende Abweichungen von den Kapiteln der Ausgabe:

In der Ausgabe felt Titelbezeichnung 15 des Index De eo qui uxorẽ tulerit alienã (*one* uiuo marito). 16 De ſuperuentis. 17 De expoliationibus, wärend in der Ausgabe Titel 15 mit XVI bezeichnet ist, und 16 mit 17 als Tit. XVII. De Superuentis uel Expoliationibus zusammengezogen sind. Im Titel 41

heißt es im Index 'caballorum', nicht 'cabellorum'; Titel 47 hat durch einen Druckfeler die Bezeichnung 46, wie der vorhergehende; 59 De ſpectionibus. 61 De crencrude. 64 De haruueno. 17 (statt 71) De Baſilica incenſa. 73 De cultello exadro. 74 De creodiba.

Bei aller Verschidenheit der Vorlagen laßen sich in dem Heroldischen Texte, wie er uns überlifert ist, folgende Lese-, beziehungsweise Druckfeler nachweisen:

a	für	al, ã (an), ar, o, t, ti, u	m	für	in, n, ni, w
b	„	d, f, h	n	„	h, m, n, r, u
c	„	ch, g, l, s, t	o	„	a, c, e
d	„	ch, l	p	„	r, s
e	„	c, o, r, t	r	„	b, ch, f, n, p, s
en	„	ue	s	„	f, r, st
f	„	ſ	si	„	r
g	„	c	t	„	c, ch, f, i, l, lt
h	„	f, n, r	tt	„	u
i	„	e, in, l	u	„	a, f, m, n, o
in	„	m	z	„	g.
l	„	c, h, r, s			

Inhalt.

	Seite
Codex Sangallensis	1—36.
Der Heroldische Text	39—84.
Lesarten am Rande der Heroldina	84—87.
Beschreibung der Quellen	88—95.
I. Die St. Galler Handschrift 731	88—91.
II. Editio Heroldina	91—95.

Druckfeler.

S. 1 Z. 3 v. u. lis lacirando
- 3 - 11 v. u. lis *placauerit*
- 19 LXIII 8 lis furauerit
- 24 LXXX 13 lis manuat eum ad
- 26 LXXXIIII 5 lis conponat·
- 27 LXXXVI 19 lis estud
- 29 LXL 8 lis peñtus (für penitus)
  LXLI 9. 18 lis se ducerit und se ducere
- 30 LXL·II 10—11. 14 lis cuł iuđ
  LXLIII 12 lis salica·
- 32, 1 lis **du|ro**
- 34, 84 setze Punctum nach exuat

Punctum ist abgesprungen S. 1 Z. 14 nach tris
- 29 LXL 5 nach alio
- 30 LXL·II· 10 nach nec
- 32 Decrecio 9 nach cum
- 33, 45. 46. 50 nach ausū | redempcionis | ei
- 34, 56 nach istum

Tilge das Punctum S. 3 Z. 10 v. u. nach uindederit
- 28 LXXXVIII 7 nach uenire
- 29 LXLI 12. 14 nach iurent und ista
- 33 Z. 31 vor kł.
- 35 Z. 17 v. o. nach ut

Ausgaben der Lex Salica von Alfred Holder.

Lex Salica mit der Malloberglschen Glosse nach den Handschriften von Tours — Weissenburg — Wolfenbüttel und von Fulda — Augsburg — München. gr. 8. geh. n. ℳ 2.80.

——— emendata. Nach dem Codex Vossianus Q. 119. gr. 8. geh. n. ℳ 2.—

——— mit der Malloberglschen Glosse nach dem Codex Lescurianus (Paris 9653). gr. 8. geh. n. ℳ 1.20.

——— mit der Malloberglschen Glosse nach der Handschrift von Sens — Fontainebleau — Paris 4627. gr. 8. geh. n. ℳ 1.60.

——— mit der Malloberglschen Glosse nach den Handschriften von Besançon — Sanct-Gallen 731 und Johannes Herold. gr. 8. geh. n. ℳ 3.60.

——— emendata. Nach dem Codex von Trier — Leijden (Vossianus Lat. Oct. 66). gr. 8. geh. n. ℳ 1.60.

B. G. Teubner in Leipzig.

LEX SALICA EMENDATA

NACH DEM CODEX VOSSIANVS Q. 119

HERAUSGEGEBEN

VON

ALFRED HOLDER.

LEIPZIG,
DRUCK UND VERLAG VON B. G. TEUBNER.
1879.

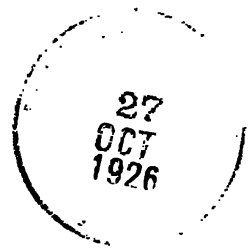

BEQUEATHED TO THE UNIVERSITY
BY SIR PAUL VINOGRADOFF 1926

f. 64r Sciendum est quod in quibusdam libellis Salice legis inueniantur principaliter posita LXV in quibusdam uero LXX qui abent spetia(bi)les CCC·L uel paulo plus aut minus. Nam et hoc sciendum est conpositio legis Salicẽ quam numerum per minimum quam uero per maximum habeat et quod uariætatis in conpositionibus teneat. Incipit enim a VII đr ut siquis agnum furauerit transcedit usque ad ·I DCCC. soł̄d. Vt siquis in truste dominica hominem occiserit et//postea in putecım iactauerit uariætas uero conpositionum in ipsa sunt XXX id sunt đr VII ut supra đr X soł̄d I· et đr IIII iuret cum VI soł III et đr I. iuret cum VI soł̄d V. soł̄d VI et mđ iuret cum VI. soł XV soł̄d XVII et đm iuret cum VI soł̄d XXII et međ soł XX soł̄d XXX soł XLV soł L iuret cum VI Soł̄d CLXXXVII et međ soł CC. iuret cum XII soł̄d CCC. soł DC. soł DCC soł DCCC iuret cum XXXVI ‖

f. 64v INCIPIT PROLOGUS LEGIS SALICE

GENS Francorum inclita. auctore deo condita. fortis in arma. fidelibus atque amicis suis satisque firma. profunda in consilio. Nobilitasque eius incolumna uel forma mirabiliter aegregia. Audax uelox. uel aspera at catholicam fidem firmiter conuersa (in emp)munis quidem ab omni herese dum ad huc teneretur barbara deo inspirante iuxta morum suorum qualitatem desiderans iustitiam peruenit ad lucem scientientiae custodieris piaetatem dictauerunt legem Salicam per proceres ipsius gentis qui tunc tempore aderant rectores. (or) Electi de plurimis uiris IIII his nominibus Vuisogast. *Bodigast.* Saligast. et Guidigast. in loca cognominantia. Saleaim. Bodoaim. Vuidoaim. qui per tres mallos (Rasur v. 14 Buchst.) ////////////// omnis causarum origo conuenientes sollicite discutiendo tractantes de singulis sicut ipsa lex declarat iudicium decreuerint. A(t)(d) ubi deo fauente rex Francorum Chlodeueus Ildebertus Chlottharius in cl(u)(u)mine regale deo protegente peruenerunt quicquid minus in pactum habeatur (b) idoneam per ipsos fuit lucidius emendatum. Uiuat qui Francos di*li*git X̄p̄s eorum regnum usque in sempiternum

custodiat. Rectores eorundem lumen gratiae sue repleat exercitumque eorum protegat atque defendat; (2. Hand) ⌒/ (2. Hand) ⌒/ Fidem muniat pacem atque felicitatem et sanitatem per f. 65r infinita secula tribuat hęc est enim gens ualida que Romanorum iugum durissimum de suis ceruicibus discussa pugnando atque post agnitionem baptismi sanctorum marthyrum corpora que Romani igne cremauerunt uel ferro truncauerunt atque betiis lacerando proiecęrunt Franci super eos aurum et lapides preciosos adornauerunt

EXPLICIT PROLOGUS

INCIPIUNT CAPITULA LEGIS SALICE f. 64v

I[1]) De mannire
II De iuratores de quantas causas thoalapus debet iurare
III De furtis porcorum
IIII De furtis animalium
V De furtis ouium
VI De furtis caprarum
VII De furtis canum
VIII De furtis auium ‖
VIIII De fur arborum f. 65r
X De furtis apium
XI De damno in messe aut in qua libet clausura
XII De seru(i)s. uel mancipiis furatis
XIII De furtis ingenuorum uel infracturis
XIIII De furtis seruorum
XV De ingenuis mulierum raptoribus
XVI De eo qui hominem ingenuum expoliauerit
XVII De incendiis
XVIII De uulneribus
XVIIII De eo qui hominem innocentem ad regem accusauerit
XX De maleficiis
XXI De eo qui mulierem ingenuam manu extrixerit(n)
XXII De eo qui nauem m(o)uerit aut fvrauerit
XXIII De furtis in mulino
XXIIII De caballo sine permiss(o)(us) domini ascensu
XXV De his qui pueris uel puellas occiderit uel tunderit
XXVI De libertis dimissis
XXVII De furtis diuersis

1) Die vorgesetzten Zahlen I bis CIII von 2. Hand.

XXVIII De locationibus
XXVIIII De dibilitatibus
XXX De conuitiis
XXXI De uielacine
XXXII De eo qui hominem ingenuum sine causa ligauerit
XXXIII De uenationibus
XXXIIII De sepibus
XXXV De homicidiis seruorum uel ancillarum
XXXVI De quadrupedibus si hominem occiderint
XXXVII De uestigio minando ‖
f. 65v *XXXVIII.* De caballibus furatis
XXXVIIII. De his qui aliena mancipia sollicitauerint
XL De seruo qui de furtu fuerit inculpatus
XLI De homicidiis ingenuorum
XLII De homicidiis a cuntubernio factis
XLIII De homicidiis in conuiuio factis
XLIIII De reippus
XLV De eo qui uillam alienam occupauerit et XII menses eam tenuerit
XLVI De affatomiae
XLVII De intertiatis rebus
XLVIII De falso testimonio
XLVIIII De testibus adhibendis
L De eo qui fidem factam alteri non redderit
LI De eo qui grafionem ad res alienas tollendas iniuste adduxerit
LII De rem prestatam
LIII De manu ad eneo redemenda
LIIII De eo qui grafionem occiderit
LV De corporibus expoliatis
LVI De incendio eclesiarum uel expoliationem et de homicidiis clericorum
LVII De eo qui ad mallum uenire contempserint
LVIII De rachymburgis qui legem non iudicant
LVIIII De crenecruda
LX De alode
LXI De eo qui se de parentila tollere uoluerit
LXII De charoena
LXIII De conpositione homicidiis
LXIIII De homine in osto occiso.
LXV De eo qui alterum ereburgium clamauerit
LXVI De caballo mortuo extra consilio domini sui excorticato ‖

LXVII De eo qui hominem de bargo uel de furca dimiserit ‖
LXVIII De eo qui filiam alienam desponsauerit et non uult f. 66r
eam decipere
LXVIIII De mulieri quicumque seruo suo copulauerit
LXX De conciliatoribus
LXXI De mulierem uiduam qui se ad alio marito dare
uoluerit
LXXII De uiris qui alienas ducunt uxores
LXXIII. De hominem inter duas uillas occisum
LXXIIII De pignoratoribus
LXXV De mulierem cesam uel scapillatam
LXXVI De eo qui in causam alienam mallare presumpserint
LXXVII De dicta domnini Hilperici regis pro tenore pacis
LXXVIII Siq̄ puerum regis aut libertum occiderunt
LXXVIIII Siquis stadalem uaidaris ceruum aut bouem cerui
atributaria salierit
LXXX De furtis de uenationibus uel piscationibus
LXXXI De eo qui alterum ad cabadam prouocauerunt
LXXXII De seruo si alienam occiserit ancillam
LXXXIII. De eo qui porcina aliena de uia ostiauerit
LXXXIIII Siquis nauem alienam per uim tulerit
LXXXV De eo qui cum seruo alieno negotiauerit
LXXXVI De eo qui seruo alieno sine causa ligauerit
LXXXVII Siquis messe aliena glennare presumserit
LXXXVIII De eo qui alienam mansionem expoliauerit
LXXXVIIII. De eo qui res alienas furtiuauerit
XC De eo qui alienum ortum aut nabinam effregerit
XCI De liberto qui aliena liberta rapuerit
XCII De eo qui alterum inputauerit periurasse
XCIII De eo qui de falso testimonio fuerit adprobatus
XCIIII De alienam mulierem uiuo marito tulerit
XCV De anstrutione si anstrutionem crastinauerit ‖
XCVI De eo qui femina ingenua a conturbernio uel płł f. 66v
in itinere inferre presumpserit
XCVII De eo qui anstrutioneme quacumque causa mallauerit
XCVIII De eo qui domum alienum destruxerit
XCVIIII De saccioniis
C De eo qui lapidem super domum alienum iactauerit
CII De eo qui alterum in periculo inpigserint et uiuus
euaseri(n)t
CIII. De ane crenodum

EXPLICIT LIBER INCIPIT LIBER II

Pro hitinere pacis
Siquis hominem ingenuum pro furtu appellauerit
Siquis furtum suum inuenerit ut seruus ad sortem exeat
Siquis aliena mancipia iniuste tenuerit

INCIPIT DECRETVM HLOTHARII REGIS

Decretum est
Si in domo alterius ubi clauis est fructum inuenitur
Siquis cum furto capitur
De seruis eclesiæ
Sicuius libet de potentis
Siquis occulte furtum sine iudice pagauerit
De fiscalibus

INCIPIT DECRETIO CHILDEBERTO REGIS FRANCHORVM

Uir inluster
Pari conditione conuenit
De farfaliis
De furtis et malefactoribus
Similiter kal. maĩ
Pari conditione conuenit
De die dominico

EXPLICIT LIBER II INCIPIT LIBER III ‖

f. 67r Quem uero primus rex Francorum
De mitio fristratrito
De muliere qui se cum seruo suo copulauerit
De conciliatoribus
De muliere uidua qui se ad alio marito dare uoluerit
De uiris qui alias ducunt uxorem
De homine inter duas uillas occisum
De pignatoribus

INCIPIT AEDICTUS DOM HILPERICI REGIS · EXPLICIUNT CAPITULA INCIPIT LEGIS SALICE DE MANNIRE

·I·

Siquis ad mallum legibus dominicis mannitus fuerit et non uenerit si eum sunnis non detenuerit DC· đr qui faciunt sol̃d XV culpabilis iudicetur.

Ille uero qui alium mannit si non uenerit et eum sunnis non

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Si quis scrouam cum porcellis ·furauerit· DCC. dr̃ qui faciunt soł ·XVIIJ· culpabilis ·iudicetur excepto capitale et delatura.

Si quis scrouam subbati in furtu hoc est porrocellus a matre subtrahit. CCLXXX qui faciunt solt VII culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis porcellum anniculum furauerit CXX dr qui faciunt solt *III*· (auf Rasur) culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

⌒/· Si quis porcum binum furauerit. DC. dr qui faciunt solt XV. culpabilis · iudicetur · excepto càpitale · et · delatura.[1])

Siquis tertium porcellum furauerit usque anniculatum CXX dr qui fatiunt solt III(I) culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

Siquis uero porcum post anniculatum furauerit DC dr qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

※[2]) Si quis uerrum furauerit DCC. dnr̃. qui faciunt soł XVIJ· culpabilis iudicetur

Si quis scrouam(a)ducariam furauerit DCC dr qui faciunt solt XVIJ*I*· culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si quis maialem sacriuum qui dicitur uotiuus furauerit et hoc cum testibus ille qui eum perdidit potuerit adprobare quod sacriuus fuisset DCC dr qui faciunt solt XVIIJ culpabilis iudicetur & cepto capitale et delatura.

Siquis maialem non sacriuum furauerit DC dr qui faciuntt solt XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis tres porcos uel amplius usque ad sex capita furauerit Ī CCCC dr qui faciunt solt XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis de grege XV porcos furauerit et reliqui hibi remanserunt Ī CCCC dr qui faciunt solt XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

f. 68r Siquis XXV porcos furauerit et de grege illo ‖ amplius non remanserit Ī̄ D dr qui faciunt solt LXIII· culpabilis iudicetur.

Si autem aliqui ex hisdem porcis super XXV porcos remanserunt et non fuerunt furati Ī CCCC dr qui faciunt solt XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si uero L porcos furauerit ///(æ)t aliqui remanserint Ī̄ D dr qui faciunt solt XLIIJ culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

1) Zeile 23 und 24 unten am Rande vom Corrector.
2) Zeile 30 und 31 unten am Rande vom Corrector.

(III) DE FURTIS ANIMALIUM *IIII*·

Si quis uitulum lactantem furauerit CXX đr qui faciunt soł III. Culpabilis iudicetur excepto capile et delatura

Siquis anniculum animal aut binam uitulam furatus fuerit ·C·DC đir qui faciunt soł XV. culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis uaccam cum uitulo furauerit $\overset{(cc)}{\overline{I}}$·CC đr qui faciunt soł XXX culpabilis iudicetur.

Siquis bouem furauerit $\overline{I}$ CCCC đr qui faciunt soł XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis taurum gregem regentem furauerit qui de tribus uillis communes uaccas tenuerit hoc est trespelliis $\overline{I}$ DCCC đr qui faciunt soł XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis taurum furauerit qui unum gregem regit et iunctus numquam fuit $\overline{I}$ DCCC đr qui faciunt soł XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

Siquis binum taurum furauerit $\overline{I}$ CCCC đ qui faciunt soł XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis taurum regis furauerit $\overline{III}$(I)DC đr qui faciunt soł XC////// excepto capitale et delatura. Qui numerus usque ad XL ueruices obseruetur.

Siquis XII animalia furauerit ut nec unum quidem animal ex his remanserit $\overline{II}$D đr qui faciunt soł LXIIꝯ culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

Si autem duodecim furauerit et super alica^{qv} remanser^{n}it $\overline{I}$ CCCC đr qui faciunt //// soł XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura et usque ad XXV uno inditio terminantur.

Si XXV animalia furauerit et supra aliqua remanserint $\overline{II}$D đr qui faciunt //// so LXIIꝯ culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

(IIII) DE FURTIS OUIUM ·*V*·

Siquis agnum lactantem furauerit đr VII// culpabilis iudicetur.

Siquis agnicolum uel bimum furauerit berbicem CXX đr qui faciunt soł III culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

Si uero *duo* aut tres furauerit $\widetilde{\text{I}}$ CCCC đr qui faciunt soĺd XXXV culpabilis iudicetur excepto

Siquis L berbices uel (X)L*X* aut amplius furauerit ·$\widetilde{\text{II}}$· D đr qui faciunt soĺd LXIII culpabilis · iudicetur excepto · capitale et delatura.

(V.) DE FURTIS CAPRARUM · *VI*·

Siquis caprulum siue capram aut duas capras. uel. III· furauerit *C*XX(X). đr qui faciunt soĺd III. culpabilis. excepto capitale et delatura. ·i

Si uero supra III. capras furauerit DC. đr qui faciunt soĺd XV. culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

DE FURTIS CANUM VI*I*· ‖

f. 68^{v} Si quis canem siusium furauerit aut occiderit qui magister sit $\widetilde{\text{I}}$ CCCC đr qui faciunt soĺd XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis uero seusum relicum au(l)^{t} ueltrum porcarium siue ueltrum leporarium qui et argutarius dicitur fr̃ uel occiderit DC đr qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis canem custodem domus siue curtis qui die ligari solet ne dampnum faciat post solis occasum solutum fur̃ // uel occiderit DC đr qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

Si quis uero canem pastoralem f(r̃)^{u}ratus fuerit uel occiderit CXX đr qui faciunt soĺd III culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

VII*I* DE FURTIS AVIUM.

Siquis acceptorem de arbore$^{f\cdot}$ CXX đr qui faciunt soĺd III culpabilis iudicetur excepto capitale

Siquis acceptorem de pertica furauerit DC dr̃ qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur &cepto capitale

Siquis acceptorem intra clauem repositum furauerit $\widetilde{\text{I}}$ DCCC$^{đ\cdot}$ qui faciunt soł XLV culpabilis iudicetur excepto

Siquis sparuarium furauerit CXX đr qui faciunt soĺd III culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

[1]) Si quis anserem domesticam aut anetam domesticam ·f· CXX. đn. qui faciunt soł ·II[·· culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

1) *Zeile 9 bis 11 mit ·/· am linken Rande von derselben Hand.*

Siquis gallum aut gallinam cicenum aut gruam domesticam furauerit CXX đr qui faciunt soł IIꝉ culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura:

Siquis turturem de rete alterius a^vt quem libet auicolam^v de quo libet laqueo uel deci(b)ola^p v furatus fuerit CXX đr qui faciunt soł̄d IIꝉ culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

VIIII DE FURTIS ARBORUM

Siquis pomarium siue quamlibet arborum^e domesticam extra uel intra clausuram exciderit aut furatus fuerit CXX đr qui faciunt soł̄d IIꝉ culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

Hant quoque legem et de uitibus f(r̃ fuerit^uratis) obseruari iussimus.

Siquis in silua alterius matriamen fr̃ aut incenderit uel concapulauerit aut ligna alterius fr̃ DC đr qui faciunt soł̄d XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

X DE FURTIS APIUM.

Siquis unum uas apium deintro clauem a(m) sub tecto furauerit ī DCCC đr qui faciunt soł̄d XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

Siquis unum uas apium ubi amplius non fuerit furauerit ī DCCC đr qui faciunt soł̄d XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis unum uas · cum apibus inter alia uasa sub tecto aut sub clauem furauerit causa(m) supe^eorius conprehensa conuenit obseruare

Siquis ex plurimis usque ad VI uasa foris tecto furauerit DC đr qui faciunt soł̄d XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si uero VII aut amplius furauerit ita ut nulla remaneat ī DCCC đr qui faciunt soł̄d XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura. ‖

DE DAMNO IN MESSE AUT IN QUALIBET CLAUSURA . XI. f. 69r

Siquis animal aut caballum uel quolibet peccus in messe sua inuenerit penitus eum ledere non debet;

Quod si fecerit et confessus fuerit capitale in locum restituat ipsum uero debilem quod percussit ad se recipiat.

Si uero confessus non fuerit et inde fuerit conuictus DC đr qui faciunt soł̄d XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis animal an caballum an iumento fr̃ pugxerit DC đr qui faciunt sol̃d XV culpabilis iudicetur excepto et delatura

Siquis in messe sua peccora aliena inuenerit qui pastorem non habeant et eas incluserit et nulli penitus innotescat et aliqua ex ipsis peccoribus perierit Ĩ CCCC đr qui faciunt sol̃d XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis animal uel quo libet pecus per suam neglegentiam nocuerit et hoc domino eius confessus fuerit capitale in locum restituat et illud debile ad se recolliget.

Si uero negauerit sed tamen conuictus fuerit DC đr qui faciunt sol̃d XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si alicuius porti aut quo libet peccora pastore custodiente in messe alienam cucurrerint et ille negando fuerit conuictus D$\bar{C}$ đr qui faciunt sol̃d XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si quis peccora propter dampnum messis alienet inclauso(s) fr̃ anim*alia* qui ea excutere uel expellere presumpserit DC đr qui faciunt sol̃d XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

Si alicuius peccora propter dampnum inclausa fr̃ dampnum stimatum reddat et insuper X đr persoluat.

Siquis propter inimititiam aut propter superbiam sepem alienam aparuerit aut in messe aut in pratum uel in uineam siue in quem libet laborem et pecora miserit et testibus fuerat conuictus eius cuius laborem tulit stimationem damni reddat et insuper Ĩ CC đr qui faciunt sol̃d XXX culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

DE SERUIS UEL MANCIPIIS FURATIS *XII*

Siquis seruum aut ancillam alterius furauerit Ĩ CCCC đr qui faciunt sol̃d XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si seruum aut ancillam cum ipsa ingenuo de rebus domini sui aliquid portauerit DC đr qui faciunt sol̃d XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura Aut quę causa que superius diximus culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis seruum alienum occiderit uel uendiderit aut ingenuum dimiserit Ĩ CCCC đr qui faciunt sol̃d XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis homo ingenuus alienum seruum in taxa secum

duxerit aut aliquid cum eo negotiauerit ‖ DC đr qui faciunt soł̄d XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura. f. 69v

Siquis seruum aut ancillam ualentem soł̄d XV aut XXV furauerit aut uendiderit seu porcarium uel fabrum siue uenatorem aut molinarium aut carpentarium siue uineatorem siue aut quemcumque artificem $\overline{\text{II}}$ DCCC đr qui faciunt soł LXX culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis puerum aut puellam de ministeriu̍m dominorum suorum furauerit $\overline{\text{I}}$ đr qui faciunt soł̄d XXV in capitale restituat et insuper $\overline{\text{I}}$CCCC đr qui faciunt soł̄d XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

DE FURTIS INGENUORUM UEL INFRACTURIS XIII

Siquis ingenuus foris casa quod ualent ·II· đr ·f· DCtis đ· qui faciunt soł̄d X V II culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si uero foris casa quod ualent XL đr furauerit $\overline{\text{I}}$CCCC đr qui faciunt soł̄d XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

Siquis ingenuus casa effregerit et quod ualent II đr furauerit $\overline{\text{II}}$ CC đr qui faciunt soł̄d XXX(V) culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si uero V. aut supra V đr furauerit $\overline{\text{I}}$CCCC đr qui faciunt soł̄d XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

Siquis ingenuus clauem effregerit aut adulterauerit et sic in domum ingressus fuerit et inde aliquid per furtum tulerit $\bar{\text{I}}$DCCC đr qui faciunt soł̄d XLV culpabilis iudicetur excepto et delatura

Si uero nihil tulerit sed fugiens euaserit propter effracturam tantum $\overline{\text{I}}$CC đr qui faciunt soł̄d XXX culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

DE FURTIS SERUORUM UEL INFRACTURIS ·XIIII·

Siquis seruus foris casa quod ualent II đr furauerit et inde fuerit conuictus aut flagellis CXX hictus accipiet aut pro dorsum suum CXX đr qui faciunt soł̄d III soluat excepto capitale et delatura

(XIIII) DE INGENUIS HOMINIBVS QUI INGENUAS FEMINAS RAPIUNT *XV*

Siq^{vi} tres homines ingenuam puellam de casam aut de screona rapuerint unus quisque eorum $\widetilde{\text{II}}$ CC đr qui faciunt sołđ XXX culpabilis iudicetur.

Illi alia^{i} (li^{q})ui super tres fuerit^{n} unus quisque eorum CC đr qui faciunt sołđ V culpabilis iudicetur

Qui cum sagittis fuerunt unus quisque illorum CXX đr qui faciunt sołđ II[culpabilis iudicetur.

Raptor uero $\widetilde{\text{II}}$ D đr qui faciunt sołđ LXII[culpabilis iudicetur.

Si uero puella quę trahitur in uerbo regis fuerit propter fredum $\widetilde{\text{II}}$ D đr qui faciunt sołđ (X)L^{X} II[culpabilis iudicetur.

Si uero puer regis uel lidus ingenuam feminam traxerunt de uita componat.

Si uero ingenuam feminam(q;) | quę de illis sua uoluntate secuta fuer(un^{i})t ingenuitatem suam perdat. ‖

f. 70^{r} Siqui(s) sponsam alienam tuler(u^{i})nt et sibi in coniugio copulauer(u^{i})nt $\widetilde{\text{II}}$ D đr qui faciat^{nt} sołđ XLII[culpabilis iudicetur.

Sponsa autem eius DC đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur

Siquis puellam qui ducte dicitur aut ma^{i}ritum in uia asalierit et cum ipsa uiolenter mecatus fueru(n)t $\widetilde{\text{VIIII}}$ đr qui faciunt sołđ CC culpabilis iudicetur.

Siquis ingenuus ancillam alienam in coniugio acceper(un^{i})t ipsi cum ea in seruitium implicetur.

Siquis uxorem alienam uiuo marito tuleri(n)t $\widetilde{\text{VIII}}$ (V) đr qui faciunt sołđ CC culpabilis iudicetur

Siquis cum ingenuam puellam per uirtutem moecatus fuerit $\widetilde{\text{II}}$ D đr qui faciunt sołđ XLII[culpabilis iudicetur.

Siquis cum ingenuam puellam desponsata ea consentiente in hocculto mechauerunt $\widetilde{\text{I}}$ DCCC đr qui faciunt sołđ LXV culpabilis iudicetur.

Siquis ludo cum alienum in con(g^{i})ugio sotiauerit $\widetilde{\text{I}}$ CC. đr qui faciunt sołđ XXX culpabilis iudicetur.

Siquis sororem aut fratris filiam aut certe alterius gradus consobrinam aut fratris uxorem aut^{a} u^{v}inculi sceleratis nuptiis sibi iunxerint huic pene sibi iaceat ut a tali consortio separetur atque

etiam si filios habuerint non habeantur e ligitimi heredes sed infamia sint notati

XVI. DE EO QUI HOMINEM INNOCENTEM EXPOLAAUERIT

Siquis hominem ingenuum in superuentu expoliauerit IĨ D. denr̃ qui faciunt. soł. XLIII. culpabilis iudicetur excepto

Si Romanus homo Francum expoliauerit. IĨ D. dr̃ qui faciunt. soł. XLIII. culpabilis iudicetur.

Si uero Francus Romanum expoliauerit ĨCC dr̃ qui faciunt sołđ XXX culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis hominem preceptum regis habentem contra ordinationem regis adsallire uel uie lacinei facere presumserit VIII đr qui faciunt sołđ CC culpabilis iudicetur.

Siquis hominem ingenuum dormientem in furtu expoliauerit IIII đr qui faciunt sołđ C culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

(XVI) *XVII.* De eo qui uillam alienam adsalierit.

Si quis uillam alienam adsalierit ipse et omnes qui conuicti fuerint quod in eius contubernio fuissent IĨ đr qui faciunt sołđ XLIII culpabilis iudicetur unus quisque ipsorum.

Siquis uillam alienam assallierit et i(b)bidom e ostia fregerit canes occiderit uel hominem plagiauerit aut in carro aliquid inde duxerit. VIIĨ milia đr qui faciunt sołđ CC. ‖ culpabilis iudicetur f. et quicquid inde abstulerit in locum restituat.

Et quanticumque in eius contubernio fuisse (contubernio) conuicti fuerunt unus quisque illorum IĨD đr qui faciunt soł XLV culpabilis iudicetur.

(XVII·) DE EO QUI HOMINEM MORTUUM EXPOLIAUERIT

Siquis hominem mortuum antequam in terra mittatur IN furt̃ expoliauerit IIII đr qui faciunt sołđ C. culpabilis iudicetur.

Siquis hominem mortuum effoderit aut expoliauerit VIII đr qui faciunt sołđ CC culpabilis iudicetur et postea parentes defuncti iudicem rogare debent ut inter homines non habitet auctor sceleris et qui ei hospitium dederit antequam parentibus satis faciat DC dr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur.

Siquis mortuum hominem aut in noffo aut in petra qui uasa

eius usus sarcofagi ducitur super alium miserit II̅D đr qui faciunt sołđ XIII culpabilis iudicetur

Si quis aristatonem super hominem////mortuum capulauerit de uno quoque DC. đr. qui faciunt soł. XV. culpabilis iudicetur.

XVII(I) DE INCENDIIS

Siquis casam quam libet intus hominibus dormientibus incenderit ei cui causa fuerit. II̅ D. dr̃. qui faciunt. soł. LXIII. cu(p)pabilis iudicetur excepto capitale et delatura. Et quanticumque intus fuerit et euaserunt malare eum debent et uni cuique illorum. II̅ D. dr̃. qui faciunt. soł. LXIII. culpabilis iudicetur. et quicquid ibi perdiderunt illorum restituet et si intus aliquid arserit ille qui incendium misit parentibus defucti. VIII̅. dr̃. qui faciunt. soł. CC. culpabilis. iudicetur.

Siquis spicarium aut moffolum cum annona incenderit · II̅D· dr̃. qui faciunt soł. LXIII. culpabilis iudicetur.

Siquis sudem cum porcis scuram cum animalibus uel fenile incenderit . II̅D. dr̃ qui faciunt. soł. LXIII. culpabilis iudicetur. excepto. capitale et delatura.

Siquis concisam uel sepem alterius capulauerit uel incenderit DC. dr̃ qui faciunt soł. XV culpabilis iudicetur.

XVIII(1). DE UULNERIBVS

Siquis uoluerit alterum occidere et colpus ei fallierit uel
f. 71r c(oncisa)sagitta || tosicata eum percutere uoluerit et ei ictus fallierit II̅ DC đr qui faciunt sołđ LXIII. culpabilis iudicetur.

Siquis hominem ita plagiauerit ut sanuuis in terra cadet DC đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur.

Siquis hominem in caput ita plagiauerit ut inde tr(es)ossa exeant I̅CC đr qui faciunt sołđ XXX culpabilis iudicetur.

Siquis hominem in caput ita plagiauerit (a)ut cerebrum appareat et tr(es) ossa (qui)super cerebro exierint I̅DCCC qui faciunt soł XLV. culpabilis iudicetur.

Si uero intra costa uulnus in(er)rauerit et usque ad intranea peruenerit I̅CC đr qui faciunt sołđ XXX culpabilis iudicetur.

Si uero plaga ipsa semper currit et ad sanitatem non peruenerit I̅D đr qui faciunt sołđ LXIII culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura que est CCCXL đr et faciunt sołđ VIIII.

Siquis ingenuus ingenuum fuste percusserit et tamen sangi
uus non exierit usque ad tres colpos pro uno quoque ictu CXX đr qui faciunt soł̄d III persoluat.

ng
se uero sauuis exierit ita componat uelut eum de ferra-
o
ment(a) uulnerasset id est DC đr qui faciunt soł̄d XV culpabilis iudicetur.

Siquis alterum clausa manu id̄ est pugno percusserit CCCXL đr qui fatiunt sł VIIII culpabilis iudicetur Uidelicet ut pro uno quoque ictu tres soł persoluat

p
Siquis alterum *in uia adsall*ierit et expoliare temtauerit et ille per fuga euaserit $\overline{\text{I}}$CC đr qui fatiunt soł XXX culpabilis iudicetur

Si uero ceperit eum et expoliauerit $\overline{\text{II}}$D đr qui fatiunt soł LX*III*ʃ iudicetur.

(XX) *XVIIII.* DE EO QUI HOMINEM INNOCENTEM ET ABSENTEM AD REGEM ACCUSAUERIT.

Siquis hominem innocentem et absentem de culpis minoribus ad regem accusauerit $\overline{\text{II}}$ đr. faciunt soł̄d XLIII culpabilis iudicetur.

ei
Si uero talem crimen inputauerit unde mori debuisset si uerum fuisset ille qui eum accusauerit $\overline{\overline{\text{VIII}}}$ đr qui faciunt soł̄d CC culpabilis iudicetur

XX(I) DE MALEFICIIS

Siquis alteri herbas dederit bibere et mortuus fuerit $\overline{\overline{\text{VIII}}}$ đr qui faciunt soł̄d CC culpabilis iudicetur.

Si uero biberit et mortuus non fuerit $\overline{\text{II}}$ đ̃ qui faciunt soł XLIIʃ culpabilis iudicetur. Ille qui dedit alico ‖ malefitio.

Siquis alterius aliquid maleficium super iactator fuerit siue cum legaturis in quo libet loco miserit $\overline{\text{II}}$D đr qui faciunt soł̄d XLIIʃ culpabilis iudicetur.

Siquis mulieri herbas dederit ut infantes habere non possit $\overline{\text{II}}$ đr qui faciunt soł̄d XLIIʃ culpabilis iudicetur.

XXI(I) DE EO QUI MULIEREM INGENUAM MANUM. S N (EX)TRIXERIT

Siquis homo ingenuus femine ingenuae manum aut digitum extrinxerit DC đr qui faciunt soł̄d XV culpabilis iudicetur.

Si uero brahium extrinxerit ĪCC đr qui faciunt sold XXX culpabilis iudicetur

Si autem super cubitum manu*m* miserit ĪCCCC đr qui faciunt sold XXXV culpabilis iudicetur.

Si uero mamillam extrinxerit ĪDCCC đr qui faciunt sold XLV culpabilis iudicetur

XXII(I) DE EO QUI NAUEM SINE PERMISSV DOMINI MOUERIT AUT FURAUERIT

Siquis sine permissu domini nauem alienam mouere presumpserit et cum ea flumen transierit CXX đr qui faciunt sold III culpabilis iudicetur.

Si uero ipsam nauem furauerit DC đr qui faciunt sold XV culpabilis iudicetur.

Si quis nauem (aut) abscun (d)e intro clauem furauerit ĪCCCC dr qui faciunt sold XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis ascum de intro clauem repositum et suspenso pro studio positum fuerit ĪDCCC qui faciunt sold XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

XXIII(I). DE FURTIS IN MOLINO

Siquis ingenuus in molino alieno annonam furauerit ei cui molinus est. DC đr qui faciunt sold XV culpabilis iudicetur. Ei uero cui annona est similiter DC đr qui f q sold XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si quis ferramento de molino furauerit ĪDCCC đr qui faciunt sold XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Siquis sclusam de farinario alieno rapuerit DC đr qui faciunt sold XV culpabilis iudicetur

XX(V)*IIII.* DE CABALLO SINE PERMISSV DOMINI SUI ASCENSO.

Si quis caballum alienum sine permissu domini sui ascenderit et eum caballicauerit DC đr qui faciunt sold XV culpabilis iudicetur et pro eo quod discendit similiter aliis DC đr culpabilis iudicetur

XXV(I) DE HIS QUI PVERIT UEL MULIERIS OCCIDERIT

Siquis puerum infra duodecim annos siue crinitum siue incrinitum occiderit XXIIII đr qui faciunt sold DC culpabilis iudicetur.

Siquis puerum crinitum ‖ sine uoluntate parentum tunderit f. 72r
Ī DCCC đr qui faciunt solđ XLV culpabilis iudicetur

Si uero puella tunderit II̅ D đr qui faciunt solđ XLIIꝯ culpabilis iudicetur.

Siquis feminam grauidam occiderit. XXVIII̅ đ. qui faciunt solđ DCC culpabilis iudicetur

Siquis infantem in uentre matris suae aut natum antequam nomen habeat infra VIIII noctes occiderit IIII̅ đr qui faciunt solđ C culpabilis iudicetur

Siquis puellam ingenuam infra annum antequam infantes possit habere occiderit VIII̅ đr qui faciunt CC solđ culpabilis iudicetur.

Siquis feminam ingenuam postquam infantes cepit habere occiderit XXIIII̅ đr qui faciunt solđ DC đr culpabilis iudicetur.

Siquis feminam postquam infantes habere non potuerit occiderit VIII̅ đr qui faciunt solđ CC culpabilis iudicetur.

Siquis puer infra XII annos aliquam culpam commiserit fredus ei non requiratur.

(XXVII) DE ADULTERIIS ANCILLARUM

Siquis ingenuus cum aliena ancilla moechatus fuerit DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur.

Siquis uero cum regis ancilla moechatus fuerit I̅CC đr qui faciunt XXX culpabilis iudicetur.

Si Francus alienam ancillam sibi publice iunxerint ipse cum ea in seruitio permaneat.

Si seruus cum ancilla moechatus fuerit et de ipso crimine ancilla mortua fuerit seruus ipse aut castretur aut CCXL đr qui faciunt solđ VI culpabilis iudicetur Domini uero serui capitale in locum restituat.

Si autem ancilla pro hoc mortua non fuerit sic seruus ipse aut CXX ictus accipiet aut CXX đr qui faciunt solđ IIꝯ domino ancille cogatur exoluere.

Siquis seruus ancillam alienam sine uoluntate domini sui sibi coniugium copulauerit CXX đr qui faciunt solđ IIꝯ culpabilis iudicetur aut CXX ictos accipiat

XXVI(II) DE LIBERIS DIMISSIS.

Siquis lidum alienum qui cum domini sui in oste fuerit sine consiliuṁ domini sui ante regem per đr ingenuum dimiserit IIII̅

đr qui faciunt soĺd C. culpabilis iudicetur. Res uero ipsius lidi legittimo domino restituantur

Siquis seruum alienum ante regem per denarium ingentum dimiserit Ī CCCC đr qui faciunt soĺd XXXV culpabilis iudicetur et capitale in locum restituat et rem serui ipsius proprius dominus recipiat

XXVII(II) DE FURTIS DIUERSIS

Siquis tintinnum de porcina aliena furauerit DC đr qui faciunt soĺd III culpabilis iudicetur ‖

f. 72v Si uero de pecoribus tintinnum furauerit DC đr qui faciunt soł.
XV culpabilis iudicetur

Si caballi ipsi perierint capitale in locum restituat.

Siquis messem alienam furtu metere aut rifacere presumpserit DC đr qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur.

Siquis ortum alienum a(ut) furtum faciendum ingressus (furtum faciendum ingressus) fuerit DC đr qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur.

Siquis impotus de meslario aut de perario tulerit CXX đr qui faciunt soĺd III culpabilis iudicetur.

Si uero in orte fuerit DC đr qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur.

Siquis meslarium aut perticarium decorticauerit CXX đr qui faciunt soĺd III

Si uero in orte fuerit DC qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur

Siquis cultellum alienum furauerit DC đr qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur.

Siquis in nabiam in fauariam in pisariam in linticalariam uel in his similia ad furtum faciendum ingressus fuerit CXX đr qui faciunt soĺd III culpabilis iudicetur. ⁄

Siquis in campo alieno linum furauerit et hoc in caballo aut in carro duxerit DC đr qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur.

Si uero tantum (at)tulerit quantum in dorso portare potuerit CXX đr qui faciunt soĺd III culpabilis iudicetur.

Si quis in agro alieno arborem insertam exciderit Ī CC đr qui faciunt soĺd XXX culpabilis iudicetur.

Siquis campum alienum arauerit et seminauerit ĪDCCC đr qui faciunt solđ XLV culpabilis iudicetur

Si uero tantum arauerit et non seminauerit DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur

Siquis aratum in campum alienum intrare prohibuerit uel arantem foris iactauerit uel testauerit DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur.

Siquis pratum alienum segauerit laborem suam perdat et insuper DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur

Et si indefenum ad domum suam in carro duxerit et discarca//uerit ĪDCCC đr qui faciunt solđ XLV culpabilis iudicetur.

Si uero tantum tulerit quantum in dorso suo portare potuerit CXXX đ. qui faciunt solđ IIJ culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

Siquis uineam alienam per furtum uindemiauerit DC đr qui faciunt sł XV culpabilis iudicetur

Et si inde ui in carrum suam adduxerit et discarcauerit ĪDCCC đr qui faciunt solđ XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si quis clausuram alienam rapuerit DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur

Si quis in silua aliena matriamen alienum incenderit aut capulauerit DC đ. qui faciunt solđ XV////culpabilis iudicetur.

Si quis matri////me(n) de una ‖ parte dolatum furauerit CXX đr qui faciunt sol IIJ. culpabilis iudicetur. f. 73r

Siquis arborem post annum quod fuerit signatus capulare presumpserit Nullam exinde habeat culpam.

Si infra annum quis eum capulauerit CXX đr qui faciunt solđ IIJ culpabilis iudicetur

Si quis rete ad anguillas capiendas de flumine furauerit ĪDCCC đr qui faciunt solđ XLV culpabilis iudicetur.

Si quis statuam aut tramagulam uel uertiuolum de flumina furauerit DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur.

Siquis screnno nam qui nauem qui clauem habet effregerit et aliquid furauerit ĪDCCC đr qui faciunt solđ XLV culpabilis iudicetur

Etsi inde nihil tulerit pro sola effractura DCCC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur

Siquis screonam qui sine claue(m) est effregerit DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur.

Si quis cum seruo alien// sine consensu domini sui aliquid negotiauerit DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur

Si quis mulieri brachile furauerit CXX đr qui faciunt solđ IIꝗ culpabilis iudicetur.

Siquis casam alienam sine permissu possessores traxerit ĪCC đr qui faciunt XXX culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

(XXX) *XXVIII* DE LOCATIONIBUS

Siquis in furtum aliquem locauerit ut hominem interfitiat et pretium propter hoc acceperit et non fecerit ĪD đr qui faciunt solđ XLIIꝗ culpabilis iudicetur.

Similiter et ille qui pretium accepit ut hominem occiderit ĪID đr qui faciunt solđ XLIII culpabilis iudicetur.

Si uero per tertium locatio ipsa fuerit transmissa ĪID đr qui faciunt solđ XLIIꝗ culpabilis iudicetur sic dans accipiens portans unus quisque illorum culpabilis iudicetur

(XXXI) *XXVIIII* DE DEBILITATIBUS

Siquis alteri manum aut pedem truncauerit uel oculum effoderit aut auriculam uel nasum amputauerit ĪIIIĪ dr̃ qui faciunt solđ C culpabilis iudicetur.

Si uero manus ipsa manci(p)//cata ibidem ppenderit ĪDCCC đr qui faciunt solđ XLV culpabilis iudicetur

Si manus ipsa percusserit ĪID đr qui faciunt solđ LXIIꝗ culpabilis iudicetur.

Siquis policem de manu uel de pedem excusserit ĪDCCC đr qui faciunt solđ XLV culpabilis iudicetur

Si uero ipse polix mancatus ibi pependerit ĪCC đr qui faciunt solđ XXX culpabilis iudicetur.

Si secundum digitum quod sagittatur excusserit ĪCCCC đr qui faciunt solđ XXXV culpabilis iudicetur

Siquis tres sequentes digitos pariter uno ictu excusserit DCCC đr qui faciunt solđ XLV culpabilis iudicetur.

f. 73v Si quis medium digitum ‖ excusserit DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur.

Siquis IIII^{or} digitos excusserit similiter DC đr qui faciunt XV culpabilis iudicetur.

Si minimum digitum excusserit DC đr qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur

Si quis pedem alterius capulauerit et ibi mancatus remanserit $\widetilde{\text{I}}$DCCC đr qui faciunt soĺd XLV culpabilis iudicetur

Si uero ipse percusserit $\widetilde{\text{II}}$ đr qui faciunt soĺd XLIII culpabilis iudicetur.

Si quis pedem alterius capulauerit et ibi mancatus remanserit $\widetilde{\text{I}}$DCCC đr qui faciunt soĺd XLV culpabilis iudicetur

Si uero ipse percussus fuerit $\widetilde{\text{II}}$ D đr qui faciunt soĺd XLIIJ culpabilis iudicetur.

Si quis alteriu(m^{s}) oculum euellerit $\widetilde{\text{II}}$ D đr qui faciunt soĺd XLV culpabilis iudicetur.

Si nasum excusserit DC đr qui faciunt soĺd LXV culpabilis iudicetur.

Si auriculam excusserit DC đr qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur

Si linguam alterius amputauerit ut loqui non possit $\widetilde{\text{IIII}}$ đr qui faciunt soĺd C. culpabilis iudicetur

Si dentem excusserit DC đr qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur

Siquis ingenuus ingenuum castrauerit aut uirilia truncauerit ut mancus fiat $\widetilde{\text{IIII}}$ đr qui faciunt soĺd C culpabilis iudicetur.

Si uero ad integrum tulerit $\widetilde{\text{VIII}}$ đr qui faciunt soĺd CC culpabilis iudicetur.

XXX(II) DE CONUITIIS

Siquis alterum centum^{i} clamauerit DC đr qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur

Siquis alterum conchegatum^{a} clamauerit CXX đr qui faciunt soĺd III culpabilis iudicetur

Siquis alterum uulpiculam clamauerit CXX đr qui faciunt soĺd III culpabilis iudicetur

Siquis alterum leporem clamauerit CCXL đr qui faciunt soĺd VII culpabilis iudicetur

Siquis alteri inputauerit quod scutum suum proiecisset in oste uel fugiendo(CXX)pre timore CXX đr qui faciunt soĺd III culpabilis iudicetur.

Si quis alterum delatorem clamauerit et non potuerit conprobare DC đr qui faciunt soĺd XV culpabilis iudicetur.

Siquis alterum falsatorem (dam) clamauerit et non potuerit conprobare DC đr qui faciunt soĺđ XV culpabilis iudicetur

XXXI(III) DE UIAELA TINIAE

Siquis baroni uiam suam hostauerit aut eum inpinxerit DC đr qui faciunt soĺđ XV culpabilis iudicetur

Siquis mulieri ingenuæ uiam suam ostauerit uel eam inpinxerit (ostauerit uel eam inpinxerit) I̅DCCC đr qui faciunt soĺđ XLV culpabilis iudicetur

Si quis (uias) uiam qui ad farĩnarium ducit clauserit DC đr qui faciunt soĺđ XV culpabilis iudicetur

XXXII(II) DE EO QUI HOMINEM INGENUUM SINE CAUSA LIGAUERIT

Siquis hominem ingenuam sine causa ligauerit I̅CC đr qui faciunt soĺđ XXX culpabilis iudicetur

Si uero Francus Romanum ligauerit sine causa I̅CC đr qui faciunt soĺđ XXX culpabilis iudicetur ‖

f. 74r Si autem Romanus Francum ligauerit sine causa DC đr qui faciunt soĺđ XV culpabilis iudicetur.

Si quis hominem noxium ligatum per uim tulerit grafioni uitam suam redimat.

XXX(V)*III.* DE VENATIONIBVS

Si quis de diuersis uenationibus aliquid furauerit aut celauerit I̅DCCC đr qui faciunt soĺđ XLV culpabilis iudicetur. Quam legem tam uenationibus quam et piscationibus conuenit obseruare.

Siquis ceruum domesticum signum habentem occiderit aut furauerit qui ad uenationem faciendam mansuætus factus est. et cum testibus conprobare dominus eius potuerit quod eum in uenatione habuisset et cum ipso duas aut tres feras occidisset I̅DCCC đr qui faciunt soĺđ XLV culpabilis iudicetur.

Siquis ceruum domesticum qui in uenatione ad huc non fuit aut occiderit aut furauerit I̅CCCC đr qui faciunt soĺđ XXXV culpabilis iudicetur.

Si quis ceruum quem alterius canes mouerit^{vnt} aut lassauerunt occiderit aut *cela*uerit DC đr qui faciunt soĺđ XV culpabilis iudicetur.

Siquis a(b^{p})rum lassum quem alieni cani mouerunt occider(unt^{it}) uel furauerit. DC đr qui faciunt soĺđ XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

XXX*IIII* DE SEPIBVS

Siquis III uirgas cum quibus sepis superligata est uel retortas quibus sepis continetur co^{a}pulauerit et III cambortos exceruicauerit DC đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur.

Si quis per alienam messem postquam germina(t) produxerit erpicem traxerit aut cum carro sine uia transierit CXX đr qui faciunt sołđ III culpabilis iudicetur.

Si quis per messem alienam postquam in culmen erigitur sine uia cum carro transierit DC đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur.

Si quis per malum ingenium in curtem alterius uel in casam uel ubicumque miserit aliquid quod furatum est nesciente domino cuius possessio est. et ibidem inuentum fuerit illi qui per malum ingenuum hoc miserit $\widetilde{\text{I}}$D đr qui faciunt sołđ XLIII culpabilis iudicetur

XXXV(II) DE HOMICIDIIS SERVORVM UEL ANCILLARVM

Si quis seruus seruum aut ancilla(ru)m sibi consimilem occiderit homicid(e^{a})m illum domini inter se diuidant.

Si quis ingenuus seruu(s^{m}) alienum adsallierit et expoliauerit et conuictus fuerit et quod ei plus quam đr XL ualeant tulisset mille CC đr qui faciunt sołđ XXX culpabilis iudicetur.

Si uero minus quam XL đr ‖ ualeant tulerit DC đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur. f. 74^{v}

Si quis seruum alienum flagellauerit et in XL noctes operare non potuerit XL đr qui faciunt sołđ I et trianti$^{\cdot\tilde{e}\cdot}$ quod est tertia pars solidi culpabilis iudicetur.

Si quis homo ingenuus lidum alienum expoliauerit $\widetilde{\text{I}}$CCCC đr qui faciunt sołđ XXXV culpabilis iudicetur.

Si autem spolia minus quam XL đr ualeant DC đr qui faciunt qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur.

Si seruus hominem ingenuum occiderit ipse ^{h}omicida pro mediætate conpositionis homini occisi parentibus tra(hi^{da})tur. Et alia mediætate domini serui se nouerit soluiturum aut si legem intellegerit poterit se obmallare ut leudem non soluat

XXXVI(II) DE QUADRUPEDIBUS SI HOMINEM OCCIDERIT·;

Si quis homo a quolibet quadrupede(m) domestico fuerit occisus et hoc parentes illius potuerint testibus conprobare quod domi-

nus quadrupedis antea legem non adimpleret mediætatem conpositionis dominus ipsius quadrupedis cogatur exsoluere ipsum uero quadrupedem qui est auctor criminis pro mediætatem conpositionis restituat requirenti eo uidelicet modo Si dominus quadrupedis non intellexerit secundum legem se defendere

XXXVII(II) DE UESTIGIIS MINANDIS

Si quis bouem aut caballum uel quodlibet animal sibi furatum perdiderit et eum per uestigio sequendo fuerit. Consecutus infra(s) *tres* noctes et ille qui eum ducit se comparasse et non cambiasse d(i)xerit uel proclamauerit. Ille qui per uestigium sequitur res suas debet per tertia manu adramire. Si uero iam tribus noctibus exactibus qui res suas quesierit et inuenerit ille apud quem inueniuntur si eas emisse aut cambiasse dixerit liceat adramire quod si ille qui per uestigium sequitur quod se agnoscere didicit illo alio reclamante per tertiam *a* munum adramire noluerit nec solem secundum legem culcauerit sed ei uolenter quod se agnoscere dicit tulisse conuincitur $\overline{\text{I}}$CC đr qui faciunt sol̄d XXX culpabilis iudicetur

(XL) *XXXVIII* DE CABALLIS FURATIS

f. 75r Siquis caballum qui carrugam trahit furauerit $\overline{\text{I}}$ DCCC đr qui faciunt sol̄d ‖ XLV culpabilis iudicetur.

Si quis uuaranionem homini Franco furauerit $\overline{\text{I}}$ DCCC đr qui faciunt sol̄d XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si quis caballum spadatum furauerit $\overline{\text{I}}$ CCCC đr qui faciunt sol̄d XXXV culpabilis iudicetur similiter excepto capitale et delatura

Si quis uuaranionem regis furauerit $\overline{\text{I}}$ DC đr qui faciunt sol̄d XC culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si quis amissarium cum grege hoc est cum VII aut cum XII equabus furauerit $\overline{\text{II}}$ D đr qui faciunt sol̄d XLIII culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

Si autem de grege minus fuerit usque ad VI capita (et pre et) causa superius intimata(m) conuenit obseruare.

Si quis pulledrum anniculum aut bimum furauerit DC đr qui faciunt sol̄d XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

Si uero (se) sequentem polledrum furauerit CXX đr qui faciunt sol̄d III culpabilis iudicetur.

Si quis iumenta aliena trebatterit et euaserint DC đr qui faciunt sol̄d XV culpabilis iudicetur;

Si autem mortua inde fuerit $\widetilde{\text{I}}$ CC đr qui faciunt sołđ XXX culpabilis iudicetur.

Si quis equam pregnantem furauerit $\widetilde{\text{I}}$ DCCC đr qui faciunt sołđ XLV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura;

Si quis iumentum aut caballum furauerit $\widetilde{\text{I}}$ CCCC đr qui faciunt sołđ XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura;

Si quis amissarium alienum sine consensu dn^{om}ini spadauerit DC đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur. Et pro unum quoque iumentum quę illi continere consuęuerat trianto uno conponat quod est tres pars sołđ id est XIII đr et tertia pars unius đr.

Si quis per superbiam aut per inimititiam caballos aut iumenta aliena trebatterit uel debilitauerit $\tilde{\text{I}}$ CC đr qui faciunt sołđ XXX culpabilis iudicetur

Si quis caballum alienum sine consesu domini sui exc^{o}urtauerit CXX đr qui faciunt sołđ III culpabilis iudicetur.

Si quis caballum alienum excorticauerit CXX đr qui faciunt sołđ III culpabilis iudicetur.

(XLI) *XXXVIIII*· DE HIS QUI ALIENA MANCIPIA SOLLICITAUERIT

Si quis mancipium alienum sollicitauerit et conuictus fuerit DC đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur.

Si quis seruum alienum placauerit id est per circumuentionem de seruitio domini sui abstraxerit et trans mare siue qualibet regione ipsum duxerit et ibidem a domnino inuentus fuerit et ipsum a quo in patria plagiatus est. in mallo publico nominauerit et tres ibidem testes dominus habere debet. Et iterum cum seruus ipse citra mare uel de qua libet regione fuerit u^{re}ocatus ‖ in altero mallo debet nominare qui eum plac^{a}uit et ibidem simi- f. 75^{v} liter tres testes debeant adesse ad tertium uero mallum similiter fieri debet ut nouem testes iurent quod seruum ipsum i^{e}qualiter semper super plagiatorem dicentem audissent. Sit postea qui eum plagiauit $\widetilde{\text{I}}$ CCCC đr qui faciunt sołđ XXXV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura. Ea tamen ratione et nomina hominum et uillarum aequaliter per totos tres mallos debeant nominare.

Siquis hominem ingenuum plagiauerit uel uendiderit et postea in patria reuersus fuerit $\widetilde{\text{IIII}}$ đr qui faciunt sołđ C. culpabilis iudicetur

Si quis hominem ingenuum uendiderit et postea in patria ad propria reuersus fuerit $\widetilde{\text{VIII}}$ đr qui faciunt sołđ CC culpabilis iudicetur

XL(II) DE SERUO QUI DE FURTU FUERIT INTERPELLATUS

Si cuius seruus de furtu fu(rau)erit interpellatus si talis causa est unde ingenuus DC đr qui faciunt solđ XV conponere debeat. Seruus super scamnum tensus CXX ictus accipiat.

Si uero antequam torquetur fuerit confessus et domino e(l)us ita placuerit CXX đr qui faciunt solđ III pro dorso suo reddat et capitale dominus serui in locum restituat.

Si autem talis culpa fuerit de qua ingenuus $\overline{I}$ CCCC đr qui faciunt solđ XXXV conponere debeat. Similiter seruus CXX ictus accipiat tensus

et si in ipso subplitio fuerit confessus aut castretur aut CCXL đr qui faciunt solđ VI soluat. Dominus uero serui capitale in locum restituat requirenti

et si seruus confessus non fuerit et ille qui eum torquet ad huc ipsum seruum torquere uoluerit etiam nolenti domino serui pignus donare debet et ipsum seruum aut maiora subplitia traditus confessus non fuerit qui eum torquebat ipsum habeat; dominus uero serui de quo iam pignus acceperat pretium pro seruo suo suscipiat.

Si uero supra dominum seruus confessus fuerat numquam credatur.

Si uero in maiori criminæ seruus inculpatus fuerit de quo ingenuus $\overline{I}$ DCCC đr qui faciunt solđ XLV possit culpabilis iuđ. Et inter subplicia confessus fuerit cuł sententia feriatur.

Si autem seruus de quo libet crimine inculpatus fuerit et dominus serui ipsius presens adfuerit ab eo qui repetit ammo-
f. 76r neatur ut seruum suum ad iusta subplitia dare non differat ‖ Et qui repetit uirgas paratas debet habere que in similitudinem minimi digiti grossitudinem habeant et (in) scamnum paratum habere debet ubi seruum ipsum tendere possit.

Quod si dominus serui supplitia distulerit et seruus presens fuerit continuo ipse qui repetit domino serui solam collocet ad VII nocte placidum concedat uel seruum ad supplitia trađ

Si infra VII noctes seruum ad subplitia distulerit tradere solem ei iteratio his qui repetit collocet et si iterum ad alias VII noctes placitum tribuat id est XIIII noctes a prima amonitione conpleantur.

Quod si impletis XIIII noctibus seruum noluerit ad supplitia dare omnem causam et conpositionem dominus in se excipiat hoc

est ut si talis causa fuerit de qua ingenuus DC đr qui faciunt
40 soĺd XV cuł iuđ conponere debeat tantos ipse dominus serui reddat.

Si uero maior culpa fuerit de qua ingenuus Ī DCCC đr qui faciunt soĺd XV conponere debeant et dominus seruum non presentauerit ipsum numerum et solidorum reddat et capitale in locum restituat.

45 Quod si ad hunc maior culpa fuerit quo seruo requiratur
vt
domino serui non ut seruus sed ingenuus totam legem super se soluiturus accipiat.

Si autem seruus absens fuerit dominus serui his qui repetit secretius ammonere debet ut seruum suum infra VII noctes pre-
(2)
50 sentiare faciat quod si non fecerit tunc repetens solem illi cum
(2)
testibus collocet. Et si infra alias VII noctes ipsum seruum non presentauerit et iterum repetens cum testibus solem ei collocet.
t
Et tres uices ad huc VII noctes placidum illi concedat. Id est ut totus numerus ad XX unam noctem perueniat quod si post
55 tres placitas seruum noluerit ligatum ad subplicia dare et per singula placita solem ei collocauerit tunc dominus serui hominem repetitionem sicut superius diximus. Non ut seruus sed quasi ingenuus hoc commississet talem compositionem repetenti restituat.

Si uero ancilla in tale crimine inculpetur de quod seruus
60 castrari debuerat CCXL đr qui faciunt soĺd VI si conuenit dominus reddat aut CCXL ictus accipiat flagellorum.

XLI DE HOMICIDIIS INGENUORUM

Si quis ingenuus Francum aut hominem barbarum occiderit qui lege Salica ‖ uiuet VIII đr qui faciunt soĺd CC culpabilis iu- f. 76v
dicetur

Si uero eum in puteum aut sub aqua mitterit XXII đr qui
5 faciunt soĺd DC culpabilis iudicetur

Si autem de ramis uel de aliis aut de qualibet rem quoopeN
ruerit aut incederit XXIIII ·đn̄r qui faciunt soĺd DCL culpabilis iudicetur.

Si quis eum occiderit qui in truste(m) dominica est XXIIII
10 đr qui faciunt soĺd DCL culpabilis iudicetur

Si uero in puteum aut sub aqua miserit aut de aliis uel de ramis eum cooperuerit aut incenderit LXXII đr qui faciunt soĺd Ī DCCC culpabilis iudicetur.

Si quis Romanum hominem in conuiuia regis occiderit XII đr qui faciunt solđ CCC culpabilis iudicetur.

Si uero Romanus homo possessor id est qui res in pago ubi commanet proprias possidet occisus fuerit his qui eum occidisse conuincitur IIII đr qui faciunt q solđ C culpabilis iudicetur.

Si quis Romanum occiderit tributarium I DCCC đr qui faciunt solđ XLV culpabilis iudicetur.

Si quis hominem inuenerit in quadrubio sine manibus (sine pedibus manibus) quem inimici sui detruncantur et dimiserit et eum uita priuauerit IIII đr qui faciunt solđ C. culpabilis iudicetur.

Si quis hominem ingenuum in puteum aut in pe(l)lagum aut in quo lubet pretipitium mortis esse possit inpinxerit. Et ille qui proiectus est quo libet modo (h)ab eodem periculo uiuus euaserit ille qui eum inpinxit IIII đr qui faciunt solđ C culpabilis iudicetur.

Si autem precipitatus (est) mortuus fuerit tota leode sua conponat adque ita una quaque persona qui maioro minori uero compositioni conponi debeat. Si precipitatio periculo mortis euaserit mediætate leode sue componatur quę componi debuerat si mortuus fuisset. Nam si mortuus fuerit unus quisque secundum modo leonis suę componatur.

Si quis hominem ingenuum cuius libet sotio suo de quo libet crimine accusauer(un)t et per eius commonitionem siue mendatium ille qui accusatus est occisus fuerit si ei adprobatum fuerit mediaetatem leodis ei componat. Ille uero qui eum occisit secundum legem pleniter eum conptr

XLII(I) DE HOMICIDIIS A CONTUBERNIO FACTIS

Si quis collecto contubernio hominem ingenuum in domo sua adsallierit et ibidem occiderit XXIIII đr qui faciunt solđ DC culpabilis iudicetur.

Si uero in truste dominica ille qui occisus fuerit LXXII đr qui faciunt solđ DCCC culpabilis iudicetur.

Quod si corpus occisi hominis III plagas uel amplius habuerit
f. 77r III qui ‖ culpantur et quod in eo contubernio fuissent conuincuntur legem superius conprehensam sigillatim cogantur exoluere. Alii uero III de eodem contubernio III DC đr qui faciunt solđ XC unus quisque illorum culpabilis iudicetur. Et tres ad huc in tertio loco de eodem contubernio I DCCC đr qui faciunt solđ XLV cuł iuđ et singuli eo cogantur exoluere

Si uero ^{Ro}·manus uel lidus i^{N} tali contubernio occisus fuerit us(i)us compositionis mediætas soluatur.

XL(V)*III*· DE HOMICIDIIS IN CONUITIO FACTIS

Si in conuiuio ibi $\overset{\text{or}}{\text{IIII}}$ aut V. fuerint homines unus ex ipsis interfectus fuerit illi qui remanent aut unum conuictum reddent aut omnes mortis illius conpositionem (conpositionem) collectant quę lex usque ad VII qui fuerint in conuiuio illi conuenit obseruare.

Si uero in illo conuiuio plus quam VII fuerunt non omnes teneantur obnoxii se^{d} quibus fuerit inputatum illi secundum legem conponantur:

Si quis foras casa siue iter agens seu in agro positus a contubernio fuerit occisus et III uel amplius habuerit plagas III de eodem contubernio qui conuicti fuerint sigillatim mortis illius conpositionem conponant et III alii de ipso contubernio $\widetilde{\text{I}}$ CC đr qui faciunt sołđ XXX unus quisque illorum culpabilis iudicetur et III ad (h) huc de ipso contubernio DC đr qui faciunt sołđ XV cuł iuđ

XL(VI)*IIII*· DE REIPP($\overset{I}{\text{V}}$)S

Si quis homo moriens uiduam dimiserit et eam qui in coniugio uoluerit accipere antequam eam accipiat tunc̣gignus aut centenarius malum indicent et in ipso mallo scutum habere debent et III homines causas III demandare et tunc illam qui uiduam accipere uł tres testibus qui adprobare debent III sołđ eque pensantes et đinr habere debet et hoc factu si eis conuenit uiduam accipiat.

Si uero ista non fecerit et si eam acciperit ille cui reippus debetur. N. D. đr $^{\text{qui faciunt. soł.}}$ LXIII culpabilis iudicetur;

Si autem que superius diximus omniaque secundum legem inpleuerit et III sołđ et đrum ille cui reippus debetur Acciperit tunc eam legitime accipiat

oc discernandum uidetur cui reippus debeatur.

Si nepus fuerit sororis filius senior ille reippus accipiat

Si uero nepus non fuerit neptis filius senior ille accipiat

Quod si nepotis ‖ filius non fuerit consubrine filius qui ex f. 77^{v} materno genere conuenit ipse accipiat

Si autem ne consubrine filius fuerit. Tunc ad huc uł frater matris reipum accipiat.

Si uero ad huc uł non fuerit tunc frater illius qui. ipsam mulierem ante habuerat si in hereditatem defunti fratris id est. mariti mulieris illius uenturus non est reipum accipiat.

Quod si nec ipsi fuerit tunc qui proximior fuerit post superios nominatos qui sigillatim secundum parentillam dicti sunt usque ad sextum genuculum Si in hereditatem illius mariti defuncti non accedat ipse reippus accipiat.

Si autem nullus nisi post sextum genuculum primus fuerit in fiscum ipse reippi uel causa inde orta fuerit colligatar

XLV(II) DE EO QUI UILLAM ALTERIVS OCCUPAUERIT UEL SI XII MENSIBUS EAM TENUERIT

Si quis super alteriū(s) in uilla migrare uoluerit et aliqui de is (.is) qui in uilla consistunt eum suscipere uoluerit et uel unus ex ipsis extiterit qui contra dicat migrandi licenciam ibidem non habeat.

Si uero contra intra(in)dictum unius uel duorum in ipsa uilla consedere presumpserit tunc interdictor testari illi debet cum testibus ut infra X· noctes inde exeat et si noluerit iterum ad ipsum cutibus ueniat et testetur illi ut infra alias X· noctes recedat.

Quod si noluerit iterum III placido ut infra X· noctes exeat denuntiat. Si uero XXX noctes implete fuerint et ne tunc uoluerint exire statim illum manniad ad malum. Et testes suos qui ad ipsa placida fuerint secum prestas habeat si cum ipse cui testatum est. uenire noluerit et eum aliqua sunnis non detenuerit et secundum legem supra dictam testatus fuerit. Tunc ipse qui ei testatus est. super fortuna sua malum ponat· et grafionem roget ut accedat ad locum ipsum unde expellat et si ibi aliquid elaborauit qualem noluit ualere amittat et insuper Ī CC đr qui faciunt solđ XXX culpabilis iudicetur

Si uero quis alium in uillam alienam migrare rogauerit an tequam conuentum fuerit Ī DCCC đr qui faciunt solđ XLV culpabilis iudicetur.

Si autem quis migrauerit in uillam alienam et ei aliquid infra XII mensibus secundum legem contestatum non fuerit securus ibidem consistat sicut et alii uicini.

XLVI(II) DE AFFATOMIAE

f. 78r Hoc conuenit obseruare ut tunginus uel centenarius mallum indicent ‖ et scutum in ipso mallo habeat et III homini causas III demandare debent (et) in ipso mallo. Et requiratur postea homo qui ei non pertinet et sic fistucam in laicum iactet et ipse in cuius laisum festucam iactauerit dicat uerbum de furna sua quantum ei uoluerit dare postea ipse in cuius laisum

fistucam iactauerit in causa ipsius manere et ospites III suscipere et de facultate sua quantum ei datur in potestate sua habere debet et postea ipse cui creditum est. ista omnia cum testibus collectis agere debet. postea aut ante regem//Aut in mallo legitimo illi cui fortunam suam deputauit reddere debet. Et accipiat postea fistucam in mallo ipso ante XII mensis ipse quos heredis deputauit in leisum suum iectet. Et nec minus nec maius nisi quantum ei creditum est. Et si contra hoc aliquid dicere uoluerit debet tres testes iurari dicere quod hibi fuissent in mallo ubi tunc ginus uel centenarius indixerint et quod dixissent hominem illum qui fortunam dedit in laisum illius quem iam elegerat fisticam iactare et nominare illum debæ̇nt qui fortunam suam in laisum ælecti iactauit. Nec non et illum in cuius laisum fisticam iactauit et hæredem appellauit similiter manent et alteri tres testes iurati debent dicere quod in casa illius hominis qui fortunam suam donauit. ille cui laisum fistucam iactauit ibidem mansissent et hospites tres uel amplius collegissent et pauisset et ibidem gratias egissent et in beodo suo pultes manducasset et testes collegissent hista omnia alia tres testes iurati dicere debent quod in mallo legitimo uel ante regem ille qui accepit in laisum suum fortuna in mallo publico hoc est ante,te da uel tunc ginum furtunit illam quem heredem appellauit publice curam omnibus fistucam iactasset et hæc omnia VIIII testes debent adfirmare

XLVII(II) DE FILLTORTIS HOC EST QVALITER HOMO FURATAS RES INTERTIARE DEBET

SI quis (l) qui lege Salice uiuit seruum aut ancillam caballum uel bouem seu iu(be)mentum seu quamlibet rem suam sub alterius potestate inuenerit mitti ad eum in tertia manu et ille apud quem adnoscitur debet adramire quisque si intra Ligere aut Carbonaria ambo manent et agnoscitur apud quem agnoscitur noctes XL placitum faciat et in ipso placito quanticumque fuerint qui rem intertiatam uel uendiderint aut cam||biauerint f. 78v aut fortasse in solationem dederunt omnes intra placitum istum commoniantur ut unus quisque cum negotiatoribus suis alter alterum admoneat Siquis uero commoniti fuerit et non uenerit et aliqua sunnis eum (cum) non detenuerit et ad placitum uenire distulerit. Tunc ille qui cum eo negotiauit habeat tres testes quod ei nuntiasset ut ad placitum uenire debuisset alias III similiter habeat quod publice cum eo negotiasset hoc si fecerit ex-

(iu)it se de latrocinio ille autem qui ammonitus non uenerit super quem tres testes iurauerint erit latro illius qui res suas agnoscet et ei secundum legem ipsas componat et insuper pretium illi reddat qui cum eo negotiauit. Ista omnia ubi suus amallus est. super quem res primitus agnita fuerit an intertiata fieri debeant. Quod si trans Ligere aut Carbonariam manet ille apud quem agnoscitur in noctibus LXXX lex ista custodiatur

(L) DE FALSO TESTIMONIO *XLVIII(I)*

Siquis falsum testimonium prebuerit DC đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur.

Quod si aliquis alicui imputauerit quod se periuraret et non potuerit adfirmare DC đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur.

Si alicui fuerit inputatum quod se *periur*asset et hoc qui inputauerit adfirmare potuerit III de ipsis periuratoribus (qui) periuria nus quisque illorum DC đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur

Alii uero qui super ipsos tres fuerint quinis sołđ culpabilis iudicetur.

Ipse uero cui inputatum fuerit excepto causa uel capitale et delatura quingentis đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur

(LI) DE TESTIBVS ADHIBEND(U)S *XLVIIII*

Siquis testes necessarios habueri(n)t et fortasse ipsi ad placitum uenire noluerint ille qui eos necessarios habet mannire illos debet cum testibus ad placitum ut ea qui stiunt iurantes dicant.

Si uero noluerit uenire et eos sunnis non detenuerit unus quisque illorum DC đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur.

Si uero presentes fuerint ad testimonium uocati et noluerint iurando dicere eam quę sciunt et ferbannit(um)fuerint DC đr qui faciunt sołđ XV unus quique culpabilis iudicetur.

L(II) DE EO QUI FIDEM FACTAM ALTERI REDDERE NOLUERIT.

Siquis ingenuus aut lidus alteri fidem fecerit tunc ille cui fide facta est XL noctes aut quo modo placitum fecit quando
f. 79r fidem ei fecit ad domum illius (cumtes) ‖ cum testibus ambulare

debe(n)t uel cum de illis qui pretium adpretiare debent et noluerit fide factam soluere DC đr qui faciunt soł̄d XV culpabilis iudicetur.

Si uero ad huc supradictum debitum soluere noluerit debet eum sic admallare. Rogo te iudex ut hominem illum denominatum gassaccionum meum qui mihi fidem fecit debito tale denominato secundum legem Salicam mihi inde eum adstringas. Tunc iudex dicere debet ego gasaccium tuum illum in hoc mallo quod lex Salica habet. Tunc ille cui fides facta est. debet testificari fideiussori ut nulli alteri nec soluat nec pignus donet donec solutiones antequam ei impletum de fide(m) fecit et sic festinanter ad domum illius qui ei fidem fecit cum testibus accedat et roget eum soluere debitum suum. Quod si noluerit solem ei collocet si ei solem culcauerit III soł̄d super debitum addat et sic usque ad tres uices per tres manites facere debet. Ista igitur omnia facta si(t) ad huc noluerit debita componere usque ad VIIII soł̄d debitum ascendat id est ut per singula amnonitiones uel solem culcatum terni soł adcrescant. Si uero nec fidem factam in placido legittimo soluere noluerit tunc ille cui fides facta est ambulet ad grafionem loci illius in cuius pago manet accipiet fistucam et dicat uerbum istud. (T////)tu grafio rogo te quia ille homo denominatus qui mihi fidem fecit quem legitime abeo abiectiuum uel admallatum secundum legem Salicam et ego super me et super fortunam meam pono quod securos mitto in fortunam illius manum et dicat de quanta causa ei fidem fecerat. Tunc grafio congreget secum VII cachimburgiis idoneos et cum ipsos ad casa illius fideiussoris ueniat et roget eum si presens est per uoluntatem tuam solui homini isto de quo ei fidem fecisti et in hoc quod debes secundum pretium legitime pretiatum satis facere stude. Quod si tunc adimplere noluerit presens aut si absens fuerit statim rachiniburgii pretium adpretiatum quantum debitum quod debet falluerit de fortuna illius tollant. et si fredus antea · dipsa causa non fuerat datus · duas partes ille cuius causa est ad se reuocet. (æ)t grafio tertiam partem obtineat.

Si autem grafio ubi inuitatur non uenerit et sunnis enim aliqua non detenuerit aut certe ratio dominica et si distulerit ut (u)bi non ambulet neque mittat et cum iustitia exigatur ‖ debi- f. 79v
tum a(u) se redimat aut de uita componat

LI(II) DE EO QUI GRAFIONEM AD RES ALIENAS TOLLENDAS INIUSTE INUITAUERAT.

Siquis grafionem ad res alienas iniuste tollendas inuitauerit antequam gasatium suum secundum legem habeat admallatum DIIĨ đr qui faciunt sol̃đ CC culpabilis iudicetur.

Si uero grafio inuitatus contra legem supra debitum iustum aliquid amplius tulerit aut se redimat aut de uita componat

LII(II) DE REM PRESTATAM

Siquis alteri de rebus suis aliquid prestiterit. et ei redder(it) noluerit sic enim debet mallare com testibus ad domum illius cui represt*ita* est accedat et sic contestetur ei quia res meas noluisti reddere quas tibi prestiti in hoc eas tene nocte proxima quod lex Salica continet et sic eis solem collocet. si nẹ tunc uoluerit redder. at huc super VII noctes similiter contetur sicut antea fecit ut nocte(s) proxima secundum quod lex Salica continet res suas tenere debeat. Quod si nec tunc noluerit reddere iterum post alias VII noctes ad eum similiter cum testibus ueniat et roget ut debitum suum reddat. Ergo si tunc noluerit reddere nec facere fidem reddendi supra debitum quod ei prestitutum est. et super illos VIIII sol̃đ qui per tres admonitiones adcreuerit DC đr qui faciunt sol̃đ XV culpabilis iudicetur

(LV) *LIII* DE MANU AENEA REDIMENDA

Si quis ad eneum mallatus fuerit et forsitan conuenerit ut illi qui admallatus est. manum suam redimat et iuratores donet si talis causa est. de qua legitime si con(i)unctus fuisset DC đr qui faciunt sol̃đ XV conponere debeat tunc CXX đr qui faciunt sol̃đ III manum suam redimat.

Si uero plus ad manum suam redemendam dederit fredus (f)rafione soluat tamquam si de ipsa causa conuictus fuisset

Si uero talis causa fuerit de qua (si) conuictus fuisset Ĩ CCCC đr qui faciunt sol̃đ XXXV debuisset soluere et conuenit ut manum suam redimat

quod si amplius dederit fredus grafione soluat tamquam si de ipsa causa conuictus fuisset.

Quod si maior culpa fuerit de qua LXIII sol̃đ soluere si

conuictus fuisset debuerit et conuenit ut manum suam redimat
f. 80r cum sol̄d̄ XV (manum ‖ suam redimat)

et si amplius dederit fredus grafionem (i) soluatur. Tamquam si de ipsa causa conuictus fuisset ista redemptio usque a(l) (d) letidem sic permaneat

Si autem letidem alter alteri imputauerit et eum ad eineum habet mallatum et conuenit ut manum suam redimat et iuratores donec cum sol̄d̄ XXX manum suam redimat et amplius dederit fredum grafioni persoluat tamquam si de ipsa causa conuictus extitisset.

L(VI)*IIII* DE EO QUI GRAFIONEM OCCIDERIT

Si quis grafionem occiderit XX͡IIII đr qui faciunt sol̄d̄ DC culpabilis iudicetur.

Si quis sagibaronem qui ingenuus est et se sagibaronem posuit occiderit XX͡IIII đr qui faciunt sol̄d̄ DC culpabilis iudicetur.

Sagibarones in singulis mallobergiis id est plest que ad unum mallum conuenire debet plus quam tres esse non debent et sic causa aliqua ante illos secundum legem fuerit definita ante grafionem romouere eam non licet.

LV(II) DE CORPORIBVS EXPOLIATIS

Si quis corpus hominis mortui antequam in terra mittatur per furtum expoliauerit I͡I D đr qui faciunt sol̄d̄ LXIII culpabilis iudicetur

Si quis stumulum super hominem mortuum expoliauerit uel dissipauerit DC đr qui (ſ) faciunt sol̄d̄ XV culpabilis iudicetur.

Si quis aristatonem hoc est staplus super mortuum missus capulauerit aut mandualem quod est ea strunctura siue selaue qui est ponticulus sicut mos est. anticorum (ſ) faciendum fuit//qui hoc distruxerit aut mortuum exinde expoliauerit de una quemque de histis DC đr qui faciunt sol̄d̄ XV culpabilis iudicetur.

Si quis hominem mortuum super alium in aufo (n) aut in petra miserit I͡ CCCC đr qui faciunt sol̄d̄ XXXV culpabilis iudicetur.

Si quis corpus iam sepultum *effoderit* aut expoliauerit uuargus sit hoc est expulsus de eodem pago usque dum cum parentibus defuncti cum parentibus conue(ue)nerit ut et ipsi parentes rogati sunt pro eo ut liceat ei infra paternam esse et quicumque ei antea panem aut hospitalem dederit aut etiam si uxor eius hoc fecerit DC đr qui faciunt XV culpabilis iudicetur.

Au(t)tor uero celeris huius si ipse hoc fecerit et conpbatus fuerit uel alium adeptum faciendi locauerit VIII đr qui faciunt 20 sold CC culpabilis iudicetur

Si quis domum in *modum* basilice factum super hominem
f. 80v mortuum expoliauerit I CC đr qui faciunt sold XXX ‖ culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura.

LVI(II) de expoliatione ecclesiae uel incendio (uel incendio) siue homicidiis clericorum.

Si quis ecclesiam sanctificatam uel hubi reliquię sanctorum reconditę sunt incenderit uel infra ipsa ecclesia aliquam expoliationem de altare aut de infra illa eclesia aliquid tulerit VIII đr qui faciunt sold CC culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura 5

Si quis diaconem interfecerit XII đr qui faciunt sold CCC culpabilis iudicetur.

Si quis presbm interficerit XXIIII đ qui faciunt sold DC culpabilis iudicetur

LVII(II) DE EO QUI AD MALLUM UENIRE CONTEMSER(UN)T

Si quis ad mallum uenire contempserit et quod ei ad rachymburgias iudicatum fuer(un)t implere distulerit si nec de compositione nec de ulla lege fidem facere noluerit tunc ad regis presentiam ipsum mannire debet et ibidem XV testes esse debent. Qui per singula placida iurando dicant quod hibidem fuissent 5 ubi rachymburgii ei iudicassent et ille decretum iudicium contempsissent post illum diem in qua ei rachymburgii iudicauerunt ut aut per enneum aut per confessionem se ęduceret. Hoc est de illa die in XL noctes in mallo iterum solem culcauerit. et nulla tenus legem implere noluerit tunc eum debet mannire ante regis 10 presentia in XIIII et tres testimonia iurando dicant quod eum mannisset.

Quod si ne tunc uenerit et ista omnia VIII testimonia coniurando quę superius diximus uera esse dixerint. Similiter ei iterum solem culcet et illos III testes ibidem habeat ubi culcauerit 15 solem et ista omnia compleuerit qui eum admallat et ille qui admallator ad nullum placitum uenire nec per legem se dicere noluerit. Tunc rex ad quem manitus est extra sermonem suum

esse deiudicet et ita ille p cui et omnes res suę erunt in fisco aut cui fiscus dare uoluerit. Et quicumque ei panem dederit an in ospitium collegerit etiam si uxor eius propria sit DC đr qui faciunt soł̄d XV culpabilis iudicetur donec omnia que ei legibus inputantur secundum legem conponat

(LX) De rachymburgiis *LVIII·* ‖

Si quidem rachymburgii in mallo residentes cum causa discussa (discussa) fuerit inter duos causatores (e)ammoniti (h)ab eo qui causas requiret ut legem Salicam dicant. Et si legem Salicam dicere noluerint tunc (h)ab eo qui causam requiret sint iterum ammoniti usque ad tres uices. quod si dicere noluerint tunc dicat illę qui causam requiret (æ)go uos tangono usquę dum uos inter mę et contra causatorem meum legem iudicatis et si tunc dicendi se legem distulerint sole(m) culcato VII de illis unus quisque CXX đr qui faciunt soł̄d III culpabilis iudicetur f. 81r

Et si tunc ad huc rachymburgii dispexerint nec legem dispexerint nec legem dicere uolunt neque de tribus solidis compositionem facere tunc unus quisque illorum VII culcato sole DC đr qui faciunt soł̄d XV culpabilis iudicetur.

Similiter si comprobati fuerint legem non iudicasse(nt) VII ex eis unus quisque DC đr qui faciunt soł̄d XV culpabilis iudicetur

Si autem rachymburgii legem iudicant et cui iudicatum fuerit hoc sustinere noluerit. et dicit contra legem iudicasse sibi et hoc con(p)probare non potuerit contra unum quenque VII rachymburgiis DC đr qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur

L(XI)*VIIII·* DE CRENE CRUDA

Si quis (h)occiderit et in totam facultatem suam non habuerit unde legem totam implere ualeat XII iuratores don(atum habet) [am rechten Rande: ·/· Ut nec super terram amplius de facultate non habeat nisi quod donatum habet;] postea intrare habeat in casa sua et de quatuor angulis de terra in pugno suo colliget et stare debet in durbilo hoc est in l(u)mitare et intus (c)a(p)tare et cum senixtra manu de illa terra ultra suas scapulas iactare super quem proximiorem parente habet quod si iam pater aut mater uel frater soluer̄ tunc super sorem matris

aut super suos filios debet illa terra iactare id est. super tres de generatione matris qui proximiores sunt et postea in camisa discunctur et discalciatus cum palo in manu super sepem sålire debet ut pro mediætatem quantum de conpositione digerre aut quantum lex dicat illi III soluant id est illi alii qui de paterna generatione ueniunt facere debent. Si uero aliquid ex illis pauperior fuerit et non habet unde ad integrum debitum soluat quicumque de illis amplius abet iterum super illum crenecruda an pauperiorem iactet et illo totam legem componat. Quod si nec ipsi habuerit aut ut totum legem persoluat tunc illum qui homicidium fecit illę qui eum in fide sua habet per IIII mallos presentem faciat. Et si eum per conpositionem nullus suorum uoluerit redimere de uita conponat.

f. 81v

LX(II) DE AL(A)ODE

Si quis homo mortuus fuerit et filios non dimiserit si pater aut mater (non) super fuer et fratres uel sorores reliquerit ipsi hereditatem obtineant.

quod si nec ipse fuerint sororis (p)atri hereditate(m) succedant.

Si uero sorores patris non stit(u)erint sororis matris eius hereditatem sibi uindicent.

si autem nulli orem fuerint quicumque proximiores fuerint de(p) paterna generatione ipsi in hereditate succedant.

De terra uero Salica nulla portio hereditatis mulieri uenia(n)t sed ad uirilem sexun tota terra hereditatis peruenia t

LXI(II) DE EO QUI SE DE PARENTILLA TOLLERE UOLUERIT.

Si quis de parentilla se(d) tollere uoluerit in mallo ante tuncginu(s) aut centenarius ambulet et ibi quattuor fustes alni(m)us super caput suum frangat et illas tres partes in mallo iactare debet ibi dicere ut aut iuramento et de hereditate et de tota illorum sacratione tollat.

Et si postea de parentibus suis aut moriatur aut (h)occidatur nihil ad eum de eius hereditate uel de conpositione pertineat.

si autem ille (h)occiditur aut moritur conpositio et hereditas

eius ad non heredes eius sed ad fiscum pertineant aut cui fiscus dare uoluerit.

LXII(II) DE CHRA RENAI

Si quis alteri de manu aliquid per uim tulerit aut rapuerit rem pro capitale restituat et insuper $\overline{\text{I}}$ CC đr qui faciunt sold XXX conponat.

Si quis homini aliquid quod eum in tertia manu missum fuerat per uim tulisse conuincitur $\overline{\text{I}}$DC đr qui faciunt sold XXX culpabilis iudicetur

LX(V)*III*· DE CONPOSITIONE HOMICIDII.

Si alicuius pater (h)occisus fuerit mediætatem parentes qui proximiores fuerint tam de paterna quam de materna generatione diuidant; quod si de una parte uel paterna uel materna nullus proximus fuerit. portio illa ad fiscum perueniat uel cui fiscus conceditur

LX(VI)*IIII*· DE OMINE IN HOSTE OCCISO

Si quis hominem in hoste occiserit tripliciter conpositionem conponeat sicut in patria conponere debuit excepto si ex truxte regale non fuerit homo ille. ////////////

Nam si ex truste regale fuerit conpositionem quam infra patriam facere debuit culpabilis pre|iudicetur hoc sunt đr L $\widetilde{\text{XX}}$ $\widetilde{\text{II}}$ f. 82r qui faciunt sold $\overline{\text{I}}$DCCC

(LXXVII.) *LXV* DE EO QUI ALTERUM HERBVRGIVM CLAMAVERIT

Si quis alterum herburgium clamauerit hoc est strioportium atqnium portare dicitur ubi striae con(c)uniunt et conuincere non potuerit $\widetilde{\text{II}}$ D đr qui faciunt sold LXVIII culpabilis iudicetur.

Si quis mulierem ingenuam striam clamauerit aut meretricem et conuincere non potuerit $\widetilde{\text{VII}}$ D đr qui faciunt sold CLXXXV $\overline{\text{I}}$ II culpabilis iudicetur

Si striam hominem comederit et conuicta fuerit $\widetilde{\text{VIII}}$ đr qui faciunt sold CC culpabilis iudicetur

LXVI(II) DE CABALLO EXCORTICATO

Si quis caballum alienum sine consensu possorés excorticauerit et interrogatus confessus fuerit caballum ipsum in capitale restituat.

Si uero negauerit et conuictus fuerit DC đr qui faciunt soł XV culpabilis iudicetur excepto capitale et delatura

LXVII(II) DE EO QUI HOMINEM DE BARC(O)A UEL DE FURCA DIMISERIT

Si quis hominem de barco uel de furca sine uoluntate iudicis dimiserit I̅ DCCC đr qui faciunt soł̄ XLV culpabilis iudicetur.

Si quis hominem sine consu iudicis de ramo ubi incrogatus est deponere presumpserit I̅ CC đr qui faciunt soł̄ XXX culpabilis iudicetur.

Si quis caput hominis quod inimicus suus in palo miserit sine permissu iudicis aut illius qui eum ibi stáituit tollere presumpserit DC đr qui faciunt soł̄ XV culpabilis iudicetur.

Si quis hominem uiuum de furca dimiserit I̅I̅I̅I̅ đr qui faciunt soł C. culpabilis iudicetur

LX(X)*VIII.* DE EO QVI FILIAM ALIENAM QUESIERIT ET SE RERETRAXERIT

Siquis filiam alienam ad coniugium quesierit parentibus suis puelle parentibus suis et postea se retraxerit et eam accipere noluerit I̅ D đr qui faciunt XLIII culpabilis iudicetur

LX(XI)*VIIII.* DE MULIERE QUI SE CUM SERUO SUO COPULAUERIT

Siq[ua] mulier(em) qui cum seruo suo in coniugio copulauerit.' omnes res suas fiscus atquirat et illa aspellias fa

si quis eam occiderit nullus morte illius nec parentes nec filius requiratur. Seruus uero pessima poena ponatur hoc est ut in rota mittitur et mulier uero ipsius de parentibus aut que libet panem aut hospitalem dederit soł̄ XV culpabilis iudicetur

LXX(II) DE CONSILIATORIBUS

Siquis filiam aut filiam alienam extra consilium parentium in coniugio copulandum conciliauerit et ei fuerit adprobatum et probatis exinde aliquid damnati fuerit aut certe rapta res uel conuiuas conciliatores fuerint morte ‖ damnetur et res ipsorum fiscus f. 82v atquiratur raptores uero quod in anteriore(m) scriptum est. amplius damnetur

LXXI(II) DE MULIEREM UIDUAM QUI SE AD ALIO MARITO DARE UOLUERIT

Si quis mulierem post mortem mariti sui ad altero marito se dare uoluerit primus qui eam accipere uoluerit rebus secundum legem donet postea mulier si de ante | (mo)riore marito infantem habet parentes infantum suorum consiliare debent et si in dotis XXV sol̄d accipit III sol̄d adesium parentibus qui proximiores sunt marito defuncto donet si pater aut mater defuncti aut certe nepus frās seniores filius ipsis adesium debet et si isti non fuerint tunc in mallo iudici hoc est. comiti aut grafioni roget de ea in uerbo regis mittat et hacesium quam parentibus mortui mariti dare debuerant parti fisci adquiratur Si uero sol̄ LXIII in dotis accipit sol̄d III adesium dentur hoc est quinque per decinos sol̄d singuli adhesium debit sic tamen ut dotem quem anteriorem maritus dedit filiis suis post obitum matris sine ullam consorciam sibi uindicent hac defendat de qua dotem (2) mater nec uindent (2) nec donare presumet certe si mulier de anteriorem marito filios non habuerit et cum dote sua ad alias nuptias ambulare uoluerit sicut superius diximus adhesium donet et sic postea scamno cooperiat et lecto cum letaria ornet et anto nouem testes parentibus defuncti marito inuitare debet et dicat omnes mihi testes sitis quę adhesium dedi ut pacem habeat IN riparentum et lectum stratum et lectaria condigna et scamno cooperto et cathedras quę de casa patris mei exhibui hic dimitto et hoc liceat cum duas partes dotis in alio sedere marito Si uero istud non fecerit duas partes dotis perdat et insuper fisco sol̄d LXIII culpabilis iudicetur

LXXII(II) DE UIRIS QUI ALIAS DUCUNT UXORES

Si quis uxorem admixerit et alium habere uoluerit dat̄em quem primaria uxore(m) dedit secunda ei dotare non licet sit tamen had huc filii paruuli sunt usque ad perfectam ætatem res uxores anteriores uel dotis causa liceat iudicare sic uero ut (h)eas nec uinderit nec donare presumpmat

Si uero de anteriore(m) uxor(em) filios non habuerit parentes qui proximiores sunt mulieres defuncti duas partes dotis recol-
f. 88r legat et dua ‖ lectaria dimittant et duos scamnos coopertos et duas cathedras quod si istud non fecerit tertia sola dotæ recollegant et tamen si per adfacimus antea non

LXX(V)*III*· DE HOMINE(M) INTER DUAS UILLAS OCCIS(UM).

Sicut adsallit homo iuxta uilla aut inter duas uillas proximas sibi uicinas fuerit et ibi erat homo interfectus et homicidia (2) illa non apparuerit sic debet iudex ut hoc est comis aut grafio (2) ad locum accedere et ibi cornos sonare debet et si non uenerit qui corpus agnoscat tunc uicini illi in cuius campum uel exitum corpus inuentus est. debet facere barco quinos pedes in altum et in presentia iudicis leuare corpus et debet iudex nunciare et dicere homo iste in uestro agro uel in uestibulum occisus est. contestor uos quę VII noctis non reponatis et de homicidium (nr̄m) ad mallum uos mannoo ut in mallo proximo ueniatis et uos de lege docatur quod obseruare debetis. Tunc uicini illi quibus nunciatur ad iudicem ante XL noctis quę meliores sunt cum sexannos quinos excusent quod nec occisissent nec sciant qui occisissent uero quinos denos iuratores donent quod ut superius diximus id est qui querant si istud antę (et) L noctis non fecer̄t sed persona mortui satis facere. Si uero iurant quod superius diximus et rem sacramentum ædumauerint nulla conpositione requiratur

LXX(VI)*IIII*· DE PIGNRA(N)ORIBUS

Siquis debitorem suum per ignorantiam sine iudici pignorauerit antequam eum **nefci cantę chigio** hoc est a(g)cusante et debitum componat hoc est capud reddat et sol̄d XV conponat

LXXV(II) DE MULIERE(M) CAESA(M) UEL CAPILLATA(M)

Si quis mulierem excapillauerit ut eam obcl pinis ad terram cadat sol̄ XV culpabilis iudicetur

Si uero uittam suam soluerit ut capill(is) in s capulam suam tangient a XXX sol̄ culpabilis iudicetur.

Si quis seruus mulierem ingenuam percusserit aut excapillauerit aut manum perdat aut sol̄ reddat.

Siquis mulierem ingenuam pregnantem in uentrem aut in renis percusserit v pigno aut calicem et ei pecus non excutiat et illa propter hoc grauata fuerit quasi usque ad mortem ·CC· sol̄ culpabilis iudicetur.

Si quis uero pecus mortis mortuum excusserit ei et ipsa euaserit ei (s) DC sol̄ culpabilis iudicetur.

Si uero ipsa mulier propter hoc (ea) mortua fuerit DCCCC sol̄ conponat.

Si uero mulier qui mortua est pro aliqua causa in uerbo regis i missa est $\widetilde{\text{I}}$CC(CC) sol̄ culpabilis.

(Si uero infans puella est excus) ‖ Si uero infans puella est f. 88v excussitur duo mille CCCC sol̄ conponat

hæc est lex de multitudinis uel litas e. Siue Romanus in mediætate conuenit obseruare

sicut quis ancille petus c mortuum excusserit si puella fuerit LXIII sol̄ conponat similiter adinarium unum. Si uero ancilla ipsa cellaria aut genitium domini sui tenuerit C sol̄ et dinarium pro ipsa componat.

LXXVI(II) DE EO QUI IN CAUSA ALIENA DICERE PRESUMSERIT

Si quis cuique demandata nec leuer pita fuerit et potuerit uindicare sol̄ XV culpabilis iudicetur. De postea ei cuius causa a est liceat legibus causam suam mallare.

LXXVII(II) DEDICTIS DOMNI HILPERICHI REGIS PRO TENORE PACIS

Pertractantes in dei nomine ine cum uiris magnificentissimis obtimatibus uel antrustionibus et omni populo nostro conuenit quia fluuium Caronna hereditas non transiebat ubi et ubi in regione

nostra hereditas detur sicut et reliqua loca ut et Turrouaninsis hereditatem dare debent et accipere similiter conuenit ut rebus concederemus omnibus leodibus nostris ut per modicam rem scandalos non negetur in regione nostra simili modo placuit atque conuenit ut si cumque uicinos habens aut filios aut filias post obitum suum superstitutus fuerit quam diu filii aduixerit terra habeant sicut et lex Salica habet. Et si subito filios defuncti fuerint filio simili modo accipiant terras ipsas sicut et filii si uiui fuissent aut habuissent. Et si moritur frater alter superstitutus fuerit frater terras accipiant non uicini et subito frater moriens frater non derelinquerit superstitem tunc soror ad terra ipsa accedat possidenda det illi uero et conuenit singula de terras istas qui si aduenium ut leodis qui patri nostro fuerunt consuætudinem qua habuerunt de hac re intra se debeant idemque conuenit ut quicumque uxorem acceperit et infantes inter se non habuerint uir uxorem suam. superstitem mortuus fuerit tunc illa mulier dimediam dotem accipiat et dimediam partis defuncti marito ad se recolligant et similiter sub maledictione mortua fuerit media maritus simili modo ad se reuocet et mediætatem parentibus ipsius muliere ad se recollegant quare condictione; placuit atque conuenit. ^Ut si seruus hominem ingenuum occiderit tunc dominus serui cum VI iuramento quod pura sit conscientia sua nec suum
f. 84r consilium factum sit nec uoluntatem eius et seruum ‖ ipsum det ad uindictam et si seruum dare non potuerit in ipso iuramento fide data donet nec ibi sit ubi eum sensit nec scit nec eum atingere po(tu)sit dulgat seruum hoc est de licentia parentibus coram parentes qui (h)occisus est. et de ipso quod uoluerint faciant et ille sit exolutus. Similiter conuenit ut quicumque ad mallum fuerit et in ueritate(m) testimonia non habuerit unde se æducat et necesse est aut initium fidem faciant et non habuerit simili modo qui pro eum fidem faciat et ipse in senextra manu fistucam teneat et dextera manu auferat quale conuenit modo. Vt si seruum soros nunciata fuerit de furtum tunc dominus serui inter ·X· noctes mittat seruum ad sortem subi illum in illas X noctes non miserit in presente tunc in XL et duas noctis eum mittat et eum ibi seruus ad sortem uenire debet et illi qui furtum pertulit ius sit cum VI uidere. Et si ad XL et duas noctis non uenerit nec sunnia adnuntiauerit tunc seruus culpabilis iudicetur et causa super domino magis non ascendat nisi quantum de seruo lex est

aut ipsi seruus decidat aut dominus pro seruo conponat hoc est
solid XII. et capitale et delatura. Et si in XL et duas noctis legibus
sunia nuntiauerit in octuaginta et quatuor noctis postea placitum
intendatur. Et si ibi se non eduxerit sicut supra scriptu est
culpabilis iudicetur. Nam ad XL et II noctes sunni ad//nuntia-
uerit lectus XV sol componat et si inter ipsas XL et II noctes nec
fidem facere nec conponere uoluerit tunc rogat ille qui consecutus
est ut de legem inter XIIII soluat quod antea dictum est et si
ad huc inter ipsas XIIII noctes noluerit soluere rogit inter VII
noctis nec fidem facere nec conponere uoluerit tunc in proximo
mallo ante rachymburgiis sedentes et dicentes quod ipsi illum ante
audierit sic inuitetur graphio cum fistuco mittat super se ad res
suas ambulet et predat quantum rachymburgii antea odierit et
graphio cum VII rachymburgiis antrutionis bonis credentibus aut
quis sciant accionis a casa illius ambulent et pretium faciant et
quod graphio tollere debet. Et si graphio ante rachymburgiis se-
dentes non fuerit inuitatus non ibi presummat ambulare; et si
inuitatus fuerit et ibidem noluerit ambulare de uita sit culpabilis

Et si griphio super pretium aut extra legem aliquid tollere
presumpserit nouerit se uite suae periretis dispendium et si dixerit
illi cui res tolluntur quod male eum destruat et contra legem et
iustitia. Tunc muniat graphio eum inter noctis quadraginta et
duo et ille et suo contractorem qui eum inuitauit similiter ma- f. 84v
neat. Et si non negauerit ille qui inuitauit adducat VII rachym-
burgiis ferrebannitus qui antea audissent causam illam nobis
presentibus erit et si VII uenire non potuerint et eos certa sonia
detrigauerit et toti uenire non possint tunc ueniant III de ipsis
qui p̄ fide sua dicant et pro paris suos sunia nuntiunt et si
rachymburgiis nec VII nec III dare potuerit Nec dat graphio et
ille qui accepit res illius quem contra legem et iustitiam extru-
derit et ille qui male inuitauit soluat cui res fuerunt. Et qui-
cumque ingenuus de accione et ui reiecte mallauerit de qualibet
causa simili modo ubi habet lege directa sic facere debet. et si
homo malus fuerat qui male facit et (sic facere bis facit et auf
Rasur) si res non habet unde sua mala facta conponat.' legibus
consecutus super illum nihil hominus graphio ad legem que antea
auditus est. inuita elegetur et auferat per III mallus ante rachym-
burgiis ut ea nisi uoluerint parentes aut de suis rebus redimant
aut se stiant si noluerint in quarto mallo nobis presentibus ueniant

nos ordinamus cui malum fecit tradatur in manu et faciant exinde quod uoluerint. Nam agens et qui mallat ipsum ad nos adducant et adtrutionis secundum legem consecutus habuerit inter octuaginta et IIII ip̣ noctes ipsa inuitatio et lex faciat sicut superius scriptum est. Illas et marias qui nuntiabatur ecclesias nuntientur consistentes ubi admallat; Si quis causam mallare debet et sic ante uicinas causam suam notam fatiat et sic ante rachymburgiis uideredum donet et si ipsi hoc dubiant ut malletur causam nam antea mallare non presummat et si ante mallare presumpserit causam perdat Nam si certe fuerit malus homo qui male in pago faciat et non habeat ubi consistat nec res unde conponat et per siluas ua|(ad)dit et in presentia nec agens nec parentes ipsum adducere possunt Tunc agens ille et cui male fecit nobiscum aḍcusent et ipsum mittemus foras nostro sermone ut quicumque eum inuenerit quomodo sic ante pauido interfitiat. De trotia uero si conuenit obseruare ut sicut antea consuætudo fuit sub temporibus patri uel genitoris nostri sic sequatur et mali bominis repmantur

LXX(X) *VIII*

Si quis puerum regis aut libertum occiderit sołđ C. culpabilis iudicetur Aut Romanum ingenuum uel tributarium aut militem sołđ C. culpabilis iudicetur

LXXVIIII

Si quis stadalem uaidaris ceruum aut bouum cerui atribute
f. 85r saliuerit I̅ DCCC đr qui faciunt || LXV culpabilis iudicetur.

LXXX.

Si quis pedicam immolauerit aut retem aut nassam de ne(ci)u tulerit **mł then lafinia** sunt đr I̅ CC̣ qui faciunt soł XXX culpabilis iudicetur.

Si quis de u̇ẹna furauerit piscem aut de retem DC đr qui faciunt sołđ XV culpabilis iudicetur.

Si quis pedicam cum feramen aut sagitatum de toxitum inuenerit et eum calcare uoluerit quem canes minauerunt ad quem uenationem in bargo inuolauerit aut de mansionem furauerit I̅ CC đr qui faciunt sołđ XXX culpabilis iudicetur.

Si quis porcellum lactantem de rane furauerit CCCC đr qui faciunt solđ XIJ culpabilis iudicetur

LXXXI

Si quis alterum ad calidam prouocauerit preter euisionem dominicam DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur.

LXXXII·

Si quis cuius seruus aliquid inputatum fuerit aut occiderit ancillam alienam DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur et pretium quod mancipius ualuerit certe si ab antonia uel porcarios siue artificis fuerit inputatum simili modo nō nobis conuenit obseruare siue autem de operariis et minoribus mancipiis aliquid fuerit inputatum DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur.

LXXXIII·

Si quis porcina de uia sua hostauerit uel matriamen de silua inuoluerit aut lignarium quem alter capulauerit uel in carro carcauerit pro utraque causa DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur.

LXXXIIII·

Si quis nauem per uim tulerit DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur.

LXXXV

Si quis ingenuus alieno nestiente domino negotiauerit aut cum liberto in uilla nestiente domino negotiauerit DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur.

LXXXVI·

Si quis sine causa eos ligauerit et ei fuerit adprobatum CC đr qui faciunt solđ VII culpabilis iudicetur.

LXXXVII·

Si quis in messem alienam sine consilio glenauerit DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur.

LXXXVIII·

Si quis mansionem expoliauerit uel in mansionem aliquid comederit DC đr qui faciunt solđ XV culpabilis iudicetur Et qui in ipsam mansionem aut sortem aliquid p̄rio taratro (am rechten

Rande ⁊ f:) fuerit factum cui adprobatum fuerit acre brastasit DC đr qui faciunt soł̄d XV culpabilis iudicetur

LXXXVIIII·

Si quis res alienas furtiuauerit et suas fuisset et non potuerit adprobare cui furtiuauerit soł̄d XV culpabilis iudicetur.

XC

Si quis ortum aut nabinam effregerit DC đr qui faciunt soł̄d XV culpabilis iudicetur.

XCI

Si quis libertus libertam alienam rapuerit DCCC đr qui faciunt soł̄d XX culpabilis iudicetur. Preter graphione soł̄d X saluat et mulier a potestatem domini sui reuertatur. Si ingenuam rapuerit de uita sua conponat

(LXXXI) *XCII*

Si quis alterum inculpauerit periurasse et ei potuerit adprobare XV soł̄d conponat. Qui periurat si tamen non potuerit adprobare qui crimen dixerit soł̄d XV soluat et postea si ausus fuerit pugnet

(XCV) *XCIII*

Siqi falses testes fuerit adprobati quinos dinos soł̄d multos
35v sustineat ‖ si uero eis inculpauerit quod falsum testimonium dedissent m//num suam ineum mittat et sicut sana tulerit sicut superius diximus simili multa sustineant. si certe manum suam conburet XV soł̄d damnum sustineat

XC(VI)*IIII·*

Siquis uxorem alienam tulerit uiuo marito mał̄. sunt đinr ·VIII· qui faciunt soł ·CC· culpabilis iudicetur

(XCVII) *XCV·*

Si a(m)dustrio andustrionem castrauerit et ei fu(rau)erit adprobatum soł̄d DC culpabilis iudicetur.

Si Salicus Salicum castrauerit et ei fuerit adprobatum CC soł culpabilis iudicetur exceꝑ medicamenturas soł VIIII coꝑt.

Si andustrio andustrionem castrauerit et ei fuerit adprobatum DVI ingenius sol culpabilis iudicetur excep medicamentaras sold VIIII (XCVIII)

XCVI

Si quis ingenua femina a contubernio aut puella | (XCVIII) in itinere a///quolibet loco inferre presumserit quam unus tam plurimi quam ipsum tam scelus admisisse fuerint probati CC sold culpabilis iudicetur et de illo contubernio si ad huc remanserint qui ipso scelus non admiserit et ibi fuisse nascuntur si plurimis a minore numero fuerit tertio et ipse quadragenus quinos sold culpabilis iudicetur

XCVII(II) DE ANDVSTRIONE GHAMALTA

Si quis andustrione de quacumque causa amallare uoluerit ubicumque eum inuenire potuerit super VII noctes eum ante iudice cum testibus rogare debet. Ut ante iudice ad malebargo decausa que inpotatur et hoc responso dare debet uel conuenire et eis ibidem non conuenerit aut certe si uenire distulerit qui ipsum admallauit ibi eum solisacire debet et ille postea iterate uice ad noctis XIIII | *Eu*//m rogare debet ut ad illo mallobargo respondere aut conuenire. Vbi andrustiones mitt(h)iure debent. Et qui mallatur si bi uenerit tunc qui eum admallauit si causam minor fuerit unde minus quam XXXV sold conpositione habeat debet sibi sextus uideredum iurare. Et ille postea qui rogatus fuerat sic se ex hoc idoneo esse cognoscit cum XII sacramento absoluere se debeat. Si uero maior fuerit causa XXXV sold culpabilis iudicetur. Si maior numerus est unde minus XLV sold iudicare potuerit ipse eum rogauit siue nonus uideredum iurare debet. Et ille//// qui rogatus est se sic idoneum cognoscit siue octo aut decimus datis sacramentis absoluere se debet si certe talis fuerit causa unde XLV sold aut certe amplius usque ad leodum conponere debeat. Ipse qui eum cum rogatus est sic se idoneum esse cognoscit siue XXV date sacramentis absolui potest si uero de leodem eum rogatum habuit debuit ‖ eum qui rogauit cum XII uirido iurare et f. 86r in ipsas XIIII noctes aeneo calefacere debet et ad ipso placito uenire dispexit aut manum suam ad eneum mittere noluerit; Qui-

cumquę andustrio ille de causa superius per sacramenta absoluere potuerit aut manum suam in eneum pro laude mittere dispexerit aut in placito uenire distulerit. Tunc ille qui eum rogatum habet soli illi colliget ab ipso die in mallobargo illo XL noctes nec ibi(s)se non duxerit. Tunc ille qui rogatum habet soli collicet et postea illi presentia regis ad noctes XIIII ponat per singulas uices iurati dicant quod sibi fuerint ubi ad mitteo ad noctes XIIII solculcasset et ille qui nec samentum nec manum suam pro leode posuit et alii tres erunt qui dicant quo XL noctes ei culcasset et illi nulatenus de andustrione gamalta se legibus duxisset se tertia testimonia dare debet qui dicant qualiter eum presentia regis uenire rogasset. Et si nec tunc ueniret ista nouem testimonia iurati sunt superius diximus dicant similiter illa die si non uenerit culcat ei sol et trea testimonia qui ibidem fuert ubi culcatum solem: Tunc ista omnia impleuerit qui ad eum admallat. Et ille qui eum admallat et ille qui eum admallatur ad nullum placitum noluerit et per legem sed non duxerit. Tunc rex admannitus est. eum extra sermonem suum ponã. tunc ipse cul et omnes res suas erunt et qui pauerit aut hospitalem collegerit etiam uxor sua propria sol XV culpabilis iudicetur donec omnia que ei legibus inputentur conpt. Si andrustio andustionem pro qualibet causa manniret aut fidem iussores quesierit et eum secundum legem non rogauerit XV sold culpabilis iudicetur excepṭ quod legem p causa illius anno integro nullatenus terminetur.

XCVIII.

Si andrustio contra andrustione testimonium iuraret XV sold ·c·

XCVIIII.

Si uero quicumque uiolenter distituerit quę domum si pro firmamentum hebrius habuis probatur qui hoc facere psumpserit et ei fuerit adprobatum XLV sold culpabilis iudicetur

DE AGSONIIS (CI) *C*

Ut quicumque domus arserit et res suas liberauerit ubi reponant non habuerint similiter si eum infirmitas detenuerit aut tte de proximis aliquæ mortuum in domo sue habuerit uel in

dominica ambasia fuerit clericatus per ista sunnis sed homo probatione dederit potuit exercere

CII

Siquis superius ingenuum dum in domo sua resederit alius ingenuus qua libet de supra tecto uoluntate homo casu lapide miserit et ei fuerit adprobatum ‖ pro illius contumelia aut aliorum f. 86v ingenuorum sicut ipsi alii fuerit pro unam quemque personam XV sol̄d culpabilis iudicetur. Si uero letus fuerit qui hoc facere presumpserit septimæ semis sol culpabilis iudicetur

CIII

Si quis ingenuus hominem ingenuum in puteum iactauerit aut in fouea aut ibidem aut interficiendum miserit si ibidem inuentus fuerit ita ut eadem re possit qui ipsum scelus admiserit et ei fuerit adprobatum sol̄d CC culpabilis iudicetur

EXPLICIT LIBER·I· INCIPIT·II PRO TENORE

Ad omnes regis Hildeberto et Lotharii emissum id quia malorum insania qui uoluerit malis pro inmanitatem scelerum digna reddentur id ergo decretum et ut apud quemcumque posse interdictum latrociniis conprobatur uitę incurrę periculum.

I·

Si quis hominem ingenuum pro furtu appellauerit et negotiauerit iuratores medius electus quod furtum quod abiacit uerum sit. et si latro redimendus est. si habet facultatem si facultas deest tribus malus parentibus efferatur et si non redemitur uita carebit.

II·

Si quis furtum inuenerit et obculte sine iudice conpositione acceperit latroni similis est.

III

Cui manum ad ineum incenderit si quis ingenuus furtum inuenit et ad inuę prouocatur manum suam incenderunt de quantum inculpatus fuerit furtum conponat.

IIII

Ut seruus ad sortem exeat si seruus fuerit inculpatus de furtum requiratur domino ut ad XX noctes ipsum ad mallum presentet et si dubitas set ad sortem ponatur quod si placitum ˢunnis detricat ad alias XX noctes ita faciat adprosecuntur causa de seruis consimilis III et de electis aliis III testes debent qui sacramenta firmant pro placita quod lex Salica habet fuisse conpleto et domino seruum non presentauerit lege unde inculpatur conponat et cessione de seruo faciat.

Si seruus manum ipsam sorte mala presumpserit dominum serui solꝺ III reddat et ˢoruus ipse ·III Cui ictus accipiat

V.

Si quis aliena mancipia iniuste tenuerit aut infra XL dies non reddiderit latro mancipiarum teneatur obnoxiˢ si lex de hoc quod inculpatur ad sorte et iecerit et mala sortem preˢerit me-
f. 87ʳ diætate ingenuum conponat ad VII ‖ iuratores donare debet.

DEIN INCIPIT LIBER INCIPIT DECRETIO HLOTARII REGIS

Decretum est. ut qui uigilias constitutus nocturnis furis non caperent Eo quod per diuersa intercedente conludia scelera sua propter missa custodias exercerent. Cetenas fieri in cuius centena aliquid perierit capitale qui perdiderat recipiat. Et latro ille uel si alterius centena ad patriam deduxerint et hoc amonitus si neglexerit quinos solꝺ condemp̃t. Capitale tamen ille qui perdiderat ac centena illa accipiat absque dubio hoc et de secunda uel tertia si uestigius conprobet. Latrones tamen presentia aut longe multandis et sequens latronem suum conprehenderit integram sibi conpositione reciperit. Quod si per truste inuenitur mediaetatem conpositionis trustis adquirat et capitalem exegat ad latronem .L.

Si quis in domo alterius ubi clauis est. furtum inuenitur domino domus de uita componat.

II

Si quis cum furtu capitur ante dictu̇r subiacead lege si de susceptione inculpatur ad sorte ueniat et si mala sorte presumserit.'

Ita tamen de una parte sint ternas personas electas ut non lidius fieri possit.

III

De seruis eclesiæ aut fisci aut uel cuius libet si a cocumque quē putatur ad sortę aut ad plebium promoueatur ut ipse precius dominis reformetur Nam probati subieccebunt

IIII

Sicuius libet de potentibus seru(ui)s qui per diuersa possideant de crimine habere suspectus domino secretius cum testibus condicatur intra XX nostes ipsum ante iudicem debet presentare. Quod si institutum tempus intercedente cū ludionē fuerunt presentatus ipsum dominum in statum sui instat modum culpe in fretum. Et effedum conpensatur si seruus ante monidum domini fuerit capitale domino restituat et de seruo faciat cessione ut cum inuentus fuerit detur uindictæ.

V.

Si quis occulte de rem furatæ a quo libet latronem uel quem libet culpabilem.

Si quis cum episcopis conuenit de atrio eclesiae quibus atriae clausi non sint utriusque partibus pariætum. terre aripenne uno pro atrio obseruetur nullus confugiens foras antedicta loca pro operum cupiditatis æducat quod si non fuerint et capti fuerint ad dignum sibi subplicium condempnetur ‖ Quod sicuius libet seruus f. 87v deferens domino suo ad eclesiæ configerit ubi primum dominum eius aduenerit excusatus reddatur

VI

De fiscalibus ut ad omnium domus censuimus. Pro tenore pacis iubemus ut in truste electi centenarii ponantur per quorum fidem atque sollicitudinem pax predicta seruetur propiciante LXLII deo inter nos germanitatis caritatis indisruptum uinculum; ut centenarii inter communes prouincias licenciam habent latrones persequere uel uestigia adsinaata minare aut in truste qua defecerit sicut dictum est. causa remaneat ita ut continuo capitale ei qui perdiderit reformare festinat et latronem perquirat qui sine truste perinuenerit mediætatem sibi uindicet uel de////atura

Si fuerint de facultate latrones ei quidem ñ pertulit sarciatur. Nam qui persequi latronem cæperit integram sibi con-

posionem simul et solutionem uel quicquid de dispendii fecerit reuocauerit fretus tamen iudici in cuius prouintia latro est reseruetur

Si quis a uestigio uel latronem persequendum ammonitus ponitur uenire noluerit V sol̄d a iud̄ condempnetur et qui in dei nomine pro tenore pacis constituimus in perpetum uolumus custodire hoc statuentes ut si quis ex iudicibus hunc decretum uolere presumpserit ante pericula se subiacere cognoscat.

INCIPIT DECRETIO HILDEBERTI REGI FRANCORUM

Uir inluster cum in dei nomen kł marc de quascumque conditionibus una cum nostris obtimatibus pertractauimus ad unum quemque notitia uolumus peruenire. Ita deo propitiante Antoniaco kł marc anno XX regni nostri conuenit ut nepotes ex filio mortuo patrem uel matrem ad auicaticas res cum auunculo uel comites sic uenirent tamquam si mater aut pater uiui fuissent.

DE illó tamen nepote istud placitum obseruare qui de filio uel filiae nascuntur qui de fratre nascuntur uel de sore fuerint procreati postea uero in sequenti conuenit una cum laudis nostris decreuimus ut nullus incestuosus sibi sociaret coniugio hoc est. nec fratri suo uxori patruo aut parenti consanguineus. uxorem patris si quis accipit morte periculis incurrat et de preteritis coniunctionis qui incerte esse uidetur per precationem episcoporum iussimus emendari. Qui uero episcopo suo noluerit audire excommunicatus fuerit peranni conditione apud deum sustineat et de palatio nostro sit omnino extraneus et omnes res suas parentibus legittimis admittat qui noluerit sacerdoti sui medicamenta suscipere simlt. Similiter ite-

88r rum conuenit ut seruum aut campum uel qualibet res ad ‖ unum ducem et unum iudicem pertinentes per X. annos unus quisque ordine inconcuso possederit Nullus habet licentiam intertiare *quod si presumpserit.* XV sol̄d culpabilis iudicetur ille et rem intertiatam admittat. De reliq̄ uero conditionibus omnes omnino tricinaria lex explicitur preter id quod inter regna hucusque detenuit

II PARI CONDITIONE CONVENIT KŁ MAR OMNIBVS ADVNATI SUNT AD DOMUM

Quicumque presumpserit facere raptum inde inposimus uitius adcreuerat uitę periculum feriatur et nullus de obtimatibus uestris presumpmat precari sed unus quisque ad domum inimicum dei persequatur. Qui uero uel de edictum nostrum ipsum me continere in cuius libet iudicis pago primitus admissum fuerit ille iudex collectum solatium ipso raptore occidat et iaceat forbotuos et si ad eclesiam configium fuerit reddendum episcopus absque ulla precatione separientur et in exilio deputetur: Certe ipsa mulier rapta consenserit ambo pariter in exilio transmittatur et si foris eclesiæ capti fuerint ambo pariter occidantur et facultates eorum legittimis parentibus et quod fisco nostro debetur uel atquiratur. De homicidas uero ita iussimus obseruari. Vt quicumque aut sorte merario alium sine causa occiderit uite periculum feriatur. Nam non de pretio redemtione se redimat aut conponat forsitan couiuii nostri aut solutione quisque discendat nullus de parentibus aut amicis ei quicquam adiuuet nisi qui presumserit aliquid adiutare suum uuirgildum omnino conponat quia iustum est. qui nouit occidere discat morire

III DE FARFALIIS

Ita conuenit ut quicumque in mallo presumpserit farfalium mirare procul dubia suum uirgildum cop̃t nihilominus farfalius reprematur. Forsitan si solet iudex conserit et fortasse atquiscitis ictud farfalium custodire uite periculum per omnia sustineat

III

Ita decreuimus obseruare ut si V aut VII bone fidei homines (b)nisque inimicitia interposito criminoso cum sacramenta interpositioni esse dixerint quomodo sine lege inuolauit sine lege moriatur. Si quis iudex conprehenso latrone conuictus fuerit laxasse uita sua amittat et disciplina in populo modis omnibus obseretur

V SIMILITER Kł MAR

Colo(n)(m)a conuenit et ita banniuimus unus quisque iudex crimi-
noso latrone audierit ad casa sua ambulet et ipsum ligare
f. 88v faciat. Ita ut ut si Francus fuerit ‖ ad nostra presentia dirigatur
ut si deterioris personas fuerit in loco pendebantur. Siquis tenarium
aut cuilibet iudicem noluerit admallare factore persequendo adiu-
uare LX sołd omnemodis condemnentur. Et quicumque seruum
criminosum habuerit habuerit(2) et cum iudex ipsum rogauit suum
guirgildum omnino conponat. Similiter conuenit ut si furtus
fuerit capitale de presentia restituat. Et causa centenarii cum
centenabus proficiscant

VI PARI CONDITIONE CONUENIT

Ut si centena bosita in uestigio in alia centena aut quos fide-
lium nostrum ipsum uestigium miserit et eum in alia centena
minime explere potuerit aut conuicto latronem aut capitale de
presenti restituat et XII personas se ex hoc sacramentis exuat
innocentem. Si seruus eclesiae aut fiscalis furtum amiserit simili
pena susteneat sicut reliquorum serui Francorum

VII DE DIE DOMINICO SIMILITER PLACUIT OBSERVARI

Ut si q̄cumque inienuus excep̄ quod a quoquendo uel ad
manducandum pertinet alia opera seruile in diæ dominico
facere presumpserit si Salicus fuerit XV sołd componat. Romanus
VII semis. seruus uero aut IIJ sołd reddat aut de dorsum suum
conponat Asolepiode recognouit. Data sub die kł mar̃ anno XX
regno non Colonia feliciter.

EXPLICIT LEGIS SALICE LIBER III

QUEM UERO PRIMUS REX FRANCORUM | Statuit ut
postea ut una cum Francis pertractauit ut ad XLIIIJ titulus
aliquid amplius addiderint sicut ad primum ita usque ad septuage-
simo VII[II] perduxerunt. Deinde uero Hildebertus post multum tem-
pus tractauit ut quicumque aduenire potuerit quod ibi cum suis
addere deberet ad septuagesimo VIIIJ usque ad octuagesimo IIIJ
peruenit quod ibi dignus inposuisset. Cognoscitur iterum cum hoc
ortatulus Hlotharius a germane suo seniore gradantur.

EXPLICIT SIC

Et ipse similiter cum regno suo perinuenit ut nonagesimo VIIJ addiderit et ita perfecto perduxerit et exinde quod ipse inuenit fratri suo resoripta direxit si inter eis conuenit ut ista omnia que constituerunt perdurant stare hec sunt nomina eorum qui fecerunt lege Salicæ. uisuat ·AROAST· Saleanatꝭ Uicatꝭ qui uero manserunt in lege Salice in budice do micio fristatito

Beschreibung der Handschrift.

Codex Vossianus in Quarto Lat. nr. 119, auf Pergament im zehnten Jarhundert geschriben, jetzt in der Bibliotheek der Hoogeschool zu Leyden aufbewart.

Die Handschrift zält 141 Blätter, welche 0,222 m. in die Höhe, 0,173 m. in die Breite meßen; 4 und 5 in Folge erlittener Beschneidung nur 0,162 m., Blatt 117 nur 0,129, Blatt 88 nur 0,135 m. breit.

Die Blätter 1 bis 112 bilden vierzehn regelmäßige Quaternionen mit der Bezeichnung A bis L und N bis P; zwischen Bl. 88 und 89 felt nemlich die Lage M.

Blatt 113 bis 118 sind ein Ternio; dann folgt 119 mit einem darnach abgeschnittenen Blatt und die Quaternionen Bl. 120 bis 127, mit R und XVII. bezeichnet, und 128 bis 135.

Zwischen Bl. 135 und 136 ist eines ausgeschnitten.

Die Schlußblätter 136 bis 141 bilden einen Ternio.

Inhalt.

1) Bl. 1^r—10^r Isidori originum V capp. 1—26. VIIII capp. 3. 4 § 1—21.

Anfang: INCIPIUN CAPITULA DE LEÇIB; ISIDORI | IUNIORIS

Schluß: qui nullum gerunt offitium;

2) Bl. 10^r XI. IN LIBRO· XVI· THEO·DOSII DE EPISCOPALI IUDICIO·

Anfang: Quicumq: itaq: litē habenf

Schluß: obferuare conuenit;

Vgl. Constitutiones Iac. Sirmondi, bei G. Haenel, Codices Gregorianus Hermogenianus Theodosianus. Suppl. Bonnae 1844 col. 445—448.

3) Bl. 10^r—12^r Ein Brief des Chrodobertus an die Boba.

Oppınıone relıgıonıſ dulciter nominande & carıtatıſ uinculo
(2)
ābıendę. Bobę matri famılıaſ chrodobtuſ peccator ſalt.

In dn̄o . . . p ınfinita ſecla ſcłorū;

4) Bl. 12r CIII. INVETERI TESTAMENTO IN LIBRO ÞEVTERONOMII · = Deuteron. 22, 25—27.

5) Bl. 12r—64r Die sogenannte Epitome Breuiarii Aegidiana; vgl. des Petrus Aegidius von Antwerpen (1486—1533) Summae sive argumenta legum diversorum imperatorum, ex corpore divi Theodosii, novellis divi Valentiniani, Aug. Martiani, Maioriani, Severi, preterea Cai et Iulii Pauli sententiis nunc primum diligentissime excusa .... ex vetustissimo archetypo. (Lovanii) 1517.

Anfang: IN xp̄ı NOMINE] INCIPIT lı̄b̄ leg̃ū | AUCTORITAS ALARICI REGIS dann von anderer Hand ABANIANO collecta., das letzte Wort auf Rasur.

Utılıtateſ populı n̄rı̄ . . . nıſı fılıı ſuccedaN.

Bl. 64r — 88v Lex Salica emendata. Voraus gehn die Recapitulatio solidorum, der Prologus und die Capitula; es folgen die Capitularien. Unseres Druckes Seite 1 bis 58.

Darnach felt ein Quaternio.

7) Bl. 89r—93v Lex Riboaria, von Titel 60 (58), 21 an;

Anfang: ſpata & conula
cu

8) Bl. 93v—108r Lex Alamannorum.

9) Bl. 108r—131r Lex Pacuariorum.

10) Bl. 131r—131v De uı gradıb; Inquıb; xp̄ſ aduenıt.
uıı

Mit Beziehung auf die Hierarchie bei Pseudo-Hieronymus Vall. XI col. 162—175 ed. Ven. a. 1771.

11) Bl. 132r—141 Capitularia.

132r Pipini Capitulare Aquitanicum = Mon. Germ. Legg. II p. 13—14.

132v—134v Das Capitulare vom Jar 803, §§ 1—20. 22—26. 29 = Legg. I p. 113—115.

134v—135r Das Capitulare missorum per missaticum Parisiense et Rodomense = Legg. I p. 97—99. II p. 16.

135r — 135v INCIP̄ BREVIARIV̄ ÞE ILLA · CAP̃ · QVę ÞOMNVS REX | IN EQVITANIA MANCIONE TEVGERIO MISSIS SVIS | EXPLERE SACRAMENTV̄ FIÞELITATI EINRÅE | De illo edicto ... De herba defenſionıſ tempr̄ = Legg. II p. 14—15.

136r — 138v Capitulare generale vom Jar 789, capp. 6—8. 10—12. 14. 15. 18 = Legg. I. p. 68. 69. Admonitio Karoli M. generalis in synodo Aquensi a. 789 edita, capp. 60—68. 70. 73. 74. 80. 81 = Legg. I 63—67.

138^{v}—140^{r} INCIP CAPITULARES ANNO XI FELICITER REGNI DOMINI NRI GLORIOSIS|SIMI KAROLI IMPR IN MENSE MARCIO FACTO CAPITULARE QUALITER | CONGREGATUS INUNO SINODALE CONCILIO ABB UIRIS QUI INLVSTRIS | COMITIBUS UNACUQUE PIISSIMO DOMINO NRO SCDM UOLUNTATEM | PRO CAUSIS. OPORTUNU E CONSENSERUN DECRETU

Das Capitulare von Aristall vom Jar 779 nebst Capitulare monasticum von 789 one §§ 5—8 und 13, mit §§ 3 und 13 des sog. Capitulare ecclesiaticum = Legg. I 36—39. 54. 56.

140^{r}—140^{v} INCP CAPITULA KARO IMPER

Capitulare Aquense vom Jar 806 = Legg. I 146—147.

140^{v} DE IN CES TIIS = Legg. I 30—31.

140^{v}—141^{r} INCIP CAPITULA DNI LUDOUICI IMR

Capitulare Ticinense vom Jar 801, §§ 9—13 = Legg. I 84—85, 25.

Die Vorlage des Codex gehört der Zeit Ludwigs des Frommen und Aquitanien an; die Handschrift selbst ist erst zu Ende des zehnten Jarhunderts geschriben. Verschreibungen finden sich folgende vor:

a	für	d, e, et, i, ii, o, u	in	für	m
æ	-	&	is	-	ū
am, an	-	ā = aut	it	-	ā, e, os
b	-	d, h, p	iu	-	u, ui
c	-	a, e, g, i, r, s, t	l	-	d, i, I, r
ca	-	a	lu	-	ul
ci	-	u	m	-	n, ni, ri, s
cl	-	d	n	-	d, h, m, o, p, u
co	-	a	N	-	II
d	-	b, cl, t	ni	-	in, m
e	-	a, ē, et, i, o, u	o	-	a, c, e, i, ii, u
ec	-	a, u	p	-	c, p
ei	-	ae	p̄	-	p
em	-	ē = est	r	-	c, s, t
er	-	t	ri	-	n
et	-	ad, æ, est, ex	s	-	c, f, m, p, x
f	-	g, v	t	-	c, u
fl	-	f	tí	-	u
g	-	c, i	u	-	a, b, e, ec, ii, li, o
h	-	ch, d	ui	-	m
hi	-	da	ul	-	id
i	-	a, c, e, o, u, us	x	-	s

Die Handschrift stammt, nach dem auf Bl. 134^{v} und 141^{r} eingeschribenen Namen Petrus zu schließen, aus einem disem Zwölfboten geweiheten Gotteshause, warscheinlich in Metz. Bl. 139^{v} steht unten am Rande von zweiter Hand De deſ penſa. adelardi detritico que ſui hominef re ce perunt. Allem Anscheine nach ist es derselbe Codex, welchen Franz Pithou († 1607) in seinem „Liber legis Salicae. Glossarium sive interpretatio rerum & verborum obſcuriorum quæ in ea lege habentur. Parisiis, Apud Iacobum Rezé. 1602“ als „vet. 7“ auffürt. Von der Hand des Paul Petau finden sich Bl. 88^{v} und 89^{r} Einträge, welche das Vorhandensein der Lücke nach der eilften Lage mindestens vor dem Jare 1614 bestaetigen. Spaeter gelangte der Codex, laut der dem ersten Blatte aufgeklebten gedruckten Etiquette Ex Bicliotheca (so!) Viri Illuſt. Iſaaci Voſſii*) in den Besitz des Isaac Vossius und mit dessen um den Preis von 33000 Gulden angekaufter Handschriftensamlung schließlich an seinen jetzigen Aufbewarungsort. Lesarten aus diser Handschrift sind von Junius' Hand in einem Exemplar der Tilletschen Ausgabe der Gesetze zu Oxford in dem Codex Bodleianus 5204 (olim Iunii manuscripts nr. 93) eingetragen. Eine um das Jar 1840 von der franzoesischen Regierung angeordnete Abschrift des Vossianus ligt in der Pariser National-Bibliothek als Codex Suppl. lat. 1046. Außerdem ist die Handschrift benützt worden von G. H. Pertz (vgl. Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde VII S. 736 — 740), im Jare 1852 von Richard Lepsius und von Johannes Merkel, in den Jaren 1867 und 1878 von H. Kern. Dank der großen Güte der Herren Oberbibliothecar und Professor Dr. W. G. Pluygers und Conservator Dr. W. N. Du Rieu in Leyden war es auch mir vergönnt, die Handschrift verfloßenen Winter hier in Carlsruhe zu benützen.

*) Daneben ist mit Dinte die Zal 238 eingetragen. Oben steht die Bezeichnung T. 38.

Uebersicht über die Capitularien zur Lex Salica.

Codex Vossianus		Ausg. von Boretius.
Tit.	2	II 4
	67	I 2. 3
	69— 76	5—12
	77	V
	78— 94	VI
	95— 99	II 6— 9
	100—103	III 1— 3
	Liber II pro tenore und Decretio Hlotarii	IV

Boretius	Vossianus
I 2. 3.	Tit. 67 S. 41
— 5—12.	69—76 S. 41—44
II 4	2 S. 6
— 6—9	95—99 S. 49—51
III 1—3	100—103 S. 51 f.
IV 1—8	Lib. II pro tenore S. 52 f.
— 9—18.	Decretio Hlotarii S. 53—55
V	tit. 77 S. 44—47
VI	78—94 S. 47—49

Druckfeler.
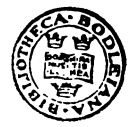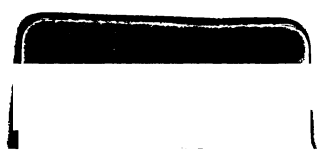
S. 6 Z. 15 lis barginã
- 8 - 5 lis .C̆.DC
- „ - 14 ist i in regit über die Zeile gesprungen
- 20 - 10 ist e in inde unter die Zeile gesprungen
- 29 - 17 lis compositionē
- 33 - 18—19 lis cuł iuđ
- 35 - 7 v. u. setze Punctum vor soluat
- - 4 v. u. setze Punctum nach redimat
- 39 - 5 lis idẽ